

DE VIRIBUS IMAGINATIONIS TRACTATUS,

Authore
THOMA FIENO
Antverpiano,
Serenißimorum Belgii & Bavariæ Ducum quondam Medico Cubiculario.

Editio nova.

LONDINI,
Ex Officina Rogeri Danielis.
cIↄ Iↄc [illegible]

Sereniſsimo Principi

ERNESTO,

ARCHIEPISCOPO COLONIENSI, S.R.I. per Italiam Archicancellario & Principi Electori, Epiſcopo Leodienſi, Comiti Palatino Rheni, Duci Bavariæ, Weſtphaliæ, Bullonenſi, Marchioni Francimontenſi, Comiti Loſſenſi, Hornenſi, &c. Domino ſuo & Mecœnati plurimum honorando.

TAnta humanitate habitus fui ab inclyta Domo Bavarica, cum in ea verſatus fui, tot ſignis honoris & benevolentiæ à te affectus quando ex Bavaria in Belgium tecum iter feci, Sereniſſime & Excellentiſſime Princeps, ut valde impudens & ingratus ſim, ſi ea tam cito oblivioni tradidiſſem. Verum tantum abeſt ut ita fecerim, ut potius repetita frequenter memoria ea altius altiuſque quotidie animo inſculpſerim, nullis vitæ meæ diebus delenda. In ſignum illius, & teſſeram grati animi mei,

offero Celſitudini Tuæ hunc libellum; rogans ut eum benignis oculis adſpicere, & cum à graviſſimis Imperii & ditionum tuarum curis quandoque reſpirabis, etiam inſpicere & legere non dedigneris. Munus parvum eſt, ſi libelli molem inſpicias; aliquale, ſi ſubjecti jucunditatem & ſublimitatem. Qualecumque ſit, defectum ejus partim Tuæ Celſitudinis humanitas, partim mea optima voluntas, & erga Tuam Sereniſſimam Celſitudinem humillima obſervantia ſupplebunt. Elegi materiam hanc, quod Philoſophica ſit, & ex intimis naturæ arcanis eruta; non ignorans Celſitudinem Tuam Philoſophicis ſtudiis apprime eſſe imbutam, & abditorum ejuſmodi naturæ operum conſideratione plurimum delectari: ſperans proinde eam majorem ex illa, quam ex Medica aliqua aut Practica materia, voluptatem eſſe capturam. Plurimum mihi gratulabor, ſi intelligam laborem meum à

Tua

Tua Celſitudine probari; in cujus ſolius limatiſſimo judicio conquieſcens facile omnium invidorum oblatrationes contemnam. Sin minus, confido eam pro ſolita ſua humanitate ſaltem conatum non improbaturam; & inſufficientiam rei difficultati, quæ vix ingenio humano penitius inveſtigabilis videtur, facile adſcripturam. Interim me antiquæ Tuæ Celſitudinis benevolentiæ humillime commendo, Deum rogans, ut eam Imperii & Reip. Belgicæ quieti, & Catholicæ religionis incremento quam diutiſſime incolumem ſervet. Lovanii, IV Septembr. M DC VIII.

Tuæ Sereniſſimæ Celſitudinis

Humillimus Cliens

THOMAS FIENUS.

In Librum Clarissimi Viri

D. THOMÆ FIENI

Medicinæ Professoris

IAMBICUM.

FIENUS, *ille, quem vocarat Bavarus*
Nuper, recenter Principes hi Belgicæ,
Primam cathedram qui Lovanii obtinet,
Caliginosa nube cum vidit tegi,
Silentiove præteriri ab omnibus,
Quid possit, in prægnantibus potissimum,
Causamque, cur Imaginatio, in modum
Vel Protei vel Polypi, difformiter
Formet notetve pendulum solummodo
Ex umbilico fœtum, & intimam hactenus
Physin latere tam stupendi ænigmatis;
Suscepit in se serio provinciam
Enucleandi quidquid in scholis Sophi,
Quidquid Galenus, & quod Arabes docent
De viribus Phantasiæ; dilucide
Educit hinc conclusiones solidas,
Et quæstiones explicat: Fœtus biceps,
Puerve duplex unde & hærens invicem?
Affectuumque matris insolentium,
Desideratæ vel rei notam gerens?
Præscindit ergo, veritatem hanc eruens,
Noster FIENUS *omnibus monstris viam;*
Simulque vulgi ineptientis omina,
Docendo causas, monstrat esse anilia.

E. S. M. D.

NO-

NOMINA AUTHORUM
qui in hoc libro citantur.

A.

Ælianus.
Aëtius.
Agrippa.
Albertus Magnus.
Alexand. Aphrodisæus.
Alexander Trallianus.
Algazel.
Alkindus.
Andræas Cataneus.
Andræas Laurentius.
Antonius Benivenius.
Archangelus Picolomineus.
Argenterius.
Aristoteles.
D. Augustinus.
Avicembron
Avicenna.

B.

Balduinus Ronssæus.
Bannes.
Bartholomæus Medina
Bartholomæus Pisanus.
Bartholom. Vasquez.
Bayrus.
Bonamicus.

C.

Cajetanus.
Cardanus.
Christophorus à Vega.
Chrysostomus.
Cicero.
Citadinus.
Codronchus.
Cœlius Aurelianus.
Cœlius Rhodiginus.
Columella.
Conciliator.
Conimbricenses.
Cornelius Gemma.

E.

Erasmus Roterodamus

F.

Fernelius.
Ferrariensis.
Fonseca.
Francis. Picolomineus.
Fulgosius.

G.

Galenus.
Gattinaria.
Geneseos liber.
Gentilis de Fulgineo.
Gregorius de Valentia.
Guilielmus Paradinus.
Guilielmus Parisiensis.

H.

Heliodorus.
Hercules Saxon.
Hesiodus.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Homerus.
Horatius.

I.

Iacobus de Forlivio.
Iacobus Horſtius.
Iaſon Pratenſis.
Ioannes Baptiſta Sylvaticus.
Ioannes Coſtæus.
Ioannes Langius.
Iſidorus.
Iulius Scaliger.
Iuſtinus Hiſtoricus.

L.

Levinus Lemnius.
Libavius.
Lucianus.
Ludovicus Mercatus.
Ludovicus Vives.
Lycoſthenes.

M.

Marcellus.
Marcellus Donatus.
Marcus Damaſcenus.
Marſilius Ficinus.
Martinus Delrio.
Michael Medina.
Munſterus.

N.

Nicolaus Florentinus.

O.

Olaus Magnus.
Oppianus.
Ortelius.

P.

Paracelſus.
Paræus.
Paulus Venetus.
Peramatus.
Pererius.
Petrus Meſſias.
Philoponus.
Picus Mirandulanus.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Pomponatius.
Pomponius Mela.

Q.

Quintus Serenus.

R.

Rodericus à Caſtro.

S.

Schenckius à Grafenberch.
Seneca.
Solinus Polyhiſtor.
Soranus.

T.

Tartaretus.
Themiſtius.
Theodoretus.
D. Thomas.
Thomas Eraſtus.
Thomas à Vega.
Toletus.

V.

Valeſius.

W.

Weynrichius.
Wyerus.

Z.

Zabarella.
Zoares.

I N-

INDEX

Quæstionum hujus libri.

QUÆSTIO I.

DE

DE VIRIBUS IMAGINATIONIS TRACTATUS.

UT materiam de vi Imaginationis, quam tractare aggredior, & de qua multi varia scripserunt, perfecte & dilucide explicem; videor mihi à primis principiis exordiri, & quæ sit animæ in corpus Proprium & Alienum potestas, & quibus instrumentis eam exerceat, investigare debere. Alioquin non posse clare demonstrari, quantum & quomodo Phantasia agat. Etenim ipsa non est primarium & principale agens eorum quæ per illam fiunt, sed anima: ipsa autem tantum est animæ potentia & instrumentum. Ut autem sciatur quantam vim habeat instrumentum, sciendum quantam vim habeat ipsa causa principalis, quæ illo utitur, & qualiter, & ad quem effectum illo utatur. Sic enim, an, & quomodo, & quid valeat efficere, erit manifestum. Sequar autem in docen-

docendo modum Philosophorum: partim, quia hæc materia est multum philosophica; partim, quia ille modus est inquirendæ veritati convenientior. Ponam itaque quæstiones aliquot, & adjungam conclusiones pro opinionis nostræ declaratione necessaria. Sit itaque

QUÆSTIO I.

An anima habeat vim agendi in ullum corpus.

Videtur autem quod sic. Primo; Quod est, potest operari; nam omne ens est propter operationem: anima est ens: ergo potest operari.

Secundo; Animæ sunt datæ potentiæ activæ: illæ non sunt, nisi propter operationem: ergo.

Tertio; Anima est forma: formæ competit operari; nam forma est natura, natura autem est principium motus: ergo anima potest operari. Ast anima non potest operari in substantias separatas, quia sunt ordinis superioris, inferiora autem non possunt agere in superiora: Ergo reliquum est, ut agat in substantias corporeas seu corpora.

Conclusio I. Anima separata à corpore est agens *quod* suarum actionum, seu verum & totale agens earum.

Hæc

Hæc conclusio est manifesta: quia talis anima non est pars compositi, sed est actus & substantia per se subsistens; itaque quidquid agit, agit per se solam, & nullius alterius subsidio, & sic est verum agens *quod*. An autem habeat aliquam vim agendi in corpora, non est hujus loci inquirere: nos enim tantum agimus de ea, ut conjuncta corpori. Interim tamen, quoad tria motuum genera, nempe alterationem, auctionem, & generationem, est communis Theologorum sententia, nullam habere activitatem: ut docet D. Thomas part. 1. quæst. 110. art. 2. Quoad motum vero localem, est sententia D. Thomæ, Cajetani, Zoaris, Bannesii, eam corpora externa non posse movere. Verum Fonseca in Metaphys. contrarium tenet. Cujus sententia si esset vera, sequeretur, quod mediante illo motu, activa passivis applicando, posset etiam formas inducere in materiam, & alterare, & generare; & consequenter, quod animæ Sanctorum redeuntes ad hunc mundum, possent propria virtute sibi corpora assumere, formare, & in corpora viventium morbos, sanitatem, & alia accidentia inducere.

Conclusio II. Anima unita corpori non est ipsum verum agens, nec est agens totale aut agens *quod* suarum operationum, sed est tantum principium seu ratio agendi, & est

est solummodo agens *quo*: ipsum vero agens totale, seu agens *quod*, est compositum ex anima & corpore, seu ipsum corpus animatum.

Hoc patet ex Aristotele 1. de anim. text. 64. cum dicit, melius dici animam non misereri, aut discere, aut ratiocinari, sed hominem anima.

Patet etiam ratione. Nam actio est suppositorum, ut docet D. Tho. 1. p. q. 39. art. 5. ad 1. & q. 40. art. 1. ad 3. At anima, ut informans, non est suppositum, sed est pars suppositi; corpus vero animatum est ipsum suppositum. Ergo. Interim tamen anima est pars principalis ejus, & est principium agendi principale. Anima enim est forma, forma autem est principium agendi, non materia: Forma enim est actus, & dat esse; operari autem sequitur esse. Dico autem, quod forma sit principium agendi principale: quia etiam potentiæ sunt principium agendi, sed non principale, sed tantum instrumentale & secundarium. Et hac ratione operationes tribuuntur formis. Ex quo patet, quando actiones & operationes corporis animati tribuuntur animæ, non esse intelligendum, ipsam animam eas edere, & ipsam esse verum & totale agens & causam earum, & corpus solum esse instrumentum; sed ipsum corpus animatum eas edere, animam vero esse id ratione cujus

maxime eduntur. Anima itaque non videt, sed oculus; anima non concoquit, sed stomachus & corpus animatum: & sic de cæteris operationibus.

Conclusio III. Anima in illa ratione agendi habet magnam in substantias corporeas activitatem: quod nihil aliud est dicere, quam corpus animatum ratione animæ, tanquam principalis principii, habere magnam vim agendi.

Hæc conclusio est manifesta. Corpus animatum est corpus naturale ex materia & forma constans: corpora naturalia habent vim agendi: ergo & corpus animatum.

Secundo; Omne quod est, operatur; nam quidquid est, est propter suam operationem: corpus animatum est & subsistit: ergo operatur. Imo modus operandi sequitur modum essendi; & sic, quod exsistit modo nobiliore, modo nobiliore & excellentiore operatur: at corpora animata exsistunt nobiliore modo quam reliqua corpora naturalia, exsistunt enim per animam, quæ est nobilior aliis formis: ergo modo excellentiore operantur.

Tertio; Quæ communicant in forma & materia, mutuo agere possunt: corpus animatum communicat in forma & materia cum aliis corporibus naturalibus: ergo in ea agere potest.

Quarto; Patet experientia, Anima mo-

vet corpus proprium, ſanguinem, ſpiritus, cibos, excrementa, calculos, &c. eadem alterat, concoquit, & in aliam ſubſtantiam convertit, & ſic generat: ergo agit in ea.

Ad argumenta reſpondetur; eis nihil aliud probari, niſi animam eſſe principium principale agendi, non autem eſſe ipſum verum agens totale. Et hac ratione magis confirmant noſtram concluſionem.

QUÆSTIO II.

In quæ corpora anima agere poteſt, & qua actione.

PRo hujus quæſtionis intelligentia eſt facienda diſtinctio inter Corpora. Dico itaque Corpus aliud eſſe Proprium, aliud Alienum. Corpus Proprium voco, quod ab anima una individuali informatur. Sub hoc comprehendo omnes partes eſſentiales corporis, quas anima illa actuat, & quibus formaliter ineſt; ut ſunt cor, cerebrum, manus, &c. Alienum voco, quod ab anima illa eadem non eſt informatum; ſed vel nulla anima eſt informatum, vel alia aliqua, ab illa numero diſtincta. Sic fœtus & corpus alterius hominis ſunt corpora Aliena: quia etſi vere ſint informata anima, tamen non ſunt informata eadem numero anima qua informatur illud, ſed

diverſa

diverſa. Alienum eſt duplex; Internum vel Externum. Alienum Internum voco, quod eſt intra peripheriam corporis proprii contentum: Externum, quod eſt extra eam. Internum adhuc eſt multiplex: vel enim eſt pars integralis Proprii, alimentum, vel inſtrumentum, vel aliud ab ea vitaliter dependens; vel eſt nudum contentum. Illius generis ſunt, ſanguis, ſpiritus, ſemen, medulla, cibus, excrementa, fœtus, & quidquid aliqua ratione ad totius perfectionem requiritur: hujus ſunt lapis, nucleus, globus plumbeus, aut ſimile aliquid in corpus deglutitum, vel quaqua alia ratione admiſſum, quod ad totius conſtitutionem ſeu perfectionem non requiritur. Alienum Externum eſt, corpus quodvis extra proprii circumferentiam poſitum; ut ligna, lapides, aer externus, corpus alterius hominis, aut alterius animalis. De ſingulis his quærendum eſt, in quænam illorum anima agere poſſit, & quamnam in ea actionem, & quomodo exerceat.

Concluſio IV. Anima per ſe & directe habet actionem motus localis in corpus Proprium; id eſt, Corpus animatum per ſuam animam, tanquam principium movendi, poteſt movere ſeipſum.

Hæc concluſio eſt communis omnium Philoſophorum, & probatur authoritate Ariſtot. 8. Phyſ. cap. 4. text. 29. & 1. de anima

anima cap. 2. text. 19. & 2. de anim. cap. 2. text. 13. ubi dicit animata & viventia à ſeipſis moveri; & hanc eſſe differentiam inter animata & inanimata, quod illa à principio intrinſeco ſeu à ſeipſis, hæc ab extrinſeco ſeu ab alio moveantur. Probatur etiam authoritate Platonis 10. de legibus, & in Phœdro his verbis: ᾧ γὰρ ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔνδοθεν, αὐτῷ ἐξ ἑαυτοῦ, ἔμψυχον. Id eſt, cui forinſecus eſt moveri, id eſt inanimatum; cui vero intrinſecus, ſibi ex ſeipſo, animatum.

Probatur etiam ratione. Natura eſt principium motus, materia quidem paſſivum, forma vero activum; pręcipue vero in ſeipſo, ſeu in eo quod informat, ut Ariſtot. definit. At natura non eſt principium activum alterationis nec generationis in eo in quo eſt, ut proxima concluſione dicetur: non eſt etiam principium accretionis, quia accretio eſt motus proprius viventibus, non exſiſtens in aliis rebus naturalibus; natura autem eſt principium motus in omnibus rebus naturalibus, & non tantum in viventibus. Ergo reſtat, ut ſit principium motus localis. Et hæc eſt ratio, cur credam cum Pererio 7. Phyſicor. cap. 16. omnia corpora naturalia, tam inanimata quam animata, moveri à ſeipſis; & minime gravia & levia à generante, & cœlos ab intelligentia aſſiſtente, ſed à principio intrinſeco

ſeco, & à ſua natura. At anima eſt natura. Ergo anima eſt principium motus ſecundum locum in corporibus animatis. Etſi autem putem omnia naturalia ab interno principio moveri, & conſequenter à ſeipſis; tamen, quia in viventibus eſt magis manifeſtum quod ſic moveantur, & quia pluribus motibus diverſis moventur quam corpora naturalia, & motus ſuos inchoant & ſiſtunt pro voluntate, per quod magis videntur ſeipſa movere quam illa; ideo ſpecialiter præ aliis à ſeipſis moveri merito dicuntur.

Probatur tertio experientia: quia eſt manifeſtum, animalia per potentias animæ movere ſuum corpus, & propter animam corpus habere varios motus, quos non haberet, ſi anima præditum non eſſet.

Concluſio V. Anima non poteſt ſuum corpus Proprium directe, & per ſe primo alterare: ſeu compoſitum ex anima & corpore non poteſt directe, & per ſe primo alterare ſeipſum.

Dico directe & per ſe primo: quia indirecte, ſecundario, vel per accidens, poteſt variis modis, ut infra dicetur.

Probatur concluſio. Primo; Anima eſt natura: natura, ut inquit Philoponus, non eſt principium activum alterationis ejus in quo eſt: ergo. Minor probatur: Si eſſet principium alterationis, eſſet etiam principium

pium generationis & corruptionis; nam generatio & corruptio sequuntur alterationem: sed natura non est principium generationis aut destructionis ejus in quo est: ergo nec alterationis. Subsumptum probatur: Quia sic aliquid generaret & corrumperet seipsum: at hoc esse non potest: ergo. Natura est quidem principium motus in rebus naturalibus, sed non est principium motus cujusvis, sed tantum motus rei naturali competentis: & ideo non est principium activum alterationis, aut generationis seu corruptionis in eo cujus est; sed tantum vel motus localis, vel auctionis. In inanimatis solum est principium motus localis: in animatis est & motus localis & auctionis, non aliorum. Quia hi pertinent ad rei naturalis conservationem & perfectionem, illi tenderent ad ejus destructionem; natura autem est principium conservandi, non destruendi illud cujus est natura. Est ergo bene principium alterandi aliud, sed non illud in quo est, & cujus est natura.

Secundo; Anima est forma: forma solummodo gerit causalitatem formalem erga suum subjectum, & non causalitatem causæ efficientis: ergo & anima. At si anima posset suum corpus alterare, gereret erga ipsum causalitatem causæ efficientis: ergo. Major probatur: quia nihil potest habere

bere causalitatem causæ formalis & efficientis respectu ejusdem. Nam ratio causæ formalis consistit in perficiendo & conservando, efficientis vero in permutando & destruendo.

Tertio; Efficiens habet contrarietatem cum patiente, nam studet ipsum destruere. At anima non habet contrarietatem cum corpore, quia unitur ei, & habet appetitum ad illud; nec studet illud destruere, quia è contra est ejus perfectio & ἐντελέχεια. Ergo.

Quarto; Quia docet experientia, ignem non calefacere seipsum, sed alia; aquam non humectare seipsam, sed alia, &c. Nulla forma suam materiam alterat, sed constituit solum in esse rei naturalis, & in eo conservat eam, nihil permutando in ea, nec ullas extraneas qualitates in eam inducendo, & dat ei potentias ad agendum in res alias, & non in seipsam. Ergo idem de anima est censendum.

Dico tamen animam indirecte & per accidens posse corpus suum alterare; idque variis modis. Primo, quatenus per suam voluntatem & potentiam motivam voluntariam potest ei applicare agentia externa, variis temperamentis prædita; ut cibos, medicamenta, ignem, glaciem, &c. quibus contingit ipsum variis modis alterari. Sic homo potest seipsum calefacere, bibendo aquam vitæ, vel adeundo ignem, &c.

Secun-

Secundo, quatenus alimenta & humores corporis perfecte vel imperfecte, plus minusve concoquit; unde generantur vel humores superassati, vel cruditates quæ alterant. Tertio, quatenus per potentias motrices naturales humores & spiritus in hanc vel illam partem agitat & movet: quorum præsentia vel absentia etiam contingit alteratio. Sic in animi passionibus corpus permutatur ad varias qualitates, calorem, frigus, &c. in ira extrema, calescunt; in timore & tristitia, refrigerantur: studio, meditatione, sollicitudine, corpus alteratur, quatenus propter eas contingit sanguinem, spiritus, vapores ab una parte recedere, ad aliam vero ferri. Nam quia recedunt à stomacho & partibus nutritoriis, hinc stomachus refrigeratur, non fit bona concoctio, multiplicantur cruditates; quia vero in caput trahuntur, caput incalescit, exsiccatur, & tandem refrigeratur, fit catarrhis obnoxium, &c. Et generaliter, in quam partem anima mandaverit humores frigidos, ea refrigeratur; in quam calidos, ea calefit, &c. Quarto, corpus animatum alterat seipsum, per hoc, quod constat partibus heterogeneis, & diverso temperamento præditis, quarum una potest aliam sibi adjacentem alterare, & convertere in proprium temperamentum. Sic cor vel hepar calidum calefacit stomachum & partes vicinas;

vicinas; stomachus frigidus refrigerat illa, &c. Tunc autem vere & directe corpus non calefacit seipsum, sed una pars calefacit aliam, ut à se diversam; & nulla calefit à seipsa. Et hoc est ex eo, quod illæ sint heterogeneæ, & sint ut res inter se diversæ; etiamsi ab una anima & forma communi comprehendantur. Accedit quod, quando una pars calefacit aliam, non calefaciat eam ut animata, sed ut agens physicum; & non alio modo, quam sicut una res calida calefaceret manum alterius: quæ calefactio non fieret vitaliter, nec esset actio vitalis, sed tantum physica; nec fieret ab anima per aliquem concursum animæ cooperantis, sed solum à calore membris inexsistente: quo modo fieret etiam à partibus jam anima privatis, si per divinam potentiam calor in eis reservaretur. Una enim pars vitaliter non agit in aliam alterando eam, sed tantum physice. Partes enim, ut dicemus conclusione octava, vitaliter tantum alterant alimentum, quod ex intento naturæ student corrumpere, & in se convertere, non autem seipsas: cum nulla pars studeat aliam corrumpere, aut in se convertere, sed anima studeat omnes in suo esse conservare. Itaque anima per nullam suam actionem per se, directe, & immediate alterat corpus suum, sed tantum per accidens, applicando activa passivis, medicamenta, cibos, humores,

mores, ſpiritus, &c. quæ per ſe formaliter & proxime illud alterant. Unde quando ipſum viſione, auditu, imaginatione alicujus rei, ſtudio & meditatione alteratur, anima non alterat illud per illas actiones directe & per ſe, ſed per accidens, mediante motu humorum, ſpirituum, & vaporum. Atque hoc modo anima ſe habet erga corpus Proprium.

Sed quomodo ſe habet erga corpus Alienum, ſeu illud corpus quod non informat? & quo genere motus movet & immutat illud? Et imprimis quæritur, An poſſit illud alterare; & videtur, quod ſic.

Primo; Forma omnis poteſt agere, & ſibiſimilem producere per generationem: at generationem præcedit alteratio: ergo poteſt alterare. Non alterat aut generat ſuum corpus Proprium, ut jam dictum eſt: ergo aliud. Anima eſt forma: ergo anima poteſt alienum corpus alterare.

Secundo; Patet experientia, quod anima alteret cibos, & per viam generationis eſſentialiter convertat in ſanguinem, ſpiritum, medullam, oſſa, carnem, &c.

Concluſio VI. Anima directe & formali alteratione non poteſt ullum corpus alterare.

Pro hujus concluſionis intelligentia, dico, non eſſe dubium, quin corpus animatum poſſit corpus aliud calefacere & refrigerare;

gerare; manifestum enim est, quod homo frigidus frigefaciat hominem calidum, & calidus calefaciat frigidum, & calefaciat lectum, thoracem, asseres, aliaque sibi contigua: sed dico illa non refrigerare aut calefacere ratione animæ, sed ratione caloris, quem in se formaliter habet; & non quatenus est corpus animatum, sed quatenus est corpus mixtum præditum formali calore. Calor enim facit illam actionem, non anima; & facit illam in virtute propria, & non in virtute animæ: & talis calefactio non est vitalis, sed mere physica; & fit eodem modo, quo unus pannus calidus calefaceret alium, & quo corpus mortuum calore post mortem residuo posset adhuc aliud corpus sibi vicinum calefacere: & illa calefactio non est actio æquivoca, sed univoca, & de tali non est quæstio.

Sed est quæstio, An anima, ut agens æquivocum, per aliquam potentiam ex sua essentia promanantem seu vitalem, sine formali qualitate, possit eminenter alterare: & quia maxime est quæstio de calore, An sine formali calore per seipsam possit eminenter calefacere, sicut Sol calefacit per lumen. Et dico, quod non.

Et probatur imprimis authoritate D. Thom. part. 1. quæst. 217. art. 3. ubi dicit, quod homo per virtutem animæ non possit per se corporalem materiam immu-

tare, sed tantum per accidens. Ubi Cajetanus in commento etiam tenet, animam virtute propria & formaliter non posse, neque corpus conjunctum, neque externum immutare.

Probatur secundo ratione. Si anima per aliquam suam potentiam vitalem posset eminenter calefacere, frustra dedisset natura corpori calorem nativum., & instituisset tam multas potentias & tam multa organa pro illius conservatione. Etenim fere omnes animæ potentiæ, & omnia organa corporis videntur esse facta propter eum, ut ipse scilicet restauretur, temperetur, & distribuatur. Propter eum enim est respiratio, pulsus, nutritio, & omnes potentiæ ei inservientes: propter illas sunt nares, gula, guttur, pulmo, stomachus, hepar, cor, venæ, arteriæ, & fere omnes partes. At natura non videtur illa omnia fecisse frustra: ergo. Major probatur. Quia anima per illam potentiam eminenter calefacientem potuisset eum conservare sine ulla molestia, & sine necessitate tot actionum & organorum, & sine ulla necessitate vel aeris attrahendi, vel cibi sumendi.

Tertio; Si anima posset eminenter calefacere, videtur, quod nunquam calor nativus posset deficere: quia anima, quæ est incorruptibilis, & ex se nunquam potest deficere, posset illum semper per illam poten-

tiam

tiam calefactivam restaurare; & sic in defectu ejus non esset opus usu ciborum vel remediorum calidorum, quia semper per illam posset eum resarcire. At hoc non ita fit, sed in senio labascit; & cum deficit, debet restaurari per ea quæ calefaciunt, alioqui periret. Ergo.

Quarto; Quia nunquam videmus aliquam partem ab anima per se calefieri, aut sola potentia animæ per se aliquam qualitatem produci, sine applicatione temperamenti, aut qualitatis realis: sed omnem alterationem & calefactionem, quæ in corpore fit, videmus fieri per applicationem membrorum, spirituum, & humorum reali qualitate præditorum: ergo.

Quinto; In corpore nostro non solum fit calefactio, sed etiam refrigeratio, humectatio, & exsiccatio: aliqua enim minus frigida calefiunt, ut chylus, pituita, cum fiunt sanguis; aliqua calidiora refrigerantur, ut calor cordis cum respiratione attemperatur, & sanguis cum fit lac, pilus, membrana, &c. aliqua exsiccantur, ut medulla cum fit os, &c. Itaque si anima haberet potentiam eminenter calefaciendi, videtur quod etiam deberet haberẽ potentiam refrigerandi, exsiccandi, &c. At illas habere non potest; quia sic haberet potentias contrarias, & sic haberet potentiam sui destructricem, nempe frigiditatem. Ergo,

ſicuti non refrigerat nec humectat per ſe, ſed mediante temperamento membrorum; ita eſt veriſimile, quod etiam per ſe non calefaciat, ſed ſolum mediante calore reali, & conſequenter, quod per ſe nullam faciat alterationem.

Sexto; Si anima poſſet ſic eminenter calefacere, poſſet calefacere externa omnia caloris receptiva: ſicut ſol qui eminenter calefacit, calefacit omnia calefactibilia, animalia, lapides, ligna, &c. At non experimur animam per aliquam peculiarem potentiam calefaciendi externa corpora calefacere; ſed calefactionem à nobis in externa promanantem ſolum fieri à calore reali corpori noſtro formaliter inexſiſtente. Ergo. Si itaque anima per ſeipſam non poteſt alterare, ſed ſolum mediantibus qualitatibus realibus & alterativis; ergo etiam per ſe non poteſt facere ullam ſubſtantialem tranſmutationem: generatio enim præſupponit alterationem. Porro, etſi anima non alteret directe per ſeipſam; tamen poteſt alterare per accidens, ut inquit Divus Thomas loco proxime citato, applicando activa paſſivis, id eſt, per motum localem applicando illa agentia, quibus illæ qualitates reales & alterativæ formaliter inſunt. Addo & ego, poſſe alterare mediantibus qualitatibus primis, quibus ipſa utitur tanquam inſtrumentis: de quo erit concluſio ſequens.

Ad

Ad argumenta interim respondetur: Animam quidem alterare, sed non alterare eminenter per seipsam, seu per aliquam potentiam vitalem ab essentia ejus promanantem, sine qualitatibus realibus; sed solum alterare mediantibus illis, temperamento nimirum partium, & calore nativo. Nec aliud probant argumenta ibi allata. Sit ergo

Conclusio VII. Anima, mediante temperamento partium & calore nativo, potest per se vitaliter & effective alterare & generare.

Hæc conclusio est manifesta. Nam anima mediante temperamento stomachi, generat chylum, mediante temperamento hepatis, generat sanguinem, mediante temperamento cordis, generat spiritus, mediante temperamento seminis & uteri, producit vivens: ergo generat. Ista enim omnia fiunt per generationem & substantialem transmutationem: atqui generatio non potest fieri sine prævia alteratione, & idem quod facit generationem, facit alterationem, secundum commune axioma philosophicum, quod idem est inducens formam, & disponens materiam: ergo anima etiam facit alterationem, quæ illorum generationem præcedit. Quamvis itaque anima per solas suas potentias, seclusis qualitatibus realibus corpori, qua mixtum est,

inexſiſtentibus, non poſſit alterare aut generare; tamen mediante partium temperamento poteſt, quatenus eo utitur tanquam inſtrumento ad alterandum, ad quod ejus potentiæ ſunt inſufficientes.

Pro quo eſt notandum, primo, quando dicitur animam alterare, non eſſe intelligendum ipſam ſolam alterare ut agens totale, ſeu agens *quod*, ſed ſolum alterare ut agens *quo*, ſicut concluſione 2. ſupra eſt oſtenſum: id eſt, non ſolam animam alterare, ſed corpus animatum; ſic tamen, ut anima ſit ratio alterandi. Anima enim cum ſit forma, & forma ſit principium agendi principale; ſequitur & animam eſſe principium agendi principale. Unde quidquid corpus animatum alterat, generat, movet, facit ratione animæ.

Eſt ſecundo notandum, non eſſe dubium quin corpus animatum poſſit alterare, quatenus eſt mixtum: ſed de tali alteratione hic non loquimur; ſed de illa quam facit qua eſt animatum. Et ſic dico, corpus animatum non tantum alterare qua eſt mixtum, ſed etiam qua eſt animatum: & ſic merito dico animam alterare. Verumtamen anima non alterat per ſe ſolam, ſive non alterat immediate per ſuas potentias vitales; ſed mediante inſuper partium temperamento & calore nativo, membris corporis inexſiſtente. Et anima non concoquit

&

& convertit chylum per suam nudam facultatem concoctricem; sed per illam partium temperamento & calore nativo adjutam, queis anima utitur tanquam propriis instrumentis ad alterandum. In quo animadvertere licet differentiam in modo quo anima corpus Alienum Internum localiter movet, & quo alterat: movet enim per se primo, per solam suam potentiam vitalem, ita ut inter potentiam ejus & partem motam non mediet alia causa; non autem alterat per solam suam potentiam, sed inter potentiam & qualitatem quæ inducitur mediat calor nativus & partium temperamentum, sine quibus potentia ipsa animæ non posset inducere alterationem. Verum dicet aliquis, Si anima non alteret immediate per suas potentias, sed tantum mediante temperamento, & qualitatibus realibus membris corporis ejus inexsistentibus, ergo ipsa per se non alterat, sed illæ qualitates: & sic corpus animatum non alterat, quatenus est animatum, sed tantum quatenus est mixtum, & quatenus in se habet qualitates reales, quæ formaliter alterant; non aliter quam alterat ignis per suas qualitates, qui tamen non est animatus. Et sic alteratio illa non potest adscribi animæ, sed tantum partium temperamento: adeoque non est verum, animam alterare, aut corpus animatum alterare ratione animæ,

aut qua est animatum, sed tantum qua est mixtum.

Sed respondeo, quando anima alterat mediante temperamento partium, non solum alterationem fieri in virtute temperamenti & caloris, sed etiam in virtute animæ, & animam coalterare & cooperari; & præter vim quam influunt qualitates ipsæ reales in id quod alteratur, etiam animam peculiarem vim influere, seu in ipsas qualitates, seu in ipsum passum, per quam alteratio aliter fit, quam fieret si ipsæ tantum alterarent. Et ideo non solum ipsum temperamentum alterare, sed etiam animam illo temperamento ad alterandum utentem. Pro quo est notandum, qualitates dupliciter agere posse; vel in virtute propria, vel in virtute formæ alterius superioris: sic etiam temperamentum partium & calor nativus, vel possunt agere in virtute propria, vel in virtute animæ, seu ut corporis animati instrumentum. Cum operantur in virtute propria, tum solum simplicem faciunt alterationem: cum operantur in virtute animæ, tum alterant modo tam excelso, ut quod alteratur, disponatur ad formam sanguinis, spiritus, seminis, ossis, carnis, &c. Quando hoc modo alterant, tum alteratio non est effectus temperamenti solius, aut caloris nativi, nec est effectus corporis ut est mixtum; sed insuper

super est effectus animæ, & corporis ut est animatum. Quod probatur: Quia si corpus non esset animatum, talis & tanta alteratio non amplius fieret: posito etiam, quod per potentiam divinam idem temperamentum in mortuo corpore remaneret, quod antea fuerat in vivo. Itaque cum globus plumbeus, qui ante erat frigidus, per corpus transmissus, exit calidus; ille est alteratus à corpore nostro ut est mixtum, & sola virtute temperamenti: at cum cibus sic est alteratus, ut fiat chylus, sanguis, os, caro, non est alteratus à corpore ut est mixtum, sed ut est animatum; & est alteratus non virtute propria formalium qualitatum in corpore exsistentium, sed virtute animæ. A corpore nostro ut est mixtum, &c. à qualitatibus virtute propria alterantur, lectus, vestes, corpus & panis, quæ corpori nostro deforis apponuntur: sed quæ sic à corpore nostro alterantur, ut alterentur tali dispositione, quam nobilissimæ ejusmodi formæ, sanguinis scilicet, spiritus, seminis, &c. consequantur, ea non à solis primis qualitatibus, aut à temperamento, sed ab ipsa anima alterantur. Solæ enim qualitates virtute propria non possunt ea alterare alteratione ejusmodi formarum susceptiva. Etsi autem dicam in conclusione: animam per se alterare, non propterea dico vere & per se alterare, eminenter calo-

rem producendo: sed dico alterare per se, ad distinctionem alterationum aliarum quæ ab anima fiunt per accidens, mediantibus sanguine & spiritibus, quos ipsa per motum localem diversis partibus applicat. Dico enim non tantum sic animam alterare per accidens; sed etiam active per se influendo, & vitaliter cooperando. Nam in illa alteratione, qua spiritus & humores moti præsentia sua alterant, anima non coalterat, sed tantum applicat alterans: & illa alteratio, in quantum est alteratio, est mere physica, & non vitalis. Nam cum humores & spiritus ab anima moti membrum aut chylum calefaciunt, actio qua illi calefaciunt non est actio vitalis, sed tantum physica. Motio equidem eorum est actio vitalis ab anima profecta; sed actio qua ipsi jam moti præsentia sua alterant, non est vitalis. Proficiscitur enim ab humoribus & spiritibus, ut sunt corpora mixta, & non ut animata: nulla enim anima præditi sunt. Denique, talis alteratio est animæ per accidens, & ab anima non est intenta. At cum anima concoquit, illa concoctio, quæ est alteratio, aut alterationem includit, est vitalis, & fit ab anima, & ex intento animæ utentis partium temperamento, tanquam instrumento ad finem alterandi. Ut autem perfectissime intelligatur quomodo anima alteret, dico, animam, formaliter loquendo,

do, non alterare, nec de per se producere ullum gradum caloris, distinctum realiter à gradibus caloris quos ipsæ qualitates reales corpori inexsistentes in se habent. Anima enim de per se, nec eminenter, nec formaliter est calefactiva; sed alterat quatenus calorem & temperamenta partium corporis illustrat, & elevat ad effectum nobiliorem, & iis utitur tanquam instrumentis, attollendo eorum virtutem ad modum alterandi nobiliorem, quam ipsa ex se producere nata sint; ad talem scilicet dispositionem, quam nobilissimæ formæ sanguinis, spiritus, carnis, ossis, &c. subsequuntur: quæ non sequerentur dispositionem quam ipsa temperamenta, seu qualitates reales propria virtute producere possent. Et sic alterat cooperando ipsi temperamento, & vim aliquam illi & qualitatibus primis influendo. Et quæ sic alterantur, dicuntur ab anima alterari & immutari, non ab ipso temperamento; eo quod actiones causæ principali, non instrumentali adscribantur: in illa autem actione, temperamentum non sit agens principale, sed tantum instrumentale; anima vero sit ipsum agens principale. Et talis alteratio quæ fit virtute animæ, differt ab alteratione quæ fit à solo temperamento, in eo, quod illa quæ ab anima fit, sit actio vitalis; quæ vero à solo temperamento, sit solummodo physica & naturalis.

Con-

Conclusio VIII. Anima illo modo alterat corpus Alienum Internum per potentiam concoctricem.

Omnis ergo alteratio quæ fit ab anima, est Concoctio: & per nullam aliam potentiam anima alterat, quam per concoctricem. Illud autem quod ipsa alterat, est corpus Alienum Internum; id est, substantia ab anima non informata, intra corporis peripheriam contenta. Anima enim nec alterat corpus Proprium, nec corpus Alienum Externum, quia non concoquit illa; omnis enim ejus alteratio est concoctio: sed tantum Alienum Internum: & illud quidem non omne, sed tantum quod est concoquibile seu alterabile ejusmodi alteratione vitali. Tale autem est alimentum. Ex quo sequitur, animam nihil alterare nisi alimentum. Alimentum autem est duplex: aliud remotum, ut cibus; aliud propinquum, ut chylus, sanguis, humores, spiritus. Itaque hæc omnia anima alterat; ut vel in corporis substantiam, vel in spiritus, qui sunt corporis necessarium instrumentum, convertat. Alterat anima etiam medicamenta, excrementa, sed non ut talia, sed ut alimenta, in quantum ea studet in alimentum convertere: alterat enim illa cum intentione concoquendi, adsimilandi, etsi in sua intentione fallatur. Multa alia in corpore nostro alterantur,

tur, quæ non sunt alimenta; ut calculi, globus deglutitus, &c. sed, ut dixi, illa non alterantur vitaliter, nec ab anima, aut à corpore ut est animatum, sed tantum ut est mixtum, & ut est calidum; cum non sint concoctibilia, & nihil anima alteret, nisi quod est, vel simpliciter, vel secundum quid, concoctibile.

Modo quæritur, an anima etiam corpus Alienum possit movere motu secundum locum.

Et videtur quod non. Arist. 2. de anima text. 26. dicit animam non posse movere quodcunque corpus, sed tantum proprium. Pariter D. Thomas part. 1. q. 117. resp. ad 4. quærens, an anima separata possit corpora localiter movere, respondet quod non: & probat ex eo, quod anima conjuncta corpori non possit movere nisi corpus quod vivificat; ut ex eo, inquit, patet, quod brachium mortificatum amplius movere non possit, propterea quod illud non amplius informet. Quasi diceret, si anima posset movere quod non informat, posset movere brachium gangrænosum, sicut movit ante cum esset sanum: at illud non posset movere; & non videtur esse ratio, cur illud post non moveat, cum antea moverit, nisi quia antea informabat, postea non: ergo ratio movendi est ex eo, quod sit forma. Cujus

ergo

ergo non est forma, illud non movet. Sic & Gregorius de Val. disp. 8. quæst. 8. puncto 2. & Zoares in Metaphys. etiam tenent animam nihil posse movere, nisi quod informat: & multi alii Philosophi tenentes animam nihil posse movere, nisi quod informat, & tamen videntes sanguinem ita ad nutum animæ moveri, consequenter debuerunt dicere, & dixerunt, sanguinem & spiritus esse animatos. At non sunt animati secundum communem sententiam medicorum, ut patet ex eo quod non sint organici, sint fluidi, non sint toti continui: Ergo non possunt sic ad nutum animæ moveri.

Secundo; Videtur probari ratione. Nam si anima posset movere quod non informat, posset omnia quæ in corpore sunt sic movere, imo etiam posset movere externa: sed non potest: ergo.

Tertio; Quæ anima non informat, ea non tangit; quæ non tangit, non potest movere, nam ad actionem requiritur contactus: alienum corpus non informat, nec consequenter tangit: ergo.

Conclusio IX. Anima etiam potest corpus Alienum Internum, seu aliquid quod non informat intra suum corpus contentum, movere.

Pro quo sciendum est, certum esse, in corpore nostro ratione animæ multa moveri,

veri, quæ ab ipsa anima non informantur. Etenim cibus ab ore movetur ad ventriculum, chylus à ventriculo ad hepar, sanguis & spiritus in animi passionibus per universum corpus, excrementa per omnia intestina, renes, vesicam, asperam arteriam, œsophagum in dejectionibus, tussi, vomitu, fœtus emittitur in partu, globus per os deglutitus per universum corpus descendit, non quidem sola gravitate, sed movente anima; nam in intestinis sæpissime sursum ferri debet, quod ab ejus naturali gravitate fieri non potest. Illa omnia moventur ab anima, & ratione animæ; quia, si corpora essent mortua, illa non amplius moverentur: attamen ab anima non informantur: ergo anima multa movet quæ non informat. Sed difficultas est de modo quo ea movere possit, & an illa omnia moveat eodem modo. Pro quo est notandum secundo, animam posse movere aliqua motu quodam materiali & corporali, aliqua spiritaliter & per nudum imperium. Tunc movet anima res aliquas motu corporali, quando partes animatæ seipsas movendo, seu, quod idem est, ab anima motæ, corporali quadam trusione res illas intra se contentas, quas corporaliter tangunt, protrudunt; sicuti ego corpore meo protruderem unam trabem aut currum, quem contingerem. Non est autem dubium, quin anima

possit

possit tales res in corpore exsistentes sic movere, etiamsi eas non informet: id est, non est dubium, quin tales res in corpore exsistentes possint moveri ratione animæ in corpore exsistentis, etiamsi ipsæ non sint animatæ. Quidni enim possint? Si enim una res inanimata in alteram irruens & incumbens, potest eam localiter movere; & si ego motu animali membrorum meorum externorum, projiciendo & trudendo, possum ligna & lapides, inanimata extra me exsistentia, movere; cur anima motu membrorum internorum non possit etiam res interius contentas sic trudendo movere? Tali motu multa in corpore moventur: sic movetur in partu fœtus, mucus in emunctione & sternutatione, alimentum & humores in vomitu, sputa in tussi, excrementa in alvi dejectione & mictione, cibus in deglutitione, &c. In partu, alvi dejectione, mictione, musculi abdominis constringuntur & coarctant uterum, vesicam, intestina: hæc ipsamet quoq; propria virtute se constringendo seipsa, quod in eis continetur, corporaliter excludunt. In sternutatione, vomitu, tussi, musculi thoracis constringuntur, & constricti elidunt & expellunt aerem: simul ipsæ partes continentes, cerebrum, pulmo, stomachus constringuntur, & sursum seipsas attollunt, & attollendo corporaliter

ter quod in eis est extrudunt. Tali corporali motu omnia illa moveri censenda sunt, quæ ope fibrarum interius in quacumque corporis parte attrahuntur vel expelluntur. Ab anima enim illæ fibræ spiritaliter primo moventur; ipsæ vero motæ, corporaliter tum sibi contigua quoque movent. Movet itaque anima corpus suum spiritaliter: movet enim illud primo & immediate; intellige, nimirum, primo principaliter, quia movet illud mediantibus suis potentiis, quæ non concurrunt principaliter, sed tantum instrumentaliter. Sed sic movet suum corpus primo, quod nullum corpus aliud moveat prius, quo moto postea ipsum corpus corporaliter moveatur. Nam errant illi, qui dicunt animam primo movere spiritus, spiritus vero motos movere partes: quod Picolomineus in Physicis lib. de potentia motiva dixit. Fateor quidem unam partem motam, bene postea movere aliam ejusmodi motu corporali; sicut cum musculi contracti trahunt ossa & artus sibi alligata: sed tamen pars quæ primo movetur, ita spiritaliter movetur. Verum difficultas est, an anima possit spiritaliter, ac quasi per nudum imperium facultatis alicujus ad hoc destinatæ, seu expultricis, seu attractricis, seu forte alicujus distributricis, aliquid in corpore movere quod non informet; & nominatim,

natim, an anima sic movere possit sanguinem & spiritum; & an de facto illi sic moveantur: seu an sanguis & spiritus moveantur per corpus à fibris venarum, nervorum, & partium similarium corporaliter trusi, an vero per imperium moti.

Conclusio X. Anima potest directe & per se primo & immediate movere spiritum & sanguinem, sine adminiculo corporei instrumenti.

Hoc probatur imprimis à posteriori, hac ratione. Quæ sic moventur corporeis instrumentis, non moventur nisi certo modo, & ad certam positionem, eo scilicet versus, quo partis trusio & compressio vergit: partes enim tantum comprimuntur determinato modo; habent enim fibras suas certo & determinato modo positas; quapropter ut ad determinatum tantum modum moveant est necessum. At contra sanguis & spiritus moventur undique. Ergo.

Secundo; Quæ sic moventur, ea moventur lente & vicissim, prout opus est successiva partium omnium continuatarum compressione, quæ non potest in instanti fieri. At sanguis & spiritus simul, & semel, & subito moventur; ut patet in animi passionibus, in veneris imaginatione, &c. Ergo non sic moventur.

Tertio; Arteriæ & venæ non sic comprimuntur, ut earum compressione dici possit

possit sanguis moveri. Ergo sanguis non sic movetur. Antecedens probatur. Si venæ ita constringerentur, videretur vel sentiretur talis aliquis motus in venis; nam cum alimentum movetur per œsophagum, cum excrementa alvi ejiciuntur, urina è vesica exit, sentitur talis constrictio & corporalis motio. Atqui talis in venis & arteriis non sentitur. Ergo. Denique, lubrica & lenis confirmatio venarum & arteriarum non videtur indicare, sanguinem fibrarum, tanquam cataractarum quarundam, constrictione & laxatione ita retineri, emitti, vel attrahi.

Quarto; Si ejusmodi fibrarum vel vasorum constrictione & laxatione, & corporali trusione spiritus & sanguis moverentur, quando attrahitur, expellitur vel retinetur spiritus, deberet etiam expelli vel attrahi sanguis, & contra, & deberent semper eodem motu moveri. Quando enim extruditur unus, deberet & extrudi alter, propterea quod in eisdem vasis contineantur: & eodem tempore non possint diversæ fibræ sic constringi, ut una trudat unam rem sursum, alia aliam deorsum. At necessum est ut sæpe inæquali, diverso, & omnino contrario motu moveantur. Ergo non sic moventur. Denique, per easdem venas mesaraicas defertur eodem tempore chylus sursum ad hepar, ut in sanguinem convertatur,

tur, & sanguis deorsum, ut intestina nutriat. Hoc fieri non posset, si ejusmodi corporali membrorũ motu moverentur. Ergo.

Quinto; Sanguis & spiritus non possent sic à partibus protrudi. Nam cum sint tenuissimi & fluidi, effugerent conatum partium eos protrudere conantium.

Sexto; Quia talis per corporalem trusionem motus non videtur posse locum habere in vena cava & arteria aorta, quæ semper hiant & sunt valde magnæ. Nam si per compressionem earum sanguis & spiritus moverentur, ipsæ deberent omnino constringi, alioqui hi non possent sic extrudi.

Septimo; Quia, etsi per motum corporei organi videatur aliqua ratione expulsio & protrusio fieri posse; tamen non videtur illo modo fieri posse attractio. Atqui attrahitur sanguis & spiritus in membra pro nutritione. Ergo non per talem motum corporeum.

Octavo; Partes similares non sunt organicæ, nec figura præditæ: itaque non habent omnis generis fibras, quibus operationes suas exerceant; sed instrumentum operationum earum est solum temperamentum. Atqui eæ attrahunt sanguinem & spiritus, & retinent & expellunt. Ergo, non per fibras, vel corporeum ullum instrumentum, sed solo nutu & imperio animæ, adjuto potentiis propriis & partium tempera-

peramento. Confirmatur. Ejus quod nutritur unaquæque minima pars nutritur. At unaquæque minima pars non habet fibras ad attrahendum & retinendum & expellendum; cum unius partis minimæ non sint plures aliæ minimæ. Ergo solummodo expelluntur & attrahuntur spiritaliter, solo animæ jussu. Confirmatur secundo. Alimentum ab ipsis plantis è terra attrahitur solo animæ vegetantis imperio, sine ullo motu corporeo aliquarum particularum. Ergo & in animalibus, si in solidis partibus sanguis ea ratione movetur, ergo etiam in vasis eadem ratione moveri est censendus.

Probatur etiam à priori. Etenim sanguis & spiritus sunt partim instrumentum, partim corporis alimentum. Quatenus sunt instrumentum, necessum est ut ad animæ nutum moveri possint: de ratione enim instrumenti est, ad nutum causæ principalis dirigi posse; alioqui non esset instrumentum; præcipue vero naturæ spiritus convenit, quam promptissime in omnem partem moveri posse. Quatenus sunt alimentum, debuerunt quoque nutui animæ obedire, ut in omnes partes alendas commode ferri possent. At si per corpora instrumenta moverentur, non possent ita commode moveri, nec possent nutui animæ obedire; ille enim motus valde tardus, & molestiæ plenus esset. Ergo.

Secundo;

Secundo; Cum alimentum debuerit in omnes partes deferri, si sanguis & spiritus illa ratione moverentur, necessario per universum corpus debuissent corporea instrumenta motui illi servientia fuisse constituta: at hoc fieri non potuit: itaque necessum fuit eos sic spiritaliter ad animæ nutum moveri. At dicet aliquis, Si sanguis & spiritus ita moverentur ad nutum animæ, possent moveri quo vellemus: sed sic non moventur: ergo. Sed respondeo, negando sequelam. Nam moventur quidem ad nutum & imperium animæ, sed non propterea ad imperium phantasiæ aut voluntatis, sed ad imperium quoddam naturale alterius potentiæ naturalis (seu expulsivæ, seu attractivæ, seu distributivæ) quæ non sequitur in movendo facultatem cognoscitivam aut appetitivam, sed movet certo modo sibi ab authore naturæ præscripto, cujus imperium naturali quodam instinctu sanguis cognoscit.

Conclusio XI. Non tantum spiritus & sanguis, sed adhuc alia in corpore nostro ab anima spiritaliter moveri videntur. Sic partes similares attrahunt omne suum alimentum, etiam pravum; sic etiam excrementa sua expellunt per solam vim expultricem temperamento adjutam, sine partium aut fibrarum ulla contractione; sic urina quoque à renibus, bilis à folliculo

fellis, melancholia à liene videntur trahi,& tracta denuo in inteftina & ftomachum a-mandari.

Ad argumenta ergo in principio quæftionis pofita refpondetur. Ad authoritatem Arift. Verum effe, animam nihil movere, nifi corpus proprium: at per corpus proprium non tantum intelliguntur membra animata, fed etiam fpiritus & fanguis, quos ubique Arift. in libris de generatione & partibus animalium, fub corporis partibus comprehendit. Ad D. Thomam refpondent Conimbricenfes 1. de Generatione cap. 4, quæft. 24. art. 3. refp. ad 2. argumentum non tenere, & poffe animam etiam movere ea quæ non informat. Movet autem, inquiunt, anima fanguinem & fpiritum, non ut inftrumentum conjunctum, quo modo non movet nifi quod informat; fed ut inftrumentum remotum, quo modo etiam poteft movere quod non informat. Unde etiam bene Valef. in lib. de facra Philofophia dicit, animam fanguinem fpiritaliter fine inftrumentis corporeis ad nutum movere, etiamfi ipfum non informet: in quo ponit quandam divinitatem & fingularem fanguinis cum anima fympathiam; quod cum eum non informet, poffit nihilominus fic ad mandatum movere. Et cur non poffit anima movere illud quod non informat? Sanguis enim & fpiritus funt

animæ

animæ instrumentum, & corporis alimentum; de ratione autem eorum est, ut & ad nutum moveri,& dirigi ab agente principali & à membris nutriendis possint, ut valeant eorum usibus inservire. Neque poterant per instrumenta corporea moveri: quia imprimis illa ubique & in omnibus partibus similaribus esse non poterant; secundo, quia ille motus minime fuisset expeditus, sed valde molestus, spiritus vero debent esse ad omnem usum paratissimi. Ita vegetativa plantæ attrahit succum terræ pro alimento, qui tamen est externus, & quem non informat; & sine corporei instrumenti constrictione vel trusione, in summam usque arborem trahit, spiritali quadam motione: cur non & animæ superiores eandem movendi sui alimenti efficaciam habere dici possint? Forma magnetis trahit ferrum, ambræ paleam, pharmaci humorem peccantem; & tamen nulla istorum informat illud quod trahit.

Ad secundum respondetur, negando sequelam. Nam sanguis & spiritus, & quæ in corpore sunt, & jam sunt animæ instrumentum & propinquum alimentum, ab anima vim & impressionem receperunt, qua idonea facta sunt ad ejusmodi animæ imperium recipiendum: quæ extra corpus sunt, multaque alia in corpore exsistentia quæ à corpore non sunt alterata, non item.

Quod

Quod anima gangrænosum brachium non amplius moveat, equidem est quia illud non amplius informat: sed non sequitur, quia illud nõ amplius informat,ideoq;non movet; ergo alia quæ etiam non informat, itidem movere non poterit. Nam alio modo movet corpus proprium, alio modo ea quæ in corpore continentur, ejusque tantum vel sunt instrumenta vel alimenta. Illud movet qua est forma ejus, hæc vero alio modo.

*Ad tertium dico, Animam tantum tangere contactu virtutis; quod sufficit ut illa valeat movere.

Atque ista sic se habent ordinarie & secundum naturam in omnibus corporibus. Legimus autem, præter communem cursum naturæ, aliquos aliquando mirabilem & in proprium corpus, & in ea quæ in corpore continentur efficaciam & virtutem habuisse. Narrat de quodam Avicenna,qui, cum vellet, corpus suum paralysi afficiebat. Scribit D.Augustinus de quodam,qui aures unam vel ambas pro arbitrio movebat; de alio, qui totam suam cæsariem, toto corpore immoto, quantum căpilli occupabant, ad frontem deponebat, revocabatque cum vellet. Illud etiam pene omnem, inquit, fidem superat; quod quidam eorum quæ deglutiisset plurima & varia*, paullatim contractis præcordiis, quasi de

ſacculo quod placuiſſet proferebat. Refert idem quendam ſudare potuiſſe cum vellet: alium lacrymas pro libito prompſiſſe. Narratur, inquit, & presbyteri cujuſdam, Reſtituti nomine, vis naturæ admiranda; qui cum volebat, ſeſe abducebat à ſenſibus, & jacens mortui hominis oſtendebat ſpeciem, ut non ſolum vellicantes & pungentes non ſentiret, ſed etiam admoto igne ureretur ſine ullo doloris ſenſu. Quibus exemplis indicatur, nonnullos excrementa & humores in corpore ſuo contenta, & partes etiam aliquas per imperium Voluntatis movere potuiſſe. Nam qui ſe paralyſi afficiebat, videtur hoc debuiſſe facere, humores internos in ſpinam & nervos mittendo, & inde iterum educendo. Qui ſe in extaſim promovebat, debet hoc feciſſe, humores pituitoſos in cerebri ventriculos & ſubſtantiam agendo, & inde, cum placeret, educendo: qui pro libito ſudabant & lacrymabantur, ſerum pro imperio movendo. Hæc exempla referens Cœlius Rhodiginus lib. 20. cap. 15. mirabilem animæ in proprium corpus vim fatetur, & corpus animæ imperio plurimum obedire; eo quod ſit forma per ſe ſubſiſtens, & non indigens peregrino adminiculo. Verum iſta non arguunt admirabilem animæ in corpus efficaciam, ſed potius particulares aliquorum hominum proprietates, & ſingularem cor-

-poris

poris conformationem, quæ non eodem modo eſt in uno, ſicut in altero: illa enim potius pendent à peculiari quadam membrorum conformatione, quæ non ſemper in omnibus eſt eadem. Aliqui habent aliquas partes magis muſculoſas quam alias, aut habent muſculos in aliqua parte, in qua non habent ordinarie alii homines: & tales poſſunt movere unam partem, quam non movent alii. Sic aſini, equi, movent aures; homines non: quia in aſinis & equis peculiares muſculi aurium motui ſunt deſtinati; in hominibus non. Canes erigunt pilos, & aves plumas ſuas, & hiſtrices pinnas; homines minime: equi movent & concutiunt totam cutem; homines non. Quod fit, quia eorum omnium cutis non eſt ita firmiter corpori adnata, & magis muſculoſa; & ideo eam movere poſſunt, & movendo movent ea quæ illi inhærent. Animalia ruminantia cibum deglutitum ad os poſſunt revocare: quod homo non poteſt. Quæ omnia fiunt, non ex imperio animæ ſuper corpus, aut ea quæ in corpore continentur; ſed ob peculiarem membrorum conformationem. Sed forte etiam aliqua eorum arte magica contigerunt, aliqua fraude & dolo; aliqua forte etiam non ſunt vera, ſed ex relatu & fama hominum narrata. Ideo non eſt exemplis omnibus adhibenda fides.

Reſtat videre, an anima etiam valeat

movere corpora aliena externa, sive corpora quæ non informat, extra suum corpus proprium constituta, ac remota. Et videtur equidem quod sic, primum authoritate. Etenim Avicenna 4. 6. naturalium cap. 6. (quem secuti sunt Algazel, Albertus Magnus, Marsilius Ficinus, Pomponatius, Paracelsus, & alii) adeo magnam vim animæ & imaginationi adscripsit, ut dicat eam non tantum in corpus proprium, sed etiam in corpora externa & longe dissita agere posse; ea non tantum alterare, fascinare, & ægritudinibus afficere, sed & loco movere posse: adeo ut hominem longe remotum ex equo dejicere, & tempestates & pluvias excitare, & consequenter nubes & vapores (sine queis illæ excitari non possunt) localiter valeat agitare & movere.

Probatur secundo ratione. Intelligentiæ agunt & operantur per intellectum & voluntatem, ut est communis Scholasticorum, & etiam Arist. in libris de cœlo sententia, & per ea possunt corpora movere. Sic intelligentiæ movent orbes, prosternunt exercitus, movent elementa & nubes, ut de diabolis est manifestum, corpora assumunt, &c. Atqui anima est etiam intellectu & voluntate prædita, & similis supernis intelligentiis. Ergo etiam per easdem potentias potest operari, & quidem etiam in corpora externa.

Tertio;

Tertio; Anima, ut supra dictum est, potest movere corpora interna quæ non informat: ergo etiam potest movere externa. Probatur sequela: Quia, quod anima non posset externa movere, sola ratio esse videretur, quod illa non informaret. Sed illa ratio non valet, quia aliqua interna etiam non informat, & tamen movet. Ergo etiam externa movere potest, etsi non informet.

Quarto; Magnes movere potest corpora externa à se remota. Ergò videtur quod & corpora animata idem poterunt. Probatur sequela: Nam corpora animata habent formam & essentiam nobiliorem quam magnes: anima enim est multo excellentior forma quam sit forma magnetis. At quæ essentiam habent nobiliorem, ea videntur quoque & modum agendi debere habere perfectiorem. Ergo.

Conclusio XII. Anima non potest directe & per se ac immediate corpus alienum externum sive remotum movere.

Pro cujus intelligentia est notandum, animam dupliciter posse corpora externa movere: primo, ut causam moralem; sic enim suadendo, rogando, minando, perterrendo, potest esse causa ut res externa moveatur; sic minando possum facere ut homo aut canis, qui antea quiescebat, moveatur, & à me aufugiat & currat, etiamsi

quam maxime esset remotus; perterrefaciendo possum facere, ut qui in alto tecto stat quietus, tremat & cadat; rogando & blandiendo, facere ut qui stat inferius, ascendat sursum, volutetur, veniat at me, abeat, proficiscatur Romam, &c. Sed de tali causalitate nos hic non loquimur, sed de causalitate physica, qua anima externum corpus propria virtute & effective possit movere. Secundo, potest etiam corpora movere per accidens; movendo proprium suum corpus, quo moto, aliud ei substantialiter contiguum corporaliter impellitur, protruditur, vehitur, aut circumagitur. Sic possum hominem, lapidem, baculum impellere, attrahere, vehere, lapidem projicere, currum agere, &c. Et de tali motione non est quæstio. Sed hic est quæstio, an anima per se, non mediante motu locali corporis sui aut partium ejusdem, possit effective per imperium & immediate corpus aliquod Externum movere; & de tali motu est intelligenda Conclusio.

Et probatur primum authoritate. Nam Arist. 2. de anima, text. 26. dicit, animam non posse movere quodcunque corpus, sed tantum proprium. Et D. Thom. 1. part. quæst. 117, responsione ad 4. quærens, an anima separata possit corpora localiter movere, respondet quod non argumento, quod anima conjuncta non possit movere nisi

nisi quod informat. Quibus verbis manifeste indicat, quod saltem externum corpus nulla ratione movere possit. Hoc etiam docent Valentia disp. 8. quæst. 8. puncto 2. Zoares, Conimbricenses, Valesius in sacra philosophia, & breviter est communis opinio omnium Peripateticorum.

Probatur etiam experientia: Quia videmus nos nullam rem externam posse virtute animæ nostræ movere, nisi quatenus illam tangimus & corporaliter protrudimus, aut quaqua ratione movemus; per solam autem rei visionem, vel cogitationem, vel imaginationem de ea, vel voluntatem movendi illam, videmus quod eam nunquam movere possimus. Quantumcumque enim quis diu lapidem inspiciat, aut de eo cogitet, aut habeat voluntatem eum movendi, nunquam movebit eum; ut ne quidem vel minimam plumam. Imo tantum abest ut externam rem movere possimus, ut ne quidem partem propriam corporis gangræna aut paralysi affectam, quantumcumq; eam movere desideremus, & de movenda cogitemus, movere valeamus: ut jam supra ex D. Thoma est allatum.

Ad argumenta respondeo. Ad authoritatem Avicennæ, Algazelis, & aliorum, illos fuisse nimis superstitiosos in extollenda animæ & imaginationis virtute,

& ea adſcripſiſſe imaginationi, quæ ſunt adſcribenda virtuti diabolicæ. Nam cum viderunt & audiverunt aliquos homines mirabilia ſupra naturam feciſſe, non habentes adhuc illam notitiam maleficiorum & artis magicæ, quam nunc habemus, putaverunt eos illa facere per vim ſuæ animæ & imaginationis, cum fecerint virtute diaboli. Alii eorum fuerunt homines magici & ſuperſtitioſi, qui ideo dixerunt animam tanta poſſe, ut illo pallio tegerent impietatem artis quam profitebantur. Quod ſi anima haberet virtutem res externas movendi, utique illa poteſtas omnibus animatis indita eſſet: at nemo hodie talia virtute animæ facere poteſt, niſi ſit magus: ergo. Nec valet, quod ipſe, tacitæ occurrens objectioni, dicat, non omnes talem virtutem habere, ſed eos tantum quorum animæ ſunt nobiliores, & à terreſtri fæce magis ſeparatæ, & ſub felici ſiderum conſtellatione creatæ, & ab iis influxum adeptæ: quia imprimis virtutes cœleſtes in animam, utpote ſpiritualem, influere non poſſunt; ut infra dicetur. Secundo, quia ſi aliqui homines talem poteſtatem haberent, maxime haberent viri ſancti, ingenioſi, & docti; tales enim (quando animæ aliæ aliis poſſent eſſe perfectiores) viderentur merito eas præ aliis habere excellentiores: At nullus hodie eſt, quantumcumque ſapiens vel ſanctus,

ctus, qui vel festucam quidem extra se sine attactu corporali, solo animæ nutu & imperio, movere possit: ergo.

Ad secundum respondetur: Id esse, quia illæ sunt substantiæ separatæ, solo imperio intellectus & voluntatis (quæ nulli corpori alligantur) moventes. At anima nostra, etsi sit quidem separabilis, in hoc tamen vitæ statu est corpori immersa, & per ipsam determinata ad suum corpus; sic ut ejus virtus motiva non sit generalis & indeterminata, sicut angelorum, sed ita determinata ad illud, ut nihil movere possit, nisi vel illud ipsum quod informat, vel quæ habent necessariam cum illo connexionem, in esse instrumenti, vel alimenti &c. Si anima posset agere per imperium intellectus & voluntatis, qui sunt immateriales, & ad nullum mobile specialiter determinati, posset forte etiam externa quævis movere; & ideo forte separata etiam alias res præter corpus suum movere potest: at in corpore limitatur & adstringitur sic ut non possit agere, nisi per potentias quas in materia habet, seu per potentias materiales: atqui in corpore animato non sunt tales potentiæ, quæ possint res externas movere: quare mirum non est, si eas movere non possit. Quod nullæ tales sint in nobis potentiæ, probo: Quia potentiæ quæ in viventibus sunt motivæ, vel sunt

potentia locomotiva animalis, vel potentia motiva naturalis, ut expultrix, attractrix, aut aliqua forte distributrix: at potentia locomotiva non potest movere nisi per musculos & nervos, & sic non potest movere, nisi illa ad quæ illi pertingunt; illi non pertingunt in res externas: itaque illas non potest movere. Aliæ potentiæ, ut expultrix, attractrix, ad certas quoque res, & certos ductus & organa, & organorum temperamenta sunt determinatæ. Ergo voluntas in nobis sicut in angelis non est efficax, sed corporis conjunctione ita est ligata, ut immediate non operetur, sed solum per aliam potentiam materialem, nempe locomotivam; per quam solum determinatur ad illud movendum, quod illa potentia proxime executiva movere potest. Et de facto patet, quod voluntas non sit per se motiva: quia si locomotiva animalis sit læsa, voluntas quantumcumque desideret, ne minimam quidem partem movere potest, ut in paralyticis patet.

Ad tertium respondetur, negando sequelam. Etenim anima operatur per potentiam, quæ in sua operatione dependet à certo temperamento, certis ductibus & canalibus; quæ in corpore sunt, extra vero non sunt. Ad probationem respondetur etiam negative. Ratio enim cur anima non moveat, non est solum quod ea non informet,

met, sed quia nec ea informat, nec illa impressionem ab anima receperunt, qua sint facta idoneum corporis instrumentum, vel alimentum, vel idonea ad ejusmodi animæ vim motivam recipiendam. Hinc movet nonnulla, non quia informat, sed quia talem essentiam acquisierunt, per quam sunt facta apta moveri.

Ad quartum respondetur; quod non impediat, quin anima potuisset habere potentiam etiam externa movendi, si ita Deo placuisset, sicuti magnes habet: sed ideo non placuit, quia dedit viventibus sufficientia media ad omnia pro naturæ suæ exigentia exsequenda, etiamsi talem res externas movendi potentiam non habeant. Dedit enim eis in vicem illius potentiam locomotivam, qua sponte ad res externas, quas movere habent, progredi possint, ut eas quantitative tangant, & sic moveant; etiamsi de longe solo nutu movere non possint. Potuisset itaque animæ vim illam dedisse, sicut & angelis, si voluisset; sed non voluit. Voluit autem hominem intra certos quosdam terminos perfectionis creare, quibus angelis essent inferiores.

Sed an anima potest corpus Externum alterare? Sit

Conclusio XIII. Anima non potest etiam alterare corpus externum: id est, corpus animatum, qua est animatum, non potest

test alterare corpus externum. Si non potest alterare, ergo etiam non potest generare.

Hanc conclusionem tenet D. Thom. part. 1. quæst. 117. art. 3. & probatur. Anima non potest operari ubi non est: extra corpus non est: ergo ibi non potest operari. Sciendum itaque est, corpus animatum bene posse corpora externa alterare; sed non potest ea alterare qua est animatum, sed tantum qua est mixtum. Sic corpus meum calefacit vestes, lectum, alia corpora adjacentia: sed ea non alterat vitaliter ratione animæ, aut in virtute animæ, sed solum physice, & in virtute qualitatum quæ ei inexsistunt; non aliter quam lapis & ferrum calida ea alterarent, quæ tamen non sunt animata. Et sic temperamentum & qualitates corporis mei alterant corpora illa in virtute propria, & non in virtute animæ, nec quicquam anima in illa alteratione cooperatur aut influit: & ideo talis alteratio non est actio vitalis, sed tantum physica; & illa corpora quæ sic alterantur, non aliter alterantur quam à quovis corpore inanimato possent alterari.

Et ideo non alterantur nisi simplici alteratione, & solummodo calefiunt aut refrigerantur; nunquam autem in chyli, sanguinis, spiritus, seminis, aut membri naturam convertuntur, sicut convertuntur il-

la

la quæ vitaliter interius ab anima alterantur.

Dicet aliquis, Alterantur à corpore animato quà est animatum, quia quæ à corpore animato deforis alterantur, tantum acquirunt calorem: at calorem habet corpus ratione animæ: ergo etiam ratione animæ acquirunt illum. Sed respondeo, esse per accidens ad calefactionem, quod calor ille corpori insit ratione animæ: non enim refert à quo corpus habeat calorem, an ab anima, an ab alio; sufficit quod illa calefactio non fiat virtute animæ: quia etiamsi per potentiam Dei anima à corpore auferretur, & corpus nihilominus calidum remaneret, eodem modo res externæ ab illo corpore calefierent, sicuti calefiebant cum anima præditum esset. Etenim non tantum corpora animata externa corpora calefaciunt, sed etiam refrigerant. Sic unus homo frigidus alium calidum sibi adjacentem refrigerat: at non refrigerat in virtute animæ, sed in virtute suæ qualitatis. Sicuti ergo illum non refrigerat in virtute animæ, cum ipse est frigidus; ita etiam non calefacit in virtute animæ, cum ipse est calidus. Accedit, quod ne quidem corpus calorem habeat ab anima, sed potius animam à calore; etsi ante animam inductus calor postea à succedente anima conservetur.

Potest

Potest porro anima adhuc alia ratione esse causa alterationis in corporibus externis, nempe ut causa moralis, metum & gaudium seu verbis seu gestibus incutiendo; per quæ motis in varia humoribus, ipsa vario modo alterantur, rubent, pallent, tremunt, &c. vel etiam motu animali suorum membrorum, activa naturalia eis applicando; quo modo possum aquam facere calidam, motu manuum mearum ignem ei applicando. Sed de ejusmodi alterationibus per accidens non hic loquimur.

Constat nunc ex prædictis, in quæ corpora anima habeat activitatem, & quo motu ea valeat movere. Restat videre

QUÆSTIO III.

Per quas potentias illos motus & actiones exerceat.

Conclusio XIV. Anima nihil immediate operatur per seipsam, sed per potentias sibi superadditas. Potentiæ autem tantum sunt animæ instrumenta; anima vero est ipsa causa principalis.

Hæc conclusio est D. Thom. part. 1. qu. 77. art. 1. quem sequuntur plerique Theologi, & passim Philosophi, dicentes, non tantum animæ hoc non competere, ut per suam substantiam agere possit, sed ne quidem ulli creaturæ, sed soli Deo, qui est sim-

simplicissimus, & cujus idem est esse & agere. Hinc dicunt, ne quidem angelos per suam substantiam agere posse, sed tantum per intellectum & voluntatem, tanquam potentias operandi substantiæ superadditas. Hinc est quod Arist. animæ potentias adscripserit, per quas operetur: hinc omnibus substantiis potentiæ & qualitates, tanquam instrumenta actionum, adscribuntur. Ignis dicitur agere, non per suam substantiam, sed per calorem; magnes trahere ferrum, non per seipsum, sed per potentiam attractivam; anima videre, non per suam substantiam, sed per potentiam visivam; audire per potentiam auditivam; concoquere per potentiam concoctricem, &c. Etenim substantiæ sunt indifferentes ad omnem operationem: quare necessarium est, ut per potentias sibi superadditas ad hanc vel illam edendam terminentur. Quod si pro omnibus aliis operationibus, visu, auditu, intellectu, imaginatione, memoria, peculiares potentias habere anima debuit; certe multo magis habere debuit ad movendum & alterandum. Etenim actiones cognoscitivæ sunt animæ propriæ: hæ, animæ etiam cum aliis rebus naturalibus communes. Sicut ergo res naturales non possunt illas sine peculiaribus potentiis exercere; ita quoque non est mirum, si neque anima possit. Illæ enim

sunt

sunt immanentes, hæ transeuntes: facilius autem videtur animam immediate per suam substantiam edere posse actiones immanentes, quam transeuntes: cum ergo non possit illas, utique neque has.

Conclusio XV. Anima non movet corpora omnia localiter per eandem potentiam, sed per diversas.

Potentiæ illæ duplices sunt: alia animalis medicis dicta, philosophis motiva voluntaria seu progressiva; alia naturalis, sive involuntaria. Animalis est, quæ in cerebro residet, & per nervos toti corpori communicatur. Hæc potentia sequitur sensum & appetitum, & obedit voluntati & potentiæ appetitivæ, & ab iis in opus excitatur; & edit actionem suam per nervos & musculos, & sine illis nihil omnino potest movere; & solis inest animalibus, minime vero plantis. Talis est, per quam brachia & crura moventur. Facultas motiva naturalis, est facultas quædam, quæ non sequitur sensum & appetitum, nec voluntati aut appetitivæ paret; sed est involuntaria, & sequitur quandam inclinationem naturalem, per quam excitatur ad aliquid motu suo fugiendum vel prosequendum. Hæc facultas non est simplex, sed variæ sunt ejus differentiæ; aliæ omnibus partibus insitæ, aliæ aliquibus peculiares. Alia est facultas naturalis motrix cerebri; alia

cordis,

cordis, alia stomachi, alia uteri. Hæc non utitur nervis aut musculis, sed solo temperamento, spiritibus, & membrorum fibris. Talis est, per quam cerebrum in sternutatione, pulmo in tussi, stomachus in vomitu emittunt excrementa. Talis est, per quam alimenta in universum corpus, & per omnes partes nutriendas attrahuntur, & superflua excernuntur. Porro, præter illas potentias nullæ sunt aliæ potentiæ localiter movendi potestatem habentes.

Conclusio XVI. Corpus proprium seu animatum & membra ejus per se primo movet, & per motivam animalem seu voluntariam, & per motivam naturalem.

Quod per motivam animalem moveat, est manifestum; nam per illam moventur brachia, pedes, caput, & omnes musculi corporis, & totum corpus: & ideo etiam vocatur à philosophis progressiva. Quod per motivam naturalem etiam moveat, probatur: quia pulsifica movet cor; motrix naturalis quæ est in cerebro movet & concutit cerebrum in sternutatione; expultrix pulmonis, pulmonem in tussi; stomachi, stomachum in singultu, nausea, vomitu; uteri, uterum in strangulatione, in partu; expultrix quæ est in nervis, in carne, cutem & carnem in rigore, palpitatione, & motibus convulsivis. Etsi autem membra corporis animati ab utraque facultate

motiva

motiva moveri possint, non tamen propterea omnia moventur ab utraque: sed aliqua moventur magis à motiva animali, quæ non moventur à motiva naturali, ut musculi & artus externi; alia moventur à facultate naturali, quæ nulla ratione moventur ab animali, ut cerebrum, stomachus, uterus, pulmo, jam dicti. Est etiam differentia, quod motiva animalis potest movere membra secundum se tota; motiva vero naturalis non sic, sed tantum motu dilatationis & constrictionis. Sic in pulsu totum cor non movetur loco, nec stomachus in vomitu, nec uterus in partu; sed tantum constringuntur & dilatantur. Est & alia differentia; quod per motivam animalem tantum per se primo movetur corpus proprium seu animatum, & non corpus alienum: per naturalem non tantum proprium, sed & alienum, ab anima non informatum. Dico, per se primo: quia per accidens etiam alienum potest moveri. Etenim per motivam animalem, ut per motum musculorum abdominis, etiam excrementa alvi, & urina, & fœtus excluduntur; per motum musculorum thoracis, sputa exscreantur, & aer eliditur, quæ non sunt animata, nec partes corporis: verum non per se, sed per accidens, quatenus ipsarum partium animatarum motu & constrictione per accidens extruduntur.

Con-

Conclusio XVII. Corpus alienum internum, seu corpus non animatum intra corporis peripheriam contentum, per potentiam motivam naturalem potest moveri, per motivam vero animalem non potest, nisi per accidens, uti jam dictum est.

Prior pars probatur: Quia in medicina certissimum est, chylum, sanguinem, semen, spiritus, excrementa, in corpore localiter moveri per facultates expultricem & attractricem, & si quæ forte sit in membris principalibus dispensatrix ab illis diversa; quæ omnes sunt naturales; interdum interventu & subsidio fibrarum, interdum spiritus, interdum aeris impellentis, interdum solo temperamento.

Posterior pars probatur: Primo; nam quod à locomotiva animali movetur, movetur nutu voluntatis. Atqui nec sanguis, nec humores, nec spiritus, nec excrementa, nec calculi, nec nuclei deglutiti moventur nutu voluntatis. Ergo non à motiva animali.

Probatur secundo; Quia quod facultas illa movet, movet per musculos. Interius in corpore, in visceribus, venis, arteriis, intestinis, non sunt musculi, ibi autem sunt humores, spiritus & excrementa. Ergo illa facultas non movet ea.

Conclusio XVIII. Corpus externum non potest moveri localiter, nisi per poten-

potentiam locomotivam animalem.

Dictum est supra conclusione 12. externum corpus non posse directe & immediate per imperium ab anima moveri, sed tantum per accidens, motu scilicet corporis proprii, quod per se & immediate corporali trusione, vectione, &c. movet illud; hic vero dicitur talem motionem per accidens fieri per potentiam motivam animalem. Quod, quia est manifestum, non eget ulteriori probatione.

Vidimus ergo per quas potentias anima moveat singula corpora localiter; videndum nunc est per quas potentias singula alteret. Sit ergo

Conclusio XIX. Anima alterat per varias potentias: sed per aliquas alterat per se, per aliquas tantum per accidens.

Alterat per se per potentiam concoctricem, altricem, & generatricem. Imo videtur tantum alterare per potentiam concoctricem: nam vel illæ aliæ non sunt à potentia concoctrice diversæ, vel concoctrix est famula earum, & per illam perficiunt omnem, qua opus habent, alterationem. Hoc tamen hic non multum attinet disputare. Sufficit scire, potentias, quæ vere & per se alterant, esse potentias vegetativas; atque adeo animam alterare per solas potentias vegetativas, & nullas potentias sensitivas & cognoscitivas esse per se alterativas.

vas. Alterat tamen nihilominus anima per potentias vegetativas, non quidem solas & per se consideratas, sed mediante temperamento & calore nativo; sicut Conclusione 7. est declaratum. Alterat tamen per se, quatenus præter influxum ipsarum qualitatum, ipsa quoque effective cooperatur & per se influit; sic ut per ejus influxum effectus producatur longe nobilior quam sola virtute qualitatum formalium posset produci; ut ibidem ostensum est. Per accidens alterat anima per illas omnes potentias, quæ quaqua ratione possunt esse causa motus humorum, spirituum, excrementorum, ad partem quæ alteratur. Quæ enim potentiæ solum alterant mediante motu humorum & spirituum, &c. illæ non vere alterant, sed solum alterant applicando activa passivis; quod est tantum per accidens alterare. Hac enim ratione etiam angeli alterant: quos tamen docet D. Thomas & omnes Theologi Scholastici per se non alterare, nec ullam formam in materiam inducere. Causa enim solummodo activa passivis applicans inter veras causas efficientes non refertur. Quando enim potentia aliqua animæ alterat applicando & movendo humores & spiritus ad partem, tunc illa vere nihil alterat, sed tantum humores & spiritus movet; & vere nihil influit quoad illam

illam alterationem, ſed tota alteratio perficitur in virtute humorum & ſpirituum: & humores & ſpiritus non alterant in virtute animæ, ſed in virtute propria; & ſolum & eodem prorſus modo, quo alterarent ſi à potentia illa non applicarentur, ſed vel ab angelo tantum, vel motu proprio, ſeu intrinſeca ſua gravitate vel levitate. Inter potentias quæ ſic per accidens alterant eſt diverſitas. Nam aliæ alterant longe magis per accidens quam aliæ: & aliquæ tanto minus per accidens aliis, ut in comparatione illarum quaſi agant per ſe,& poſſint dici agere per ſe; quamquam reſpectu vere agentium per ſe, ſemper agant per accidens. Nam, cum omnes hæ quæ alterant per accidens, alterent mediante motu humorum & ſpirituum; illæ quæ proximius, immediatius, & magis per ſe movent humores, etiam proximius alterant; quæ vero remotius & magis per accidens movent humores & ſpiritus, illæ quoq; magis per accidens alterant: At dictũ eſt concluſione 10. ſolum potentias motrices naturales per ſe movere humores & ſpiritus, alias per accidens: quare ſequitur & illas quoque magis per ſe alterare quam alias. Reliquæ omnes, quæ quaqua ratione alterant; alterant tantum quatenus dependentia quadam naturali motricem naturalem, viſceribus & præcipue cordi inexſiſtentem,

in conſenſum trahunt & excitant: quæ tum ſanguinem & ſpiritus movet, quorum acceſſu & receſſu partes alterantur. Hac ergo ratione alterandi per accidens, maxime alterat virtus motiva naturalis, quæ eſt in corde, qualiſcumque demum ea ſit; quippe quæ ſpiritum vitalem & ſanguinem in univerſum corpus diſtribuendi, & inde iterum ad cor revocandi, immediatam habet poteſtatem. Sic alterat & virtus illa, quæ in cerebro exſiſtens, animales ſpiritus diſpenſat, & ad ſenſoria externa emittendi, & in ſomno & animi paſſionibus ad ſe denuo revocandi, habet poteſtatem. Ita alterat etiam potentia peculiaris hepati inexſiſtens, ſanguinem venoſum per venas in univerſum corpus diſpenſans. Sic etiam omnium partium attractrix, retentrix, expultrix alterant, quatenus ſanguinem, ſpiritus, excrementa localiter ad alia atque alia membra movendo, ſeſe privative, alia vero ad quæ movent poſitive immutant. Porro potentia motiva animalis etiam poteſt corpus alterare, ſed valde per accidens, & quidem variis modis. Primum, quatenus poteſt corpus exercere, & exercendo, per motum, qui eſt calefactivus, vel per ſpirituum & ſanguinis agitationem, calefacere. Secundo, quatenus poteſt cibos & remedia calida frigidave corpori adhibere, à quibus ipſum alteratur. Potentia appetitiva per

ſuas actiones, ſeu animi paſſiones, poteſt etiam corpus plurimum alterare, ut quotidiana experientia conſtat: ſed ea tantum ratione alterat, qua potentiam motricem naturalem cordis in conſenſum trahit & excitat, quæ per ſe ſpiritum & ſanguinem celerrime per univerſum corpus movet; quo motu partes à quibus illos avocat refrigerat, ad quas vero mittit, calefacit. Sic ira & gaudium, calorem; triſtitia & metus faciunt frigiditatem. Sic etiam potentiæ cognoſcitivæ, & inprimis ſenſus interni, ut phantaſia, corpus alterant, ſed adhuc longe magis per accidens. Eatenus enim alterant, quatenus operando movent appetitum, appetitus movet potentiam cordis, potentia cordis movet ſanguinem & ſpiritum; qui per ſe alterant. Sic imaginatio mortis, inferni, paupertatis, refrigerat, pallorem, canitiem, aliaſque qualitates inducit; contra, cogitatio ſumendæ vindictæ, honorum, opum, pacis, calorem inducit & ruborem: illa, metum & triſtitiam; hæc, iram & gaudium cauſando. Non tantum ſenſus interni, ſed & externi temperiem mutant; ſed longe adhuc remotius, magiſque per accidens; nempe quatenus illi actione ſua movent phantaſiam, phantaſia movet appetitum, appetitus potentiam cordis, potentia cordis ſanguinem ſpirituſque. Sic videndo præcipitia, audiendo fures,

fures; guſtando venenum, tangendo gladium, refrigeramur & palleſcimus: contra, videndo inimicum fugientem, audiendo nuntia læta, &c. incaleſcimus & rubemus. Quia nimirum per illas ſenſationes pariter metus & triſtitia, per has ira & gaudium excitantur; ut de ſenſibus internis diximus. Alio modo etiam per operationes potentiarum cognoſcitivarum & quarumcumque aliarum potentiarum poteſt corpus alterari; quatenus intenſa operatio unius potentiæ eſt cauſa diminutionis & remiſſionis alterius. Sic ſtudio & nimiis cogitationibus læditur concoctio, generantur in corpore cruditates, cor & hepar refrigerantur: è contra, nimiis comeſſationibus, id eſt, nimia facultatis concoctricis occupatione, cerebrum refrigeratur, &c. Quod etiam per accidens, ſanguinis, ſpirituum & caloris motu fieri poteſt. Ubi enim anima uni alicui operationi valde eſt intenta, eo ſanguis, ſpiritus calorque feruntur; ab aliis, quibus minus eſt intenta, recedunt. Ex quo eſt manifeſtum, has potentias non niſi remotiſſime & valde per accidens, & vere non effective, ſed tantum occaſionaliter, alterare. Etenim potentiæ illæ à natura non ſunt deſtinatæ ad alterandum, ſed ad alias operationes ſibi proprias; motivæ ad movendum, cognoſcitivæ ad cognoſcendum: quæ ſunt ope-

rationes ab alteratione plurimum diversæ. Facultates concoctrices, pro natura partium quibus inhærent, sunt diversæ: aliæ ex alimento generant chylum, aliæ sanguinem, aliæ spiritum, aliæ semen. Omnium finis est alimentum essentialiter transmutare. Illa essentialis permutatio fit prævia alteratione: quare omnes ut primo alterent est necessum. Per se itaque solæ potentiæ in conclusione mentionatæ alterant: per accidens, omnes illæ alterare possunt, quæ quaqua ratione causa sunt humorum, spirituum aut excrementorum ad aliquam partem motus. Dictum autem supra est conclusione 5. animam per se non alterare corpus proprium, & conclusione 13. per se non alterare corpus remotum, sed solummodo corpus alienum internum. Ex quo sequitur illas potentias quæ per se alterant, non alterare corpus proprium seu animatum, sed tantum corpus alienum, seu inanimatum intra corporis proprii peripheriam contentum. Contenta ergo corporis, humores, spiritus, semen, excrementa, alterantur per potentias illas quæ per se alterant: corpus proprium alteratur, non per potentias per se alterantes, sed per potentias alterantes per accidens. Contenta enim corporis concoquuntur, non ipsum corpus: corpus vero ipsum alteratur humorum & spirituum applicatione; non vero

humores

humores aut ſpiritus applicatione ſuiipſorum. His ſuppoſitis fundamentis, quæritur nunc

QUÆSTIO IV.

An anima aliquid agat per potentiam imaginativam.

ET videtur quod ſic: primum authoritate. Etenim infiniti authores diverſas & admirandas virtutes ei adſcripſerunt; ipſummet vulgus & totus mundus dicit, & quaſi pro comperto habet, per imaginationem mirabiles effectus contingere, & in corpore proprio, & alieno: & non tantum hoc viri mediocriter docti, ſed & mulierculæ ipſæ norunt & prædicant: Vox autem populi, Vox Dei.

Ariſt. lib.3. de anima cap.3. dicit, quod per phantaſiam multa agere & pati contingat; & ſubjungit, ex eo quod imaginationes immanent, ſenſibuſque ſimiles ſint, beſtiæ atque homines agunt: & lib. de motu animalium cap. 6. Alterant, inquit, phantaſia, & ſenſus, & meditationes. Aliquo enim modo ſpecies intellecta calidi & frigidi talis exſiſtit, qualis & rerum unaquæque.

Avicenna ſen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. dicit imaginationem magnam vim habere. Etenim imaginationem factam tempore

conceptus, dicit fœtum assimilare rei imaginatæ; sola imaginatione rei austeræ, stuporem dentium; imaginatione doloris, dolorem verum induci; aliaque. Idem 4. 6. natural. cap. 6. & 9. metaph. scribit, posse animam humanam per fortem imaginationem non solum proprium corpus, sed etiam externum realiter transmutare; posse corpus sanum ad ægritudinem, & ægrum ad sanitatem convertere; corpora fascinare; grandines, nives, ventos excitare, & siderum virtutes à cœlis depromere; hominem longe remotum & equo insidentem dejicere, & in puteum prosternere. Dicit tamen non cujusvis hominis phantasiam illam potentiam habere, sed illius qui animam habuerit excellentiorem & puriorem, & à fæce materiæ magis abstractam, & sub felicissimo sidere & imperio Jovis conceptam. Talis enim virtutes, inquit, à Jovis influxu recepit, & quasi est ipsa Jovis imago: adeo ut per influxum ab eo acceptum, non tantum operetur quasi anima, sed quasi ipse Jupiter. Unde sicut Jupiter & cœlestia corpora imperium habent in hæc sublunaria; ita etiam talis anima, influxu & virtute Jovis affecta, mediante sua imaginatione, habet, inquit, potentiam pro imperio sublunaria corpora permutandi. Et 4.6. natural. cap. 4. dicit id mirum non esse; quandoquidem anima sit forma spiritualis,

&

& corpori non necessario cohærens,adeoq; congenea supernis intelligentiis: quas uti absolutam in corpora sublunaria potestatem habere, & per se formas in materiam eorum inducere posse putat; ita quoque putat animam eorum naturam imitari, in tantum, ut agere possit sine contrario, operari in distans sine medio, & tantam in res omnes materiales exercere potestatem, ut plus ab ea quam ab ipsis agentibus naturalibus valeant alterari; sic, ut possit hominem sine matre, utero & semine, & plantam sine semine generare. Quæ ita certa esse credit, ut 2. 1. suæ philosophiæ ineptos omnes esse dicat qui hoc non credunt.

Hanc sententiam scribunt secutum esse Avicembronem philosophum Maurum, Algazelem 5.phys.cap.9. & nonnullos alios.

Similes etiam propemodum virtutes imaginationi adscribunt Marsilius Ficinus lib. 3. Theol. Plat. c. 1 3. Andreas Cataneus Imolensis lib.de intellectu & de causis mirabilium effectuum; Pomponatius lib.de incantat. Paracelsus lib. de signat. rerum; Agrippa lib.de occ.philos. Jac.de Forlivio 3. tech. quæst. 11. Cælius Rhodiginus lib.20. c.15: qui tantum imaginationi tribuunt, ut plurima, quæ omnes fascinatione diabolica vel miraculo fieri putant, ipsi sola fortis imaginationis virtute fieri credãt. Sic putant

per imaginationem Apollonium Tyaneum mirabilia opera præstitisse; Empedoclem ex hostis agro segetem in suum transtulisse; aliquos naturaliter fascinare posse; sola imaginationis virtute sanguinem ex interfecti corporis vulnere exire, &c. Imo tantum imaginationi adscribit Pomponatius, ut putet ossa canum tanta posse miracula facere, si à colente ea putarentur esse ossa Sanctorum, quam si vere ossa Sanctorum essent, per solam colentis imaginationem. Et aliqui, inquit Christophorus à Vega lib. 2. art. med. sect. 6. putant homines illos in Hispania exsistentes, qui *Salutatores* vocantur, sagittas & spicas ex corporibus vulneratis evellere, & per ignem ac districtos enses sine noxa, sola virtute imaginationis, incedere posse.

Porro & Hippocrates, & Empedocles, & Plutarchus, & Soranus, & D. August. & D. Hieron. (quorum infra authoritatem adducemus) & infiniti alii, etsi non illam quam præcedentes, magnam tamen etiam potestatem imaginationi adscripserunt. Quin & D. Thom. part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. fassus est imaginationem multam in corporis mutatione vim habere, posseque corpus & quoad motum localem, quoad alterationem, & secundum multa accidentia immutare.

Probatur secundo ratione. Scribit Arist. in 3.

in 3. de anima cap. 5. quod ſciéntia, quæ eſt actu, eſt idem quod res: & alibi dicit, quod intellectus intelligendo fiat ipſum intelligibile: quod intelligendum quidem eſt, non quod fiat ipſum intelligibile realiter, ſed ſaltem ſpiritaliter. Sicuti enim ſubjectum quod recipit realem calorem, fit realiter calidum: ita potentiá quæ recipit ſpeciem caloris, fit ſpiritaliter calida; & ſic de aliis ſenſibilibus. Atqui unumquodque, ſicut eſt, ita poteſt operari. Ergo phantaſia, quale ſenſibile fit imaginando, ſecundum talis ſenſibilis naturam poteſt operari. Ergo, ſi phantaſia fit ſpiritaliter calor, poterit calefacere; ſi fit ſpiritaliter frigus, poteſt refrigerare; ſi ſpiritaliter color, poteſt colorare; & ſic deinceps. Etſi autem fiat ipſum ſenſibile tantum ſpiritaliter, tamen operatur realiter: quia, ut inquit Ariſtot. lib. de motu animalium cap. 6. ſpecies habent rerum virtutes. Cum ergo phantaſia poſſit omnia ſenſibilia percipere, & percipiendo fiat omnia; ſequitur, quod poſſit omnia operari.

Tertio, Quid miri eſt, ſi anima humana, quæ eſt tam nobilis & excellens, incorruptibilis, & divina, ſpiraculum à Deo ſpiratum, habeat aliquam potentiam tam excellentem, per quam tam admirabilia poſſit præſtare? præcipue animæ aliquæ nobiliores & excellentiores? Etenim multorum

Scholasticorum sententia est, non omnes animas esse æque nobiles, sed unam alia nobiliorem à Deo creari; & unam, non solum ratione majoris & minoris perfectionis corporis, sed etiã essentiali & intrinseca bonitate, alia esse perfectiorem: ut de anima Christi & anima Judæ exemplificant. At non videmus in multis aliis rebus naturalibus longe ignobilioribus corpore animato esse admirandas virtutes, quibus res externas & longe dissitas afficere possunt, & in eas stupendas vires exercere? ut de magnete est manifestum. Quidni ergo etiam animæ concedi possit potentia aliqua, per quam habeat vim admirabilia perpetrandi? Nec quicquam est, quod nos ignoremus quomodo id facere possit; cum videamus tam multa alia effectus edere, quos qua virtute & quomodo edant ignoramus. Quomodo echeneis naves remoretur, quomodo ambra paleas, naphtha ignem, magnes ferrum trahat, adamas ejus virtutem compescat, quomodo charadrius avicula conspecta icterum curet, basiliscus visu occidat, & similia multa ignoramus; quæ tamen fieri Aristotel. 2. histor. animalium cap. 14. Plutarchus 5. Symposiac. quæst. 7. Ælianus hist. animal. lib. 17. cap. 13. Plinius variis locis, attestantur. Quid mirum ergo, si etiam animam per imaginationem multa præstare credamus,

quæ

quæ tamen quomodo præſtare queat ignoramus?

Accedit quarto, quod à multis memoriæ proditum ſit, nonnullos homines, gentes & nationes, imo etiam & beſtias, peculiares habere proprietates, per aliquas alias animæ potentias mirabilia præſtandi. Quidni ergo pariter dici poſſit, quod ſicuti per illas potentias in externa agere, & ea vario modo afficere poſſunt; ita aliqui ſingulari proprietate etiam per potentiam imaginativam ſimilia & majora agere poſſint? Scribit Plinius lib.7.cap. 2. ex Cratete Pergameno & Agatharchide, circa Pontum fuiſſe gentes Ophiogenes, in Africa Pſyllos, in Italia Marſos, qui ſerpentum venenum ſolo attactu compeſcebant, & ictus eorum curabant. Scribit ibidem de Pyrrho rege, quod ſolo pollice pedis attingendo, lienoſos perſanabat. Alii ſcribunt de imperatore Veſpaſiano, quod etiam ſolo attactu multos curabat. Sic Galliæ reges ſcrofulas ſolo attactu curant; & vulgo ſeptimus quiſque, non interrupta ſerie, filius eadem facultate præditus putatur. Scribit Michael Medina lib.de recta in Deum fide cap.7. ſe noviſſe puerum quendam, qui gratiam ſanitatis habere dicebatur, qui multos homines ſolo attactu graviſſimis morbis liberabat. Annon etiam echeneis ſolo attactu navem firmat? Sic ſunt alii qui

fascinant & interimunt videndo. Scribit Plinius ex Isogono loco citato, in Triballis & Illyriis gentes esse quæ solo visu fascinabant. De Thibiis Ponti gente ex Philarcho idem Plutarchus refert 5. sympos. quæst. 7. Sic basiliscus testim. Gal. lib. de Theriaca, catoblepa teste Pomponio lib. 3.cap.4. Plinio lib. 8. cap. 21. & Solino cap. 32. visu interimunt. Rubeta palustris, teste Æliano lib. hist. animalium, visu pallorem inducit; lupus teste Plinio lib. 8. cap. 22. & Solino cap. 7. raucedinem: testudo visu ova excubat. Sunt alii qui loquendo & verbis solis prolatis mirabilia possunt præstare. Scribit Plinius loco citato ex Nimphodoro, in Africa familias esse, quæ laudando arbores fascinent, & pueros interimant. Scribit Homerus lib. 9. Odysseæ, Autolici filium fluxum sanguinis carmine sedasse: quod alios etiam facere Q. Serenus cap. 33. refert. Scribit Cælius Aurelianus 1. chronic. Adrianum imperatorem aquam inter cutem quibusdam verbis eduxisse. Marcellus scribit quibusdam verbis sordes oculos ingressas elui. Scribit Ætius lib. 8. cap. 50. spinam uvulæ infixam verbis extrahi; & vermes, epilepsiam, dentium dolorem, precibus sanari. Plinius lib. 28. c. 2. ex Theophrasto, Varrone & Catone, scribit ischiadem, podagram, & luxata membra carmine curari: & Trallianus lib. 6. cap. 4. scribit

in

in morbis incantationes & certorum verborum pronunciationem plurimum prodesse. Conciliator, differentia 156. dicit se vidisse aliquem, qui proferendo aliquot verba in aurem tauri, eum prosternebat. Scribit Antonius Benivenius lib. de abd. caus. cap. 26. sagittam cujusdam militis pertinaciter hærentem carmine excidisse. Si ergo tangendo, videndo, loquendo, homines & animalia tantam virtutem habent; quomodo non eandem habebunt, & longe majorem, imaginando? Quin imo videntur hi omnes effectus imaginationi potius quam prædictis actionibus esse adscribendi. Non enim videntur tam à visione, attactu, aut locutione, quam potius vehementi imaginatione cum illis conjuncta promanasse. Accedit quod supra ex Avicenna & D. Augustino dictum sit, quemdam cum volebat corpus suum paralysi afficere potuisse; alium pro arbitrio aures movere; alium capillitium totum in frontem dimittere, & iterum attollere; alium cibos deglutitos singulos pro voluntate sursum adducere; alium sudores, lacrymas emittere; alium se omnibus animæ functionibus ita pro libito privare potuisse, ut mortuus videretur, & punctus dolorem non sentiret.

Tertio, probatur experientia: quia videmus quotidie fœtus matrum imaginatione

tione signari; homines de peste imaginantes in eam incidere; remedia nullam naturalem agendi vim habentia, sola portantis imaginatione morbos curare; cibos etjam malos cum desiderio sumptos prodesse.

Conclusio XX. Anima nihil agit per se per potentiam imaginativam: id est, phantasia seu potentia imaginativa non est activa, nec per se directe & propria virtute in ulla corpora agit.

Pro quo est notandum, potentiam imaginativam esse quidem activam, quia est potentia, omnis autem potentia est activa; sed non esse activam nisi suæ operationis & imaginationis, & ejus actionem immanere ei, & non exire extra potentiam; & sic præter suam nudam cognitionem nihil ad extra effective in corpus, seu proprium seu alienum, agere, nec illud ullo motus genere directe & per se mutare, movere aut alterare.

Hæc conclusio probatur generaliter; Quia imaginatio est potentia cognoscitiva; potentiæ autē cognoscitivæ à philosophis passivæ dicuntur, ex eo quod ipsæ à speciebus cognoscibilibus afficiantur, eas recipiant, & recipiendo in se vitaliter eliciant judicium & cognitionem, & præter cognitionem suam ulterius effective nihil agant. At potentiæ motivæ & vegetativæ dicuntur

tur potentiæ activæ, eo quod earum actio transeat in corpus, & ipsæ in corpus & ea quæ in corpore continentur vim exerceant, eaque motu locali, alterationis, & aliis motus speciebus immutent. Ergo imaginativa non est activa.

Probatur secundo clarius: Omnis cognitio est actio immanens: imaginatio est cognitio: ergo imaginatio est actio immanens: at actiones immanentes sunt infœcundæ, & non sunt activæ: ergo nec imaginatio est activa. Minor probatur: Actio quæ in alio aliquid facit, recipitur in eo in quo facit, seu in passo; nam ubi non recipitur actio, ibi non est passio, nec consequenter productio effectus. At actiones immanentes non recipiuntur in alio, sed manent in potentia, & ideo appellantur immanentes. Ergo.

At objiciet aliquis: Aristot. 3. animæ cap. 3. dicit, ideo animalia, bestias & homines per imaginationem multa agere, quia imaginationes immanent, sensibusque similes sunt: ergo tantum abest ut imaginativa ideo non sit activa, quod ejus actio immaneat, ut potius per hoc videatur debere esse quam maxime activa. Verum respondeo, Aristotelē ibi non loqui de actionibus immanentibus aut efficacia earundem, & ibi non velle dicere, quod imaginatio per hoc, quod sit actio immanens, habeat

habeat vim per ſe realiter alterandi; ſed diſputare in illo capite de potentia imaginativa, qualis ea ſit, an ſcilicet à ſenſu, intellectu & opinione ſit diverſa, & docet quod ſic; & quod non tantum ſenſus & intellectus ſint cauſa diverſarum motionum in corpore, ſed etiam phantaſia: & ibi docet etiam phantaſiam movere appetitum & alias potentias, unde variæ contingunt in corpore motiones & alterationes. Et hoc eſt quod dicit phantaſiam poſſe, & non quod realiter per ſe immediate alteret; etſi dicit in animalibus phantaſiam eſſe plurimarum motionum cauſam, & præcipue in beſtiis, in quibus phantaſia præeſt corporis gubernationi, & à nulla ſuperiore potentia intellectiva coercetur; ſæpe etiam in hominibus, quando ſcilicet intellectus per amentiam, animi paſſiones, aut ſomnum impeditur; nam tunc ipſi ſola imaginatione ducuntur, & operantur ex præſcripto imaginationis, & non intellectus. Et ideo, inquit, imaginatio multarum motionum in corpore cauſa eſt, quia ipſa, inquit, ſenſibus ſimilis eſt, & ita à ſpeciebus ſibi poſt abſentiam objectorum externorum inhærentibus movetur, ſicuti moveretur à ſpeciebus quæ præſentibus objectis per ſenſus hauriuntur; propterea quod ſpecies in ea remaneant, & non ſtatim pereant & evaneſcant. Nam hinc etiam abſentibus
objectis

objectis adhuc movetur, & consequenter alias potentias excitat, & quovis tempore corpus movet & permutat: quod non faceret, si ejus species in potentia non remanerent. Quando enim illæ periissent, non amplius phantasiam afficerent; phantasia non mota non etiam moveret alias potentias: & sic animal quiesceret, & non permutaretur.

Probatur conclusio secundo: Si per imaginationem vel actum alicujus potentiæ cognoscitivæ aliquid alteraretur, vel illud deberet esse objectum ipsum quod recipitur, vel ipsum organum quod recipit, vel alia aliqua corporis pars. Non objectum; quia ipsum nihil patitur à sensu, sed agit in sensum, & est externum; & cum res aliqua percipitur, illa per nostram perceptionem realiter non mutatur, sed manet in suo esse, & secundum omnes suas qualitates, sicut erat ante, ut bene dicunt Themistius & Alexander. Non organum; quia organum receptione intentionali objecti alteratur solum alteratione perfectiva, non autem corruptiva & reali: nam cum gusto amarum, lingua mea non fit amara; cum video rubrum, oculus meus non fit ruber; cum sentio calorem, cutis mea non fit realiter calida, nisi in quantum cum actione intentionali objecti est conjuncta actio materialis & corruptiva, quod est sensui per accidens;

quia tum organum non afficitur ut organum, nec patitur ab objecto ut sensibili, sed tantum sicut unum corpus mixtum potest ab altero pati & alterari, etiamsi non sit animatum: nam nulla sensibilia, ut talia, in sensum, ut sensum, aliter agunt, quam intentionaliter, ut bene disputat Zabarella in libello de sens. agente cap. 4. Non etiam alteratur alia aliqua corporis pars; quia ipsa actio cognitionis non transit, sed immanet potentiæ & organo. Ergo nulla pars potest ab imaginatione alterari.

Probatur tertio, exemplo aliarum potentiarum cognoscitivarum, quarum nulla in homine est activa: Sic visiva nihil aliud facit quam suam visionem; auditiva nihil aliud quam suam auditionem. Præter visionem & auditionem nullam in corpore nostro ab iis percipimus mutationem: sive videamus, sive oculos claudamus, eodem modo constituti sumus. Visio, ut visio, nihil efficit: nec quia videmus ignem, ideo incalescimus; nec quia glaciem, ideo refrigeramur; neque videre res motas facit nos moveri; nec quiescentes, plus minusve quiescere. Idem in omnibus aliis sensibus est manifestum. Non per hoc, quod imaginamur ignem, calidi fimus; nec per hoc, quod imaginamur glaciem, frigidi; nec imaginando & appetendo intensissime corporis albedinem, albi, aut nigredinem,

gredinem, nigri fimus; nec imaginando simpliciter motum, ideo movemur, aut imaginando quietem, quiescimus: quamvis per accidens fiat, ut aliquando moveamur, vel quiescamus; saltem per solum actum imaginationis id non fit. Quod si id à simplici & sola imaginatione fieri posset, paralytici intensissime imaginantes & appetentes motum, imaginatione sua se moverent; & febrientes imaginando frigiditatem, & siticulosi imaginando humiditatem, & cæci imaginando sanitatem, frigidi, humidi, & bene videntes evaderent. Quod enim aliquid per se facit, illud est natum illud facere semper. Accedit quod nec naturæ imaginationis, nec sensuum, aut ullius potentiæ cognoscitivæ conveniat, ut sint activæ. Quia sic animalia nunquam illarum potentiarum operationes exercere, & nunquam quicquam cognoscere possent, quin semper mutarentur, moverentur alterarenturque: quod reliquas omnes animæ actiones, & sanitatem, & statum corporis semper perturbaret, & ἀειπάθειαν quandam induceret.

Pro cujus conclusionis majori intelligentia, res hæc particularius est explicanda. Quapropter sciendum quod, si phantasia haberet vim agendi, & tam mirabilia opera præstandi, deberet ea facere per aliquam speciem motus; vel scilicer per motum

tum localem, vel per alterationem, vel auctionem, vel generationem, & præcipue vel per motum localem, vel per alterationem. Nam si phantasia posset alterare, posset & essentialiter transmutare; & si non posset illud, etiam nec hoc posset: nam generatio omnis à prævia pendet alteratione. Quapropter ut vires phantasiæ perfecte sciamus, specialius investigandum est

An phantasia aliquo istorum motuum corpora possit immutare, & imprimis an possit alterare. Etenim si posset alterare, posset morbos & ægritudines facere, nempe eos qui à temperamento pendent; posset etiam inducere secundas qualitates, utpote quæ pendent à primis; posset esse causa productionis & generationis variarum rerum; & posset mirandos facere effectus in illis corporibus, sive proprio sive alieno, ad quæ ejus potestas extenderetur. Est etiam videndum, an possit corpora ulla localiter movere. Quia si saltem posset movere localiter, posset applicando activa passivis multa præstare. Quo modo & voluntas angelica, etsi non habeat vim alterandi, quatenus tamen habet vim loco movendi, nihil non potest. Si localiter per se movere posset spiritus & humores, posset morbos ex intemperie curare; posset etiam producere, activa passivis applicando; posset facere morbos in conformatione, & factos curare;

rare; posset surdos facere audientes, & cæcos videntes, humores in membra impellendo vel amovendo: & inducendo qualitates primas, posset etiam inducere secundas, & fœtum variis coloribus signare. Si etiam res externas movere posset, posset etiam (quod dixit Avicenna) & homines, & animalia fascinare, elementa turbare, & ventos, pluvias, & tempestates ciere. Quapropter ad sciendum an aliquid istorum facere possit, videndum, an possit alterum illorum motuum ciere. Imprimis ergo quæritur

QUÆSTIO V.

An phantasia posit ullum corpus movere suo loco.

ET videtur quod sic, primo authoritate. Etenim Aristot. 3. de anima cap. 10. dicit, phantasiam & appetitum corpus proprium localiter movere. Et lib. de communi animalium motu, dicit cogitationem, visum, voluntatem, selectionem, cupiditatem animalibus motum adferre. Et D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. dicit, quod imaginationi, si sit fortis, naturaliter obedit corpus quoad aliqua, puta, inquit, quoad casum è trabe; quia imaginatio est nata esse principium motus localis; ut est, inquit, 3. de anima. Et Cajetanus 3. de anima

cap. 6.

cap. 6. & plerique Thomistæ dicunt, quod imaginativa sit principium motus localis, & quod ipsa corpus animatum effective moveat, quoad motum voluntarium, & præter eam nulla sit alia specialis potentia locomotiva.

Secundo probatur ratione. Quia, quando imaginatio vult aliquod membrum moveri, statim illud membrum movetur; & cum vult ut à motu cesset, statim etiam cessat: adeoque pro nutu & imperio, & quando & quomodo & quantum ipsa vult, membra moventur: ergo moventur à phantasia. Sequela probatur: nam si à phantasia non moverentur, sed ab alia aliqua facultate, non penderet motus eorum ita absolute ab illa, sed solum à dispositione suæ veræ & efficientis ac proximæ causæ, seu illius facultatis à qua moverentur. Unde videtur, quod phantasia per se & effective moveat ipsum corpus proprium, seu ipsum corpus animatum.

Videtur etiam quod moveat corpus alienum, nempe spiritus & humores. Etenim propter actiones phantasiæ spiritus & humores celerrime, modo huc, modo illuc, in corpore moventur. Ergo moventur à phantasia. Etenim imaginando terribilia, homines tremunt, refrigerantur, pallent, in syncopen incidunt; imaginando jucunda & læta, rubent, incalescunt, oculi

eorum

eorum fiunt flammei & radiantes, sæpe extemplo moriuntur; imaginatione veneris, colês extenditur. Hoc non alia ratione contingit, nisi quia propter ejusmodi cogitationes spiritus & sanguis quam celerrime, intro, foras, sursum, deorsumq; moventur. At nihil aliud videtur eos movere, quã illæ cogitationes & imaginationes, immediate enim post tales cogitationes ità moventur; & nihil aliud videtur mediare, à quo dici possint ita moveri: ergo phantasia illos movet. Hoc dicunt & tenent Conimbricenses, Thomas à Vega, Valesius, Picolomineus, &c.

Conclusio XXI. Phantasia per se non movet secundum locum corpus proprium seu animatum.

Probatur conclusio. Membra corporis, ut ostensum est conclusione 16. vel moventur motu voluntario, vel naturali. Phantasia non est causa motus naturalis, ut omnes fatentur, quia ille motus non obedit phantasiæ, sed fit à propriis potentiis naturalibus motricibus; non etiam est causa motus voluntarii membrorum. Ergo nullius. Quod non sit causa motus voluntarii, probatur: quia causa ejus est potentia quædam locomotiva à phantasia distincta, ut medici tenent; vel saltem est potentia appetitiva, quæ etiam est à phantasia distincta, ut tenent plerique philosophi: ergo non est phantasia. Pro

Pro hujus quæstionis intelligentia, quia est valde difficilis & controversa, est notandum, ad motum concurrere tres actiones se mutuo ordine necessario consequentes, cognitionem, appetitionem, & motionem. Etenim motio est ad aliquid prosequendum vel fugiendum: non prosequimur aut fugimus, nisi quod appetimus aut declinamus; itaque concurrit appetitio: non appetimus, nisi quod cognoscimus; itaque concurrit cognitio. Prima ergo est cognitio, inde sequitur cogniti appetitio, ultimo est appetiti prosecutio, quæ fit per motum. Non est dubium, quin cognitionis causa sit phantasia, & in hominibus etiam intellectus: sed est quæstio, quid edat duas reliquas actiones, an phantasia, an aliæ potentiæ peculiares. Si phantasia eas ederet, equidem vere esset causa motus membrorum: si non, sed sint aliæ potentiæ quæ eas edant ubique, nec phantasia potest dici motus localis causa: at sunt aliæ: ergo phantasia non est causa ejus. Subsumptum probatur: Phantasia non est causa appetitionis, sed propria potentia appetitiva: ergo cum appetitio mediet inter cognitionem & motionem, sequitur phantasiam non movere, sed proximius movere ipsam appetitivam. Quod autem phantasia & appetitiva sint potentiæ diversæ, docet Arist. 3. animæ text. 29. & 42. & 6. Ethic. cap. 6. & idem

idem docet Galenus, & Plato, quippe qui phantaſiam in cerebro, appetitum iraſcibilem in corde, concupiſcibilem in hepate poſuerunt, & D. Thomas part. 1. quæſt. 81. art. 1. Et probatur ratione. Quia cognitio tendit in verum, appetitio tendit in bonum: at illæ ſunt rationes objectorum formaliter diverſæ: quare ut & potentiæ ſint diverſæ eſt neceſſum. An autem appetitiva tantum faciat appetitionem, an vero inſuper membrorum motionem, dubium eſt. Plurimi dicunt appetitum facere utramque, & appetitionem & membrorum motionem; & illas eſſe duas actiones ejuſdem potentiæ, ſe mutuo neceſſario conſequentes: & ita appetitivam & motivam eſſe unam & eandem potentiam, formaliter tantum diſtinctas; & ratione qua facit appetitionem, dici appetitivam, qua vero movet membra, dici locomotivam; & præter appetitivam, nullam eſſe aliam locomotivam ab illa diverſam. Et hanc ſententiam tenent plurimi philoſophi, & putant eſſe Ariſtot. 3. animæ cap. 10. & lib. de communi animal. motu; ubi videtur expreſſe ponere appetitum eſſe principium motus voluntarii. Verum iſta ſententia non eſt vera: quia appetitus non efficit per ſe motum elicitive, ſed tantum imperative.

Præter appetitum autem eſt inſuper adhuc alia potentia membris inhærens, quæ

per

per se proxime est exsecutiva motus, & illa vocatur potentia locomotiva; ab appetitu plurimum diversa, & à medicis vocatur motiva animalis seu voluntaria, & utitur nervis & musculis ad suam actionem edendam.

Hæc sententia est Galeni variis locis in libris de usu partium & motu musculorum, de causis symptom. de locis affectis, &c. & eam sequuntur omnes medici, Fernelius, Thomas à Vega, Valesius, & reliqui omnes. Eam quoque tenet Aristoteles loco citato; ubi dicit quidem, appetitum esse principium motus, sed præter eum dicit adhuc esse aliud. Etenim textu 55. dicit tria esse quæ movent illo genere motus: primum, quod movet immotum, ut objectum seu bonum apprehensum; secundum, quod movet motum, ut appetitus, movetur enim ab objecto & movet; & insuper dicit esse tertium movens, adeoque proximum, quod dicit ipsius appetitus esse instrumentum, & in singulis membris esse quærendum. Per quod nihil aliud intelligit, quam potentiam locomotivam cerebro & singulis membris, ac maxime musculis inexsistentem, & ab appetitu diversam. Eandem sententiam etiam manifeste tenet D. Thomas in opusculo 43. c. 5. ubi dicit quod appetitus imperat motum secundum locum, æstimativa dirigit, motiva

exsequitur.

exſequitur. Quod etiam multi alii philoſophi, ut Zoares, Vaſquez, Conimbricenſes, &c. tuentur.

Et probatur ratione. Primo; Appetitus facit appetitionem, ergo non facit motionem. Sequela probatur. Nam illæ actiones ſunt diverſi generis: & appetitio eſt actio immanens; motio vero eſt actio tranſiens.

Probatur ſecundo: Aliqua animalia ſunt quæ habent ſenſum & appetitum, & tamen non moventur: ergo appetitus non eſt cauſa motus.

Tertio: Si appetitus eſſet cauſa motus, motus non poſſet fieri ſine ſpeciali applicatione, advertentia, ac actu ipſius, nec motus poſſet prævenire appetitum & cognitionem. At ſæpe fit motus nobis non volentibus; ſæpiſſime ſine advertentia, deliberatione & cōſideratione. Ergo nō fit elicitive & proxime, & per ſe ab ipſo appetitu.

Quarto: Certum eſt, quod appetitus motum imperet: at de ratione actus imperati eſt, ut non fiat elicitive ab illa potentia à qua imperatur, ſed ab alia: ergo. Sic appetitus excitat etiam potentiam viſivam ad videndum, phantaſiam ad imaginandum; ipſe tamen non eſt elicitivus actionum illarum. Sicuti ergo illos actus imperat, & non facit; ita conſentaneum eſt, ut cum imperet motum, ipſum quoque non faciat.

Quinto: Si appetitus immediate & eliciti-ve moveret, semper cū appetimus moveri, deberemus moveri: at hoc non fit; quia sæpe appetimus moveri, & tamen non movemur, ut cum arthritide & paralysi laboramus: ergo.

Dicet aliquis, hoc esse, non quod in membris sit aliqua peculiaris vis activa motus, sed quod membra non sint disposita ad hoc, ut ad appetitu possint moveri; non enim potest appetitus, aut potentia aliqua movere quidvis, sed tantum membra apta & disposita recipere actionem ejus: & ideo ex eo quidem arguitur, præter appetitum, esse bene in membris aliquam potentiam motivam, sed eam dicunt non esse potentiam activam & effectivam motus, sed tantum passivam; & esse solum dispositionem, per quam membra sint apta ab appetitu moveri: quod dicunt Ferrariensis, Medina, Bannes, Picolomineus, aliique.

Sed respondeo, præter ejusmodi passivam potentiam, esse aliam potentiam activam, quæ est proxima & elicitiva motus causa. Nam præter appetitum, sentimus manifeste in nervis, musculis & tendinibus membrorum, esse vim aliquam & impetum per quem movemus: quam vim sentimus post labores & ægritudines in nobis flaccescere, & motum solito more præstare

non

non posse. Etenim cum scribo, quis credat manum meam tantummodo passive, non autem active concurrere ad scriptionem? Illam vim videtur etiam indicare membrorum conformatio, varietas tendinum, ossium, articulorum, nervorum, musculorum; quæ non videretur necessaria esse, si tantum passiva, & non activa aliqua vis in membris resideret. Etenim motus localis est motus valde imperfectus, & non videtur requirere magnam in mobili dispositionem ad hoc, ut moveri possit. Et ideo conformatio illa varia quæ est in membris, non propter illam dispositionem aut potentiam passivam, sed propter aliquam activam à natura videtur esse instituta. Accedit quod (ut bene deducit Bartholomæus Vasquez 1. 2. quæst. 9. disp. 24. cap. 2.) si corpus nullam vim activam haberet ad motum, sed solum passive illum reciperet à phantasia & voluntate, sequeretur eadem velocitate nos posse moveri cum ægri sumus & lassi, sicut cum sani. Nam corpus etiam languidum & infirmum ab angelo eadem velocitate moveri potest, qua ab anima movetur cum validum est; non alia ratione, nisi, quia motus solum ab angelo recipitur in membra, absque ulla efficacia & concursu virtutis eorum. Ergo eodem modo à phantasia moveri posset, si totum motum ab illa reciperet, & non aliam ali-

quam peculiarem vim activam adjungeret. Et hinc est quod angelus, absque ulla alia dispositione, æque velociter movere possit corpus mortuum ac vivum, languidum & sanum, dispositum & non dispositum; modo eadem mensura gravitatis contineatur. Proinde pari ratione, si sola phantasia aut voluntas membra moveret, & nulla vis activa in membro exsistens concurreret, nulla dispositio videretur requiri ad hoc, ut phantasia illud membrum movere posset; sed videtur, quod tam cito & æque bene languidum ac sanum movere posset. Quapropter est manifestum, phantasiam aut voluntatem per se non movere membra, sed peculiarem quandam potentiam, quam medici motivam animalem vel voluntariam appellant. Veruntamen, quamvis nec phantasia nec appetitus per se eliciant & exsequantur motum, tamen concurrunt quam maxime ad motum. Nam imprimis appetitus concurrit, ut imperans motum, quia appetitus habet dominium despoticum super potentia motiva, & applicat eam ad opus, & sic est quasi principalis causa motus; & motiva est sicut famula ejus: & ideo sicut opera servorum adscribuntur dominis, ita operatio motivæ seu motus adscribitur non raro ipsi appetitui. Phantasia etiam concurrit ad motum dupliciter: primo, ut causa quædam remota & sine qua non,

non, quatenus non fieret appetitio si non præcessisset cognitio; secundo proximius, quatenus dirigit motum, & eum determinat & modificat. Etenim potentia motiva ex natura sua est indeterminata, & ad omnem motus speciem indifferens: phantasiæ autem dirigit eam, & facit ut sic vel sic moveat, hoc vel illud membrum, ad hunc vel illum situm. Et hac ratione etiam non immerito motus phantasiæ adscribi potest.

Ad argumenta respondetur. Ad primum: Bene ab Aristotele motum phantasiæ & appetitui adscribi, cum motus ab iis imperetur & dirigatur, ut jam dictum est, & motiva obediat eis: sed non ita adscribi, quasi ipsæ sint potentiæ motus elicitivæ, & nulla sit præterea alia potentia motus proximius exsecutiva; quia eodem cap. (ut supra ostensum est) illam potentiam agnoscit, & in ipsis membris moventibus dicit residere. Ad D. Thomam eodem modo respondetur: Verum esse quod phantasia sit principium motus; sed non elicitivum.

Ad secundum respondeo: Per phantasiam membra non ita moveri, sed per appetitum: appetitus enim imperat motivæ, phantasia non. Et ideo per imaginationem non prius editur motus, quam actionem phantasiæ actio appetitus insequatur: sed motum ab appetitu imperandum phantasia dirigit. Quod autem membra pro ratione

& nutu earum ita moveantur, non arguit ea immediate & per se ab illis moveri, sed solum, unam imperium, alteram directionem in locomotivam habere, & locomotivam secundum imperium earum debere operari.

Conclusio XXII. Phantasia per se & directe etiam non movet secundum locum corpus alienum, seu humores & spiritus.

Pro cujus intelligentia duo sunt notanda. Primo, quod non negem, quin phantasia aliquo modo possit esse causa motus sanguinis & spirituum ad hanc vel illam partem: sed dico, quod ipsa non moveat illos effective, per se & immediate, sed tantum per accidens, excitando alias potentias, quæ illos per se movent. Est notandum secundo, quod non sit dubitandum, nec quispiam neget, quin regulariter & ordinarie sanguis & spiritus moveantur à potentiis animæ naturalibus seu vegetativis: sed hoc quæritur, an præter illas potentias motrices naturales, phantasia etiam non habeat potestatem eos solo nutu & imperio per seipsam movendi. Etenim quod sanguis & spiritus ordinarie, & semper, ac per se moveantur à facultatibus motricibus naturalibus, & non à phantasia, est manifestum. Nam attractrix & retentrix sunt potentiæ naturales & vegetativæ: illæ autem quid movent nisi humores & spiritus? non enim

mo-

movent membra ipsa, sed in membris contenta: illa autem quid sunt, nisi humores & spiritus? Humores & spiritus sunt objecta facultatis nutritivæ, & sunt partium alimenta: at nutritivæ munus est non tantum alimenta concoquere, sed prius concoquenda attrahere, & concocta in alia membra transmittere: ergo nutritivæ munus est humores & spiritus movere; & illud munus non competit phantasiæ. Nam alimentum attrahere & expellere sunt operationes nutritioni inservientes, & sic potentiæ quæ illos actus edunt, sunt potentiæ famulatrices & ministræ ipsius nutritivæ. At phantasia non est potentia nutritioni inserviens, sed longe nobilior & excellentior. Ergo non est ejus humores & spiritus movere. Phantasia enim non cognoscit operationes naturæ, & ideo non potest illos secundum leges naturæ movere. Phantasia debuit quiescere & subinde cessare ab operando; potentiæ autem naturales in perpetuo opere debuerunt permanere. Atque ex his patet, sanguinem & spiritum, omnesque humores in corde, cerebro, hepate genitos, quando per venas, arterias, nervos in universa membra pro earum nutritione distribuuntur, non moveri à phantasia, sed à natura & potentiis naturalibus. Nam sive vigilemus, sive dormiamus, sive de sanguine & spiritibus imaginemur, sive non, &

ſive ea cognoſcamus, ſive non, ſemper illi per corpus modo ſuo eodemque moventur. Proindeque patet, quod per ſe & ordinarie moveantur à natura, & non à phantaſia. Dico autem in conclusione, quod non tantum ordinarie à phantaſia non moveantur, ſed nec unquam. Et hoc probo.

Primo: Si phantaſia ſanguinem & ſpiritum moveret, deberet habere notitiam internarum partium, ad quas & per quas illos moveret: at non habet: ergo.

Secundo: Si phantaſia moveret ſanguinem & ſpiritus, moveret eos quo vellet; ſicut qui dicunt phantaſiam eſſe cauſam motus voluntarii, dicunt eam membra movere quo vult: at ſic non movet eos: ergo. Minor probatur: quia, quantumcunque homo pallidus imaginetur, & velit ut ſanguis & ſpiritus in faciem feratur, aut quantumcunque rubicundus imaginetur ut recedat, quantumcunque quis imaginetur & velit ut ſpiritus in partem gangrænoſam feratur, ut bilis in ictero à cute ad folliculum redeat, aut ſanguis in hæmorrhagia & vulnere aut inflammatione ad originem retrocedat, nunquam propterea retrocedit.

Tertio: Si phantaſia per ſe moveret ſanguinem & ſpiritus, ſemper moveret; illud enim quod facit aliquid per ſe & ex propria natura, id natum eſt illud facere ſemper. At ſæpe fortiſſima imaginatio hoc non poteſt.

est. Ergo non per se, nec virtute propria movet.

Quarto: Si phantasia habuisset potestatem spiritus & sanguinem movendi, illud fuisset operationibus potentiæ vegetativæ summum impedimentum: nam phantasia eos sæpe contrariis motibus moveret, quam actiones vegetativæ exigerent. At natura facit quod melius est. Itaque non dedit phantasiæ talem potestatem spiritus & humores movendi.

Quinto: Videmus in corpore effectum unius facultatis non edi ab altera facultate; sic visum non facit alia facultas quam visiva, motum voluntarium non facit alia facultas quam locomotiva voluntaria, motum cordis non alia quam pulsifica cordis: quare verisimile est etiam motum spirituum & humorum, cùm fiat à facultatibus vegetativis, non posse unquam fieri ab ulla potentia sensitiva, nec consequenter à phantasia. Nam si etiam phantasia per se spiritus & humores moveret, ejusdem effectus in corpore duæ causæ essent per se effectivæ æque immediatæ. Hoc superfluitatem argueret, quam natura abhorret. Ergo.

Sexto: Illud quod movet, debet esse in parte unde illud quod moveri debet promanat: inde enim est principium motus; ubi illud est quod movet, & quod trahitur

trahitur ad locum ubi est ipsum trahens. At humores & spiritus promanant à corde & hepate; & sanguis ille & spiritus qui in animi passionibus ita derepente moventur, & omnem faciunt alterationem, promanant ab hepate & corde, & à corde & hepate moventur extrorsum, & ab extra rursum ad cor & hepar. Ergo, si phantasia illos moveret, phantasia deberet esse in corde vel in hepate. At ibi non est, sed in capite. Ergo ipsa per se humores & spiritus non movet. Confirmatur: Quando aliquid movet à centro in omnem circumferentiam, illud quod movet non potest esse in una aliqua parte circumferentiæ, alioqui eodem actu simplici movendi moveret respectu sui in contrarias positiones, à se & ad se. At in animi passionibus, ut ira, gaudio, sanguis & spiritus moventur à centro corporis ad omnem peripheriam, & in tristitia & metu à tota peripheria ad centrum: Ergo ipsum movens est in centro. In centro non est phantasia. Ergo ipsa non eos movet.

Ad argumenta in principio quæstionis contra conclusionem allata respondetur: per ea tantum probari, phantasiam esse quidem causam per accidens & intentionalem motus eorum, quatenus instigat & excitat alias potentias intermedias ad movendum, sed non esse veram causam per se & effectivam ejus. Etenim eo modo quo

phan-

phantasia per suam imaginationem est causa motus spirituum & sanguinis, eodem modo etiam potentia visiva & auditiva & tactiva &c. per suas actiones sæpe sunt causa motus eorundem. Nam sicut imaginatione præcipitii, ignis, rerum tristium, &c. humores & spiritus moventur, homines tremunt, pallent, refrigerantur, &c. ita quoque visione, auditione & attactu eorundem. Atqui nec visiva, nec auditiva, nec tactiva, habent vim per se spiritus & sanguinem cordis movendi. Ergo nec imaginativa.

Conclusio XXIII. Etsi phantasia effective spiritus & humores non moveat, habet tamen aliquam vim eos vel versus unam, vel versus alteram partem magis dirigendi.

Pro quo est notandũ, aliud esse movere, aliud motum dirigere; aliud facere ipsum motum, seu substantiam motus, aliud modum superaddere, seu motum modificare. Multa autem sunt quæ non faciunt ipsum motum, & tamen motum modificant, seu faciunt ut illud quod ab alio movetur, moveatur ad determinatum locum. Sic canalis non movet aquam, ducit tamen & dirigit ad determinatum locum; tegula non movet pluviam, attamen dirigit; index non movet viatorem, attamen dirigit eum. Sic dico, quod, etsi facultas phantastica ipsamet non moveat spiritus, sed motrix natu-

nalis, phantasia tamen per suam actionem possit motricem illam determinare ad certam versus hanc vel illam partem, hoc vel illo modo, motionem.

Probatur conclusio. Qui imaginatur Venerem, ei coles excitatur, & spiritus moventur versus genitalia, & non ad aliam partem, seu diriguntur ad illam partem quę est instrumentum istius actionis de qua est imaginatio. Qui imaginatur cibum aliquem lautum, ei saliva ad os movetur, motrice naturali ad palatum, quod instrumentum est illius actionis seu gustus de quo est imaginatio, humorem illum dirigente. Cum cogitamus de mingendo, vel cum videmus alios mingentes aut egerentes, micturimus vel cacaturimus. Cum videmus alios comedentes, aut de cibo cogitamus, incipimus famere: quod non videtur alia ratione fieri, quam propter spiritus, quos natura mittit ad illas partes ab ipsa imaginatione determinata. Ideo bene dicit Jac. de Forlivio, propter obedientiam virtutum superiorum & ad inferiores phantasiam ita movere virtutes naturales, ut ipsæ aliter moveant sanguinem & spiritum quam alias naturaliter moverent, si à phantasia non dirigerentur. Nam sicuti superius conclusione 21. dictum est, ipsam phantasiam non movere membra motu voluntario, & tamen dirigere motum eorundem; ita non est mi-

rum, si etiam dicamus eam, etsi spiritus humoresque non moveat, certo tamen modo dirigere. Visum est phantasiam per se non movere: Videndu n nunc

QUÆSTIO VI.

An posit alterare.

ET videtur quod sic, primo authoritate. Etenim Aristoteles lib. de motu animalium variis locis, dicit sensum, cogitationem & phantasiam alterare. Etenim dicit ibi, phantasiam esse causam motus voluntarii, per hoc, quod phantasia alterat, & alteratione spiritus & nervi dilatentur & constringantur, & sic partes moveantur. Movetur enim & incedit, inquit, animal appetitione vel selectione, alteratione tamen facta aliqua per sensum & phantasiam. Et paulo post, Calor autem aut frigus, inquit, eorum cogitationem & imaginationem necessario consequuntur. Et iterum post, Causæ autem, inquit, motionum naturales, interveniente sane fiunt alteratione: cogitatio namque & imaginatio, ut dictum est, prius agentes adducunt affectiones, nam agentium species repræsentant. Et iterum, Visum & notio rerum agendarum vim obtinent: etenim specie vel caloris vel frigoris, & rei vel jucundæ vel formidabilis mente percepta, quodammodo talis agnoscitur,

ſcitur, qualis quæque res eſt. Ita quoque Avicenna 6. naturalium part. 4. cap. 4. dicit, æſtimationem informatam objecto alterare calefaciendo & refrigerando. Et dicit materiam corporalem magis obedire ſubſtantiis ſeparatis, quam agentibus contrariis in natura: & ideo, cum anima ſit illis ſubſtantiis proxima, eam per vim imaginationis poſſe alterare, & formam in materiam inducere, non tantum propinquam, ſed & remotam. Idem videtur & D. Thomas aſſerere: etenim 3. contra gentes cap. 99. volens oſtendere, quod Deus poſſit operari præter ordinem naturæ, ſeu præter ordinem rebus inditum, producendo effectum abſque cauſis propriis, id probat ex eo, quod imaginatio hoc poſſit. Vnde, inquit, multo magis Deus hoc poterit. Nam ex hoc, inquit, quod anima imaginatur aliquid, vel vehementer afficitur ad illud, ſequitur aliquando mutatio in corpore ad ſanitatem vel ægritudinem, abſque actione principiorum corporalium, quæ ſunt nata in corpore ſanitatem aut morbum procreare. Ex quo patet eum velle, animam per potentiam imaginativam per ſe poſſe calefacere, ſine mediis ſubſtantiis corporalibus alterandi vim habentibus.

Probatur porro experientia: quia cogitatione & imaginatione rei lætæ, homines incaleſcunt, rubent, & robur acquirunt; triſtis

tristis vero, refrigerantur, pallent, canescunt, moriuntur, in febrem ac pestem incidunt: quorum nihil sine corporis alteratione fieri potest.

Conclusio XXIV. Phantasia per se formaliter non potest alterare.

Hanc conclusionem tenet D. Thomas variis locis, & est communis fere omnium philosophorum. Etenim 3. contra gentes cap. 103. disputat an anima possit per se alterare; & resolvit, quod non; et reprehendit Avicennam contrarium asserentem: & subjungit, apprehensionem & imaginationem alterare quidem, sed tantum per accidens, quatenus apprehensionē sequuntur animi passiones, ab animi passionibus humores & spiritus moventur, qui præsentia sua partes alterant. Et ideo dicit, solam & nudam apprehensionem non alterare; sed tum solum, quando cum animi passionibus est conjuncta: et hoc, inquit, mediante motu locali sanguinis & spirituū. Idem dicit part. 3. q. 13. art. 3. ad 3. ubi dicit illam esse rationem, cur imaginatio possit quidem agere in corpus secundum calorem & frigus, & non secundum figuram & similia accidentia, quod, inquit, calefaciat & refrigeret mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu, aliter non: at mediante motu spirituum & humorum non potest, inquit, figuram permutare, quia humores

mores & spiritus alterare quidem possunt, sed figuram non possunt permutare. Idem dicit quæst. 117. part. 1. & multis aliis locis; quem Ferrariensis, Bannes, & plerique Theologi scholastici sequuntur. Ad locum autem in contrarium adductum respondet Ferrariensis, illum non sic esse intelligendum, quasi phantasia per se immediate causet sanitatem vel ægritudinem; sed tantum per accidens, mediantibus animi passionibus, & spirituum & humorum motu, sicuti in præcedentibus locis manifeste est declaratum.

Probatur etiam conclusio ratione. Primo: Supra conclusione 6. & 7. ostensum est, animam per se directe per nullam potentiam posse immediate alterare, sed solummodo mediante temperamento & calore nativo membrorum; & illas potentias per quas sic alterat, esse solum potentias vegetativas. Ergo nec phantasia per se immediate potest alterare, nec etiam mediante temperamento aut calore nativo membrorum, ut instrumento, cum sit potentia cognitiva, non autem vegetativa.

Probatur secundo: Si phantasia posset per simplicem suam operationem seu imaginationem directe & per se ac formaliter alterare, semper per intensam imaginationem alteraremur: quod enim habet potestatem per se & ex natura sua aliquid faciendi,

endi, illud ſemper facit. At per quotidianas noſtras imaginationes nulla fit in nobis alteratio. Ergo phantaſia per ſe non alterat. Tunc autem ſolum alterat, quando eam ſequuntur actiones potentiæ appetitivæ, propter quas ſpiritus & humores moventur. Ergo phantaſia per ſe & directe non alterat. Nam etiamſi quis toto die imaginetur ſe eſſe calidum, aut velit eſſe calidus, non ideo calefiet; aut imaginetur ſe eſſe frigidum, non ideo frigeſiet: æthiops imaginando albedinem per integros annos, non ideo albeſcet: fœtore anhelitus laborans, imaginando perpetuo odoris bonitatem, non ideo ſibi faciet anhelitum odoratum: nec quiſpiam ſimplici ſua imaginatione per ſe ullam aut primarum aut ſecundarum qualitatum ſeu in corpus proprium, ſeu in contenta ejuſdem, humores ſcilicet ſpirituſque, inducet.

Tertio: Si phantaſia per ſe alteraret, vel poſſet producere omnes qualitates primas, vel unam aut plures earum. Non omnes, quia ſunt contrariæ; una autem aut eadem ſimplex cauſa non poteſt per ſe producere effectus contrarios, niſi forte ratione ſubjecti aliter atque aliter diſpoſiti. Non unam, quia, cur magis produceret unam quam aliam, cum phantaſia videatur ad omnes eſſe indifferens? tam enim videtur imaginatio calidi poſſe facere calorem, quam

quam imaginatio frigidi, frigus. Ergo.

Quarto: Si phantasia, visus, auditus, per suam nudam actionem directe & immediate producerent aliquam realem alterationem, deberent semper producere eandem: etenim per eandem specie actionem non potest produci nisi unus & idem specie effectus, quantum, scilicet, est ex parte agentis (ut dictum est.) At per visionem, imaginationem, &c. modo sequitur in corpore calor, modo frigus, modo rubor, modo pallor, qui sunt effectus contrarii: nam cum imaginor tristia, fit frigus, cum imaginor læta, fit calor; cum video hostem, fit frigus, cum video amicum, fit calor: & tamen imaginatio læti & imaginatio tristis, & visio amici & visio hostis sunt eædem actiones solo numero, non autem specie, differentes; est enim utriusque actionis objectum formale idem. Ergo illæ alterationes per illas actiones per se non causantur. Amplius, visio, imaginatio, &c. ejusdem objecti inducunt contrarios effectus, ergo non per se; nam una causa non potest per se inducere contrarios effectus. Antecedens probatur: Nam aliquando visio ignis inducit calorem, aliquando inducit frigus; visio aquæ aliquando inducit calorem, aliquando inducit frigus; & sic eodem modo imaginatio. Sic qui per Alpes profecti frigore rigescunt, viso igne exhilarantur & incalescunt:

cunt: qui vero propter scelera ad ignem sunt condemnati, aut cauteriis sunt urendi, viso igne pallescunt, refrigerantur & contremiscunt. Qui per deserta Libyæ ambulantes, siti fere extincti sunt, subito aquæ conspectu rubebunt & incalescent: qui vero ad submersionem sunt condemnati, visa aqua refrigerabuntur, pallebunt & perhorrescent.

Quinto: Si imaginatio, visus, auditus, per se aliquam realem causarent alterationem, omnes illæ non causarent eandem, sed diversam. Probatur: Nam talis alteratio seu talis realis actio non contingeret alio modo, quam per hoc, quod talem cognitionem seu talem actionem ex connexione quadam & sequela naturali talis alteratio vel actio realis comitaretur. Ergo diversam cognitionem, seu diversam speciem cognitionis deberet diversa alteratio sequi. Sed ita non sequitur: nam illæ tres cognitiones, visio, auditio, & imaginatio, sunt cognitiones specie diversæ; & tamen eas omnes sæpe sequitur eadem alteratio. Ergo. Subsumptum probatur. Nam & visio ignis in eo qui est comburendus, & auditio ignis crepitantis, & imaginatio ejusdem, faciunt similem frigiditatem, pallorem, &c. & visio aquæ, & auditio murmurantis, & imaginatio ejusdem, in eo qui pene siti est extinctus faciunt calorem & ruborem. Ergo illa alte-

alteratio ab illis actionibus per se non caussatur.

Sexto: Si imaginatio, visio, &c. essent alicujus realis qualitatis productivæ, essent certe illius qua formaliter præditum est, vel quam efficere natum est illud objectum quod percipiunt: et sic visio & imaginatio ignis deberent producere calorem, & visio & imaginatio aquæ deberent producere frigus. At visio & imaginatio aquæ aliquando sunt causa caloris, ut in moriente siti; & visio ignis est aliquando causa frigoris, ut in brevi per justitiam comburendo. Ergo.

Septimo: Si visio per se aliquam realem qualitatē producere posset, maxime deberet posse producere illam quam percipit; nam à specie illius informatur, & per illam determinatur ad eam, & acquirit similitudinem cum ea: nam quam aliam posset producere? Etenim cum variæ sint in objectis qualitates, quam connexionem habet visus cum illis? aut quam similitudinem magis habet cum una quam cum altera, ut magis unam quam alteram producere possit? At accidentia quæ percipit visus, sunt color, lumen, figura, motus, numerus, magnitudo. Ergo illas, & nullam aliam producere deberet. Vnde cum visus videt ignem, aquam, leonem, auditus audit tormenta bellica contra urbem emissa; non debe-

deberent calorē aut frigus causare, quia illa ab auditu & visu nō percipiūtur; sed flavedinem, perspicuitatem, sonū, figuram, motum, &c. Sed nullam illarum causant; quia propter nullam visionem sentimus in nobis colorem, figuram, magnitudinem partium, &c. mutari. Ergo nec visus nec auditus ullam earum per se producunt. Cum ergo post visionem rerum aliquarum in corporibus nostris tamen fiat alteratio, non aliter quam sicut post imaginationem fieri solet; manifestum est, quod sicut visio illam per se non causat, ita nec imaginatio causet.

Ad argumenta respondetur. Ad authoritatem Aristotelis dico; eum in illo libro variis locis docere, propter imaginationem corpus alterari; quod & nos non negamus, & infra docebimus: sed non dicere, ipsam phantasiam per suam imaginationem illud per se & immediate alterare, de quo hic est quæstio; sed satis indicare, eam hoc facere per accidens, mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu. Sicut enim phantasiam, ita & visionem dicit alterare: at certum est Aristotelem non velle ipsam visionem per se alterare, sed tantum per accidens, mediante motu, qui fit in corde: quare etiam censendum est, eum non velle imaginationem per se, sed solummodo per accidens alterare, Et quod hoc ve-

lit,

lit, colligi poteſt. Nam cùm dixiſſet, quod calor & frigus neceſſario rerum externarum notionem & viſum conſectentur, ſubjungit ejus rationem, quia, inquit, res triſtifica evitari, jucunda affectari ſolet. Quaſi diceret, hoc fieri, quia ſpecies rerum perceptæ, & viſio & imaginatio earum excitant animi paſſiones, triſtitiam, gaudium, &c. quibus fit, ut ad fugiendum ſanguis & ſpiritus introrſû revocentur, vel ad amplectendum, extrorſum ferantur; ex quo frigus calorque eveniunt. Ad authoritatem Avicennæ dico; eam non eſſe curandam, eo quod ipſe in imaginationis viribus extollendis nimis ſit effuſus & ſuperſtitioſus. Ad D. Thomam dico; eum ibi non velle ſupponere, phantaſiam per ſe alterare, aut ſanitatem & morbum facere; quia ex locis jam allatis ſatis manifeſtum eſt, eum velle, quod ſolum alteret per accidens, mediante humorum & ſpirituum motu: ſed hoc ſolum; quod, ſicuti homo poteſt aliquando facere ea quæ ſunt præter ordinem naturæ, & aliquando ſine medicamentis ſanare ſeipſum per ſuam imaginationem, per quam ordinarie ſanatio fieri non ſolet, ſed tantum per medicamenta ad hoc à natura inſtituta; ita multo magis Deus aliqua facere poſſit præter ordinem naturæ. Ex quo patet eum ibi non dicere, quod homo aliquando ſanet ſeipſum per ſuam imaginationem, ſeipſum

sum directe & immediate alterando; sed solum, quod sanet seipsum sine applicatione medicamentorum externorum, per solam suam imaginationem: nihil proponens aut curans, an id imaginatio faciat immediate & per se alterando, an vero per accidens, mediante humorum & spirituũ motu.

Ad argumentum ab experientia desumptum respondeo: certum esse, homines per sensum & imaginationem alterari, & in febres ac alios ex intemperie morbos incidere posse: sed nego quod per se & directe; sed solum per accidens & indirecte, mediantibus operationibus aliarum potentiarum, seu humorum & spirituum motu, ut jam sæpius dictum est. Verum dicet aliquis, verum quidem esse, ipsam potentiam imaginativam, cum sit passiva, & non activa ullius alterius actionis quam suæ imaginationis, & ejus actio seu imaginatio sit immanens, nec transeat in aliquod passum, forte nihil alterare; sed ipsas rerum species intentionales, quæ in potentia recipiuntur, esse activas, & habere vim alterandi; eas autem à cerebro per nervos membris communicari, & ad quæ pervenerint, ea alterare: & ideo cum species sint in potentia, & eam informent, & sic constituant unum cum ea, merito dici phantasiam alterare, & totam illam alterationem facere, quam faciunt species ejus. Propter hoc autem est videndum

An

An ipsa species phantastica possit alterare.

Et videtur quidem quod sic: primum authoritate. Etenim Aristoteles, libro de communi animalium motione, dicit in hæc verba: Visa, inquit, sensus & consignatæ in animo notiones commovent: & subdit, Visum & notio rerum agendarum vim obtinent. Etenim species vel caloris, vel frigoris, vel rei jucundæ, vel formidabilis, mente percepta, quodammodo talis agnoscitur qualis res unaquæque est; idcirco notione solum affecti, tum horrore, tum mente perculsi videmur. Avicenna lib. de anima part. 4. cap. 4. dicit, vim æstimantem informatam objecto alterare, calefaciendo vel refrigerando. Gentilis de Fulgineo, reddens causam cur, cum videmus alios acida & acerba comedentes, dentium dolore afficiamur, dicit id ex eo esse, quod species acetosi veniens ad imaginationem, habeat virtutem acetositatis; unde simili modo afficit ac ipsa acetositas: species enim rerum, inquit, sunt plurimum secundum se deferentes virtutem rerum; quia species, inquit, calidi virtutem habet ut calefaciat, & species frigidi virtutem habet ut infrigidet. Hoc etiam tenuerunt Marsilius Ficinus lib. 13. de animi immortalitate cap. 1. Tartaretus 2. de anima artic. penultimo, Citadinus lib. 2. comm. in artem parvam cap. 15.

Iaco-

Jacobus de Forolivio 3. Technes quæst. 11. conclusione 4. Concil. differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis parvæ, Valesius lib. de sacra Philosoph. cap. 11. Conimb. libr. de generat. & corrupt. cap. 9. quæstione 1. art. 2.

Probatur secundo ratione. Scribit D. Thomas opusculo 3. c. 177. & opusculo 10. cap. 26. & in 4. distinct. 44. quæst. 3. art. 1. quæstiuncula 2. & aliis locis, corpora damnatorum uri, non reali actione & calore, sed intentionali. Ergo species sunt activæ, & habent vim rerum.

Tertio: Marsilius Ficinus lib. de generat. & corrupt. quæst. 18. Venetus lib. 1. Meteor. Forolivienfis quæst. 1. in aphor. 15. sect. 1. dicunt auctionem caloris in antiperistasi fieri propter specierum caloris repercussionem, quatenus species repercussæ augent & fortificant qualitatem realem. Ergo species habent vim alterandi.

Quarto: Species sunt quædam accidentia, & quædam formæ seu actus; informant enim & actuant potentiam & organum. At de ratione formarum est, posse agere. Ergo species sunt activæ. Confirmatur: Species sunt ejusdem rationis & naturæ specificæ cum suis objectis, & species caloris est calor, sed in esse remisso: & sic non differunt species à suis objectis seu accidentibus realibus, nisi secundum magis & minus. Atqui

calor poteſt agere: Ergo & ſpecies ejus. Sequela probatur. Nam ſi ſunt ejuſdem naturæ ſpecificæ, ſicut agit una, ita poterit & alia agere; nam agere ſequitur eſſe; & ideo quæ non differunt in eſſe, etiã nõ differunt in agere: ſolum videtur illa poſſe eſſe differentia, quod, ſicuti ſpecies eſt calor modo quodam ignobiliore & minoris entitatis quam ille; ita quoque modo ignobiliore & remiſſius agat. Nunc autem videtur eſſe poſſe, quod etſi ſpecies ex natura propria debilius agat, quam ſua qualitas realis à qua defluit, & ſic in virtute propria non poſſit realem qualitatem producere; tamen in virtute animæ poſſit ſic operari, ut realem qualitatem producat. Ergo videtur quod ſpecies intentionalis in phantaſia exſiſtens poſſit aliquam realem qualitatem producere.

Quinto: Porro quod de facto aliquando producat, hinc videtur apparere. Etenim nonnulli, quales ſe noviſſe ſcribunt Guilielmus Pariſienſis & Nicolaus Florentinus, ſola cogitatione & aſpectu pharmaci ita alvo moventur, ac ſi medicamentum hauſiſſent: hoc non videtur fieri alia ratione, niſi quatenus ſpecies pharmaci cogitatione percepta vim habet pharmaci, & movet ſicut ipſum pharmacum. Ergo. Qui frigiditatem glaciei imaginantur, aliquando horrent: hoc non videtur alia ratione fieri, niſi

qua-

quatenus species frigoris imaginatione concepta producit in corpore verũ frigus, quod sit causa horroris. Qui vident alios acerba comedentes, ipsimet stupore dentium afficiuntur: quod non videtur fieri alia ratione, quam quia ex illa specie producitur in ore ipsemet sapor acerbus, qui stuporem dentium facit. Imaginantes fœtida nauseant: quod non alia ratione fieri videtur, nisi quia inde odor fœtidus in stomacho generatur, qui illum subvertat. Aliqui imaginantes dolorem in aliqua parte corporis, dolorẽ contrahunt: quod etiam fieri videtur, quatenus imaginatio doloris producit veram causam doloris. Ergo.

Sexto: Species albedinis in oculo recepta disgregat visum, lumen intensum oculos lædit, & unaquæque species modum excedens potest dolorem in proprio sensu causare. Ergo species sunt activæ. Sit

Conclusio XXV. Species phantastica non est productiva realis qualitatis, nec potest formaliter alterare.

Hæc conclusio probatur authoritate Aristotelis, 2. animæ cap. 5. text. 59. ubi dicit actionem intentionalem esse perfectivam, non autem corruptivam. Probatur etiam authoritate Themistii lib. 2. animæ cap. 42. & Alexandri Aphrodisei, & præcipue D. Thomæ 1. part. quæst. 67. art. 3. & 2. sentent. dist. 13. art. 3. ubi dicit, species non posse naturalem transmutationem causare. Quod

 idem

idem dicunt Scaliger exerc. 75. sect. 2. Franciscus Picolomineus in physicis, lib. de facultate motiva cap. 22. Christophorus à Vega lib. 2. artis medic. sect. 6. Codronchus libello de morbis veneficis, Vayrus de fascino, aliique.

Probatur secundo ratione. Actus & finis speciei est repræsentare: nam species est ordinata ad hoc, ut fiat cognitio; ut scilicet ipsa perveniens ad sensum, ad quem non potest pervenire ipsum objectum, illud etsi remotum repræsentet: quapropter ejus esse & formalis ratio consistit in repræsentare. At agere sequitur esse. Ergo sicut ejus esse est repræsentativum, ita ejus actio formaliter non potest esse alia quam repræsentatio. Ergo species non est effectiva, nec ejus actio est alicujus rei effectio, sed tantum repræsentatio.

Probatur sequela: quia differunt repræsentare & efficere. Etenim imago quæ rem aliquam repræsentat, dat eam cognoscendam, sed illam non efficit. Species nihil est aliud quam imago rei. Ergo eam tantum dat cognoscendam per repræsentationem, & non efficit eam: repræsentare enim intrinsece excludit efficere. Nam quando aliqua res per species repræsentatur, si tum efficeretur, vere non repræsentaretur, sed repræsentaret seipsam, & esset ibi ubi repræsentatur: at repræsentatio per speciem dicit intrinsece absentiam illius quod repræsentatur. Ergo quod repræsentatur,

tur, non efficitur, & quod repræsentat, non efficit. Ergo.

Tertio: Quod est perfectivum, non potest esse corruptivum. Species sunt perfectivæ, & institutæ ad potentiam & organum perficiendum. Ergo non possunt esse corruptivæ. At si species possent agere actione reali, essent corruptivæ. Ergo sic non agunt. Minor probatur: quia alteratio realis est alteratio corruptiva, & est via ad corruptionem. Confirmatur: Si species ageret realiter, maxime ageret in organum. At si sic ageret in organũ, corrumperet ipsum, quia ipsum imbueret reali qualitate, per quam fieret ineptum ad cognoscendas qualitates externas; quia, ut inquit Philosophus, organum debet esse denudatum ab objecto, ne intus exsistens impediat externum. Ergo, non agit realiter.

Quarto: Si species alterarent & producerent aliquam realem qualitatem, agerent ultra suam perfectionem: hoc fieri non potest: ergo. Major probatur: quia species sunt tantum qualitates intentionales; intentionales autem qualitates longe sunt ignobiliores realibus. Hoc tenent communiter omnes philosophi; et probatur: Omnia accidentia quæ possunt se multiplicare realiter, possunt se etiam multiplicare intentionaliter, sed non contra; imo qualitates quæ minime sunt activæ, & non possunt se multiplicare realiter, ut qualitates secundæ, color, sapor, quantitas,

figura, adhuc tamen possunt sese multiplicare intentionaliter. Ergo qualitates intentionales minus sunt quam reales. Deinde, species pendent in esse à qualitatibus realibus; & absentibus objectis seu realibus qualitatibus, pereunt & evanescunt: Ergo. Denique, species sunt tantum imago: imago autem minus est eo cujus est imago: Ergo. Verum dicet aliquis, etsi species sint minoris entitatis & efficaciæ quam reales qualitates, & sic per se & virtute propria non possint producere eas; tamen in virtute animæ possunt: & sic species quæ extra animam & in medio sunt, non possunt producere qualitatem realem; in anima vero & organo exsistentes, in virtute animæ & potentiæ imaginativæ possunt. Sed non valet: quia imprimis potentia imaginativa, in quam species recipiuntur, non est activa, nec ordinata ad alterandum, sed tantum ad cognoscendum; & sic non potest speciebus impertiri & influere virtutem majorem ad alterandum, & reales qualitates producendum, quam ipsæ ex se habeant. Secundo, quia etiam ipsæ species non sunt à natura institutæ ad agendum & alterandum, sed tantum ad repræsentandum, & sic non habent ordinem ad alterationem; & ideo non possunt ab anima attolli ad alterandum, seu ad effectum talem producendum, ad quem ex natura sua non habent ordinem. Etenim causa aliqua nobilior potest instrumentum ignobilius

bilius attollere ad effectum producendum supra virtutem propriam, modo illud instrumentum habeat ordinem ad illum effectum, & effectus ille sit secundum naturam ipsius; sed si effectus sit præter naturam ejus, & instrumentum non habeat ordinem ad illum, tunc quantumcunque sit excellens causa principalis, nunquam potest illud ad illum effectum attollere. Sic anima potest calorem nativum attollere ad hoc, ut carnem & spiritus generet, quos in virtute propria producere non posset: sed non potest illum sic attollere, ut refrigerandi vim acquirat. Artifex potest operationem serræ ita attollere, ut statuam faciat: non autem, ut unquam dealbet, calefaciat, refrigeret, &c. Eodem modo anima bene potest attollere speciem phantasticam ad nobiliorem effectum quam ante habebat in ratione repræsentandi, quia facit ut possit movere intellectum, quod ante receptionem in phantasia non poterat: sed nulla ratione potest attollere in ratione alterandi; eo quod illa sit extranea ejus essendi modo, & ordini quem à natura habet. Ex quo etiam sequitur, quod si species haberent vim realiter alterandi, species quæ sunt in aëre etiam deberent res inanimatas alterare. At non alterant: nam speculum à speciebus coloris non fit coloratum, nec aër, nec quicquam in quod species incidunt; species figuræ, quantitatis, motus, in nulla re inanimata ullam faciunt figuræ,

quantitatis, motus permutationem. Ergo. Accedit, quod si species possent producere realem qualitatem, haberent modum agendi nobiliorem quam habent ipsæ qualitates reales. Etenim qualitates reales alterant solummodo ut causæ univocæ; at species intentionales alterarent eminenter, & ut causæ æquivocæ, sicut alterant cœlestia corpora: causæ autem æquivocæ sunt nobiliores univocis. At est præter rationem, ut illa quæ minoris sunt entitatis, prædita sint agendi modo nobiliore: modus enim agendi sequitur modum essendi, & quæ nobiliore modo sunt, ea quoque modo excellentiore operantur. Ergo species non possunt producere realem qualitatē.

Quinto: Si species possent producere realem qualitatem, non possent producere aliam quam illam à qua derivantur, & cujus sunt species. Etenim ei solum similes sunt, quia eam solū repræsentant, ab illa sunt productæ, & ab illa habent omne suum esse, & à nulla alia; & consequenter ad illam determinantur. Atqui species plurimæ non possunt illam producere. Ergo. Minor probatur: Nam species coloris non potest producere colorem realem; species saporis non potest producere saporem, species figuræ, quantitatis, numeri, &c. non possunt producere figuram, quantitatem, numerum. Etenim ipsæmet illæ qualitates & accidentia à quibus illæ species promanant, non possunt sibi similia producere.

Ergo

Ergo multo minus species, quæ sunt tantum imago eorum, & effluxus tenuissimæ entitatis. Si illæ species non sunt productivæ realium qualitatum sibi similium, ergo nec aliæ: quia species omnes in esse speciei sunt similes; quare etiam debent esse similes in modo agendi. Nam cum species primarum qualitatum sint species objectorum tactus, species alię sint species sensibilium aliorum sensuum; si species, ut species, essent alterativæ, tam bene species aliorum sensuum essent alterativæ, quam tactus. Nam cur non tam bene species visus posset alterare, quam tactus; cum species visibiles sint longe activiores actione intentionali, quam species tangibiles, & virtus visiva multo acutior quam tactiva? etenim visibiles species ab usque cœlo, & multis millibus milliarium, & in momento, visum tangunt, tangibiles non nisi è propinquo, & in tempore. Si autem actione intentionali sint activiores, cur non consequenter etiam essent activiores actione reali?

Sexto: Si species per se producerent realem qualitatem, species caloris deberent producere aliam qualitatem quam species frigoris, & species ejusdem qualitatis deberent semper eandem producere qualitatem. At hoc non fit: quia sæpe videre est ex contrariorum objectorum perceptione eandem in nobis alterationem contingere; & è contra, ex eorundem objectorum perceptione sæpe produci

in nobis qualitates contrarias. Ergo species illam alterationem & illas qualitates effective & formaliter non producunt, sed ab alia causa producuntur. Sic cum duo sunt morti adjudicati, unus qui comburi, alter qui submergi debet, vel in glacie sepeliri quousque frigore moriatur; unus habebit speciem caloris & ignis in phantasia, & alter speciem aquę & frigiditatis: & tamen ab utraque specie uterque refrigerabitur, excitato scilicet timore. Sic iterum, unus & idem homo cum valde friget, imaginando ignem à quo vult calefieri, & alias cum valde calebit, imaginando aquam in qua desiderat natare, ab utriusque objecti speciebus calefiet, gaudio in animo excitato; & idem erit utriusque effectus, cum tamen ipsæ sint contrariæ, & à contrariis objectis derivatæ, & proinde contrarias agendi virtutes habere debeant.

Septimo: Si species haberent actionem realem, semper cerebrum & totum corpus infinitis modis alterarent, maxime, cum ipsæ toties sine intermissione in organum recipiantur. Atqui experientia docet non alterare; nam quantumcumque diu circa aliquam rem imaginemur, quantumcunque diu circa naturam ignis, circa naturas primarum qualitatũ philosophice speculando versemur, non propterea ullam imaginatæ species in nobis temperamenti corporis faciunt permutationem. Nam sive ego hodie studeam intensissime de

natura

natura ignis, cras de natura aquæ & glaciei; non ideo uno die magis calidus, altero magis frigidus fio, sed semper in eodem statu, & tam calidus uno quam altero die permaneo. Etiamsi oculus decem diebus adspiceret murum flavum aut nigrum, non ideo flavior aut nigrior fieret; aut auris decem diebus sonorum reciperet species, non ideo illæ sonum ullum in aure generarent. Nec valet dicere, non omnes species id posse, sed certas tantum, valde scilicet intensas, subito, & in imaginativam fortissimam, & in corpus tenerum, & in animam excellentiorem ac à terrenis fæcibus magis remotam, & sub felici siderum constellatione creatam, receptas: quia vel species habent illam vim ex natura sua, in quantū species, vel aliunde. Si ex natura sua, ergo omnes species habere deberent: & sic, etsi aliquæ species intensiores, cum actu imaginandi fortiore conjunctæ, & certo modo & corpore receptæ, aliquando alterationem facerent majorem; tamen reliquæ omnes necessario etiam aliquam, etsi minorem, facere deberent: quam nullus tamen experitur. Quia virtus quæ per se alicui accidenti aut corpori inest, illa debet omnibus necessario inesse; etsi uni plus, alteri minus insit. Non aliunde: nam unde haberent? Non à phantasia, aut potentiis cognoscitivis: quia illæ (ut dixi) non habent ordinem ad alterandum; & quia viri prudentissimi & doctissimi, qui & intelle-

intellectum & phantasiam excellentissimam habent, & species fortissimas, nullam tamen sentiunt in imaginando alterationem. Non ab objecto: quia objecta sunt eadem, & tamen in uno homine continget alteratio, in altero non. Ergo.

Octavo: Si species calidi posset calefacere, species calidi ageret in realem frigiditatem, illam ex suo subjecto expellendo; aliter enim calefacere non posset: at quæ in se mutuo agunt, debent sibi mutuo contrariari. species calidi non contrariatur frigiditati reali, nec species frigidi caliditati reali: nam in eodem subjecto recipiuntur; species enim ignis recipitur in parte refrigerata, & species calidi recipitur in cerebro, & in membris quæ sunt calida. Ergo in se mutuo non agunt.

Ad argumenta in oppositum respondetur. Ad authoritatem Aristotelis dico, non esse Aristotelem sic intelligendum, quasi ipse velit species imaginatione perceptas formaliter & effective alterare: quia (ut supra ostendimus) ipse 2. animæ cap. 5. distinguit alterationes, & dicit, non sic alterari sensum & organum ab objectis, sicut aliæ potentiæ alterantur à suis agentibus, per actionem scilicet realem & corruptivam; sed alio modo, per actionem scilicet intentionalem & perfectivam. Et ita non vult dicere Aristoteles, speciem rei ita realiter alterare, sicut ipsa res alterare potest; seu speciem ignis ita realiter calefacere,

cere,

cere, ſicuti poteſt calefacere ignis ipſe: ſed hoc ſolum; ſpeciem rei ſola imaginatione revolutam ita movere & excitare appetitum, & determinare in ordine ad perſecutionem vel fugam, ſicut ipſamet res præſens excitaret & determinaret. Et ſic vult dicere; quod ſicuti homines terrentur, & timent, & alterantur ſæpe ab ipſis objectis, verbi gratia, ſicut videndo inimicum aut leonem, &c. horrent, tremunt & refrigerantur: ita quoque ab ipſis ſolis ſpeciebus inimici aut leonis in imaginatione agitatis aliquando terreantur, tremant & refrigerentur, etiamſi nullus inimicus aut leo adſint, non aliter ac ſi adeſſent. Et ſic dicit ibi, ſpecies rerum habere rerum virtutes, non in ratione realiter alterandi, ſed in ratione movendi appetitum, & animi paſſiones excitandi; quas poſtea corporis alterationes conſequuntur.

Ad argumentum ex D.Thoma deſumtum reſpondeo: controverſiam eſſe inter ſcholaſticos, quomodo ignis infernalis urat damnatos; an per ſpecies, an per ſuam realem qualitatem. Tamen, ut ita eſſet, quod per ſpecies ageret, hoc nihil argueret contra noſtram poſitionem: quia tunc illæ ſpecies non operarentur naturaliter, ſed ſupernaturaliter, peculiari Dei virtute ſic vigoratę, ut realem qualitatem producere poſſint; quod in actionibus naturalibus locum non habet.

Ad tertium reſpondeo: Antiperiſtaſin non fieri

fieri per species caloris reflexas, sed alia ratione : de qua Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. c. 9. quæst. 1. art. 1. Vales. lib. 1 contr. c. 5. Thom. à Vega artis parvæ cap. 29.

Ad quartum respondeo : species non esse ejusdem rationis & essentiæ specificè cum suis objectis. Etenim albedo & nigredo non possunt esse in eodem subjecto ; species vero earundem possunt : ergo inter se natura specifica differunt, quia una habet contrarium, altera non. Imo sæpe non tantum specie, sed & genere differunt. Nam species canis in intellectu non est essentialiter canis : quia species canis est accidens, canis vero est substantia. Itaque in natura entitatis differunt species & objectum : sed in ratione esse repræsentativi non tantum sunt idem genere & specie, sed etiam numero, inquit Zabarella. Quapropter cum in natura entitatis differant qualitas & species ejus, & ab illo esse entitativo pendeat agere, non est mirum etiam differre actione. Et ideo, etsi qualitas realis aliam realem producat, non ideo sequitur, quod ipsa species eam etiam producere possit. Itaque species est ipsa qualitas repræsentative : & sicuti est qualitas repræsentative, ita in sensum & organum imprimit eandem qualitatem intentionaliter seu cognoscibiliter. Id est, species (verbi gratia) caloris, rubedinis, &c. sic agit in organum, non ut ipsum organum fiat calidum

dum aut rubrum realiter, ſed ut fiat calidum & rubrum cognoſcibiliter: ſic quod per eam calorem & rubedinem, & alias qualitates tam perfecte cognoſcat, ac ſi ipſas realiter in ſe haberet. Et hoc eſt quod dicit Ariſtoteles 3. animæ cap. 5. quod ſcientia quæ eſt actu eſt idẽ quod res: non quod anima aut organum fiat ipſum objectum realiter, ſed intentionaliter.

Ad quintum reſpondetur: illos effectus non contingere per hoc, quod ſpecies ſenſibus aut imaginatione perceptæ reales in corpore producant qualitates, aut earum edant effectum: ſed per hoc, quod propter ſenſationes aut imaginationes rerum aliquarum, ſympathia quadam potentiæ vegetativę ſeu naturales ad opus excitentur; ex quo contingit humores & excrementa moveri, & varios in corpore effectus & alterationes provenire. Sic qui ſentiunt fœtidum odorem, nauſeant & vomunt; qui audiunt ſerræ ſtridorem, rigent; qui vident caſeum vel aliquid à quo abhorrent, toto corpore afficiuntur, ſæpe non alia quam ejuſmodi potentiarum & partiũ ſympathiæ cauſa. Neque ſolum qui res ipſas ſenſu percipiunt, ita alterantur; ſed & illi qui tantummodo imaginantur. Nam, ut inquit Ariſtoteles lib. de com. animal. motione, ſpecies habent rerum virtutes, & ſæpe adeo corpus alteratur ſola ſpeciei in phãtaſia exſiſtentis, ac objecti realiter præſentis perceptione. Quod ergo ſolum fœtorem imaginantes ali-

qui

qui nauseent, aliqui sola cogitatione, vel longinqua pharmaci visione, moveantur & purgentur; non contingit, quod species fœtoris imaginatione percepta producat verum fœtorem; aut species pharmaci purgantis producat in intestinis vim purgatoriã: sed quod à tali imaginatione, sympathia quadam facultatum, motrix naturalis membris inexsistens in opus excitetur, unde humores agitantur, & agitati naturam irritantes expelluntur; præcipue cum in corpore abundant, & ad expulsionem sunt parati. Eodem modo quo videmus quotidie ex solis animi passionibus, ut subito timore, homines ad mingendum & alvi excrementa egerenda provocari. Qui audiunt aliquem in aquam congelatam incidisse, & imaginatione frigiditatis horrent, non horrent quod species illa frigiditatis animo percepta reale frigus producat, aut per se effectum veri frigoris edat; sed contingit ex eo, quod moto appetitu motrix naturalis excitetur, quæ humores & spiritus per membra corporis sentientia vibrat: qualis horror non tantum glaciem, sed & ignem & combustionem, & alias res horrendas imaginantibus contingit. Quod indicium est, eum non sic à specie frigoris, sed modo jam dicto causari: alioqui, à specie caloris eadem ratione causari non posset. Quod illi qui vident alios res acerbas comedentes, ipsi eundem acerbum saporem in ore percipiant, & imaginantes dolorem ali-

quando

quando ipsum dolorem sentiant; non fit ex eo, quod species ille saporis & doloris imaginati realem saporem aut dolorem inducant; sed contingit ex deceptione facultatum sentientium, quæ ab ipsa phantasia inducitur, per quam putamus videre quod non videmus, audire quod non audimus, & tangere quod non tangimus: ut in melancholicis frequentissime contingit. Vt in illo, de quo scribit Horatius: qui *haud ignobilis Argis, credebat se varios spectare tragœdos, In vacuo solus plausor sessorque theatro.*

Ad sextum respondeo: species sensibiles afficere non solum potentiam, sed etiam ipsum organum, qua est organum. Et ideo, quando species sunt potentiæ & organo proportionatæ, potentiam & organum perficiunt, & in eo pariunt quandam delectationem; & quando sunt improportionatæ, pariunt quendam dolorem. Sed sicut perfectio illa est intentionalis, & sicut illa voluptas causatur à speciebus actione intentionali; ita etiam destructio est intentionalis, & dolor fit actione intentionali. Et ideo talis destructio & dolor contingunt etiam in intellectu, qui est spiritualis, & in quem non cadit actio ulla realium qualitatũ.

Ad hoc quod dicunt, species albi & luminis dissipare spiritus, quæ est actio quædam realis, nempe motus localis spirituum, respondeo, primo; non esse mirum, cum lumen sit qualitas realis. Secundo; illas non vere dissipare

ſipare ſpiritus, ſic quod per ſe moveant ſpiritus localiter: ſed hoc eſſe ſic intelligendum, quod illæ ſpecies non uniantur taliter in ſpiritibus & humoribus oculi, ſicut uniuntur ſpecies aliorum colorum; ſed per ſubſtantias illas perſpicuas oculorum, propter conſenſum albi & luminis cum perſpicuo, magis aliis diffundantur. Et ſic non ſpiritus, ſed potius ipſæ ſpecies diſſipantur.

Quæstio VII.

An phantaſia poſſit vim ullam acquirere ab influxu cœlorum.

Etenim nonnulli id dicere non ſunt veriti. Enimvero Avicenna 4. 6. naturalium c. 4. dicit animas, in illo tempore quo creantur, acquirere virtutem & influxum ab illis ſideribus ſub quorum conſtellatione creantur. Si anima aliqua creetur ſub fortunato aſpectu Iovis, recipiet virtutem Iovis, ſic quod poterit operari & agere eo modo quo ſidus Iovis; ſi ſub aſpectu Martis, virtutem Martis; & ſic de aliis ſideribus ſub quorum felici conſtellatione fuerit generata. Hunc ſecuti ſunt multi alii vani & ſuperſtitioſi homines, qui ſpurcitiem ſuarum falſitatum pallio virtutum cœleſtium tegere ſunt conati; ut Paracelſus, & alii.

Et videtur equidem ita fieri poſſe. Etenim cœleſtia corpora agunt in ſublunaria, & mundus

mundus inferior regitur à supernis lationibus, ut est Philosophi I. Meteor. cap. 2. & multæ sunt in rebus sublunaribus virtutes, quæ à nullo alio principio quam influentiis cœlorum videntur pendere. Ergo etiam cœli in animam & in phantasiam hominis influere possunt.

Probatur secundo: Cœli influunt in dæmones; etenim dæmones certis cœli constellationibus & lunæ quadris magis operantur & corpora cruciant obsessorum: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quia illis cœli mutationibus ipsi mutantur & afficiuntur. Ergo & anima à cœlis affici, & consequenter influxum eorum suscipere, potest.

Tertio: Characteres certis cœli aspectibus fabricati & adhibiti, & verba certis temporibus prolata, certos siderum recipiunt influxus, per quos peculiares & admirandos effectus operantur. Ergo & phantasia similes recipere poterit. Sit

Conclusio XXVI. Phantasia nullam peculiarem agendi vim recipit à cœlis.

Pro hujus intelligentia est notandum, primo, duplici ratione dici posse phantasiam recipere vim à cœlis: vel sic, quod anima, cujus ipsa est potentia, in prima sui creatione recipiat influxum & virtutem à cœlis pro natura illius constellationis sub qua creatur, secundum quam virtutem postea mediante potentia imaginativa operetur; vel quod illam recipi-

recipiat postmodum, postquam jam homo est natus, quovis scilicet tempore quo phantasia est in exercitio suæ operationis: sic, quod quando interdum fortius est intenta suæ operationi, valeat recipere influxum & virtutem illius sideris quod tum casu fortuito fuerit dominatum, vel ejus quod habeat virtutem illud efficiendi quod illa imaginatio tum imaginatur; qua virtute cœlitus jam imbuta & informata, valeat vicissim alia alterare & permutare.

Est secundo notandum, non negare me, quin secundum constellationem corporum cœlestium phantasia bene possit immutari indirecte, secundum aliquam dispositionem communem, puta, quod perfectius vel imperfectius operetur; quatenus scilicet per illam constellationem aër immutatur, & fit humidus aut nebulosus, & spiritus cerebri fiunt humidiores & crassiores, & nebulosi, & cerebri substantia humidior, ex quo fit, quod non possit tam perfecte suam operationem exercere, sicut alias facit: Sed dico, directe non posse à cœlis acquirere ullam vim activam peculiarem diversam à sua natura cognoscitiva, per quam possit in corpora ulla agere, & illa realiter permutare.

Quod probatur primo: Corpora cœlestia sunt causæ universales. De ratione causæ universalis est edere effectus generales, omnibus rebus sublunaribus adesse & operari necessari-

cessario, aut gubernare generali quodam influxu mundi elementa, & conservare ea in suo esse, & non edere effectus particulares; effectus autem particulares fiunt à causis particularibus: at influere vim aliquam activam in phantasiam esset effectus quidam particularis. Ergo cœli talem vim non influunt in eam. Denique cœli agunt motu & lumine. At motu & lumine non possunt produci nisi qualitates communes in toto universo, ut calor,&c. & non peculiaris aliqua virtus activa in hujus vel illius hominis phantasia. Ergo.

Dices; Cœli agunt etiam per influentias. Per influentias autem producunt effectus particulares & singulares proprietates agendi in rebus subjectis. Ergo etiam in phantasia producere possunt. Sed esto: saltem illæ proprietates peculiares producuntur universaliter in omnia corpora subjecta receptiva ejusmodi proprietatum; alioqui cœli non essent causæ universales. At ejusmodi fictæ proprietates agendi non producuntur in omnium hominum phantasiis. Ergo cœli non producunt eas. Assumptum probatur: Quia sic, quando phantasia unius hominis reciperet à cœlis ejusmodi influxum, omnes phantasiæ omnium hominum eodem tempore deberent eundem influxum & eandem proprietatem recipere. At hoc non fit; non enim quando unus per phantasiam aliquid putatur a-

gere,

gere, omnes qui eodem tempore imaginantur, vel eodē tempore nati aut concepti sunt, illud agere inveniuntur. Ergo. Denique, si una constellatio posset suam in phantasiam influere virtutem, posset & alia suam; phantasia enim omnibus hominibus eadem est, cum animæ omnes sint eædem, & organa omnia eodem modo disposita, solum secundum magis & minus in suo temperamento variantia: unde cum una constellatio tam sit fortis in sua influentia & virtute producenda, quam alia in sua; quocumque tempore homines nati essent, aut quocumque tempore fortiter imaginarentur, semper aliquam deberent à cœli constellationibus recipere virtutem. Et quia omnes homines semper sub aliqua constellatione nati sunt, aut imaginantur; deberent omnes habere peculiares proprietates suæ phantasiæ, per quas hi hæc, illi illa facere possent. Atqui id non videtur ita se habere: nam quomodocumque constellationes quotidie mutentur, & quacumque constellatione homines nati sint, semper eodem modo imaginantur, & semper eodem modo sensibilia externa judicant, nec ullam sentiunt in suis phantasiis diversitatem aut mutationem, neque habent omnes aliquas peculiares virtutes & proprietates aliquid faciendi. Ergo.

Secundo: Si constellationes possent influere in phantasiam, possent etiam influere in poten-

potentias animæ vegetativas,& quidem multo magis; quia hæ sunt ordinatæ ad agendum, minime autem potentiæ cognoscitivæ. At constellationes cœli non inducunt potentiis vegetativis novas proprietates agendi; sed sicuti concoctrix unius hominis concepti aut concoquentis sub una constellatione producit in stomacho chylum, ita & alterius. Ergo.

Tertio: Si sidera influunt talem vim, vel influunt in animam, vel in potentiam, vel in speciem, vel in organum. Non in animam; quia illa est spiritualis; materiale autem non potest agere in spirituale: Non in animæ potentias; quia vel sunt essentialiter idem quod anima, & sic manet idem argumentum; vel sunt accidentia,& sic etiam virtutes cœlorum non possunt in eas influere, quia unum accidens non potest influere aut recipi in aliud: Non etiam in species phantasticas; quia sunt etiam accidentia & quidem tenuissimæ entitatis: & si in species phantasticas, certe & eadem ratione in sensibiles influere possent; at non videmus quod propter varietatem constellationum calor uno die aliter agat in sensum quam alio, aut color uno die aliter immutet visum quam altero,aut species receptæ uno die nos calefaciant,altero refrigerent,&c. Ergo si in aliquid influerent, influerent in solum organum phantasiæ: at non etiam in illud influunt: Ergo in nihil. Assumptum probatur:

batur: Quia sidera non influunt nisi effectum, ut dixi, universalem; & influunt in omnia subjecta receptiva. At omnes homines eodem tempore imaginantes, vel eodem sidere nati, habent eandem vim agendi. Ergo. Accedit, quod nulla talis virtus influi possit, per quam natura ipsius potentiæ possit immutari: ut, scilicet, quæ est cognitiva & passiva, fiat activa; & quæ est nata solum intentionaliter agere, acquirat naturam agendi realiter. Etenim influxus cœlestes non permutant rerum sublunarium essentias & virtutes essentiales, sed eas conservant: & qualescumque aspectus siderum sint, qualescumque influxus, semper omnia agunt pro natura sua; semper calor calefacit, semper magnes ferrum trahit; homo hominem, canis canem generat; semper species visibilis eodem modo visum afficit, & intelligibilis intellectum, & stomachus chylum concoquit, & hepar sanguinem; & semper potentia passiva manet passiva, & activa manet activa. Quare, ut & species phantasticæ semper maneant repræsentativæ, & phantasia maneat cognoscitiva, & non activa, aut ullius realis alterationis effectiva, est necessum. Nec valet dicere, quod quidam dicunt, cœlos esse animatos, aut unam totius mundi animam esse, & ideo, sicuti dicimus in anima hominis esse consensum, & sympathiam potentiarum, quod una operans excitet aliam in actum, sic etiam esse sym-

ſympathiam inter animas noſtras & animam cœlorum, & per eam operationes animæ noſtræ excitare in actum virtutes & operationes cœlorum; adeo ut cum anima noſtra fortiter imaginatur aliquem effectum, cœli per illam ſympathiam excitentur ad illum effectum in re de qua imaginatio eſt producendum; vel vim ejus productricem in phantaſiam tranſmittendum: quia imprimis, ejuſmodi de mundi & cœlorum anima opinio falſa, erronea eſt, & damnata: ſecundo etiam, quia ſic ſequeretur, quod, ſicuti in omnibus hominibus ineſt eadem illa potentiarum ſympathia, ita inter animam cœlorum, ſeu mundi, & omnium hominum animam deberet etiam eſſe eadem ſympathia; ac proinde propter omnium & ſingulorum intenſam imaginationem, eodem modo ſemper cœli vires ſuas exercere, & eoſdem effectus in rebus phantaſia cogitatis producere deberent: quod minime fieri eſt manifeſtum.

Ad argumenta reſpondetur. Ad authoritatem Avicennæ, patet reſponſio ex iis quæ jam dicta ſunt. Ad authoritatem Ariſtotelis reſpondeo: Sublunaria corpora regi à ſuperioribus; non quod ſuperiora corpora infundant in ſublunaria peculiares omnes virtutes quibus ipſa operentur, (eas enim non habent à cœlis, ſed à propria forma & natura) ſed quod producant qualitates quaſ-

dam communes, quibus ſublunares res fulciuntur in ſuis operationibus; vel, quod applicent res ſublunares ad operandum, aut conſervent eas in eſſe per influxum quendam. Quod hic non attinet exactius diſputare.

Ad ſecundum reſpondeo: Cœlos in dæmones non agere, ſed dæmones homines aliquando certis cœli conſtellationibus magis infeſtare: non quod à cœlis coerceantur, aut vim recipiant; ſed vel quia utuntur aliquando cauſis naturalibus & humoribus corporis ad homines cruciandos, qui certis anni temporibus & cœli conſtellationibus magis in corpore agitantur aut augentur; vel quia volunt homines hac ratione fallere, faciendo, ut hac ratione credant effectus illos non ab opera diabolica, ſed virtute cauſarum naturalium proficiſci.

Ad tertium reſpondeo: Verba & characteres (cum ſint quid artificiale, & ſint accidentia, & nullam agendi vim habeant naturalem) à cœlis vim nullam acquirere, ſed ſolummodo virtute diabolica operari: Diabolum autem de induſtria facere, ut ſub una conſtellatione majorem quam ſub altera efficaciam habeant, propter rationem jam commemoratam. His prælibatis quæritur

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

An ergo phantaſia nullam habeat vim agendi.

CONCLUSIO XXVII. Phantaſia per accidens poteſt eſſe cauſa multorum effectuum, & multarum tum perturbationum, tum alterationum in corpore, tam alieno, quam proprio.

Hæc concluſio eſt manifeſta. Imaginationibus parentum fœtus ſæpiſſime ſignantur: imaginatione cibi lautioris ſaliva in os adſcēdit: diuturna veneris imaginatione coles excitatur; nocturna, etiam ſemen emittitur: videntes alios oſcitare, oſcitant: imaginatione mingendi, cacandi, edendi, dolendi, ſitiendi, partes ſtimulantur, & iiſdem paſſionibus ac inclinationibus revera afficiuntur: ut eſt apud Ariſtot. 7. probl. 2. Imaginantes ſe aliquibus morbis laborare, ſæpe tandem in aliquos morbos incidunt. Propter imaginationem ſæpe putantur videri quæ nō videntur; audiri, quæ non audiuntur; ſentiri, quæ non ſentiuntur. Imaginantes res amaras & auſteras, non raro eoſdem ſapores percipiunt; videntes alios auſteros fructus comedentes, horrore & ſtupore dentium corripiuntur. Præfixa per imaginationem ſurgendi hora, homines eadem expergiſcuntur, & ſpiritus eadem hora excitantur, qui

vapores cerebrum obsidentes & somnum facientes pellunt. Quæ quis facienda fortiter sibi proposuerit, ea sæpe etiam noctu agere incipit. Sola imaginatione & terrore ex visione epileptici cadentis conceptis, nonnulli feruntur in epilepsiam incidisse. Nimia imaginatione de peste, etiam per somnum, plurimi in pestem incidunt. Alii diuturna rerum tristium meditatione, in lipothymiam, melancholiam, marcorem & phthisim incidunt. Imaginatione rei fœtidæ, vel naturæ contrariæ, ex sola relatione vel oblatione concepta, plurimi vomituriunt, & sanguinem è naribus emittunt: imaginatione pharmaci nonnulli purgantur. Plurimæ mulieres sola imaginatione, quod cibi aliqui boni sint vel mali, eorum desiderio tenentur, comedunt, & suavissimum ex iis percipiunt saporem; ut zinzibere, creta, pice, lateribus, &c. Cogitando adversa vel prospera toto corpore homines moventur, calefiunt, refrigerantur, horrent, tremunt, rubent pallentque. Aliqui una nocte forti mortis imaginatione canuerunt: aliqui ad supplicium adducti sola virgula, vel linteo madido tacti, exspiraverunt. Et aliæ multæ fiunt in corpore per phantasiam perturbationes.

Conclusio XXVIII. Hoc facit movendo & dirigendo alias animæ potentias movendi & alterandi vim habentes.

Etenim

Etenim, ut jam diximus, per phantasiam multæ in corpore fiunt alterationes. Illas non potest phantasia facere per se; quia illæ vel fiunt per motum localem, vel per alterationem: neutrum motum potest phantasia per se facere. Ergo ut per accidens faciat est necessum. At non videtur quomodo per accidens faciat, nisi sic movendo & dirigendo alias potentias, quæ illas faciant per se. Ergo sic facit. Quæritur ergo

QUÆSTIO IX.

Per quas potentias phantasia corpora immutet.

Conclusio XXIX. Phantasia non potest per ullas potentias cognoscitivas corpus ullum afficere vel immutare.

Probatur conclusio: quia sicut phantasia, quia est cognoscitiva, non potest corpora immutare, ita nec potentiæ aliæ cognoscitivæ. Propterea etsi phantasia possit movere intellectum, tamen per eum non potest operari: etenim intellectus est immaterialis, & ideo non potest agere in materiam corporalem, quoad ullam alterationem vel generationem, aut formæ in materiam introductionem; sicut nec angeli possunt. Pariter etsi phantasia etiam moveat alias potentias sensitivas, per eas tamen in corpus nullum agere potest; quia earum actiones sunt

qui nauseent, aliqui sola cogitatione, vel longinqua pharmaci visione, moveantur & purgentur; non contingit, quod species fœtoris imaginatione percepta producat verum fœtorem; aut species pharmaci purgantis producat in intestinis vim purgatoriã: sed quod à tali imaginatione, sympathia quadam facultatum, motrix naturalis membris inexsistens in opus excitetur, unde humores agitantur, & agitati naturam irritantes expelluntur; præcipue cum in corpore abundant, & ad expulsionem sunt parati. Eodem modo quo videmus quotidie ex solis animi passionibus, ut subito timore, homines ad mingendum & alvi excrementa egerenda provocari. Qui audiunt aliquem in aquam congelatam incidisse, & imaginatione frigiditatis horrent, non horrent quod species illa frigiditatis animo percepta reale frigus producat, aut per se effectum veri frigoris edat; sed contingit ex eo, quod moto appetitu motrix naturalis excitetur, quæ humores & spiritus per membra corporis sentientia vibrat: qualis horror non tantum glaciem, sed & ignem & combustionem, & alias res horrendas imaginantibus contingit. Quod indicium est, eum non sic à specie frigoris, sed modo jam dicto causari: alioqui, à specie caloris eadem ratione causari non posset. Quod illi qui vident alios res acerbas comedentes, ipsi eundem acerbum saporem in ore percipiant, & imaginantes dolorem aliquando

quando ipsum dolorem sentiant; non fit ex eo, quod species illę saporis & doloris imaginati realem saporem aut dolorem inducant; sed contingit ex deceptione facultatum sentientium, quæ ab ipsa phantasia inducitur, per quam putamus videre quod non videmus, audire quod non audimus, & tangere quod non tangimus: ut in melancholicis frequentissime contingit. Vt in illo, de quo scribit Horatius: qui *haud ignobilis Argis, credebat se varios spectare tragœdos, In vacuo solus plausor sessorque theatro.*

Ad sextum respondeo: species sensibiles afficere non solum potentiam, sed etiam ipsum organum, qua est organum. Et ideo, quando species sunt potentiæ & organo proportionatæ, potentiam & organum perficiunt, & in eo pariunt quandam delectationem; & quando sunt improportionatæ, pariunt quendam dolorem. Sed sicut perfectio illa est intentionalis, & sicut illa voluptas causatur à speciebus actione intentionali; ita etiam destructio est intentionalis, & dolor fit actione intentionali. Et ideo talis destructio & dolor contingunt etiam in intellectu, qui est spiritualis, & in quem non cadit actio ulla realium qualitatũ.

Ad hoc quod dicunt, species albi & luminis dissipare spiritus, quæ est actio quædam realis, nempe motus localis spirituum, respondeo, primo; non esse mirum, cum lumen sit qualitas realis. Secundo; illas non vere dis-

sipare

ſipare ſpiritus, ſic quod per ſe moveant ſpiritus localiter: ſed hoc eſſe ſic intelligendum, quod illæ ſpecies non uniantur taliter in ſpiritibus & humoribus oculi, ſicut uniuntur ſpecies aliorum colorum; ſed per ſubſtantias illas perſpicuas oculorum, propter conſenſum albi & luminis cum perſpicuo, magis aliis diffundantur. Et ſic non ſpiritus, ſed potius ipſæ ſpecies diſſipantur.

Quæstio VII.

An phantaſia poſſit vim ullam acquirere ab influxu cœlorum.

Etenim nonnulli id dicere non ſunt veriti. Enimvero Avicenna 4. 6. naturalium c. 4. dicit animas, in illo tempore quo creantur, acquirere virtutem & influxum ab illis ſideribus ſub quorum conſtellatione creantur. Si anima aliqua creetur ſub fortunato aſpectu Iovis, recipiet virtutem Iovis, ſic quod poterit operari & agere eo modo quo ſidus Iovis; ſi ſub aſpectu Martis, virtutem Martis; & ſic de aliis ſideribus ſub quorum felici conſtellatione fuerit generata. Hunc ſecuti ſunt multi alii vani & ſuperſtitioſi homines, qui ſpurcitiem ſuarum falſitatum pallio virtutum cœleſtium tegere ſunt conati; ut Paracelſus, & alii.

Et videtur equidem ita fieri poſſe. Etenim cœleſtia corpora agunt in ſublunaria, & mundus

mundus inferior regitur à supernis lationibus, ut est Philosophi I. Meteor. cap. 2. & multæ sunt in rebus sublunaribus virtutes, quæ à nullo alio principio quam influentiis cœlorum videntur pendere. Ergo etiam cœli in animam & in phantasiam hominis influere possunt.

Probatur secundo: Cœli influunt in dæmones; etenim dæmones certis cœli constellationibus & lunæ quadris magis operantur & corpora cruciant obsessorum: hoc non videtur alia ratione fieri, nisi quia illis cœli mutationibus ipsi mutantur & afficiuntur. Ergo & anima à cœlis affici, & consequenter influxum eorum suscipere, potest.

Tertio: Characteres certis cœli aspectibus fabricati & adhibiti, & verba certis temporibus prolata, certos siderum recipiunt influxus, per quos peculiares & admirandos effectus operantur. Ergo & phantasia similes recipere poterit. Sit

Conclusio XXVI. Phantasia nullam peculiarem agendi vim recipit à cœlis.

Pro hujus intelligentia est notandum, primo, duplici ratione dici posse phantasiam recipere vim à cœlis: vel sic, quod anima, cujus ipsa est potentia, in prima sui creatione recipiat influxum & virtutem à cœlis pro natura illius constellationis sub qua creatur, secundum quam virtutem postea mediante potentia imaginativa operetur; vel quod illam recipi-

recipiat postmodum, postquam jam homo est natus, quovis scilicet tempore quo phantasia est in exercitio suæ operationis: sic, quod quando interdum fortius est intenta suæ operationi, valeat recipere influxum & virtutem illius sideris quod tum casu fortuito fuerit dominatum, vel ejus quod habeat virtutem illud efficiendi quod illa imaginatio tum imaginatur; qua virtute cœlitus jam imbuta & informata, valeat vicissim alia alterare & permutare.

Est secundo notandum, non negare me, quin secundum constellationem corporum cœlestium phantasia bene possit immutari indirecte, secundum aliquam dispositionem communem, puta, quod perfectius vel imperfectius operetur; quatenus scilicet per illam constellationem aër immutatur, & fit humidus aut nebulosus, & spiritus cerebri fiunt humidiores & crassiores, & nebulosi, & cerebri substantia humidior, ex quo fit, quod non possit tam perfecte suam operationem exercere, sicut alias facit: Sed dico, directe non posse à cœlis acquirere ullam vim activam peculiarem diversam à sua natura cognoscitiva, per quam possit in corpora ulla agere, & illa realiter permutare.

Quod probatur primo: Corpora cœlestia sunt causæ universales. De ratione causæ universalis est edere effectus generales, omnibus rebus sublunaribus adesse & operari necessari-

cessario, aut gubernare generali quodam influxu mundi elementa, & conservare ea in suo esse, & non edere effectus particulares; effectus autem particulares fiunt à causis particularibus: at influere vim aliquam activam in phantasiam esset effectus quidam particularis. Ergo cœli talem vim non influunt in eam. Denique cœli agunt motu & lumine. At motu & lumine non possunt produci nisi qualitates communes in toto universo, ut calor, &c. & non peculiaris aliqua virtus activa in hujus vel illius hominis phantasia. Ergo.

Dices; Cœli agunt etiam per influentias. Per influentias autem producunt effectus particulares & singulares proprietates agendi in rebus subjectis. Ergo etiam in phantasia producere possunt. Sed esto: saltem illæ proprietates peculiares producuntur universaliter in omnia corpora subjecta receptiva ejusmodi proprietatum; alioqui cœli non essent causæ universales. At ejusmodi fictæ proprietates agendi non producuntur in omnium hominum phantasiis. Ergo cœli non producunt eas. Assumptum probatur: Quia sic, quando phantasia unius hominis reciperet à cœlis ejusmodi influxum, omnes phantasiæ omnium hominum eodem tempore deberent eundem influxum & eandem proprietatem recipere. At hoc non fit; non enim quando unus per phantasiam aliquid putatur agere,

gere; omnes qui eodem tempore imaginantur, vel eodē tempore nati aut concepti sunt, illud agere inveniuntur. Ergo. Denique, si una constellatio posset suam in phantasiam influere virtutem, posset & alia suam; phantasia enim omnibus hominibus eadem est, cum animæ omnes sint eædem, & organa omnia eodem modo disposita, solum secundum magis & minus in suo temperamento variantia: unde cum una constellatio tam sit fortis in sua influentia & virtute producenda, quam alia in sua, quocumque tempore homines nati essent, aut quocumque tempore fortiter imaginarentur, semper aliquam deberent à cœli constellationibus recipere virtutem. Et quia omnes homines semper sub aliqua constellatione nati sunt, aut imaginantur; deberent omnes habere peculiares proprietates suæ phantasiæ, per quas hi hæc, illi illa facere possent. Atqui id non videtur ita se habere: nam quomodocumque constellationes quotidie mutentur, & quacumque constellatione homines nati sint, semper eodem modo imaginantur, & semper eodem modo sensibilia externa judicant, nec ullam sentiunt in suis phantasiis diversitatem aut mutationem, neque habent omnes aliquas peculiares virtutes & proprietates aliquid faciendi. Ergo.

Secundo: Si constellationes possent influere in phantasiam, possent etiam influere in poten-

potentias animę vegetativas, & quidem multo magis; quia hæ sunt ordinatæ ad agendum, minime autem potentiæ cognoscitivæ. At constellationes cœli non inducunt potentiis vegetativis novas proprietates agendi; sed sicuti concoctrix unius hominis concepti aut concoquentis sub una constellatione producit in stomacho chylum, ita & alterius. Ergo.

Tertio: Si sidera influunt talem vim, vel influunt in animam, vel in potentiam, vel in speciem, vel in organum. Non in animam; quia illa est spiritualis; materiale autem non potest agere in spirituale: Non in animæ potentias; quia vel sunt essentialiter idem quod anima, & sic manet idem argumentum; vel sunt accidentia, & sic etiam virtutes cœlorum non possunt in eas influere, quia unum accidens non potest influere aut recipi in aliud: Non etiam in species phantasticas; quia sunt etiam accidentia & quidem tenuissimæ entitatis: & si in species phantasticas, certe & eadem ratione in sensibiles influere possent; at non videmus quod propter varietatem constellationum calor uno die aliter agat in sensum quam alio, aut color uno die aliter immutet visum quam altero, aut species receptæ uno die nos calefaciant, altero refrigerent, &c. Ergo si in aliquid influerent, influerent in solum organum phantasiæ: at non etiam in illud influunt: Ergo in nihil. Assumptum probatur:

batur: Quia sidera non influunt nisi effectum, ut dixi, universalem; & influunt in omnia subjecta receptiva. At omnes homines eodem tempore imaginantes, vel eodem sidere nati, habent eandem vim agendi. Ergo. Accedit, quod nulla talis virtus influi possit, per quam natura ipsius potentiæ possit immutari: ut, scilicet, quæ est cognitiva & passiva, fiat activa; & quæ est nata solum intentionaliter agere, acquirat naturam agendi realiter. Etenim influxus cœlestes non permutant rerum sublunarium essentias & virtutes essentiales, sed eas conservant: & qualescumque aspectus siderum sint, qualescumque influxus, semper omnia agunt pro natura sua; semper calor calefacit, semper magnes ferrum trahit; homo hominem, canis canem generat; semper species visibilis eodem modo visum afficit, & intelligibilis intellectum, & stomachus chylum concoquit, & hepar sanguinem; & semper potentia passiva manet passiva, & activa manet activa. Quare, ut & species phantasticæ semper maneant repræsentativæ, & phantasia maneat cognoscitiva, & non activa, aut ullius realis alterationis effectiva, est necessum. Nec valet dicere, quod quidam dicunt, cœlos esse animatos, aut unam totius mundi animam esse, & ideo, sicuti dicimus in anima hominis esse consensum, & sympathiam potentiarum, quod una operans excitet aliam in actum, sic etiam esse sym-

ſympathiam inter animas noſtras & animam cœlorum, & per eam operationes animæ noſtræ excitare in actum virtutes & operationes cœlorum; adeo ut cum anima noſtra fortiter imaginatur aliquem effectum, cœli per illam ſympathiam excitentur ad illum effectum in re de qua imaginatio eſt producendum, vel vim ejus productricem in phantaſiam tranſmittendum: quia imprimis, ejuſmodi de mundi & cœlorum anima opinio falſa, erronea eſt, & damnata: ſecundo etiam, quia ſic ſequeretur, quod, ſicuti in omnibus hominibus ineſt eadem illa potentiarum ſympathia, ita inter animam cœlorum, ſeu mundi, & omnium hominum animam deberet etiam eſſe eadem ſympathia; ac proinde propter omnium & ſingulorum intenſam imaginationem, eodem modo ſemper cœli vires ſuas exercere, & eoſdem effectus in rebus phantaſia cogitatis producere deberent: quod minime fieri eſt manifeſtum.

Ad argumenta reſpondetur. Ad authoritatem Avicennæ, patet reſponſio ex iis quæ jam dicta ſunt. Ad authoritatem Ariſtotelis reſpondeo: Sublunaria corpora regi à ſuperioribus; non quod ſuperiora corpora infundant in ſublunaria peculiares omnes virtutes quibus ipſa operentur, (eas enim non habent à cœlis, ſed à propria forma & natura) ſed quod producant qualitates quaſ-

dam communes, quibus sublunares res fulciuntur in suis operationibus; vel, quod applicent res sublunares ad operandum, aut conservent eas in esse per influxum quendam. Quod hic non attinet exactius disputare.

Ad secundum respondeo: Cœlos in dæmones non agere, sed dæmones homines aliquando certis cœli constellationibus magis infestare: non quod à cœlis coerceantur, aut vim recipiant; sed vel quia utuntur aliquando causis naturalibus & humoribus corporis ad homines cruciandos, qui certis anni temporibus & cœli constellationibus magis in corpore agitantur aut augentur; vel quia volunt homines hac ratione fallere, faciendo, ut hac ratione credant effectus illos non ab opera diabolica, sed virtute causarum naturalium proficisci.

Ad tertium respondeo: Verba & characteres (cum sint quid artificiale, & sint accidentia, & nullam agendi vim habeant naturalem) à cœlis vim nullam acquirere, sed solummodo virtute diabolica operari: Diabolum autem de industria facere, ut sub una constellatione majorem quam sub altera efficaciam habeant, propter rationem jam commemoratam. His prælibatis quæritur

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.
An ergo phantasia nullam habeat vim agendi.

CONclusio XXVII. Phantasia per accidens potest esse causa multorum effectuum, & multarum tum perturbationum, tum alterationum in corpore, tam alieno, quam proprio.

Hæc conclusio est manifesta. Imaginationibus parentum fœtus sæpissime signantur: imaginatione cibi lautioris saliva in os adscēdit: diuturna veneris imaginatione coles excitatur; nocturna, etiam semen emittitur: videntes alios oscitare, oscitant: imaginatione mingendi, cacandi, edendi, dolendi, sitiendi, partes stimulantur, & iisdem passionibus ac inclinationibus revera afficiuntur: ut est apud Aristot. 7. probl. 2. Imaginantes se aliquibus morbis laborare, sæpe tandem in aliquos morbos incidunt. Propter imaginationem sæpe putantur videri quæ non videntur; audiri, quæ non audiuntur; sentiri, quæ non sentiuntur. Imaginantes res amaras & austeras, non raro eosdem sapores percipiunt; videntes alios austeros fructus comedentes, horrore & stupore dentium corripiuntur. Præfixa per imaginationem surgendi hora, homines eadem expergiscuntur, & spiritus eadem hora excitantur, qui

vapores cerebrum obsidentes & somnum facientes pellunt. Quæ quis facienda fortiter sibi proposuerit, ea sæpe etiam noctu agere incipit. Sola imaginatione & terrore ex visione epileptici cadentis conceptis, nonnulli feruntur in epilepsiam incidisse. Nimia imaginatione de peste, etiam per somnum, plurimi in pestem incidunt. Alii diuturna rerum tristium meditatione, in lipothymiam, melancholiam, marcorem & phthisim incidunt. Imaginatione rei fœtidæ, vel naturæ contrariæ, ex sola relatione vel oblatione concepta, plurimi vomituriunt, & sanguinem è naribus emittunt: imaginatione pharmaci nonnulli purgantur. Plurimæ mulieres sola imaginatione, quod cibi aliqui boni sint vel mali, eorum desiderio tenentur, comedunt, & suavissimum ex iis percipiunt saporem; ut zinzibere, creta, pice, lateribus, &c. Cogitando adversa vel prospera toto corpore homines moventur, calefiunt, refrigerantur, horrent, tremunt, rubent pallentque. Aliqui una nocte sorti mortis imaginatione canuerunt: aliqui ad supplicium adducti sola virgula, vel linteo madido tacti, exspiraverunt. Et aliæ multæ fiunt in corpore per phantasiam perturbationes.

Conclusio XXVIII. Hoc facit movendo & dirigendo alias animæ potentias movendi & alterandi vim habentes.

Etenim

Etenim, ut jam diximus, per phantasiam multæ in corpore fiunt alterationes. Illas non potest phantasia facere per se. quia illæ vel fiunt per motum localem, vel per alterationem: neutrum motum potest phantasia per se facere. Ergo ut per accidens faciat est necessum. At non videtur quomodo per accidens faciat, nisi sic movendo & dirigendo alias potentias, quæ illas faciant per se. Ergo sic facit. Quæritur ergo

QUÆSTIO IX.

Per quas potentias phantasia corpora immutet.

Conclusio XXIX. Phantasia non potest per ullas potentias cognoscitivas corpus ullum afficere vel immutare.

Probatur conclusio: quia sicut phantasia, quia est cognoscitiva, non potest corpora immutare, ita nec potentiæ aliæ cognoscitivæ. Propterea etsi phantasia possit movere intellectum, tamen per eum non potest operari: etenim intellectus est immaterialis, & ideo non potest agere in materiam corporalem, quoad ullam alterationem vel generationem, aut formæ in materiam introductionem; sicut nec angeli possunt. Praeter etsi phantasia etiam moveat alias potentias sensitivas, per eas tamen in corpus nullum ag[illegible]

immanentes, & ipsæ potius agerent per phantasiam, quam phantasia per ipsas.

Conclusio XXX. Per potentiam locomotivam animalem seu voluntariam potest per accidens, & corpori proprio, & alieno, varias inducere permutationes.

Etenim movendo appetitum, & mediante appetitu motivam animalem, & sic causando motum membrorum, brachiorum scilicet & pedum, & illo mediante, activa passivis applicando, potest & corpus proprium & alienum variis dispositionibus afficere. Sed hoc non est adscribendum phantasiæ, sed potius voluntati, quæ phantasiæ imperat & dominatur. Hac ratione per saltum, magnam vociferationem, nimium exercitium, percussionem, & agentium externorum applicationem, potest phantasia suum corpus afficere vulneribus, fracturis, apostematibus, febre, & quovis tandem genere morborum. Potest etiam eadem ratione mater corpus sui fœtus varie lædere, & quivis etiam in externa corpora vim similem convertere. Sed ejusmodi alterationes & affectiones habent causam evidentem & externam, & ideo non cadunt sub præsentem considerationem. Illas vero alterationes & permutationes, quæ fiunt motu interno humorum, non potest nec phantasia nec voluntas per motivam voluntariam causare: eo quod (ut conclusione

ſione 17. dictum eſt) illi à locomotiva animali non moveantur.

Concluſio XXXI. Phantaſia agit in corpora per potentiam appetitivam, ſeu mediantibus animi paſſionibus.

Hæc concluſio eſt D. Thomæ part. 1. quæſt. 110. art. 2. reſp. ad 1. & q. 117. & part. 3. quæſt. 13. art. 3. ad 3. & 3. contra gentes cap. 103. ubi dicit animam & phantaſiam per ſe non poſſe corpus immutare, ſed tantum mediante appetitu, & paſſionibus animi, & humorum & ſpirituum motu, qui quidem ab ipſo appetitu moventur. Eandem tenet Ferrarienſis ibi, Zoares in Metaph. diſput. 18. ſect. 8. cap. 25. Conimbricenſes de gener. & corrupt. lib. 1. cap. 4. quæſt. 30. art. 2. & 7. Phyſicorum c. 2. quæſt. 2. art. 7. Jacobus de Forlivio ſuper technen 3. quæſt. 11. Citad. lib. 3. cap. 15. Thomas à Vega, aliique.

Et probatur primo: Phantaſia eſt nata movere appetitum, & inducere animi paſſiones, ut eſt manifeſtum: quia læta cogitando gaudemus; triſtia cogitando metuimus & triſtamur: & omnes animi paſſiones præviam ſequuntur cognitionem. At animi paſſiones ſunt maxime corporis alterativæ. Ergo illis mediantibus poteſt phantaſia corpus alterare.

Probatur ſecundo: videmus quod ſimplex imaginatio nullam faciet in nobis alterationem: ſive enim imaginemur ignem, ſive

aquam, si simplex & incomplexa sit imaginatio, nulla in corpore nostro continget alteratio; sed si phantasiam animi passiones consequantur, tum demum alteratio consequitur. Sic intensa matrum cogitatio non signat fœtum, nisi subitus terror aut intensum desiderium succedat. Sic aliquando mulieres momentaneo motu & terrore signant fœtus, non quidem per se propter imaginationem, quia in illo tempore momentaneo non potest phantasia esse valde intensa; sed propter animi passionem conjunctam. Et hinc est, quod longa & intensa imaginatio non signet fœtum, sed plerumque subita. Hoc autem est indicium phantasiam per se non alterare; quia si per se alteraret, diuturna & intensa imaginatio magis alteraret quam subita: sed solum alterare ratione vehementis animi passionis.

Verum objiciet aliquis; Phantasia non potest movere & excitare appetitum: ergo eo mediante non potest alterare, nec in corpora agere. Antecedens probatur, quia non videtur modus quo phantasia possit appetitum movere. Etenim phantasia est potentia cognoscitiva, appetitus non est cognoscitivus. Ergo phantasia non potest appetitum excitare. Sequela probatur: Nam si posset excitare appetitum, hoc deberet facere offerendo ei suas species phantasticas; quo modo phantasia movet intellectum & sensus

externi movent phantasiam. At sic non potest eum excitare: quia species non afficiunt nisi potentiam cognoscitivam; appetitiva non est cognoscitiva; ergo eam non afficiunt. Si eam non afficiunt, ergo illam movere non possunt. Denique phantasia & appetitus à se invicem longe distant subjectis: nam phantasia est in cerebro, appetitus est in corde. Ergo non potest phantasia appetitum movere. Secundo, etiamsi phantasia moveret appetitum, non ideo posset corpora alterare aut permutare. Etenim potentia appetitiva etiam non est activa, quia ejus actio est immanens; & etiam non est alterativa, quia, ut dictum est conclusione 19. nullæ potentiæ sunt alterativæ præterquam vegetativæ. Ergo nec phantasia potest alterare per illam.

Respondeo, phantasiam non movere appetitum per talem objectivam communicationem specierum, sed solum per quandam naturalem subordinationem earum inter se, & sympathiam fundatam in identitate radicis & subjecti utriusq;. Propter hanc enim fit, quod quando anima per unam aliquam potentiam fecit aliquam actionem, eadem anima per aliam potentiam cum illa priore naturalem connexionem & ordinem habentem, statim edat aliam actionem. Hac ratione multæ potentiæ se mutuo excitant in opus, in quibus nulla talium specierum communi-

municatio esse potest. Sic potentiæ naturales se mutuo excitant, attractrix, retentrix, concoctrix, &c. in quibus nullæ reperiuntur species: sic appetitus excitat potentiam motricem; & per animi passiones humores & spiritus sursum, deorsum, intro & extra feruntur. Est quidem verum, multas potentias se mutuo excitare, & dirigere objective per species communicatas; sed id in omnibus fieri non est necessum. Ad confirmationem respondeo: Utramque potentiam in cerebro esse: ut tamen appetitus in corde esset, nihil referret, quia in utraque parte est eadem anima; eadem autem anima exercens actionem per unam potentiam in una parte, potest tam facile per aliam potentiam exercere aliam actionem in parte remota, quam in eadem.

Ad secundum respondeo: Phantasiam non alterare corpus per appetitum & animi passiones immediate, sed mediate, quatenus appetitus movet & excitat potentias motrices naturales membris, & præcipue cordi inexsistentes, & illæ movent humores & spiritus, qui suo ad membra accessu vel recessu illa positive aut privative alterant.

Conclusio XXXII. Phantasia ergo alterat & immutat corpora, mediante motu humorum & spirituum.

nimi passionibus: animi passiones alterant mediante motiva naturali cordis, & mediante motu humorum & spirituum: ergo & phantasia. Ex quo est notandum, in omnibus mutationibus & alterationibus quæ hac ratione fiunt, phantasiam esse causam valde remotam, & per accidens, quippe quæ ejusmodi alterationes non facit, nisi tribus aliis causis mediantibus, appetitu nimirum, potentia motiva naturali cordis, & humoribus & spiritibus: ipsi enim humores & spiritus sunt qui ultimo, proxime, & per se alterant. Si phantasia illis potentiis intermediis imperaret, & eas per imperium ad exercitium sui actus moveret, posset merito quicquid per eas tandem agitur, phantasiæ, utpote dominæ & causæ principali, adscribi; quo modo facta militum duci exercitus, & facta servorum patrifamilias adscribuntur: sed modo illas sic non movet, sed ita movet, sicuti etiam eas movent sensationes externæ, etsi uno gradu immediatius; & ita, qua ratione ejusmodi permutationes & alterationes phãtasiæ, eadem & sensibus externis adscribi possent. Sicuti enim imaginando ignem, hostem, leonem, tremimus, pallemus & refrigeramur: ita etiam eos videndo, vel audiendo. Unde sicut vix solent ejusmodi alterationes sensibus externis adscribi, ita quoque videntur non nisi improprie & valde remote phantasiæ adscribi debere. Præcipua

autem

autem causa earum sunt appetitus & anim
passiones.

Verum quæri potest, Annon etiam ali
ratione phantasia corpora immutet, & an
non propinquius & magis per se, potentia
vegetativas aliqua ratione per se vel mover
do, vel dirigendo. Etenim cum potenti
vegetativæ (ut conclusione 19. est ostensum
sint per se alterativæ; si phantasia posset ea
dirigere, utique videtur, quod magis pro
prie & per se alterationum quæ inde contin
gerent causa esset. Sit

Conclusio XXXIII. Phantasia non solum
mediante appetitu & motiva cordis, sed ne
cessario etiam alio modo corpora immutat.

Hæc conclusio est contra D. Thomam
quippe qui ubique dicit animam non alite
corpora immutare, quam per appetitum &
passiones, & motum cordis. Est tamen ve
ra. Etenim plurimæ circa fœtum virtut
imaginationis eveniunt mutationes, qua
non possunt solis animi passionibus adscri
bi, & quarum ratio dari non potest, nisi ali
causa propinquior assignetur.

Conclusio XXXIV. Phantasia etiam muta
corpora, dirigendo & modificando potenti
am conformatricem.

Et hac ratione phantasia facit magis ad
mirandas illas & singularissimas & magi
particulares, quæ in corpore fœtus contin
gunt, permutationes. Hanc conclusionem,
quia

quia iterum infra (ubi particularius de causa permutationis fœtus agemus) clarioris doctrinæ causâ repetemus ; ideo hic non probamus, ibi latius probaturi.

Conclusio XXXV. Proprium corpus non aliter movet, quam mediantibus animi passionibus ; non autem ulla conformatricis directione aut immutatione.

Prior pars conclusionis conclusione 31. est probata. Posterior probatur : Quia in corpore proprio conformatrix est extincta, vel cessat operari ; ergo phantasia non potest illud immutare dirigendo actionem ejus, quia ejus jam nulla amplius actio est, aut si est, est debilis & imbecilla.

Secundò : Etiamsi conformatrix adhuc superstes esset, & aliquo modo dirigi posset, tamen per hoc substantia corporis non permutaretur ; quia substantia corporis in nobis jam natis & adultis est dura, & à facultate conformatrice non amplius mutabilis, sicuti est in teneris corporibus ipsius fœtus adhuc nascentis.

Tertio : Quia nullus sit ab imaginatione in corporibus nostris jam natis & adultis effectus, quin possit commode referri ad animi passiones, ut ad propriam causam ; & nullus videtur contingere effectus, qui dici possit evenire à conformatricis turbata vel permutata operatione. Etenim stigmata, figuræ, colores, qui in fœtibus producuntur, & à

formatricis mutata operatione videntur proficisci, nunquam per imaginationem in corporibus adultis oriri videntur. Quomodo corpus alienum internum, nempe fœtus, à phantasia alteretur, infra dicemus.

Porro, quando nunc disputatum est, quo modo & quibus mediantibus potentiis phantasia corpora immutet, reliquum est ut videamus in particulari, quæ corpora sic immutet, & quantam circa singula immutationem facere possit. Cum ergo supra à nobis corpora sint divisa in proprium & alienum, alienum aliud sit internum aliud externum, & sub interno fœtus comprehendatur; videndum est, quid phantasia possit in corpus proprium, quid in corpus fœtus, quid in externum agere. & primo

Quæstio X.

Quid possit in corpus proprium; & specialiter, *An possit in eo creare morbos.*

Et videtur quod sic; primo authoritate. Etenim D. Thomas 3. cont. gent. cap. 99. volens ostendere Deum posse operari præter ordinem rebus inditum, producendo effectus absque causis propriis eorum, id probat ex eo, quod imaginatio id possit; ergo multo, inquit, magis potentia divina. Nam ex eo, inquit, quod homo aliquid imaginatur & vehementer afficitur, sequitur

mutatio

mutatio in corpore ad sanitatem vel ægritudinem, absque ratione principiorum naturalium, quæ nata sunt in corpore ægritudinem vel sanitatem causare.

Probatur secundo ratione. Phantasia est causa variarum alterationum in corpore, caloris, frigoris, ruboris, palloris, &c. Nam qui imaginantur horrenda, refrigerantur; qui læta, incalescunt: at excessus caloris & frigoris sunt morbi in intemperie: ergo.

Denique phantasia est causa motus humorum & spirituum in corpore, ut est conclusione 31. Motu humorum & spirituum possunt varii, imo omnis generis, morbi in nobis causari: nam motu humorum possunt fieri obstructiones, & consequenter apoplexiæ, calculi, asthma, dysuria, cæcitas, &c. ulcera & apostemata interna: motu spirituum possunt fieri deliquia, vertigines, &c. Ergo. Imo videtur quod homo per suam imaginationem posset se fere afficere quocumque morbo vellet. Etenim, ut conclusione 23. est ostensum, imaginatio habet vim directoriam: ergo potest humores in quamcunque partem determinatam dirigere, & in ea morbum facere, imo etiam hunc vel illum morbum determinare.

Probatur tertio experientia & exemplis. Contingit sæpe eos qui sibi persuadent se aliquo morbo laborare, tandem in illum incidere. Quotidiana experientia docet, nimis intense

intenſe de peſte imaginantes ea corripi, & ſæpe eam magis imaginatione & metu quam contagio ſerpere. Videmus homines imaginatione & aſpectu præcipitii, hoſtis, & cujuſvis periculi contremiſcere, cadere, horrere, in deliquium animi incidere. Habuimus ſuperius exempla eorum qui imaginatione mortis una nocte cani facti ſunt: habuimus alterius, qui, in theatro ad ſupplicium expoſitus, & panno frigida imbuto in collum percuſſus, putans ſe gladii ictum ſentire, exſpiravit. Docet eventus quotidianus, curis, ſollicitudinibus & cogitationibus perpetuis detentos in phthiſim, hydropem, atrophiam, melancholiam morbum non raro incidere. Scribit Marcellus Donatus lib. 2. c. 1. hiſtoriæ ſuæ mirabilis, Vincentium quendam imaginatum fuiſſe ſe tam magnum corpus habere, quod per oſtium tranſire auſus non eſſet; ſed medicum eum vi per oſtium tranſportari feciſſe: poſtea vero ægrum conqueſtum fuiſſe ſe in iſta tranſportatione totum fuiſſe interius confractum, & paulo poſt eſſe mortuum. Scribit Fulgoſius lib. 1. cap. 5. Arnoldum philoſophum ſcribere, cum nocte ſomniaſſet ſe à cato in pede morderi, poſtridie mane in eodem pede ulcus vel anthracem contraxiſſe. Scribit quidam (Thomas, ni fallor, à Vega) quendam ambulantem inter ſepulchra parentum, cum forte fortuna calcaret lapillum, ſic ut calceis fortiter adhære-

hæreret, induxiſſe in animum, ſe à manibus ſuorum parentum trahi: & illa imaginatione intra ſeptimanam mortuum fuiſſe. Scribunt aliqui, antiquis temporibus accidiſſe, quod hiſtriones qui agebant perſonas furioſorum, ut Herculis, Athamantis, Thyeſtis, Oreſtis, Alcmæonis aut Ajacis, habuerint tam fortem imaginationem ad bene repræſentandum facta illorum, ut ipſimet actu furioſi facti fuerint. Nota eſt hiſtoria Æſopi inſignis hiſtrionis, qui exhibens perſonam Thyeſtis, ſceptro occidit unum ſervorum ſuorum. Lucianus lib. περὶ ὀρχήσεως ſcribit de quodam, quod repræſentans Ajacem furioſum, factus fuerit ita perturbatus, ut vere evaſerit furioſus. Bibius Gallus Romanus, cujus meminit Seneca in declamationibus, imitando ſtultum, ipſemet ſtultus factus eſt. Scribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. cap. 16. ſuarum antiquitatum, quendam, cum vellet, paralyſim, alium apoplexiam, & ſenſus mentiſque privationem ſibi excitare potuiſſe.

Concluſio XXXVI. Imaginatio per ſe non poteſt ullum morbum inducere; id eſt, per nudum & ſimplicem actum imaginationis non poteſt induci ullus morbus, ſic ut nuda imaginatio per ſe ſit illius cauſa.

Probatur. Etenim ſi phantaſia poſſet per ſe cauſare morbum, vel deberet hoc facere movendo per ſe corporis humores localiter, vel per ſe alterando. Non movendo humo-

res

res corporis, quia conclusione 17. & 22. ostensum est phantasiam non movere per se humores, & conclusione 19. & 24. est ostensum per se non alterare, & conclusione 25. nec species ejus alterare; & conclusione 20. generaliter est ostensum phantasiam non esse activam. Ergo.

Probatur secundo. Si phantasia per se, nudo suo actu imaginationis, posset causare morbum, causaret morbum imaginatum: at eum non causat: ergo. Antecedens probatur. Nam si phantasia esset activa, & morbum producere posset, esset de se indeterminata ad movendum hunc vel illum humorem, ad hanc vel illam qualitatem inducendam, & hunc vel illum morbum producendum. Ergo per speciem morbi imaginati deberet determinari ad hunc potius quam illum producendum; & consequenter deberet producere morbum imaginatum. Minor probatur. Quia qui imaginatur icterum non ideo fit ictericus; qui imaginatur podagram non ideo fit podagricus; qui aliquando falso imaginantur se calculo, aut internis apostematibus aut ulceribus laborare, aut melancholici qui imaginantur se esse claudos, aut habere magnum nasum, aut corpus tam magnum ut per ostium transire non possit, non propterea tales evadunt, aut crurum dislocationem, aut illam nasi aut corporis magnitudinem acquirunt: sed si aliquam in-

tensam

tensam de re aliqua meditationem aut phantasiam morbus ullus sequatur, non fit morbus imaginatus, sed aliquis morbus communis, ut atrophia, hydrops, melancholia, aut similis aliquis; qui per accidens fiunt propter mœrorem, somni defectum, aut spirituum à partibus nutritionis avocationem, ejusmodi meditationem aut sollicitudinem comitantes. At dicit aliquis, Docet quotidiana experientia, imaginantes & cogitantes intense de peste, peste corripi. Ergo imaginatio in iis per se pestem facit, & morbum imaginatum. Respondeo, hoc per accidens fieri, & imaginationem pestis per se non facere pestem. Etenim si imaginatio pestis faceret pestem, imaginatio alterius morbi etiam faceret illum morbum imaginatum. Non enim est ratio cur imaginatio pestis magis faceret pestem, quam imaginatio alterius morbi illum morbum; tam enim est fortis species alterius morbi ad movendam imaginationem, & causandum morbum similē, quam species pestis ad causandum pestem: sed imaginatio alterius morbi non facit illum, uti jam dictum est: ergo nec imaginatio pestis per se facit pestē. Sed quod fortiter de peste imaginantes pestem acquirāt, fit per accidens; quatenus scilicet imaginatio pestis inducit magnum timorem, qui timor movet malignos, putridos & pestilentes humores in corpore imaginantis latentes, qui moti

pestem

pestem faciunt. Et ita dico, imaginationem pestis non facere pestem, nisi in corporibus ad eam dispositis: uti ex eo patet, quod tempore pestis grassantis multi sæpe intentissime, & cum subsequente maximo timore de ea cogitantes, tamen propterea ea non corripiantur, tempore vero non grassantis multo minus. Cujus ratio est, quod in neutris dispositio ad pestem adsit. Ex quo patet, imaginationem non esse per se causam effectivam illius, sed solummodo occasionalem, per accidens, ac remotam.

Conclusio XXXVII. Phantasia per accidens potest esse causa multorum morborum variis modis. Primo, inducendo animi passiones, quæ morbos causant; sicut conclusione 31. est ostensum. Hac ratione phantasia potest esse causa omnium illorum morborum quos animi passiones inducere possunt, qui plurimi sunt. Secundo, per hoc, quod propter intensam imaginationem spiritus & vapores plurimi in caput attrahuntur, qui ibi exsistentes possunt cerebrum vel calefacere, vel refrigerare, vel humectare, vel obstruere. Et hac ratione per intensam imaginationem, studia, meditationes, potest quis incidere in deliria, vertiginem; per vigiliam, in epilepsiam, catarrhos, &c. uti quotidiana experientia est manifestum. Naturæ enim consuetum est, ut ubi aliqua actio intense fit, eo spiritus & calorem, & sequela quadam

& va-

& vapores & sanguinem mittat. Tertio, per hoc, quod per intensam imaginationem studium & meditationem, aliæ actiones naturales & vegetativæ impediantur, & spiritus, & calor ac sanguis à partibus nutritoriis amoveantur, ad cerebrum scilicet attracti: propter finitam enim animæ virtutem contingit, ut quando ipsa circa unam actionem nimium est impedita, non possit aliam æque perfecte exercere. Hinc concoctio non bene fit, nec alimenti distributio, aut excrementorum expulsio: ex quo cruditates, obstructiones, atrophiæ,&c. Quarto, per hoc, quod actio quævis nimia & nimis diu durans tandem organum suum fatiget, spiritus ejus consumat, & harmoniam destruat. Nam hac ratione nimis intensa imaginatio, curæ, studia, meditationes, cerebrum debilitent, oculos destruant, &c. Videtur imaginatio etiam aliquando morbos facere per hoc, quod morbos parvitate sua latentes detegat & aperiat. Sic qui morbo aliquo aut dolore exiguo laborant, sæpe illum dolorem non percipiunt, nisi attendant; & cum attendunt, percipiunt: & illa ratione videtur imaginatio dolorem illum quodammodo facere; quamvis tamen revera non faciat. Attentio enim in omni sensu causa est, ut sensibile parvum perfectius percipiatur. Et hæc est causa cur pueri dolorem aliquem patientes, etiamsi de illo non conquerantur, quando tamen

men audiunt ejus fieri mentionem, inci
eum sentire, & de eo conqueri. Hinc d
res omnes noctu majores quam inter
quia homines nullo sensuum exercitio d
cti eos tum magis percipiunt. Hinc it
pueri ludentes non percipiunt dolorem
quiescentes. Patientibus dentium dolc
quando alios vident eodem torqueri,
recrudescit, &c. Est tamen sciendum, q
etsi imaginatio per se morbos aut do
facere non possit, aliqua tamen ratione
sit eos per se augere, quatenus ipsa habet
aliquam directoriam motus spirituum &
morum, sicut conclusione 22. est osten
Per hanc enim directionem fieri aliqu
tione potest, ut humores & spiritus m
ad affectam partem, quam ad alias, m
antur: ex quo fieri potest, ut morbi ac d
res augeantur.

Ad argumenta respondetur. Ad auth
tatem D. Thomæ respondeo ex Ferrar
ad eundem locum, D. Thomam ibi
velle phantasiam per simplicem actum
imaginationis ægritudinem aut sanita
inducere; alibi enim clare docuit imag
tionem nihil agere, nisi mediantibus a
passionibus, & spirituum ac humorum
tu: sed hoc solum, phantasiam posse m
bos & sanitatem facere sine aliis causis
nariis morborum, puta, inquit, putrefac
ne aut indigestione, &c.

Ad ſecundum reſpondetur, Id non fieri ab imaginatione per ſe, ut imaginatio eſt, ſed per accidens, mediantibus paſſionibus & motu cordis; quod non negamus.

Ad exempla & experientias reſpondeo: Quod quidam inciderint in morbos quos imaginati fuerunt, factum fuiſſe non quod phantaſia illum morbum fecerit, ſed contra, quod morbus fecerit phantaſiam. Etenim non ideo homines morbum acquirunt, quia imaginantur ſe eum habere; ſed quia eum habent, vel jam ejus aliquod principium in ſe ſentiunt, ideo ſe eum habere imaginantur, eumque timent, & de eo conqueruntur. Verum, quia interdum morbus tantum incipit, & adhuc non prodit ſe externis ſymptomatibus, unde homines judicant, eos non ægrotare, ideo poſtquam jam vident eos in morbum, de quo antea fuerant conqueſti, incidiſſe, putant eos illum per vim imaginationis contraxiſſe; cum tamen contrarium acciderit. Quod de peſte adfertur, jam oſtenſum quomodo contingat. Alia fiunt quidem ab imaginatione, ſed per accidens tantum, mediantibus animi paſſionibus, & aliis modis jam commemoratis. Ad exemplum Marcelli Donati dico, illum fuiſſe melancholicum aut maniacum, & fuiſſe mortuum ex morbo, non ex illa perſuaſione: aut ſi ex illa perſuaſione, non per ſe, ſed per accidens id contigiſſe, mediante ſcilicet

cet summa tristitia, ex qua plurimos mori non raro contingit. Ad exemplum Fulgosii dico, illum non contraxisse ulcus aut anthracem in pede, quia somniaverat se ibi à cato esse commorsum: sed contra, quia nocte illa jam aliquod mali illius principium & humoris aliquis defluxus incipiebant, quæ dormientis sensum & phantasiam afficiebant, ideo eum tale aliquid de animali se ibi mordente somniasse. Ad exemplum Vegæ dico, illum etiam melancholicum fuisse, & ideo vel ex morbo, vel ex maximo timore in cœmeterio à spiritibus concepto, mortuum fuisse. Sic memini hic Lovanii quandam sub noctem per cœmeterium euntem, concepto maximo à spectris timore, subito exspirasse. Ad exempla illorum histrionum dico, ea esse figmenta poëtarum, nec fidem mereri. Ad ea quæ Cælius Rhodiginus ex D. Augustino refert, ea vel arte diabolica, vel fallacia aliqua contigisse; alias impossibilia esse: saltem postremum de ecstasi seu apoplexia. Nam quod arte aliquis partem aliquam possit paralysi afficere non est ita mirum. Fieri enim hoc potest, nervi alicujus in aliqua parte occulta strictione aut compressione, aut validioris alicujus narcotici superpositione: quo modo aliqui nebulones & circumforanei, ut mentita sua alexipharmaca care divendant, sumpto saccaro candido, persuadentes populo arsenicum esse, occulta sub

manica

manica ligatura, brachiis suis asphygmiam inducunt, simulantes se semimortuos esse, quousque sumpto suo alexipharmaco, ab animi illo, si Diis placet, deliquio omnium admiratione liberentur. Quæritur ergo

QUÆSTIO XI.

An possit morbos curare.

ET videtur quod sic; primum authoritate. Etenim Galenus 1. prognost. dicit, confidentiam ægri de medico plurimum facere ad salutem, idque se in seipso expertum esse; & propterea illum medicum melius sanaturum, qui melius poterit persuadere. Albertus Magnus, 4. de anima, scribit ægrum per confidentiam de suo medico tantum sanare seipsum, quantum medicus medicamentis. Marsilius quoque Ficinus lib. 13. Theol. Platon. c. 1, & Conciliator differentia 135, Forliviensis, & communiter omnes medici, magnam vim ejusmodi confidentiæ adscribunt. Ausus fuit scribere Pomponatius lib. de Incantationibus, illos qui aliquando sanitatem consequuntur ex cultu ossium sanctorum, eam solummodo consequi virtute suæ imaginationis & confidentiæ quam de iis habent, adeo quod si tantum canis ossa colerent, credentes ea esse ossa sanctorum, eodem quoque modo sanitatem suam consequerentur. Imo putat idem Pomponatius, & Andreas

 Cata-

Cataneus lib. de causis mirabilium effectuum, & multi alii, omnia appensa, verba prolata, morbos curare, non alia quam solius imaginationis virtute.

Probatur quoque experientia & exemplis. Quia experientia docet plurimos fuisse curatos à morbis, gestando solum lapillos, sordes & quisquilias, per hoc, quod crederent illa esse nobilissima & efficacissima amuleta. Docet etiam experientia, multos in febribus habentes summum cibi alicujus desiderium, & fortissimam imaginationem quod talis cibus esset eos sanaturus, comedendo eum sæpissime fuisse sanatos, etiamsi ipsi cibi secundum regulas medicinæ illi morbo noxii & contrarii haberentur. Sic multi aquam crudam ingurgitando, comedendo haleces ad satietatem, aquam vitæ bibendo, quæ omnia in febribus à medicis vetantur, subito sanitatem recuperaverunt, quam acceptis aliis plurimis remediis recuperare non potuerunt. Quod cum non fiat virtute naturali ipsorum ciborum, reliquum est, ut non fiat nisi virtute firmæ ægrorum confidentiæ & intensæ imaginationis. Scribit Thomas à Vega, quendam ex suis decumbentem causo, frequenter in delirio obnixissime medicos rogasse, ut liceret sibi in illo stagno (pavimentum monstrabat) natare, dicendo quod exinde esset convaliturus; & medicos id ei tandem concessisse: illum tum se in pavimen-

mentum mox dejecisse: & cum in eo aliquanto tempore fuisset volutatus, cum summa lætitia dixisse, aquam nunc ad genua & paulo altius adscendisse: & cum ultimo sibi persuaderet eam jam usque ad guttur pervenisse, dixisse, se jam sanum esse; & revera sanum evasisse. Scribit Michael Medina lib. de recta in Deum fide cap. 7. se Salmanticæ puerum quendam novisse, qui gratiam sanitatis habere credebatur, qui multos homines solo attactu gravissimis morbis liberabat: sed morbos tandem iterum recurrisse, quando jam ægrorum imaginatio deferbuisset. Scribit Alexander Trallianus, quandam, quæ putabat se serpentem devorasse, sanatam fuisse per hoc, quod medicus ei vomitorium dedisset, & oborto vomitu serpentem quendam clanculum in testam injecisset. Scribit Gattinaria, Marlianum medicum quendam putantem se ranas in corpore habere, eodem modo curasse: & Aëtius Philotimum medicum quendam curasse, qui se putabat caput non habere, faciendo eum gestare magnam laminam plumbi super caput. Qui omnes sanati sunt melancholico morbo, sola sanationis imaginatione.

Conclusio XXXVIII. Phantasia per se non potest morbos curare.

Hæc conclusio probatur per conclusionem præcedentem. Etenim si verum sit phantasiam non posse morbos inducere, se-

quitur etiam non posse curare. Eodem enim modo quo curari possent, possent etiam produci. Si phantasia posset morbum calidum curare, posset frigidum producere; calidi enim curatio est frigidi productio: si posset obstructionem tollere, humores & spiritus ex parte expellendo, posset etiam facere, eosdem in aliam impellendo: & sic de aliis.

Imo multo minus potest sanitatem facere quam morbos. Nam ut fiat morbus, sufficit vitium unius dispositionis; ad sanitatem vero omnes dispositiones bonæ requiruntur: cum bonum in omnibus consistat, malum non nisi in una parte.

Probatur secundo: Infiniti sunt qui gravissimis morbis misere affecti, perpetuo cogitant & imaginantur sanitatem, & tamen non sanantur. Ergo.

Tertio: Si imaginatio sanitatis posset aliquem morbum sanare, maxime sanaret morbos in intemperie, quia illi sunt simplices, & curantur simplici alteratione: at nemo per imaginationem curatur hectica aut hydrope: ergo.

Quarto: Non est ratio cur imaginatio sanitatis magis causaret sanitatem quam morbum: ergo non potest causare sanitatem. Antecedens probatur: quia qui imaginantur sanitatem, simul imaginantur ægritudinem, imo magis imaginantur ægritudinem

nem quam ſanitatem ; quia ægritudo eſt præſens, & actu movet ſenſum ſuo dolore, ſanitas eſt abſens. Ergo ſi imaginatio ſanitatis produceret ſanitatem, imaginatio ægritudinis, quæ ei eſt conjuncta, eadem ratione ſimul produceret ægritudinem. Denique, qui imaginantur ſanitatem, ſæpe magis imaginantur medium ad ſanitatem quam ſanitatem ipſam, puta certum cibum aut medicamentum. At ſi imaginatio eſſet per ſe activa & effectiva imaginati, imaginatio remedii tam bene deberet in corpore efficere ipſum remedium, quam ipſam ſanitatem. At non efficit illud ; ergo nec hanc.

Quinto: Si imaginatio ſanitatis per ſe eſſet effectiva ſanitatis, eſſet indifferens ad omnem ſanitatem: quare ut produceret determinatam ſanitatem, deberet etiam eſſe determinata. At imaginatio ægrorum non eſt determinata ad aliquam ſpeciem determinatam ſanitatis: quia, qui poſt intenſam imaginationem aliquando ſanantur, nullius determinatæ ſanitatis habent cognitionem, nec ſciunt in quo ſit poſita ægritudo eorum, & ſic quoque non ſciunt in quo etiam ſanitas ſit conſtituta. Ergo imaginatio eorum non poteſt eſſe effectiva talis ſanitatis. Sanitas enim in univerſali non poteſt produci, ſed determinata, hæc vel illa.

Sexto: Sanitas non eſt una qualitas ſimplex, ſed à variarum convenientia depen-

dens: ideo non eſt conſequibilis uno ſ
plici motu, ſed diverſis. Nam ut fiat ſ
tas, multa diverſa debent fieri: hum
debent loco moveri; aliqui forte retrorſ
qui ſint cauſa antecedens, aliqui antrorſ
qui ſint forte cauſa conjuncta, ut exire
ſint per vias convenientes: humores ill
tiam debent ſæpe alterari, liquari, coqui
membri quoque temperies mutari; ſuſc
entis partis debilitas confortari; man
tis robur & ſenſibilitas retundi, &c. Hos
verſos effectus non poteſt edere imagina
quæ eſt una ſimplex actio. Ergo.

Verum, ſicut concluſione præcedente
ctum eſt, imaginationem poſſe cauſare n
bos per accidens, ita dico etiam hic,
poſſe cauſare ſanitatem per accidens;
proinde confidentiam ægri de medico p
non facere ſanitatem, ſed tantum per a
dens: & hoc duobus modis, & non ali
Primo, quatenus illa confidentia ingen
in animo ægrotantis lætitiam, diffide
vero mœrorem & timorem: lætitia au
dilatat vias, excitat calorem nativum, ſp
tus vivificat, unde morbi facilius ſuperan
& non capiunt incrementum; triſtitia
& timor refrigerant, ſpiritus obnubilant,
coarctant, cruditates multiplicant, ex
menta includunt, unde morbi augentur.
cundo, quia confidentia facit ægrum pr
ptis medici eſſe obedientem, & prompt
qua

quævis medicamenta hilari animo assumere; diffidentia vero ea aversari & recusare: quo fit ut cum illa morbus valeat superari, cum hac nequaquam.

Ad argumenta in oppositum respondetur. Ad authoritatem Galeni, verum esse, confidentiam multum facere, sed nihil facere per se, sed tantum per accidens, ut jam dictum est. Etenim confidentia est in opinione, opinio est actio intellectus: morbi autem fiunt & curantur per potentias naturales seu vegetativas; potentiæ autem vegetativæ à sensitivis aut intellectu non diriguntur, aut imperantur. Ad Albertum Magnum nihil respondeo, nisi eum peccasse in nimis multum imaginationi tribuendo. Ad Pomponatium dico, eum impie locutum esse, & ideo ejus librum à sancta sede merito esse prohibitum, & opinionis illius falsitatem latissime refelli à Bartholomæo Pisano in prologo libri sui Conformitatum. Ad illud quod dicitur de appensis & amuletis, respondeo, illa plerumque esse superstitiosa, & ideo operari non in virtute imaginationis, sed in virtute diaboli: aut si aliquando non operentur in virtute diaboli, & tamen effectus sequatur, illum effectum esse casualem, & secuturum fuisse etiamsi illa appensa adhibita non fuissent. Ad illud de cibis nocivis quos aliquando sequitur sanitas, dico, hoc contingere non propter imaginationem ægrotantis, sed va-

riis aliis modis: vel quod illi cibi aut r-
dia per suam naturalem virtutem aliqu
sint revera boni, etiamsi medici loc i
rent, ut in febribus intermittentibus sin
aqua vitæ, vinum Hispanicum; vel qu
etsi sint nocivi, tamen sint aliquando c
alicujus effectus, quem per accidens seq
sanitas, ut vomitus, sudorum, vel alvi
ctionum, &c. quo modo alia inimica r
ræ, ut elleborus, scammonea, per acci
curant morbos, natura conante illa exp
re, & simul expellente causam morbific
vel quod illa casualiter fuerint oblata
precise tempore quo jam morbus critic
vi præexhibitorum remediorum erat sol
dus. Ad exemplum Thomæ à Vega res
deo, illud fuisse casuale, & non posse
quomodo acciderit: & ideo ipsummet
putasse accidisse virtute imaginationis
quod forte à pavimento fuerit refrigera
& ab illo frigore interius febrilis calor re
ctus. Ad illud quod refert Medina dico
jusmodi sanationes fieri opera diaboli
suos artifices & sibi fidem dantes sæpis
fallit, & sæpe videtur curare ad tempu
non curat, Deo ita disponente. Ad exem
illa melancholicorum respondeo, me
choliam sæpe vitio corporis, sæpe
solius animi, & specierum nimis alte in
nationi impressarum, contingere: ut fit
qui ex nimia devotione, studio, aut a
m

melancholici evadunt. Melancholia quæ vitio corporis contingit, quæque vere est morbus, non potest ejusmodi inventis curari: nam per impressam aliquam in animo ægrotantis imaginationem, humores in cerebro & toto corpore exsistētes non possunt expelli, nec vitiosum cerebri temperamentum permutari. Sed quæ contingit vitio animi, per solam pravam imaginationem in animo radicatam, & revera non tam est morbus corporis quam potius animi, potest per inductam aliam imaginationem contrariam tolli.

Vidimus itaque quid possit phantasia in corpus proprium; videamus nunc quid possit in alienum. Et quia tractatio de alieno interno est longior, videamus primo

QUÆSTIO XII.

Quid poss.t in alienum externum.

PLurimi certe dixerunt, animam per virtutem imaginationis posse agere in remotum: & imprimis, uti supra audivimus, Avicenna 6. naturalium sect. 4. cap. 4. dixit, eam posse in res externas agere, posse eas alterare & pro imperio permutare; adeo ut etiā agere possit in distans sine medio, res longe dissitas permutare ac movere, non permutando intermedias; & posse hominem longe remotū morbis afficere, ex equo dejicere, inte-

mere, pluvias & nubes excitare: non e
dem omnem animam, sed illam quæ
bilior fuerit & magis spiritualis, & à f
corporea abstracta. Avicennam secutus
Algazel 5. Physic. cap. 9. Alkindus & P
celsus libris de imaginatione; & nonn
alii, qui licet non tantam, ut illi, anima
imaginationi vim tribuerint, tantam
men tribuerunt, ut putent eam externa a
rare, fascinare, & variis morbis afficere pos
ut Marsilius Ficinus l. 13. Theolog. Plat
cap. 1. Iacobus de Forlivio 3. techn. qu
11. Pomponatius lib. de incantationibus
pite 4. Andreas Cataneus libro de causis
rabilium effectuum, Gentilis de Fulgin
Weynrichius libro de monstris, & alii. In
quos aliqui putaverunt animam id solo i
perio facere posse, ut Avicenna & alii A
bes, Paracelsus, Fulginas, &c. alii non e
dem mero imperio & nuda apprehension
sed emissione spirituum in res externas;
vel malignis qualitatibus quibus form
ter præditi sint, vel virtute specierum quil
sint imbuti, eas afficiant. Quod anima
phantasia nudo imperio & sola spiritali
prehensione id facere possit, sic probat A
cenna. Superiora habent dominium in in
riora, & intelligentiæ regunt & immut
res corporales, & eas possunt pro libito m
vere, & in eas formas quasvis inducere: a
ma est substantia spiritualis & separabi

ſicut intelligentiæ: ergo eodem modo quo illæ poterit in omnes res corporeas agere, & eas pro libito permutare. Quod vero per emiſſionem ſpirituum in res externas agere poſſit, eaſque alterare, ut alii dicunt, videtur non paucis argumentis poſſe probari: & primum authoritate communi omnium Opticorum, Galeni 7. de plac.& 10. de uſ. part. & Platonis in Timæo, & multorum medicorum qui videntur tenere viſionem fieri per emiſſionem. Si per emiſſionem, ergo aliquid emittitur: ſi aliquid emittitur, illud debet eſſe corporeum; quia emiſſio dicit motum localem, motus autem localis competit corporibus, non accidentibus. Ergo debet eſſe ſpiritus. Si videndo ſpiritus emittuntur, ergo illi in res certas dirigi poſſunt: ſi ita dirigi poſſint, ergo ad quas pervenerint, eas qualitatibus ſuis poterunt permutare. Probatur etiam authoritate D. Thom. Nam 3. contra gentes cap. 103. diſputans contra Avicennam, & refutans quod ipſe dixerat, phantaſiam, ſcilicet, per ſolum imperium & ſpiritalem ſuam apprehenſionem res externas poſſe movere, dicit illam hoc ſolum facere, quatenus eam ſequuntur animi paſſiones, à quibus humores moventur, & vapores ad cerebrum adſcendunt, qui ſpiritibus cerebri mixti, una cum illis vi imaginationis in externa ejaculantur. Et part. 1. quæſt. 117. art. 3. dicit phantaſiam ſpiritus immutare, qui

tenui-

tenuitate sua ex oculis exeuntes, res ext
nas invadunt, & eas afficiunt. Ubi non h
tantum videtur D. Thomas velle, vapo
propria & naturali sua levitate, & solo pl
sico motu è corpore exire, & vicinas
afficere, sicuti afficerent quivis alii vapo
& spiritus ex quacumque alia corporis pa
exeuntes; sed afficere eas, ut ejaculatos
vitaliter ex oculis per vim imaginationis
bratos. Nam per hoc; quod imagination
dicit sic alterare, & effectum ad imaginat
nem refert, videtur agnoscere aliquem co
cursum ipsius, ut spiritus illos & vapores
jigentis; alioqui non ad imaginatione
sed ad nudum contagium retulisset: & p
hoc, quod dicit eos ad oculos adscendere,
per illos exeuntes agere, videtur indic
vapores hoc facere, non ut simpliciter na
rali sua tenuitate & levitate è corpore exs
rantes, sed ut ex oculis singulariter per v
visivam & imaginativam emissos. Cer
si spiritus ita emitti possint, sequitur om
no, quando ipsi maligna qualitate fuerint
fecti, externas res ad quas pertigerint læ
ros esse. Possunt autem maligna qualit
affici à vaporibus, qui motis per animi p
siones corporis humoribus, sursum adsc
dunt, & ob congeneam naturam spiritib
permiscentur. Hoc de facto ita fieri, vid
tur experientia docere. Scribit enim A
stot. 2. de somno & vigil. cap. 2. & Plin

lib.7.cap.15. menstruatam mulierem radiis ex oculis exeuntibus posse speculum inficere: scribunt authores catoblepam venenatis oculorum radiis homines enecare: habuimus superius certas gentes esse, quæ quos intuebantur poterant fascinare: vetulæ animalia & teneros pueros fascinant intuitu oculorum, secundum illud poëtæ, *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* Quidni ergo homines odio & invidia ac ira affecti, motis inde malignis corporis humoribus, à quibus spiritus contaminantur, iisdem spiritibus in res externas per imaginationem directis, possint eas lædere & permutare? Equidem videtur, quod non solum eas possint permutare qualitatibus realibus, quas à tali admixtione contraxerunt, sed etiam sola virtute specierũ intentionalium, quæ in illis subjectantur: quæ species, cum secundum Aristot. lib. de communi animalium motione, habeant virtutes rerum, videtur quod res externas afficere poterunt iisdem qualitatibus, quibus ipsæ res, quarum species sunt, eas afficere possent.

Conclusio XXXIX. Phantasia per se non potest in res externas agere, id est, non potest per suum actum imaginationis, per veram aliquam aut directam efficientiam res externas permutare.

Hanc conclusionem tenet imprimis D. Thom. part. 1. quæst. 118, art. 3. ubi dicit animam

nimam non posse in corpora externa agere, nisi mediante suo corpore, quod agit ut corpus naturale, aut applicando activa passivis. Et ibidem art. 4. dicit animam non posse movere corpus cui non est unita. Ex quo sequitur, quod cum nequeat externum corpus neque alterare, neque localiter movere, nequeat etiam illud permutare, aut ulla læsione aut ægritudine afficere. Idem docet quæst. 110. ubi dicit, nec animam, nec substantias ullas separatas in res corporeas pro imperio agere posse. Eam tenet etiam D. August. lib. 3. de Trin. cap. 8. Greg. de Valentia disp. 8. q. 8. puncto 2. Zoares Metaph. disput. 18. sect. 8. cap. 25. Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide c. 7. Conim. 7. Phys. q. 1. cap. 2. Toletus in 7. Phys. cap. 2. text. 24. q. 2. Franciscus Picolom. in lib. Phys. tract. de potentia motiva c. 24. Martinus Delrius lib. 1. Disqu. cap. 3. q. 3. Vayrus lib. de fascino, Valesius lib. de sacra Philos. Ludovicus Mercatus tom. 1. lib. 2. class. 3. q. 168. art. 4. Picus Mirandulanus, & communiter omnes philosophi.

Probatur conclusio ratione. Anima, ut est ostensum conclusione 12. & 13. nullum corpus externum potest directe per se movere nec alterare. Ergo nec phantasia: quia phantasia est potentia animæ, & ita non est nisi animæ instrumentum: si causa principalis non potest, ergo nec

go nec instrumentum quod ab illa dirigitur.

Secundo: conclusione 20. ostensum est, phantasiam per se non esse activam, ergo non potest agere in corpus externum: quia si simpliciter non sit activa, & per se nec in proprium, nec in alienum internum agere possit, multo minus poterit agere in externum, quod ab anima illa cujus ipsa est potentia est remotum; nec ad ipsam ordinem, dependentiam aut sympathiam ullam habet, sicut habet proprium aut internum.

Tertio: conclusione 21. & 22. specialiter est probatum, phantasiam nec proprium corpus, nec alienum internum posse localiter movere, ergo multo minus externum: quod enim non potest minus, nec majus poterit: plus autem est agere in remotum, quam in propinquum. Et conclusione 24. est ostensum, phantasiam per se non posse alterare. Si simpliciter per se non potest alterare, ergo non potest alterare corpus externum. Quapropter si nec loco movere nec alterare externum corpus potest, ergo nullam in illud per se habet activitatem. Ergo non potest illud fascinare, nec ullam sanitatem aut ægritudinem in illud inducere.

Dictum equidem est conclusione 27. & 34. phantasiam per accidens posse alterare, vel inducendo animi passiones, & sic mutat cor-

tat corpus proprium ; vel dirigendo fa
tatem conformatricem , & sic immutat
pus alienum internum, nempe fœtum :
neutro modo potest immutare corpus e
num : ergo nulla ratione immutat i
Subsumptum probatur. Non enim p
immutare inducendo animi passiones :
quod phantasia alteret proprium corpus
diantibus animi passionibus , est prop
quod phantasia & appetitiva sint radi
in eadem anima , & propter illam ider
tem radicis, phantasia excitet appetitiv
at phantasia unius & appetitiva alterius
minis non sunt in eadem anima radicata
in animabus numero distinctis : ergo
ginatio unius non potest excitare animi
siones alterius. Et sic docet experientia,
mea imaginatio non faciat lætari aut ti
alium. Cujus ratio est , quia radix
phantasiæ, & radix appetitivæ alterius ,
mero sunt diversæ; unde una non potest
ram à se remotam movere : intellige , u
ra causa physica, per activam scilicet alt
potentiæ motionem. Nam ut causa m
lis, promittendo , instigando , perterre
endo, potest. Non potest etiam exter
corpus immutare conformationem
gendo : primo, quia in corpore alienc
terno jam conformatrix perfecit opus su
& cessavit operari, sic amplius non potes
rigi : secundo, quia corpus externum

est conjunctum per venarum & sanguinis continuitatem corpori imaginantis, sicut est corpus fœtus; & ideo ejus directio, seu per species seu alterius qualitatis impressionem, non potest ei communicari, sicuti fœtui communicatur.

Ad argumenta in contrarium respondetur. Ad authoritatem Avicennæ & aliorum, eos plus virium imaginationi tribuisse, quam revera ei competat.

Ad argumentum ejus dico; intelligentias non regere pro nutu & imperio res corporales, sicut ipse putavit, nec formas inducere in materiam, sed solummodo habere potestatem super eis quoad motum localem, ut bene docuit D Thomas 1 part. quæst 11 . art . & 3. & communiter omnes Scholastici tenent. Et etsi eas ita regerent, non ideo sequitur, quod propterea etiam & anima id posset: quandoquidem intelligentiæ sunt superioris ordinis, & efficaciores in agendo quam sit anima, & sunt separatæ à materia, & agunt per solum intellectum & voluntatem; anima vero est alligata corpori & ad illud determinata, & agit mediantibus potentiis materialibus, quæ extra corpus proprium nihil possunt.

Ad argumentum ab Opticis & Galeno desumptum, respondeo; visionem non fieri per spirituum aut alicujus substantiæ cor-
poreæ

poreæ emissionem, ut est communis c
um fere medicorum & philosophorum
tentia; ideo nullos spiritus ex oculis
externas posse vibrari. Exeunt quide
oculis spiritus & vapores, sicut ex aliis
bus corporis partibus; sed tantum
lando, non autem radialiter, seu recta li
res externas & lõge remotas, has illasv
imaginationis nostræ arbitrio, vibrati a
recti: & ideo non agunt in rem aliqua
terminate; sed quas exhalando forte
gerint, eas contagio quodam, fortuito
tum, lædunt & afficiunt. Et hac ration
lippos aliorum de prope adspiciunt o
mero contagio aliquando eandem lipp
nem contrahunt: non quod vel lipp
oculi vibrent spiritum venenatum ad c
intuentis, vel oculi intuentis vibrent sp
in oculos ægros, qui in oculos unde
runt redeuntes eos hausta labe inficiant
quod vapores ex oculis lippientibus e
hæreant in circuitu eorundem, & sic o
inspicientis propinquos attingant &
ciant.

Ad authoritatem D. Thomæ dico;
de simplici contagio & evaporatione
tuum & vaporum, & non de recta qu
seu radiali in rem determinatam, pro
imaginationis, ejaculatione, esse intell
dam.

Ad exemplum de catoblepa & m

menstruata respondeo; eas lædere & inficere res vicinas non radio oculorum, sed sola jam dicta venenatorum vaporum exhalatione. Restat modo videre

QUÆSTIO XIII.

Quid possit agere in corpus alienum propinquum, seu fœtum.

AN possit ei notas inurere, figuram ejus mutare, & tam varia circa eum facere, quam de ea homines prædicant.

Et videtur certe quod non: primo, quia divinus Aristoteles, qui nihil circa generationem & naturas animalium intactum reliquit, nullam uspiam facit ejus mentionem; quod sine dubio facturus fuisset, & facere debuisset, si eam tantam vim in generatione habere credidisset. Etenim lib. 4. cap. 3. etiamsi late & anxie inquirat causam similitudinis fœtuum, & cap. 4. inquirat causas monstrorum, tamen ne semel phantasiæ facit mentionem: nec credo eum uspiam in omnibus operibus aliquid de vi imaginationis scribere, præterquam quod 10. probl. probl. 12. quærens cur proles aliorum animantium magis sint similes suis parentibus quam hominum, dubitanter respondeat; an id forte sit propter varietatem imaginationis, quam habent homines in congressu magis quam alia animalia? quod forte magis ex vul-

ex vulgi, quam ex propria opinione
dicit.

Secundo; quia nonnulli magni vir
Joannes Costæus in lib. disquisitionum
siologicarum, Vayru in lib. de fascino,
mas Lr flus aliquo loco, credunt eam
lam in mutando fœtu vim habere; sed
in eo aliquando præter ordinem naturæ
niunt, à fortuitis humorum incursibus,
liis causis, provenire.

Tertio; quia si imaginatio tantam
haberet in fœtu immutando, videtur
ferè nunquam non fœtus deberent pr
signati. Quæ enim mulier est, quæ tem
novem mensium, quo fœtum in uter
stat, non habeat frequenter intensas al
de variis rebus imaginatione? quæ est
non sæpe terreatur, multa desideret, qua
potest habere? &c. At rarum est tales
prodire. Ergo.

Quarto; si fœtus ab imaginatione
retur, illa imaginatio deberet esse inten
desiderium & timor quæ illam comit
deberent semper esse fortissima & ben
tabilia: at scribit Argent. com. 2. in ar
vam, & experientia docet, multas mu
produxisse proles cum ejusmodi signa
quæ tamen fassæ sunt se non habuisse
gnam de rebus, quarum notam prole
rebant, cogitationem. Imo sæpe mul
postquam pepererunt proles ita signat

dentes signaturas earum, tum primum apud se revolvere & cogitare incipiunt, an de talibus rebus, quales in prolibus expressæ videntur, non habuerint cogitationem, desiderium, aut timorem. Ergo phantasia non est causa earum.

Quinto; authores, præcipue antiqui, qui hanc vim phantasiæ adscripserunt, dixerunt illam imaginationem præcipue talem vim habere, quæ contingit tempore coitus: at tempore coitus imaginatio non est fortis, quia spiritus & calor alio sunt retracti; unde dicebat Hippocrates coitum esse quasi parvam epilepsiam: ergo illa non videtur posse magnam vim habere. Si illa non habet magnam vim, ergo multo minorem aut nullam habebit illa quæ contingit tempore prægnationis: ergo nulla.

Sexto; multa adscribuntur imaginationi, quæ videntur fabulosa, vel quæ videtur impossibile esse à phantasia causari: ergo suspicandum est reliqua omnia, quæ ei adscribuntur, vel etiam esse fabulosa, & opiniones & figmenta muliercularum, vel aliam habere causam ab imaginatione diversam

Septimo; multæ sæpe apparent notæ in fœtu quæ non sunt imaginatæ, & non causantur à prævia ulla imaginatione, sed ab alia causa: sicuti ergo tales fiunt à propriis causis, ita videtur quod & reliquæ

quæ omnes ab eis fiant, & non ab ima
tione.

Octavo; fœtus figura, color, mag
do, species, pendent à facultate confo
trice, & facultas conformatrix est caus
ciens earum, & nulla alia potentia a
potest quippiam in fœtu conformare
ejus figuram, colorem, &c. effective fa
quam facultas conformatrix; illa enim
operans facit figuram, situm, colorem
merum, quantitatem partium, dece
male operans, indecentia. Itaque ip
causa vere efficiens, & proxima ac (y
ca, omnium accidentium fœtus, &
alia potentia: & ideo nulla potest circ
tum fieri variatio, nisi conformatrix
tur. Ergo si phantasia mutaret fœtus
ram & conformationem, ipsa prius de
mutare conformatricem. At non p
mutare conformatricem: quia confo
trix est potentia vegetativa, phantasia e
tentia sensitiva: potentiæ sensitivæ no
gunt, gubernant aut immutant vegeta
quia hæ non subsunt imperio earum.
go phantasia nullam potest in fœtu f
permutationem. Sit

Conclusio X L. Phantasia habet vim
tum immutandi: seu, propter oper
nem phantasiæ contingit sæpe fœtum
mutari.

Hæc conclusio est communis, & co

mis opinioni & dictis omnium hominum, qui mirabilem in mutando efficaciam ei adscribunt. Et probatur authoritatibus infinitis & variis exemplis, quibus omnibus refragari temerarium videtur. Ponam imprimis authoritates omnes; tum exempla, quæ licuit invenire, ab authoribus memoriæ tradita, ut eis visis possit unusquisque videre quãtum roboris aut apparentiæ habeant, & quanta vis & efficacia imaginationi sit adscribenda.

Imprimis itaque divinus Hip. lib. de superfœtatione ejus vim agnovit, dicens desiderium mulieris prægnantis posse fœtum signare. (Si qua, inquit, mulier terram edere concupiscat, aut carbones, eademque edat, in capite pueri ejus signa à talibus apparebunt.) Hanc signandi vim Hippocratem imaginationi tribuisse etiam colligi potest ex D. Hieronymo, in traditionibus Hebraicis super Genesin; ubi dicit Hippocratem semel liberasse unam mulierem ab infamia & suspicione adulterii per hoc, quod in ejus cubiculo pependisset pictura fœtui similis, in quam ipsa intentam habuerat cogitationẽ.

Eandem vim etiam imaginationi tribuit Soranus antiquissimus medicus, teste D. Augustino contra Iulianum cap. 9. Ibi enim scribit D. Augustinus, Soranum memoriæ tradidisse, quod, cum Dionysius tyrannus, utpote deformis exsistens, nollet sibi similem

milem prolem generare, jusserit pulchram picturam suspendi ante oculos uxoris; ut ipsa illius intuitu prolem picturæ, id est pulchram, non autem patri similem, seu deformem, produceret.

Galenus lib. de theriaca ad Pisionem cap. 14. dicit, etiam imaginationem & aspectum pulchræ picturæ posse fœtum mutare, eumque rei imaginatæ similem facere.

Plutarchus 5. de plac. cap. 12. scribit Empedoclem dixisse, visu sub conceptum oblato infantem formari, & rebus visis & imaginatis similem evadere. Quinimo sæpe mulieres statuas aliquas adamasse, & proles quas ex aliis conceperant illis similes evasisse quod Empedoclem sensisse Gal. lib. de historia Philosophica sibi adscripto cap. 117. etiam refert.

Aristot. sect. 10. probl 12. quærens, cur proles cæterorum animantium magis similes sint suis parentibus, quam hominum, respondet; An, inquit, quia homines magis vago & vario in coitu sunt animo quam illa? prout autem mater in conceptu fuerit, fœtus variatur?

Plinius lib. 7. hist. naturalis cap. 12. dicit, cogitationes & haustas sub conceptu imagines effingere similitudinem fœtus: & varietatem formarum in genere humano, magis quam in cæteris animantibus, à sola ingeniorum varietate, & cogita-

gita-

gitationum tempore conceptus celeriter pendere.

Eodem modo Cicero, 1. Quæstionum Tusculanarum, dicit, majorem similitudinem prolium in bestiis quam hominibus ex hac solum causa pendere, quod illæ rationis sint expertes.

Avicenna Fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. Est, inquit, & cum corpus patitur propter affectiones animales, quales sunt imaginationes. Plurimum enim, inquit, imprimunt res naturales: quemadmodum accidit ut puer ei similetur, cujus forma imaginata fuerit in hora coitus viri & mulieris; & ut sit ejus color propinquus colori ejus quem viderunt cum fit casus spermatis. Et istæ, inquit, sunt res, quas homines credere abhorrent, qui non scrutantur dispositiones: illi vero qui sapientiam diligunt, non negant eas. Et 3. canonis Fen. 21. tractat. 1. cap. 2. dicit, aliquos sapientes dixisse, & in eo quidem non errasse, quod causa assimilationis fœtus sit dispositio conceptionis in mente mulieris aut viri firmiter exemplificata.

Heliodorus, antiquissimus scriptor, postquam tradidisset historiam Caricleæ, quæ alba ex Æthiopibus parentibus nata erat, eo quod Regina, mater ejus, picturam quandam semper intuita fuisset, in qua Andromeda alba facie depicta erat, subjungit, Gymnosophistas, qui erant illius regionis sum-

mi sapientes, id factu possibile esse judicavisse.

Legitur 30. Geneseos sanctum Patriarcham Iacob, ut acquireret oves diversi coloris, cepisse virgas virides & populeas & amygdalinas, & eas hinc inde decorticasse, ut essent variegati coloris, & posuisse in canalibus aquarum; ad quos mane oves venturæ erant potatum, ut ipsæ postmodum in congressu, imaginatione diversitatis illorum colorum, fœtus producerent variegatos.

Cujus facti mentionem faciens D. August. lib. 3. de Trinit. c. 12. & 12. de Civit. Dei c. 25. illam immutandi fœtus vim imaginationi quoque concedit. Quinimo lib. 18. cap. 5. ejusdem operis rationem dans, quomodo factum fuerit, quod apud Ægyptios nunquam deficeret bos quidam candidis maculis distinctus, quem Apim appellabant, & pro Deo colebant; putat id factum fuisse, quod dæmon coëuntis alicujus vaccæ imaginationem similium specierum oblatione sic immutaverit, ut postea similem semper fœtum produxerit.

D. Hieronymus in traditionibus Hebraicis super Genesim, dicit, hanc in conceptu fœminarum esse naturam, ut fœtum imaginatæ rei similem producere queant.

Et scribit Cœlius Rhodiginus lib. 20. antiquarum lectionum cap. 15. Fabium Quintilia-

tilianum mulierem quandam à ſuſpicione adulterii liberaſſe, quæ nigram prolem pepererat per hoc, quod in cubiculo pictura nigri Æthiopis pependiſſet. Quod de eodem etiam D. Hieronymus, ni fallor, loco ſupra citato, & alii de Alcibiade referunt.

Heſiodus, antiquiſſimus poëta, lib. 2. de Operibus & diebus, præcipit, ne quis à funere rediens liberis operam det, ne imaginatio rei triſtis in proles tranſeat, eaſque permutet, his verbis,

Μηδ' ἀπὸ δυσφήμοιο τάφου ἀπονοστήσαντα
Σπερμαίνειν γενεὴν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός.

Iſidorus lib. 12. originum cap. 1. dicit imaginationem animalium poſſe fœtum rei viſæ ſimilem reddere. Etenim, inquit, anima in uſu venereo formas extrinſecas intus tranſmittit, eorumque ſatiata typis, rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.

Hanc vim immutandi fœtum, præter jam recitatos, imaginationi etiam tribuunt omnes qui ſequuntur; Albertus Magnus lib. 12. tract. 1. cap. 3. Marſilius Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Tartaretus 2. animæ, articulo penultimo, Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Cardanus lib. 12. de Subtilitate, Pererius ſuper Geneſim cap. 30. diſp. 3. Toletus ſuper 2. Phyſic. quæſt. 13. Forolivienſis 3. techn. quæſt. 11. concl. 2. Thomas à Vega comm. in art.

parvæ sect. 6 Fernel. 7. Physiolog. cap. 12. Conciliator diff. 135. resp. ad 2. Scaliger exercit. 59. sect. 1. Valesius lib. 1. Sacræ Philosophiæ c. 11. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. Citadinus lib. 3. cap. 15. Andreas Laurentius lib. 8. controv. anatom. quæst. 10. Archangel. Picolom. anatom. prælect. lect. 1. Hercules Saxonia 4. Panthei cap. 30. Argent. com. 2. super artem parvam fol. 259. Baptista Sylvat. lib. histor. Medic. historia 6. Rodericus à Castro tom. 1. de morbis mulier. lib. 3. cap. 9. Bonamicus lib. 4. de alim. cap. 38. Levinus Lemnius lib. 1. de complex. cap. 6. Franciscus Picolomineus in lib. Physic. disput. de facultate motiva cap. 23. Martinus Delrio in Disquis. Magicis quæst. 3. cap. 3. Andreas Cataneus lib. de intellect. & causis mirabilium effectuum, Pomponatius lib. de incantationibus, Langius, VVyerus, Gemma, Paræus, VVeynrichius, Codronchus, Libavius, Iason Pratensis; & multi alii, quorum nomina non recordor, & loca quærere piget.

Huc accedit commune adagium, filium ex adultera excusare matrem à culpa: quo significatur filios ex adulterio natos plerumque magis similes esse marito adulteræ, quã vero genitori; eo quod mater continuo de marito cogitans, metuendo ne ab eo deprehendatur, vel vultus suæ prolis prodat verum genitorem, illa imaginatione reddat eam ma-

magis similem marito, quam vero genitori.

Probatur porro etiam experientia & exemplis. Et 1. Galeni loco citato; qui scribit quendam virum divitem, cum deformis esset, jussisse uxori, ut tempore conceptionis inspiceret pulchram picturam: & exinde contigisse eam postmodum pulchram prolem picturæ similem edere.

2. Plutarchi etiam loco citato; qui dicit mulieres aliquas statuas adamasse, & postmodum edidisse fœtus illis similes.

3. Heliodori jam etiam mentionati, qui lib. 1. historiæ suæ Æthiopicæ scribit, reginam Persinam Æthiopem ex marito Hydaspe pariter Æthiope peperisse albam prolem dictam Caricleam, ex eo quod intuita fuisset picturam quandam, in qua Perseus & Andromeda alba facie erant depicti.

4. Præter illa sunt alia adhuc multa exempla. Scribit Iustinus lib. 15. hist. Laodicem uxorem cujusdam Antiochi, clari inter Philippi duces viri, per quietem visam sibi fuisse ex Apolline concepisse, & pro mercede concubitus annulum ab Apolline recepisse, in cujus gemma anchora insulpta esset: & postea filium peperisse Seleucum, notam anchoræ in femore gerentem.

5. Marcus Damascenus, ut testatur Petrus Messias libro variarum lect. c. 7. scribit in confiniis Pisæ, in loco quodam Peta sancta appellato, natam fuisse puellam totam

hirsutam, ex eo quod mater tempore conceptus imaginem D. Ioannis ad lectum pendentem intuita fuisset: quam filiam Michael de Montagna scribit Carolo Regi Bohemiæ fuisse præsentatam.

6. Scribit D. Hieronymus in quæstionibus super Genesim, loco supra citato, mulierem quandam nigrum fœtum peperisse, eo quod fortem de Æthiope imaginationem habuisset.

7. Guilielmus Paradinus in historia Sabaudiæ in Epilogo ad caput 46. scribit, neptim Nicolai tertii Pontificis, qui erat de familia Vrsinorum, peperisse prolem totam villosam, ungulis armatam instar ursi; eo quod in imagines ursorum in ædibus illius familiæ depictorum intuita fuisset: propter quod Pontifex exinde jussit omnes imagines ursorum in urbe Roma exsistentes aboleri. Lycosthenes, in lib. de prodigiis, & Iason Pratensis, dicunt id anno primo Pontificatus Martini quarti accidisse.

8. Ludovicus Vives, in comm. ad c. 25. lib. 13. Augustini de Civitate Dei, recitat Sylvæducis in Brabantia virum quendam, qui dæmonem publicis ludis exhibuerat, domum reversum iisdem adhuc scenicis vestibus indutum cum uxore rem habere voluisse, dicendo, quod ex ea diabolum progignere vellet: ipsam autem deterritam postea fœtum figura diabolica præditum produxisse.

9. Per-

9. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. agens de vi imaginationis in fœtu mutando, narrat historiam cujusdam monstri valde admirabilem, nati in India occidentali in oppido S. Laurentii anno 1573. mensis Aprilis die 6. delatam ad ducem de Medina Sidonia, & variis fide dignis testimoniis comprobatam; quod habuit oculos, os, aures, nares valde deformi & horribili figura prædita; in fronte duo cornua instar cornuum capræ primum enascentium; pilos oblongos; in ventre cingulum carneum duplicatum, cum frusto carneo ex eo dependente instar peræ; in sinistra manu sonalium seu campanulam carneam, similem illis quibus Indi ad tripudia utuntur; in cruribus ocreas carneas albas reduplicatas in dextro crure quasi cingulum aut compedem cruri circumductum; totum figura valde horribili, similem diabolo humana specie tripudianti; natum (ut insinuat) ex eo, quod mater territa fuisset à diabolo, quem (ut ibi crebriora hominum cum dæmonibus sunt commercia) illa forma tripudiis viderat commixtum.

10. Philippus Meurs Protonotarius Apostolicus, & Lovanii in æde S. Petri canonicus, vir tam senex ut tria viderit secula, mihi & infinitis aliis narravit, se habuisse sororem, toto reliquo corpore perfectã, quæ nullũ habebat caput, sed loco capitis collo super-

 positam

positam concham testaceam, ad similitudinem mytuli constantem duabus valvis, quæ aperiebantur & claudebantur, per quas cibum cochleari ministratum sumebat: quam dicebat ita natam esse, ergo quod mater ejus tempore gestationis uteri musculos marinos, quos in foro viderat venales, nimis intense desiderasset, & potiri non potuisset. Illud monstrum dicebat pervenisse usque ad annum undecimum ætatis, & mortuum esse ex eo, quod semel præ iracundia cochlear quo cibus ministrabatur nimis fortiter præmordisset, unde contingebat illas valvas testaceas frangi; quibus fractis ipsum moriebatur. Ejus imaginem habebat pluries in cubiculo suo depictam, quam totus mundus vidit. Historia ista est Lovanii famosa, & nemini non nota.

11. Scribit Sebastianus Munsterus, lib. 3. suæ Cosmographiæ, prope Moguntiam suo tempore accidisse, cum duæ mulieres ex opposito sibi in platea confabularentur, aliam ex improviso venientem à tergo capita utriusque collisisse; & alteram earum, quæ prægnans erat, duas inde filias peperisse, capitibus oppositis, id est, frontibus usque ad nasum cohærentes, quæ sic decem annis continuis conjunctæ vixerunt.

12. VVyerus, lib. 4. de præstigiis dæmonum cap. 18. scribit, quendam ægre ferentem uxorem suam uterum gestare, accenso animo

nimo

nimo ei dixisse, se credere quod diabolum in ventre gestaret: & ipsam postmodum prolem peperisse cornutam in forma diaboli ac satyri, multis deformitatibus praeditam.

13. Scribit Cornelius Gemma, lib. 1. suae Cosmotriticae cap. 6. quandam mulierem Lovanii inter confabulandum, cum forte mentio fieret de ejus graviditate, dixisse se tempus partus computare in festum trium Regum: convivas ei precatos esse, ut tres Reges in lucem proferret: ipsam hilari animo respondisse, quod faustum felixque sit. Et tempore elapso tres filios peperisse; quorum unus erat nigriore & bituminoso colore.

14. Scribit idem Lugdunensi cuidam mulieri gravidae accidisse, quod cum jam tempus partus instaret, & maritus stricto gladio semel eam insequeretur, & ejus fronti minaretur, ipsa postea pepererit prolem, magnum in fronte vulnus gerentem; ex quo ita abunde mox sanguis fluxit, ut sisti nequierit, & obierit.

15. Levinus Lemnius, lib. 1. de occultis naturae miraculis cap. 4. habet, quod cum nebulo quidam ex improviso cuidam gravidae picturam pueri permagno capite praediti ostendisset, ipsa attonita pepererit prolem praegrandi ac fungoso ac monstroso capite praeditam.

poreæ emiſſionem, ut eſt communis omnium fere medicorum & philoſophorum ſententia; ideo nullos ſpiritus ex oculis in res externas poſſe vibrari. Exeunt quidem ex oculis ſpiritus & vapores, ſicut ex aliis omnibus corporis partibus; ſed tantum exhalando, non autem radialiter, ſeu recta linea in res externas & lõge remotas, has illasve, pro imaginationis noſtræ arbitrio, vibrati aut directi: & ideo non agunt in rem aliquam determinate; ſed quas exhalando forte attigerint, eas contagio quodam, fortuito tantum, lædunt & afficiunt. Et hac ratione qui lippos aliorum de prope adſpiciunt oculos, mero contagio aliquando eandem lippitudinem contrahunt: non quod vel lippientes oculi vibrent ſpiritum venenatum ad oculos intuentis, vel oculi intuentis vibrent ſpiritus in oculos ægros, qui in oculos unde exierunt redeuntes eos hauſta labe inficiant; ſed quod vapores ex oculis lippientibus egreſſi hæreant in circuitu eorundem, & ſic oculos inſpicientis propinquos attingant & inficiant.

Ad authoritatem D. Thomæ dico; eam de ſimplici contagio & evaporatione ſpirituum & vaporum, & non de recta quadam ſeu radiali in rem determinatam, pro nutu imaginationis, ejaculatione, eſſe intelligendam.

Ad exemplum de catoblepa & muliere men-

menstruata respondeo; eas lædere & inficere res vicinas non radio oculorum, sed sola jam dicta venenatorum vaporum exhalatione. Restat modo videre

QUÆSTIO XIII.

Quid possit agere in corpus alienum propinquum, seu fœtum.

AN possit ei notas inurere, figuram ejus mutare, & tam varia circa eum facere, quam de ea homines prædicant.

Et videtur certe quod non: primo, quia divinus Aristoteles, qui nihil circa generationem & naturas animalium intactum reliquit, nullam uspiam facit ejus mentionem; quod sine dubio facturus fuisset, & facere debuisset, si eam tantam vim in generatione habere credidisset. Etenim lib. 4. cap. 3. etiamsi late & anxie inquirat causam similitudinis fœtuum, & cap. 4. inquirat causas monstrorum, tamen ne semel phantasiæ facit mentionem: nec credo eum uspiam in omnibus operibus aliquid de vi imaginationis scribere, præterquam quod 10. probl. probl. 12. quærens cur proles aliorum animantium magis sint similes suis parentibus quam hominum, dubitanter respondeat; an id forte sit propter varietatem imaginationis, quam habent homines in congressu magis quam alia animalia? quod forte magis ex vul-

ex vulgi, quam ex propria opinione, ibi dicit.

Secundo; quia nonnulli magni viri, ut Ioannes Costæus in lib. disquisitionum physiologicarum, Vayru in lib. de fascino, Thomas Erastus aliquo loco, credunt eam nullam in mutando fœtu vim habere; sed quæ in eo aliquando præter ordinem naturæ eveniunt, à fortuitis humorum incursibus, ac aliis causis, provenire.

Tertio; quia si imaginatio tantam vim haberet in fœtu immutando, videtur quod fere nunquam non fœtus deberent prodire signati. Quæ enim mulier est, quæ tempore novem mensium, quo fœtum in utero gestat, non habeat frequenter intensas aliquas de variis rebus imaginationes? quæ est, quæ non sæpe terreatur, multa desideret, quæ non potest habere? &c. At rarum est tales fœtus prodire. Ergo.

Quarto; si fœtus ab imaginatione signaretur, illa imaginatio deberet esse intensa, & desiderium & timor quæ illam comitantur deberent semper esse fortissima & bene notabilia: at scribit Argent. com. 2. in art. parvam, & experientia docet, multas mulieres produxisse proles cum ejusmodi signaturis, quæ tamen fassæ sunt se non habuisse magnam de rebus, quarum notam proles referebant, cogitationem. Imo sæpe mulieres, postquam pepererunt proles ita signatas, viden-

dentes signaturas earum, tum primum apud se revolvere & cogitare incipiunt, an de talibus rebus, quales in prolibus expressæ videntur, non habuerint cogitationem, desiderium, aut timorem. Ergo phantasia non est causa earum.

Quinto; authores, præcipue antiqui, qui hanc vim phantasiæ adscripserunt, dixerunt illam imaginationem præcipue talem vim habere, quæ contingit tempore coitus: at tempore coitus imaginatio non est fortis, quia spiritus & calor alio sunt retracti; unde dicebat Hippocrates coitum esse quasi parvam epilepsiam: ergo illa non videtur posse magnam vim habere. Si illa non habet magnam vim, ergo multo minorem aut nullam habebit illa quæ contingit tempore prægnationis: ergo nulla.

Sexto; multa adscribuntur imaginationi, quæ videntur fabulosa, vel quæ videtur impossibile esse à phantasia causari: ergo suspicandum est reliqua omnia, quæ ei adscribuntur, vel etiam esse fabulosa, & opiniones & figmenta muliercularum, vel aliam habere causam ab imaginatione diversam

Septimo; multæ sæpe apparent notæ in fœtu quæ non sunt imaginatæ, & non causantur à prævia ulla imaginatione, sed ab alia causa: sicuti ergo tales fiunt à propriis causis, ita videtur quod & reliquæ

quæ omnes ab eis fiant, & non ab imaginatione.

Octavo; fœtus figura, color, magnitudo, species, pendent à facultate conformatrice, & facultas conformatrix est causa efficiens earum, & nulla alia potentia animæ potest quippiam in fœtu conformare, aut ejus figuram, colorem, &c. effective facere, quam facultas conformatrix; illa enim bene operans facit figuram, situm, colorem, numerum, quantitatem partium, decentia; male operans, indecentia. Itaque ipsa est causa vere efficiens, & proxima ac synectica, omnium accidentium fœtus, & nulla alia potentia: & ideo nulla potest circa fœtum fieri variatio, nisi conformatrix varietur. Ergo si phantasia mutaret fœtus figuram & conformationem, ipsa prius deberet mutare conformatricem. At non potest mutare conformatricem: quia conformatrix est potentia vegetativa, phantasia est potentia sensitiva: potentiæ sensitivæ non regunt, gubernant aut immutant vegetativas, quia hæ non subsunt imperio earum. Ergo phantasia nullam potest in fœtu facere permutationem. Sit

Conclusio XL. Phantasia habet vim fœtum immutandi: seu, propter operationem phantasiæ contingit sæpe fœtum permutari.

Hæc conclusio est communis, & conformis

mis opinioni & dictis omnium hominum, qui mirabilem in mutando efficaciam ei adscribunt. Et probatur authoritatibus infinitis & variis exemplis, quibus omnibus refragari temerarium videtur. Ponam imprimis authoritates omnes; tum exempla, quæ licuit invenire, ab authoribus memoriæ tradita, ut eis visis possit unusquisque videre quãtum roboris aut apparentiæ habeant, & quanta vis & efficacia imaginationi sit adscribenda.

Imprimis itaque divinus Hip. lib. de superfœtatione ejus vim agnovit, dicens desiderium mulieris prægnantis posse fœtum signare. (Si qua, inquit, mulier terram edere concupiscat, aut carbones, eademque edat, in capite pueri ejus signa à talibus apparebunt.) Hanc signandi vim Hippocratem imaginationi tribuisse etiam colligi potest ex D. Hieronymo, in traditionibus Hebraicis super Genesin; ubi dicit Hippocratem semel liberasse unam mulierem ab infamia & suspicione adulterii per hoc, quod in ejus cubiculo pependisset pictura fœtui similis, in quam ipsa intentam habuerat cogitationẽ.

Eandem vim etiam imaginationi tribuit Soranus antiquissimus medicus, teste D. Augustino contra Iulianum cap. 9. Ibi enim scribit D. Augustinus, Soranum memoriæ tradidisse, quod, cum Dionysius tyrannus, utpote deformis exsistens, nollet sibi similem

milem prolem generare, jusserit pulchram picturam suspendi ante oculos uxoris; ut ipsa illius intuitu prolem picturæ, id est pulchram, non autem patri similem, seu deformem, produceret.

Galenus lib. de theriaca ad Pisionem cap. 14. dicit, etiam imaginationem & aspectum pulchræ picturæ posse fœtum mutare, eumque rei imaginatæ similem facere.

Plutarchus 5. de plac. cap. 12. scribit Empedoclem dixisse, visu sub conceptum oblato infantem formari, & rebus visis & imaginatis similem evadere. Quinimo sæpe mulieres statuas aliquas adamasse, & proles quas ex aliis conceperant illis similes evasisse quod Empedoclem sensisse Gal. lib. de historia Philosophica sibi adscripto cap. 117. etiam refert.

Aristot. sect. 10. probl 12. quærens, cur proles cæterorum animantium magis similes sint suis parentibus, quam hominum, respondet; An, inquit, quia homines magis vago & vario in coitu sunt animo quam illa? prout autem mater in conceptu fuerit, fœtus variatur?

Plinius lib. 7. hist. naturalis cap. 12. dicit, cogitationes & haustas sub conceptu imagines effingere similitudinem fœtus: & varietatem formarum in genere humano, magis quam in cæteris animantibus, à sola ingeniorum varietate, & cogita-

gitationum tempore conceptus celeriter pendere.

Eodem modo Cicero, 1. Quæstionum Tusculanarum, dicit, majorem similitudinem prolium in bestiis quam hominibus ex hac solum causa pendere, quod illæ rationis sint expertes.

Avicenna Fen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. Est, inquit, & cum corpus patitur propter affectiones animales, quales sunt imaginationes. Plurimum enim, inquit, imprimunt res naturales: quemadmodum accidit ut puer ei similetur, cujus forma imaginata fuerit in hora coitus viri & mulieris; & ut sit ejus color propinquus colori ejus quem viderunt cum fit casus spermatis. Et istæ, inquit, sunt res, quas homines credere abhorrent, qui non scrutantur dispositiones: illi vero qui sapientiam diligunt, non negant eas. Et 3. canonis Fen. 21. tractat. 1. cap. 2. dicit, aliquos sapientes dixisse, & in eo quidem non errasse, quod causa assimilationis fœtus sit dispositio conceptionis in mente mulieris aut viri firmiter exemplificata.

Heliodorus, antiquissimus scriptor, postquam tradidisset historiam Caricleæ, quæ alba ex Æthiopibus parentibus nata erat, eo quod Regina, mater ejus, picturam quandam semper intuita fuisset, in qua Andromeda alba facie depicta erat, subjungit, Gymnosophistas, qui erant illius regionis sum-

tilianum mulierem quandam à ſuſpicione adulterii liberaſſe, quæ nigram prolem pepererat per hoc, quod in cubiculo pictura nigri Æthiopis pependiſſet. Quod de eodem etiam D. Hieronymus, ni fallor, loco ſupra citato, & alii de Alcibiade referunt.

Heſiodus, antiquiſſimus poëta, lib. 2. de Operibus & diebus, præcipit, ne quis à funere rediens liberis operam det, ne imaginatio rei triſtis in proles tranſeat, eaſque permutet, his verbis,

Μήδ᾽ ἀπὸ δυσφήμοιο τάφου ἀπονοστήσαντα
Σπερμαίνειν γενεὴν, ἀλλ᾽ ἀθανάτων ἀπὸ δαιτός.

Iſidorus lib. 12. originum cap. 1. dicit imaginationem animalium poſſe fœtum rei viſæ ſimilem reddere. Etenim, inquit, anima in uſu venereo formas extrinſecas intus tranſmittit, eorumque ſatiata typis, rapit ſpecies eorum in propriam qualitatem.

Hanc vim immutandi fœtum, præter jam recitatos, imaginationi etiam tribuunt omnes qui ſequuntur; Albertus Magnus lib. 12. tract. 1. cap. 3. Marſilius Ficinus lib. 13. Theolog. Platon. cap. 1. Tartaretus 2. animæ, articulo penultimo, Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. Cardanus lib. 12. de Subtilitate, Pererius ſuper Geneſim cap. 30. diſp. 3. Toletus ſuper 2. Phyſic. quæſt. 13. Forolivienſis 3. techn. quæſt 11. concl. 2. Thomas à Vega comm. in art

parvæ sect. 6 Fernel. 7. Physiolog. cap. 12. Conciliator diff. 135. resp. ad 2. Scaliger exercit. 59. sect. 1. Valesius lib. 1. Sacræ Philosophiæ c. 11. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. Citadinus lib. 3. cap. 15. Andreas Laurentius lib. 8. controv. anatom. quæst. 10. Archangel. Picolom. anatom. prælect. lect. 1. Hercules Saxonia 4. Panthei cap. 30. Argent. com. 2. super artem parvam fol. 259. Baptista Sylvat. lib. histor. Medic. historia 6. Rodericus à Castro tom. 1. de morbis mulier. lib. 3. cap. 9. Bonamicus lib. 4. de alim. cap. 38. Levinus Lemnius lib. 1. de complex. cap. 6. Franciscus Picolomineus in lib. Physic. disput. de facultate motiva cap. 23. Martinus Delrio in Disquis. Magicis quæst. 3. cap. 3. Andreas Cataneus lib. de intellect. & causis mirabilium effectuum, Pomponatius lib. de incantationibus, Langius, VVyerus, Gemma, Paræus, VVeynrichius, Codronchus, Libavius, Iason Pratensis; & multi alii, quorum nomina non recordor, & loca quærere piget.

Huc accedit commune adagium, filium ex adultera excusare matrem à culpa: quo significatur filios ex adulterio natos plerumque magis similes esse marito adulteræ, quã vero genitori; eo quod mater continuo de marito cogitans, metuendo ne ab eo deprehendatur, vel vultus suæ prolis prodat verum genitorem, illa imaginatione reddat eam ma-

magis similem marito, quam vero genitori.

Probatur porro etiam experientia & exemplis. Et 1. Galeni loco citato; qui scribit quendam virum divitem, cum deformis esset, jussisse uxori, ut tempore conceptionis inspiceret pulchram picturam: & exinde contigisse eam postmodum pulchram prolem picturæ similem edere.

2. Plutarchi etiam loco citato; qui dicit mulieres aliquas statuas adamasse, & postmodum edidisse fœtus illis similes.

3. Heliodori jam etiam mentionati, qui lib. 1. historiæ suæ Æthiopicæ scribit, reginam Persinam Æthiopem ex marito Hydaspe pariter Æthiope peperisse albam prolem dictam Caricleam, ex eo quod intuita fuisset picturam quandam, in qua Perseus & Andromeda alba facie erant depicti.

4. Præter illa sunt alia adhuc multa exempla. Scribit Iustinus lib. 15. hist. Laodicem uxorem cujusdam Antiochi, clari inter Philippi duces viri, per quietem visam sibi fuisse ex Apolline concepisse, & pro mercede concubitus annulum ab Apolline recepisse, in cujus gemma anchora insulpta esset: & postea filium peperisse Seleucum, notam anchoræ in femore gerentem.

5. Marcus Damascenus, ut testatur Petrus Messias libro variarum lect. c. 7. scribit in confiniis Pisæ, in loco quodam Peta sancta appellato, natam fuisse puellam totam

hirſutam, ex eo quod mater tempore conceptus imaginem D. Ioannis ad lectum pendentem intuita fuiſſet: quam filiam Michael de Montagna ſcribit Carolo Regi Bohemiæ fuiſſe præſentatam.

6. Scribit D. Hieronymus in quæſtionibus ſuper Geneſim, loco ſupra citato, mulierem quandam nigrum fœtum peperiſſe, eo quod fortem de Æthiope imaginationem habuiſſet.

7. Guilielmus Paradinus in hiſtoria Sabaudiæ in Epilogo ad caput 46. ſcribit, neptim Nicolai tertii Pontificis, qui erat de familia Vrſinorum, peperiſſe prolem totam villoſam, ungulis armatam inſtar urſi; eo quod in imagines urſorum in ædibus illius familiæ depictorum intuita fuiſſet: propter quod Pontifex exinde juſſit omnes imagines urſorum in urbe Roma exſiſtentes aboleri. Lycoſthenes, in lib. de prodigiis, & Iaſon Pratenſis, dicunt id anno primo Pontificatus Martini quarti accidiſſe.

8. Ludovicus Vives, in comm. ad c. 25. lib. 13. Auguſtini de Civitate Dei, recitat Sylvæducis in Brabantia virum quendam, qui dæmonem publicis ludis exhibuerat, domum reverſum iiſdem adhuc ſcenicis veſtibus indutum cum uxore rem habere voluiſſe, dicendo, quod ex ea diabolum progignere vellet: ipſam autem deterritam poſtea fœtum figura diabolica præditum produxiſſe.

9. Per-

9. Peramatus lib. de hominis procreatione cap. 17. agens de vi imaginationis in fœtu mutando, narrat historiam cujusdam monstri valde admirabilem, nati in India occidentali in oppido S. Laurentii anno 1573. mensis Aprilis die 6. delatam ad ducem de Medina Sidonia, & variis fide dignis testimoniis comprobatam; quod habuit oculos, os, aures, nares valde deformi & horribili figura prædita; in fronte duo cornua instar cornuum capræ primum enascentium; pilos oblongos; in ventre cingulum carneum duplicatum, cum frusto carneo ex eo dependente instar peræ; in sinistra manu sonalium seu campanulam carneam, similem illis quibus Indi ad tripudia utuntur; in cruribus ocreas carneas albas reduplicatas in dextro crure quasi cingulum aut compedem cruri circumductum; totum figura valde horribili, similem diabolo humana specie tripudianti; natum (ut insinuat) ex eo, quod mater territa fuisset à diabolo, quem (ut ibi crebriora hominum cum dæmonibus sunt commercia) illa forma tripudiis viderat commixtum.

10. Philippus Meurs Protonotarius Apostolicus, & Lovanii in æde S. Petri canonicus, vir tam senex ut tria viderit secula, mihi & infinitis aliis narravit, se habuisse sororem, toto reliquo corpore perfectã, quæ nullũ habebat caput, sed loco capitis collo super-

positam concham testaceam, ad similitudinem mytuli constantem duabus valvis, quæ aperiebantur & claudebantur, per quas cibum cochleari ministratum sumebat: quam dicebat ita natam esse, ex eo quod mater ejus tempore gestationis uteri musculos marinos, quos in foro viderat venales, nimis intense desiderasset, & potiri non potuisset. Illud monstrum dicebat pervenisse usque ad annum undecimum ætatis, & mortuum esse ex eo, quod semel præ iracundia cochlear quo cibus ministrabatur nimis fortiter præmordisset, unde contingebat illas valvas testaceas frangi; quibus fractis ipsum moriebatur. Ejus imaginem habebat pluries in cubiculo suo depictam, quam totus mundus vidit. Historia ista est Lovanii famosa, & nemini non nota.

11. Scribit Sebastianus Munsterus, lib. 3. suæ Cosmographiæ, prope Moguntiam suo tempore accidisse, cum duæ mulieres ex opposito sibi in platea confabularentur, aliam ex improviso venientem à tergo capita utriusque collisisse; & alteram earum, quæ prægnans erat, duas inde filias peperisse, capitibus oppositis, id est, frontibus usque ad nasum cohærentes, quæ sic decem annis continuis conjunctæ vixerunt.

12. VVyerus, lib. 4. de præstigiis dæmonum cap. 18. scribit, quendam ægre ferentem uxorem suam uterum gestare, accenso animo

nimo ei dixisse, se credere quod diabolum in ventre gestaret: & ipsam postmodum prolem peperisse cornutam in forma diaboli ac satyri, multis deformitatibus præditam.

13. Scribit Cornelius Gemma, lib. 1. suæ Cosmotriticæ cap. 6. quandam mulierem Lovanii inter confabulandum, cum forte mentio fieret de ejus graviditate, dixisse se tempus partus computare in festum trium Regum: convivas ei precatos esse, ut tres Reges in lucem proferret: ipsam hilari animo respondisse, quod faustum felixque sit. Et tempore elapso tres filios peperisse; quorum unus erat nigriore & bituminoso colore.

14. Scribit idem Lugdunensi cuidam mulieri gravidæ accidisse, quod cum jam tempus partus instaret, & maritus stricto gladio semel eam insequeretur, & ejus fronti minaretur, ipsa postea pepererit prolem, magnum in fronte vulnus gerentem; ex quo ita abunde mox sanguis fluxit, ut sisti nequierit, & obierit.

15. Levinus Lemnius, lib. 1. de occultis naturæ miraculis cap. 4. habet, quod cum nebulo quidam ex improviso cuidam gravidæ picturam pueri permagno capite præditi ostendisset, ipsa attonita pepererit prolem prægrandi ac fungoso ac monstroso capite præditam.

16. Scribit Langius, tom. 2. Epist. epistola 12. mulierem quandam appetitum acquisivisse mordendi humeros cujusdam pistoris, quem nudum videbat: maritum induxisse pretio pistorem ut pateretur: ipsam bis momordisse; tertium morsum pistorem ferre noluisse: tandem enixam esse tres proles, quarum duæ vivæ, tertia mortua erat, propter tertium morsum ei denegatum.

17. Thomas Erastus, lib. de occultis pharmacorum proprietatibus cap. 34. refert heroïnam quandam mirabili antipathia à felibus solitam perterreri, & sibi dixisse causam ejus esse, quod mater ejus cum ex ea gravida esset, semel à fele prope eam inopinato decidente perterrita fuisset; etsi antea tamen feles non odisset.

18. Scribit Balduinus Ronssæus, libello de primordiis hominis cap. 10. Gaudæ in Hollandia mulierem quandam videntem greges gallinarum Indicarum sic consternatã fuisse, ut postea pepererit fœtum habentem faciem multis excrescentiis carnosis multiformis coloris, galli Indici instar, deturpatam.

19. Paræus, lib. 24. cap. 7. suæ Chirurgiæ, scribit, anno Domini 1517. in Bosci regis parœcia in Byera sylva, via ad fontem Bellæ aquæ, natum fuisse monstrum facie ranali; ex eo quod mater, ipsa nocte qua cum marito rem habebat, ranam manibus contra febrem alligatam habuisset.

20. Ia-

20. Iacobus Horſtius, libello de aureo dente, ſcribit, ſe non tantum colores & maculas, ſed carnea fragra & ceraſa in dorſo & genis, virtute imaginationis producta, ſæpe vidiſſe.

21. Refert Schenckius in libris obſervationum rararum, quendam Iacobum Suterum doctorem medicum hanc ſibi obſervationem miſiſſe: nimirum, ejus uxori contigiſſe, quod ob fruſtum carnis ei à lanione in macello denegatum, ita iracunda facta fuerit, ut ſanguis ei è naribus effluxerit; & cum eum defluentem perciperet, & à labris abſtergeret, enixa tandem fuerit fœtum ſupremo labro carentem.

22. Retulit mihi vir quidam gravis & fide dignus pro certa hiſtoria, mulieri cuidam gravidæ juxta murum ambulanti lacertam in pectus inſiliiſſe; inde ipſam graviter conſternatam paucis poſt diebus peperiſſe fœtum in pectore carneam lacertam habentem, quæ caput in carnem pueri infixum & occultatum, reliquam corporis partem foris haberet.

23. Eſt Antverpiæ quædam honeſta matrona, quæ & vultum, & externas geſticu ationes ſimiæ ſimiles habet; ex eo, ut pul atur, quod mater ejus gravida ſimia quada m, quam domi habebat, valde delectata fu. ſſet, & frequenter cū ea luſiſſet. Alia exempl' a plurima vulgo audivi narrari, quę quia nec

fide

fide dignos authores, nec probatam habent veritatem, hic non pono.

24. Plurimi rubras in facie maculas habent, qui eas habere creduntur, ex eo quod matribus gravidis in mensa scyphi vino rubro pleni inopinato in gremium sint effusi. Multi homines videntur magnas maculas pilis consitas in facie & reliquo corpore habentes, qui eas habere dicuntur, quod matres gravidæ ex improviso juxta eas decurrent bus, aut supra caput incidentibus muribus, aut gliribus deterritæ fuerint.

25. Alii plurimas habent maculas rotundas fragi aut cerasi similitudinem habentes; qui eas habere putantur, quod matres gravidæ cerasorum aut fragorum desiderio affectæ fuerint, quibus potiri non potuerunt. Porro non in hominibus tantum, sed etiam in brutis animantibus contingit fœtus illis rebus adsimilari, quæ tempore coitus fuerunt in parentum imaginatione.

26. Exemplum primum est de patriarcha Iacob 30. Geneseos supra commemoratum, qui mutando imaginationem ovium, fecit eas producere fœtus variegatos.

27. Scribit Avicenna, & Albertus Magnus 9. de animalibus, semel pullum prodiisse cervice accipitrina, eo quod gallina inter concipiendum valde territa fuisset ab accipitre supervolante.

28. Scri-

28. Scribunt illi qui de agricultura agunt, pavones evadere albos, si cum fœmina ovis incumbat, linteis albis contegatur. Oppianus lib. de venatione dicit, hac eadem arte procurari posse columbas variis coloribus præditas.

- - Columbarum pullos hac arte figurat.
Stragula flammeolis oculis, rubrosque tapetes,
Et vestes ostro perfusas objicit anceps:
Sicque oculos pascens animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo discrimine mixto.

29. Scribit Isidorus, lib. 12. Originum cap. 1. & ex eo Cœlius Rhodiginus cap. 20. lib. 15. in Hispania solere equisones equos immutare, & generosos sibi procurare, objiciendo oculis concipientium equarum equos valde generosos, quorum imaginatione ipsæ similes producunt: & columbarũ dilectores curare in columbariis depingi pulcherrimas columbas, ut fœmellæ, earum intuitu, possint similes generare. Quod etiam Oppianus lib. præfato his verbis testatur.

Inque utero matris pulli variare colores
Possunt, (humana quanta est solertia mentis,
Quales exspectant pretioso corpore pullos
Efficere!) & tumida quando gestatur in alvo,
Saucia dum mater violento flagrat amore;
Et formosus eam præsto admissarius ardet.

Magnanimum siquidem discriminat ante maritum,
Et tergum variis pigmentis pingit equiso:
In thalamos tandem adducunt splendore superbum.
Tum mater gignit maculosum corpore pullum,
Concipiens oculis objectos mille colores.

Imo scribit idem Oppianus etiam homines solere hoc artificio uti ad formosas proles producendas.

Illa solent etiam sæpe usurpare Lacones;
Dum uxores cernunt utero catulire tumenti,
Eximie pictas tabulas & splendida ponunt, &c.
Dum tabulas lustrant oculis formasque venustas,
Attonitæ pariunt formosos ore Lacænæ.

Et scribit etiam Isidorus, propterea vetari mulieribus gravidis ne inspiciant deformes animalium picturas, ne earundem intuitu affecta imaginatione consimiles proles progignant.

30. Scribit Michael Medina, loco supra citato, gallinam non pullum, sed serpentem producturam esse, si dum ovis incubat, inclusus cancellis aliquibus serpens ejus oculis continuo objiciatur.

31. Alii scribunt gallinas producturas esse pullos diversi coloris, si ova earum diversis coloribus depingantur.

32. Scribit Iulius Scaliger, exercitatione

n Cardanum 59. sect. 1. causam cur in Scythia, Norvegia, & Allobrogum montibus, & aliis nivosis locis, vultures, aquilæ, vulpes, perdices, ursi & corvi albi inveniantur, non aliam esse, quam, quod aspectus nivium imbuat phantasiam speciebus illius albedinis quæ in ipsis postea fœtibus exprimatur.

His authoritatibus & exemplis, quæ omnia negare nimis temerarium foret, videtur manifestum, phantasiam fœtum immutare. Non attuli equidem omnia hæc exempla, quod credam omnia esse vera; puto enim aliqua esse falsa vel simpliciter, vel saltem secundum quid: sed quando attuli aliqua, volui omnia simul congerere quæ apud authores licuit invenire, sive falsa sint sive vera, ut ea postea exactius examinarem. Ad conclusionis autem probationem sufficit multa vera esse, etsi non omnia.

Quapropter ad argumenta in contrarium respondeo.

Ad primum; Aristotelem non potuisse ubique omnia scribere; & ideo non sequi, non sic esse, quia Aristoteles non scripsit. Sufficit, quod manifeste scripserit in problematibus: etsi ibi respondeat interrogative, non ideo tamen dubitat; quia ita respondet in omnibus problematibus.

Ad secundum respondeo; Parum esse quod

quod illa ita ſentiant : cum decuplo plures nunc ſint adducti contrarium ſentientes.

Ad tertium patebit reſponſio infra concluſ. 49.

Ad quintum ; Non ſic calorem & ſpiritus eſſe retractos, aut imaginationem diſtractam, quin poſſit aliquando circa res externas fortiſſime verſari. Infra autem concluſione 54. dicemus magis tempore gravidationis, quam conceptus, ſignaturas evenire.

Ad ſextum ; Etſi aliqua ſint fabuloſa & impoſſibilia, non ideo eſſe omnia. Infra vero concluſione 55. oſtendemus, quænam vera ſint, quæ falſa.

Ad ſeptimum ; Notas fieri etiam ab aliis cauſis citra imaginationem ; ſed non ideo ſequi, nullas ab imaginatione fieri.

Ad octavum reſpondeo, negando ſubſumptum. Infra autem concluſione 45. & 46. oſtendetur, quomodo phantaſia poſſit conformatricem permutare. Reſtat modo videre

Quæstio XIV.

Quomodo & qua ratione fœtum immutet.

Videtur equidem id arduum eſſe, & ſupra captum ingenii humani. Nihilominus tamen debemus experiri, an aliqua ratione illum

illum modum possimus investigare. Quapropter, quid de ea magni viri, tum medici tum philosophi, senserint, videamus, & inde opinionem nostram subjungamus.

Galenus, lib. de Theriaca ad Pisonem, referens quandam visa pulchra imagine tempore concubitus similem prolem produxisse, subjungit hæc verba; visu, inquit, imaginem transmittente. Quibus verbis indicat hoc fieri, quatenus species imaginatione perceptæ, mediantibus sanguine, credo, & spiritibus, versus fœtum transmittuntur. Quomodo vero eo delatæ sint, causa, ut simile aliquid ipsis generetur, ulterius non exprimit.

Plinius lib. 7. cap. 12. habet hæc verba: Et similitudinum in mente reputatio est, & multa fortuita vi pollent hauſtæ imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito transvolans effingere similitudinem aut miscere existimatur. Quibus verbis videtur indicare, ipsas species habere vim effingendi simile realiter ei, quod in phantasia intentionaliter est cogitatum.

Avicenna, 5. de animalibus, dicit imaginationem spiritibus cerebri species imprimere; spiritus illos misceri sanguini, qui fit alimentum fœtus; illum tum speciem fœtui imprimere. Ubi videtur velle, species imaginatione perceptas, mediantibus spiritibus & sanguine, deferri ad fœtum, & ibi effe-

effective tale quid facere, quale est id cujus ipsæ sunt species.

Isidorus lib. 12. cap. 1. modum exprimit his verbis: Etenim, inquit, anima in usu venereo formas extrinsecas intus transmittit, eorumque satiata typis, rapit species eorum in propriam qualitatem. Quibus verbis idem dicere videtur: species, scilicet, ad uterum delatas effective producere similitudinem in fœtu.

D. Augustinus videtur eodem modo velle similitudinem fieri. Nam lib. contra Iulianum cap. 9. loquens de ovibus Iacobi, dicit, quod rerum corporalium qualitates in res incorporales transeant, ut, scilicet, in animam. Sicut autem, inquit, de corpore ad spiritum, ita vicissim transeunt de spiritu ad corpus. Nam colores, inquit, virgarum, quas variavit Iacob, afficiendo transierunt in animas pecudum matrum; atque inde rursus eadem affectione transeundo, apparuerunt in corporibus filiorum. Quæ verba videntur indicare, accidentia, quæ sunt in rebus corporalibus realiter, transire in animam intentionaliter, & vicissim redire ut venerunt, id est, ab anima in qua sunt intentionaliter, transire in corpora realiter; & sic species intentionales phantasia perceptas ad fœtum delatas producere in ipso reales qualitates. Idem videtur velle lib. 12. de Civit. Dei cap 25. ubi dicit, quod anima sic vel sic affe-

cta

sta prægnantis possit aliquibus velut qualitatibus fœtum induere. Et 18. ejusdem lib. cap. 5. reddens rationem, quomodo per imaginationem vaccæ bos aliquis industria dæmonum cum certis maculis semper generaretur, qui Apis vocabatur, quemque Ægyptii pro Deo colebant, dicit id factum fuisse, quatenus libido vaccæ attraheret quod in fœtu corporaliter appareret. Quibus verbis, ut inquit Valesf. lib. de sacra Philosoph. cap. 11. nihil aliud Augustinus innuit, quam vaccam in congressu spiritaliter recipere formam seu speciem, quæ in fœtu postea corporaliter appareat. Quod non aliter, inquit, fieri potest, quam quatenus species realem in fœtu producunt qualitatem. Hanc opinionem D. Augustino etiam adscribunt Conimbricensf. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæstione 30. articulo 2. qui propterea, ejus authoritate, ut inquiunt, moti, eandem ex parte sententiam tenent.

Marsilius Ficinus lib. 15. de immortalitate animæ cap. 1. dicit eodem modo phantasiam fœtum signare, vibratione, inquit, spiritus per nervos; quatenus dum vehemens cogitatio spiritus vehementer movet, formam, quam continua imaginatione revolvit, fœtui imprimit.

Citadinus lib. 3. super artem parvam c. 15. eodem modo dicit phantasiam alterare,

re, quatenus species per eam perceptæ sanguine communicantur,& in sanguine producunt talem realem qualitatem, qualem ipsæ repræsentant. Ex quo sanguine ad uterum delato cum fœtus nutritur, in ipso fœtu color seu qualitas sanguini impressa remanet.

Porro & Iacobus de Forlivio lib. 3. art. parv. quæst. 11. conclus. 4. Tartaretus lib. de anima articulo penultimo, Pomponatius lib. de incantationibus, Conciliator differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis parvæ, Valesius lib. de sacra Philosophia c. 11. omnes eandem sententiam sequuntur; nempe phantasiam fœtum permutare, quatenus species phantasia perceptæ motu spirituum aut sanguinis transferuntur ad fœtum, quæ ibi talem producunt qualitatem, quales ipsæ sunt intentionaliter.

Conclusio XLI. Phantasia per se & immediate non immutat fœtum: id est, phantasia per suum simplicem actum imaginationis non immutat fœtum.

Hæc conclusio ex præcedentibus plurimis est manifesta. Etenim si per se immutaret, hoc faceret, vel per se alterando fœtum, vel movendo & transponendo localiter humores aut membra ejus. Non alterando; quia conclusione sexta est ostensum, animam per se non alterare; ergo nec phantasiam, quæ tantum est ejus instrumentum: & conclus. 20. est ostensum; phanta-

siam

ſiam per ſe non eſſe activam, & concluſ. 24. per ſe formaliter non alterare. Non movendo localiter humores & membra; primo, quia concluſ. 20. eſt oſtenſum, itidem non eſſe activam: ſecundo, quia concl. 21. eſt oſtenſum non movere propriũ corpus;& 22. eſt oſtenſum etiam non movere humores & ſpiritus ejus; ergo multo minus humores & ſpiritus aut membra corporis alieni: tertio, quia humores & membra fœtus reguntur à propria anima, & ab illa moventur; & ſic anima parentum non habet ullum imperium in illa.

Et, ut breviter repetam argumenta, phantaſia eſt potentia cognoſcitiva, & ejus actio eſt immanens, ergo per ſe non eſt activa. Antecedens eſt declaratum ſuperius concluſ. 20.

Secundo; Si nudus actus imaginationis eſſet per ſe immutativus fœtus, omnis vehemens imaginatio parentum ſemper induceret fœtus immutationem & ſignaturam: at non inducit: ergo.

Tertio; Cauſa per ſe effectiva fœtus & omnium accidentium, coloris, figuræ, quantitatis, numeri, ſitus, eſt ipſa facultas conformatrix; ergo per ſe non eſt phantaſia. Conſequentia probatur: nam ſic eſſent duæ cauſæ per ſe & æque propinquæ conformationis fœtus: hoc argueret ſuperfluitatem cauſarum & potentiarum in anima: ergo.

ergo. Nusquam enim videmus in corpore eandem actionem fieri à duabus potentiis diversis per se & æque immediate, ac ut causis totalibus: sed unam actionem videmus non facere nisi unam potentiam; visionem non facere nisi potentiam visivam, auditum non facere nisi potentiam auditivam; & nunquam unam potentiam facere operationem alterius: ergo. Nec valet dicere, quod non conformet totum, quia ne minimum quidem actum conformationis potest facere, nisi ipsa facultas conformatrix.

Quarto; Si phantasia per se conformaret fœtum, phantasia deberet esse in ipso semine, aut fœtu; nam quod facit conformationem in fœtu, est intrinsecum ei: at phantasia non est intrinseca fœtui aut semini: ergo ipsa non est principium conformationis. Confirmatur. Si phantasia exsistens in cerebro conformaret fœtum qui est in utero, phantasia ageret in distans non agendo per medium: at hoc fieri non potest, ut est communis doctrina philosophorum: ergo. Sequela probatur: quia, quando phantasia mutaret colorem in fœtu secundum colorem imaginatum, & produceret illum colorem imaginatum, nisi tum ageret in distans, deberet eundem colorem imaginatum, quem producit in fœtu, producere in omnibus partibus intermediis, quæ sunt à cerebro ad fœtum; & quando in fœtu produceret

ceret aliquem effectum per motionem humorum & spirituum fœtus, deberet etiam movere omnes humores intermedios proprii corporis, qui sunt à cerebro ad fœtum. Hoc non facit. Ergo. Nec valet dicere, ipsam quidem phantasiam non mutare fœtum aut conformare per se, sed tantum mutare & dirigere conformatricem: quia de eo hic non quæritur, sed tantum an per se immutet; quia si tantum immutet conformatricem dirigendo vel mutando, sic habetur intentum, & sic remanet conclusio firma, scilicet, non per se immutare.

Quinto; Si imaginatio per se esset efficax & activa, non esset activa & productiva nisi imaginati: at si esset productiva imaginati, posset facere quodvis imaginatum, quia non esset ratio cur magis efficeret hoc imaginatum quam illud, unaquæque enim res potest esse æque imaginata. Sed phantasia potest varia imaginari; potest imaginari accidentia & qualitates; potest imaginari substantias, ut piscem, canem, lapidem; & inter accidentia potest imaginari colorem, saporem, odorem, sonum, venenositatem, levitatem, gravitatem, perspicuitatem, & infinitas proprietates, ut trahendi ferrum, &c. itaque posset illa omnia in fœtu producere, & posset loco figuræ humanę producere piscem, canẽ, lapidẽ, &c. At talia per virtutem imaginationis nō producuntur. Ergo phantasia per se, &

con-

fide dignos authores, nec probatam habent veritatem, hic non pono.

24. Plurimi rubras in facie maculas habent, qui eas habere creduntur, ex eo quod matribus gravidis in mensa scyphi vino rubro pleni inopinato in gremium sint effusi. Multi homines videntur magnas maculas pilis consitas in facie & reliquo corpore habentes, qui eas habere dicuntur, quod matres gravidæ ex improviso juxta eas decurrent bus, aut supra caput incidentibus muribus, aut gliribus deterritæ fuerint.

25. Alii plurimas habent maculas rotundas fragi aut cerasi similitudinem habentes; qui eas habere putantur, quod matres gravidæ cerasorum aut fragorum desiderio affectæ fuerint, quibus potiri non potuerunt. Porro non in hominibus tantum, sed etiam in brutis animantibus contingit fœtus illis rebus adsimilari, quæ tempore coitus fuerunt in parentum imaginatione.

26. Exemplum primum est de patriarcha Iacob 30. Genesios supra commemoratum, qui mutando imaginationem ovium, fecit eas producere fœtus variegatos.

27. Scribit Avicenna, & Albertus Magnus 9. de animalibus, semel pullum prodiisse cervice accipitrina, eo quod gallina inter concipiendum valde territa fuisset ab accipitre supervolante.

28. Scri-

28. Scribunt illi qui de agricultura agunt, pavones evadere albos, si cum fœmina ovis incumbat, linteis albis contegatur. Oppianus lib. de venatione dicit, hac eadem arte procurari posse columbas variis coloribus præditas.

- - Columbarum pullos hac arte figurat.
Stragula flammeolis oculis, rubrosque tapetes,
Et vestes ostro perfusas objicit auceps:
Sicque oculos pascens animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo discrimine mixto.

29. Scribit Isidorus, lib. 12. Originum cap. 1. & ex eo Cœlius Rhodiginus cap. 20. lib. 15. in Hispania solere equisones equos immutare, & generosos sibi procurare, objiciendo oculis concipientium equarum equos valde generosos, quorum imaginatione ipsæ similes producunt: & columbarũ dilectores curare in columbariis depingi pulcherrimas columbas, ut fœmellæ, earum intuitu, possint similes generare. Quod etiam Oppianus lib. præfato his verbis testatur.

Inque utero matrum pulli variare colores
Possunt, (humanæ quanta est solertia mentis)
Quales exspectant pretioso corpore pullos
Efficere!) & tumida quando gestatur in alvo,
Saucia dum mater violento flagrat amore,
Et formosum eam præsto admissarius ardet.

Ma-

Magnanimum siquidem discriminat ante maritum,
Et tergum variis pigmentis pingit equiso:
In thalamos tandem adducunt splendore superbum.
Tum mater gignit maculosum corpore pullum,
Concipiens oculis objectos mille colores.

Imo scribit idem Oppianus etiam homines solere hoc artificio uti ad formosas proles producendas.

Illa solent etiam sæpe usurpare Lacones;
Dum uxores cernunt utero catulire tumenti,
Eximie pictas tabulas & splendida ponunt, &c.
Dum tabulas lustrant oculis formasque venustas,
Attonitæ pariunt formosos ore Lacænæ.

Et scribit etiam Isidorus, propterea vetari mulieribus gravidis ne inspiciant deformes animalium picturas, ne earundem intuitu affecta imaginatione consimiles proles progignant.

30. Scribit Michael Medina, loco supra citato, gallinam non pullum, sed serpentem producturam esse, si dum ovis incubat, inclusus cancellis aliquibus serpens ejus oculis continuo objiciatur.

31. Alii scribunt gallinas producturas esse pullos diversi coloris, si ova earum diversis coloribus depingantur.

32. Scribit Iulius Scaliger, exercitatione in

n Cardanum 59. sect. 1. causam cur in Scythia, Norvegia, & Allobrogum montibus, & aliis nivosis locis, vultures, aquilæ, vulpes, perdices, ursi & corvi albi inveniantur, non aliam esse, quam, quod aspectus nivium imbuat phantasiam speciebus illius albedinis quæ in ipsis postea fœtibus exprimatur.

His authoritatibus & exemplis, quæ omnia negare nimis temerarium foret, videtur manifestum, phantasiam fœtum immutare. Non attuli equidem omnia hæc exempla, quod credam omnia esse vera; puto enim aliqua esse falsa vel simpliciter, vel saltem secundum quid: sed quando attuli aliqua, volui omnia simul congerere quæ apud authores licuit invenire, sive falsa sint sive vera, ut ea postea exactius examinarem. Ad conclusionis autem probationem sufficit multa vera esse, etsi non omnia.

Quapropter ad argumenta in contrarium respondeo.

Ad primum; Aristotelem non potuisse ubique omnia scribere; & ideo non sequi, non sic esse, quia Aristoteles non scripsit. Sufficit, quod manifeste scripserit in problematibus: etsi ibi respondeat interrogative, non ideo tamen dubitat; quia ita respondet in omnibus problematibus.

Ad secundum respondeo; Parum esse

quo-

quod illa ita ſentiant: cum decuplo plures nunc ſint adducti contrarium ſentientes.

Ad tertium patebit reſponſio infra concluſ. 49.

Ad quintum; Non ſic calorem & ſpiritus eſſe retractos, aut imaginationem diſtractam, quin poſſit aliquando circa res externas fortiſſime verſari. Infra autem concluſione 54. dicemus magis tempore gravidationis, quam conceptus, ſignaturas evenire.

Ad ſextum; Etſi aliqua ſint fabuloſa & impoſſibilia, non ideo eſſe omnia. Infra vero concluſione 55. oſtendemus, quænam vera ſint, quæ falſa.

Ad ſeptimum; Notas fieri etiam ab aliis cauſis citra imaginationem; ſed non ideo ſequi, nullas ab imaginatione fieri.

Ad octavum reſpondeo, negando ſubſumptum. Infra autem concluſione 45. & 46. oſtendetur, quomodo phantaſia poſſit conformatricem permutare. Reſtat modo videre

Quæstio XIV.

Quomodo & qua ratione fœtum immutet.

Videtur equidem id arduum eſſe, & ſupra captum ingenii humani. Nihilominus tamen debemus experiri, an aliqua ratione illum

illum modum possimus investigare. Quapropter, quid de ea magni viri, tum medici tum philosophi, senserint, videamus, & inde opinionem nostram subjungamus.

Galenus, lib. de Theriaca ad Pisonem, referens quandam visa pulchra imagine tempore concubitus similem prolem produxisse, subjungit hæc verba; visu, inquit, imaginem transmittente. Quibus verbis indicat hoc fieri, quatenus species imaginatione perceptæ, mediantibus sanguine; credo, & spiritibus, versus fœtum transmittuntur. Quomodo vero eo delatæ sint, causa, ut simile aliquid ipsis generetur, ulterius non exprimit.

Plinius lib. 7. cap. 12. habet hæc verba: Et similitudinum in mente reputatio est, & multa fortuita vi pollent haustæ imagines sub ipso conceptu. Cogitatio etiam utriuslibet animum subito transvolans effingere similitudinem aut miscere existimatur. Quibus verbis videtur indicare, ipsas species habere vim effingendi simile realiter ei, quod in phantasia intentionaliter est cogitatum.

Avicenna, 5. de animalibus, dicit imaginationem spiritibus cerebri species imprimere; spiritus illos misceri sanguini, qui fit alimentum fœtus; illum tum speciem fœtui imprimere. Ubi videtur velle, species imaginatione perceptas, mediantibus spiritibus & sanguine, deferri ad fœtum, & ibi

effe-

effective tale quid facere, quale est id cujus ipsæ sunt species.

Isidorus lib. 12. cap. 1. modum exprimit his verbis: Etenim, inquit, anima in usu venereo formas extrinsecas intus transmittit, eorumque satiata typis, rapit species eorum in propriam qualitatem. Quibus verbis idem dicere videtur: species, scilicet, ad uterum delatas effective producere similitudinem in fœtu.

D. Augustinus videtur eodem modo velle similitudinem fieri. Nam lib. contra Julianum cap. 9. loquens de ovibus Iacobi, dicit, quod rerum corporalium qualitates in res incorporales transeant, ut, scilicet, in animam. Sicut autem, inquit, de corpore ad spiritum, ita vicissim transeunt de spiritu ad corpus. Nam colores, inquit, virgarum, quas variavit Iacob, afficiendo transierunt in animas pecudum matrum; atque inde rursus eadem affectione transeundo, apparuerunt in corporibus filiorum. Quæ verba videntur indicare, accidentia, quæ sunt in rebus corporalibus realiter, transire in animam intentionaliter, & vicissim redire ut venerunt, id est, ab anima in qua sunt intentionaliter, transire in corpora realiter; & sic species intentionales phantasia perceptas ad fœtum delatas producere in ipso reales qualitates. Idem videtur velle lib. 12. de Civit. Dei cap 25. ubi dicit, quod anima sic vel sic affe-

cta

sta prægnantis possit aliquibus velut qualitatibus fœtum induere. Et 18. ejusdem lib. cap. 5. reddens rationem, quomodo per imaginationem vaccæ bos aliquis industria dæmonum cum certis maculis semper generaretur, qui Apis vocabatur, quemque Ægyptii pro Deo colebant, dicit id factum fuisse, quatenus libido vaccæ attraheret quod in fœtu corporaliter apparceret. Quibus verbis, ut inquit Valesf. lib. de sacra Philosoph. cap. 11. nihil aliud Augustinus innuit, quam vaccam in congressu spiritaliter recipere formam seu speciem, quæ in fœtu postea corporaliter appareat. Quod non aliter, inquit, fieri potest, quam quatenus species realem in fœtu producunt qualitatem. Hanc opinionem D. Augustino etiam adscribunt Conimbricensf. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæstione 30. articulo 2. qui propterea, ejus authoritate, ut inquiunt, moti, eandem ex parte sententiam tenent.

Marsilius Ficinus lib. 13. de immortalitate animæ cap. 1. dicit eodem modo phantasiam fœtum signare, vibratione, inquit, spiritus per nervos; quatenus dum vehemens cogitatio spiritus vehementer movet, formam, quam continua imaginatione revolvit, fœtui imprimit.

Citadinus lib. 3. super artem parvam c. 15. eodem modo dicit phantasiam alterare,

re, quatenus species per eam perceptæ sanguine communicantur, & in sanguine producunt talem realem qualitatem, qualem ipsæ repræsentant. Ex quo sanguine ad uterum delato cum fœtus nutritur, in ipso fœtu color seu qualitas sanguini impressa remanet.

Porro & Iacobus de Forlivio lib. 3. art. parv. quæst. 11. conclus. 4. Tartaretus lib. de anima articulo penultimo, Pomponatius lib. de incantationibus, Conciliator differ. 135. Thomas à Vega ad cap. 49. artis parvæ, Valesius lib. de sacra Philosophia c. 11. omnes eandem sententiam sequuntur; nempe phantasiam fœtum permutare; quatenus species phantasia perceptæ motu spirituum aut sanguinis transferuntur ad fœtum, quæ ibi talem producunt qualitatem, quales ipsæ sunt intentionaliter.

Conclusio XLI. Phantasia per se & immediate non immutat fœtum: id est, phantasia per suum simplicem actum imaginationis non immutat fœtum.

Hæc conclusio ex præcedentibus plurimis est manifesta. Etenim si per se immutaret, hoc faceret, vel per se alterando fœtum, vel movendo & transponendo localiter humores aut membra ejus. Non alterando; quia conclusione sexta est ostensum, animam per se non alterare; ergo nec phantasiam, quæ tantum est ejus instrumentum: & conclus. 20. est ostensum, phantasiam

ſiam per ſe non eſſe activam, & concluſ. 24. per ſe formaliter non alterare. Non movendo localiter humores & membra; primo, quia concluſ. 20. eſt oſtenſum, itidem non eſſe activam: ſecundo, quia concl. 21. eſt oſtenſum non movere propriũ corpus; & 22. eſt oſtenſum etiam non movere humores & ſpiritus ejus; ergo multo minus humores & ſpiritus aut membra corporis alieni: tertio, quia humores & membra fœtus reguntur à propria anima, & ab illa moventur; & ſic anima parentum non habet ullum imperium in illa.

Et, ut breviter repetam argumenta, phantaſia eſt potentia cognoſcitiva, & ejus actio eſt immanens, ergo per ſe non eſt activa. Antecedens eſt declaratum ſuperius concluſ. 20.

Secundo; Si nudus actus imaginationis eſſet per ſe immutativus fœtus, omnis vehemens imaginatio parentum ſemper induceret fœtus immutationem & ſignaturam: at non inducit: ergo.

Tertio; Cauſa per ſe effectiva fœtus & omnium accidentium, coloris, figuræ, quantitatis, numeri, ſitus, eſt ipſa facultas conformatrix; ergo per ſe non eſt phantaſia. Conſequentia probatur: nam ſic eſſent duæ cauſæ per ſe & æque propinquæ conformationis fœtus: hoc argueret ſuperfluitatem cauſarum & potentiarum in anima: ergo.

ergo. Nusquam enim videmus in corpo
eandem actionem fieri à duabus potent
diversis per se & æque immediate, ac
causis totalibus: sed unam actionem vid
mus non facere nisi unam potentiam; visi
nem non facere nisi potentiam visivam, a
ditum non facere nisi potentiam auditiva
& nunquam unam potentiam facere ope
tionem alterius: ergo. Nec valet dice
quod non conformet totum, quia ne mi
mum quidem actum conformationis pot
facere, nisi ipsa facultas conformatrix.

Quarto; Si phantasia per se conforma
fœtum, phantasia deberet esse in ipso sem
ne, aut fœtu; nam quod facit conform
tionem in fœtu, est intrinsecum ei: at pha
tasia non est intrinseca fœtui aut semini:
go ipsa non est principium conformation
Confirmatur. Si phantasia exsistens in ce
bro conformaret fœtum qui est in uter
phantasia ageret in distans non agendo
medium: at hoc fieri non potest, ut est co
munis doctrina philosophorum: ergo. S
quela probatur: quia, quando phanta
mutaret colorem in fœtu secundum col
rem imaginatum, & produceret illum col
rem imaginatum, nisi tum ageret in distan
deberet eundem colorem imaginatum
quem producit in fœtu, producere in om
bus partibus intermediis, quæ sunt à cer
bro ad fœtum; & quando in fœtu proc
ce

ceret aliquem effectum per motionem humorum & spirituum fœtus, deberet etiam movere omnes humores intermedios proprii corporis, qui sunt à cerebro ad fœtum. Hoc nón facit. Ergo. Nec valet dicere, ipsam quidem phantasiam non mutare fœtum aut conformare per se, sed tantum mutare & dirigere conformatricem: quia de eo hic non quæritur, sed tantum an per se immutet; quia si tantum immutet conformatricem dirigendo vel mutando, sic habetur intentum, & sic remanet conclusio firma, scilicet, non per se immutare.

Quinto; Si imaginatio per se esset efficax & activa, non esset activa & productiva nisi imaginati: at si esset productiva imaginati, posset facere quodvis imaginatum, quia non esset ratio cur magis efficeret hoc imaginatum quam illud, unaquæque enim res potest esse æque imaginata. Sed phantasia potest varia imaginari; potest imaginari accidentia & qualitates; potest imaginari substantias, ut piscem, canem, lapidem; & inter accidentia potest imaginari colorem, saporem, odorem, sonum, venenositatem, levitatem, gravitatem, perspicuitatem, & infinitas proprietates, ut trahendi ferrum, &c. itaque posset illa omnia in fœtu producere, & posset loco figuræ humanę producere piscem, canē, lapidē, &c. At talia per virtutem imaginationis nō producuntur. Ergo phantasia per se, &

con-

consequenter per nudum suum actum imaginandi, nihil producit.

Conclusio XLII. Phantasia non potest etiam foetum effective immutare per suam speciem phantasticam: id est, Species phantastica etiam per se non est effectiva, nec ullius qualitatis realis in foetu productiva.

Hæc conclusio est contra omnes illos authores superius nominatos, & præcipue contra D. Augustinum. Et probatur, primo, per conclusionem communem 25. in qua dicitur, nullam speciem esse activam ullius alterius operationis quam movendi potentiam, & ei objectum suum repræsentandi, & nullius alterius realis actionis.

Probatur secundo, argumentis ipsam foetus mutationem peculiariter concernentibus, hoc modo. Si species per naturalem suam virtutem esset realis qualitatis effectiva, omnis species fortiter concepta in phantasia matris semper esset immutativa foetus; quod enim secundum suam virtutem naturalem habet potestatem per se aliquid efficiendi, id nullo posito impedimento illud semper efficit. At certum est plurimas mulieres tempore prægnationis sæpe de variis rebus habere intentissimas imaginationes, quæ tamen non producunt foetus signatos; ne quidem melancholicas, quarum tamen imaginationes sunt fortissimæ. Ergo.

Tertio; Si species haberet per se vim producen-

ducendi in fœtu qualitatem talem, qualis ipſa eſt intentionaliter, vel illam cujus ipſa eſt ſpecies, vel illius rei effectum, omnis ſpecies eſſet productiva ſui objecti, vel effectus ſui objecti; tam enim una ſpecies eſt efficax producere ſuum objectum, ſeu ſuam qualitatem realem, cujus ipſa eſt imago, quam alia ſuam. Sed non habet: quia, ſi haberet, cum in phantaſia infinitarum rerum ſpecies concipiantur, ſequeretur quod infinitæ notæ & accidentia in fœtu poſſent produci: hoc non fit. Ergo.

Quarto; Si ſpecies eſſent per ſe effectivæ illarum notarum & accidentium quæ aliquando apparent in fœtu, ſpecies deberent eaſdem qualitates & eadem accidentia producere in corpore proprio in omnibus partibus intermediis, quæ ſunt à cerebro matris uſque ad fœtum. Sed non producunt. Nam cum in fœtu eſt mutatus color, aut figura, aut quantitas, aut ſitus membrorum, ille color non eſt etiam mutatus in proprio corpore imaginantis; nec quantitas, aut figura, aut ſitus partium ſunt mutati. Major propoſitio probatur: quia agens naturale agit in omne ſuſceptivum ſuæ actionis indifferenter: at partes intermediæ proprii corporis ſunt tam bene receptivæ figuræ, coloris, quantitatis, ſitus, quam fœtus. Imo agens naturale magis agit in propinquum, quam remotum. Quare magis deberet age-

re in partes omnes intermedias proprii corporis, quam in partes fœtus.

Quinto; Species externæ seu species in aëre non sunt productivæ alicujus realis qualitatis: ergo nec quæ sunt in anima. Dicet forte aliquis non sequi; & esse diversitatem ex eo, quod illæ non possint agere nisi in virtute propria, quæ vero sunt in anima possunt agere in virtute animæ. At contra, quia, si mulier fuerit imaginata diabolum, continget fœtum nasci cum cauda, vel ungulis, vel eminentiis in capite instar cornuum, vel pilis, vel variis coloribus repræsentantibus diabolum, secundum nostrum modum concipiendi eum; vel si mulier fuerit perterrita à rana, simia, glire, continget fœtum signari ad similitudinem ranæ, simiæ, gliris. At anima nostra non habet potentiam generandi ranam, simiam, aut accidentia earum, nec habet ordinem ullum ad illa animalia, aut figuram eorum. Ergo non potest attollere activitatem specierum ad similitudines illorum animalium inducendas. Ergo species in virtute animæ non possunt similium figurarum aut accidentium esse productivæ.

Sexto; Si species vim effectivam haberent alicujus qualitatis producendæ, non haberent alterius quam talis à qua derivantur, & cujus sunt imago; ei enim sunt similes, & ad eam determinantur, ab eaque habent omne

omne suum esse. Sed in fœtu sæpe producuntur accidentia alterius generis quam sunt species imaginatæ. Ergo illa à speciebus effective non producuntur, sed necessario debent produci alia ratione. Subsumptum probatur exemplis. Si contingeret mulierem gravidam terreri à carbone ignito desuper ex improviso super manus ejus cadente, & ipsa terreretur, & fœtus signaretur, ut contingere potest; posset fieri, quod talis fœtus haberet cicatricem in manu, vel foramen, vel exstans tuberculum, vel maculam nigram aut rubram. At species quæ fuit in sensu & imaginatione, & quam terror fuit secutus, non fuit species cicatricis, aut tumoris, aut foraminis, aut coloris; sed fuit species intensissimi caloris, & species luminis. Ergo illa effective non potuit illa accidentia inducere; sed quando aliqua producere debuisset, debuisset potius produxisse summum calorem, lumen aut perspicuitatem. Sequela probatur: quia species quæ ab illo carbone fuerunt perceptæ & terrorem incusserunt, fuerunt species illorum accidentium, & habuerunt similitudinem cum illis, & non fuerunt species cicatricis, tumoris, foraminis, &c. nec cum his similitudinē habuerunt. Cū mulier appetens mora denegatum, signat fœtum, contingere potest fœtum signari in aliqua parte macula aliqua rubra, aut tuberculo rubro, ut patet in exem-

plo 20. At in imaginatione mulieris tum maxime fuit species saporis mori,& non species coloris seu rubedinis ejus : nam sapor mori peperit desiderium in animo mulieris, non color. Ergo si species per se esset productiva qualitatum in fœtu, illa species saporis mori debuisset in aliqua parte corporis produxisse saporem mori, & non colorem. Ergo cum id non fecerit, species non fuit per se talis notæ causa effectiva.

Septimo; Unum non est natum facere nisi unum; & idem manens idem natum est semper facere idem, ut inquiunt philosophi: itaque si species essent alicujus qualitatis aut notæ effectivæ, eædem species deberent semper esse effectivæ earundem notarum. Sed non sunt; quia contingit sæpe mulieres eadem specie affectas, & eandem rem desiderantes, diversas producere prolium signaturas. Ergo species per se non efficiunt illas, sed alia causa. Assumptum probatur exemplis. Nam si contingat duas desiderare cerasa negata, poterit esse quod una inducet in fœtum tantum maculam rubram, alia particulam carneam cerasum referentem, tertia fœtum habentem proprietatem cerasa vel odiendi vel appetendi; imo quarta propter morsum negatum in exemplo 16. causavit mortem suæ prolis. Denique, si una mulier terreatur à fele ex improviso insiliente, contingere potest, quod ejus fœtus habebit faciem

ciem figura felis, sicuti est in exemplo 8. ejus quæ terrebatur à marito; & in exemplo 27. gallinæ quæ terrebatur ab accipitre; & in exemplo 19. mulieris quæ terrebatur à rana: si secunda etiam terreatur à fele, eodem modo contingere potest, quod illius fœtus non habebit nisi cicatrices in illo loco, in quem contra matrem felis insiliit, tanquam vestigia pedum ejus; ut aliquibus audivi evenisse: si tertia, contingere poterit quod ejus fœtus nascetur pilosus, sicuti felis; ut est in exemplo 7. & 24. si quarta, poterit fieri quod ejus fœtus nascetur cum odio naturali felium, ut est in exemplo 17. si quinta, poterit fieri quod ejus fœtus totius corporis conformationem habebit aliquo modo ad similitudinem quadrupedis seu felis comparatam; ut patet in exemplis 8. 9. & 12. fœtus toto corpore ad similitudinem diaboli conformati. Hi effectus tam diversi non possunt eidem speciei pèr se adscribi, quia sic una & eadem species posset producere figuram, colorem, occultas proprietates, substantiam corpoream, res nempe diversissimas, quod est impossibile. Ergo.

Octavo; Figuræ, numeri, quantitatis, situs, nullæ sunt propriæ species; nam sunt sensibilia communia, quæ non habent propriam speciem, ut dicunt philosophi, sed cognoscuntur solum per quendam modum quem speciei propriæ superaddunt: sed in

fœtu mutantur sæpe partium figura, numerus, quantitas, situs: ergo non mutantur à speciebus figuræ, numeri, &c. quia earum nullæ species sunt. Denique, etiamsi illa accidentia haberent propriam speciem, tamen illæ species non possent esse productivæ similis accidentis realis, quia illa ipsamet accidentia non sunt activa, nec productiva sui similis; ergo multo minus species eorũ, cum sint minoris entitatis. Quod in fœtu illa accidentia mutentur, patet exemplis. Nam mulier perterrita à diabolo, simia, rana, producit fœtum habentem similitudinem diaboli, simiæ, ranæ, ut est in exemplis 8. 9. 12. 19. 23; & gallina ab accipitre perterrita producit pullum similem accipitri, ut est in exemplo 27. ergo mutatur figura. Si aliqua terreatur à monstro habente quatuor crura, est possibile ut producat fœtum habentem quatuor crura: ergo mutatur numerus. Quædam territa ab imagine in qua depictus erat puer hydrocephalus, peperit fœtum cum magno capite, ut est in exemplo 15. ergo exprimitur quantitas. Alia fuit territa à marito minitante ejus capiti gladio stricto, & peperit fœtum cum vulnere in capite, ut est in exemplo decimoquarto, quod refertur ad partium situm: ergo potest permutari situs. Nec valet dicere, quod figura, quantitas, numerus, superaddant modum speciebus propriis, & ratione illius modi possint efficere similem

milem in fœtu figuram, quantitatem, numerum, &c. quia sic saltem non possent illa efficere, nisi facta prius mutatione in sensibili proprio: at sæpe in fœtu solum mutatur figura, quantitas, numerus, &c. nulla facta circa sensibile proprium mutatione: ergo. Subsumptum probatur; quia quæ mulier terrebatur à simia, rana, &c. producebat quidem in fœtu figuram & similitudinem simiæ & ranæ, sed tamen non colorem earum.

Nono; Substantiæ non cadunt in phantasiam, sed tantum accidentia: solus vero intellectus substantias percipit: ergo species phantasticę tantum sunt species accidentium: ergo tantum etiam possunt producere accidentia, & non substantias. Atqui in fœtu sæpe producuntur substantiæ, id est, res novæ forma & materia constantes; ut tumores carnosi diversicolores in exemplo decimo octavo, eminentiæ instar cornuum in exemplo nono & duodecimo, fragra carnea in exemplo vigesimo, pili in exemplo quinto, &c. Ergo species phantasticæ effective non producunt eas. Nec valet dicere, quod species non producunt materiam & formam, sed materiam idoneam ex corpore seligant, & moveant eam ad locum determinatum, & in eam imprimant accidentia rerum imaginatarum; quia inprimis hoc esset dicere, species cognoscere ex qua materia debeant tales substantiæ fieri, & ubinam illa

materia in corpore fœtus vel matris contineatur, & quo, & per quas vias duci debeat, &, in summa, species habere intellectum. Secundo, quia sic species haberent vim & per se movendi humores determinatos ad loca determinata, & eos alterandi: adeoque majorem vim quam anima in humores sibi subjectos; imo majorem vim quam ipsæ intelligentiæ, quæ movent quidem, sed non possunt alterare; hæ vero utrumque facerent. Tertio, sequeretur species habere vim conformandi; quia tales substantias, ut cornua, ungues, carnea fragra, efformare, est actus conformatricis: sicque sequeretur species, quæ minimæ sunt entitatis, esse tam efficaces & nobiles, quam ipsa facultas conformatrix, quæ à philosophis divinissima fuit appellata, & supernis intelligentiis adscripta vel comparata.

Conclusio XLIII. Phantasia, mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituũ motu, potest aliquas circa fœtũ facere mutationes.

Hæc conclusio patet ex conclusione 31. & 32. Dico autem aliquas; quia non potest facere omnes. Multæ enim à phantasia in fœtu contingunt signaturæ, quæ non possunt animi passionibus, aut inde sequenti spirituum & humorum motui, adscribi. Pro cujus intelligentia est notandum, læsiones & permutationes quæ circa fœtum contingunt esse duplices; aliæ sunt communes, aliæ parti-

particulares & determinatæ. Communes; ut abortus, mors ipsius fœtus, morbi aliqui interni; externæ etiam deformitates aliquæ, ut confusæ & indistinctæ maculæ nullam rem distincte referentes; certa etiam vitia conformationis, ut nimia unius partis magnitudo aut parvitas, alicujus in numero defectus vel exsuperantia, excrescentia aliqua carnosa rudis & informis, nulli rei præcise similis, partis alicujus curvitas vel transpositio, &c. Peculiares seu determinatæ notæ seu deformitates sunt quæ peculiarem & determinatam aliquam habent figuram, colorem, situm, magnitudinem, materiam; vel cum aliqua re externa habent similitudinem; aut rem aliquam externam; ut fructum, aut animal, aut aliud quippiam, præcise referunt. Tales sunt, faciei figura quæ notabiliter repræsentet ranam, vel simiam, vel avem; vel particula aliqua carnis adnata, quæ lacertam vel verum cerasum repræsentet; vel talis macula, quæ aut colore determinato, aut pilis innascentibus referat vel gallum gallinaceum, vel morum, vel glirem, vel vulnus aliquod, &c. Utræque istæ notæ vel sunt præimaginatæ, sic quod tempore prægnationis mater præcise habuerit phantasiam de iis, vel de rebus cum quibus illæ secundum aliquid habent similitudinem; vel non sunt præimaginatæ, sic quod mater præcise de iis non sit imaginata. Præimaginatæ sunt,

quando (verbi gratia) mater antea fuisset à lupo deterrita, & postea in fœtu appareret vel facies similis lupo, vel cutis tota hirsuta instar lupi, vel pedes sicut ungulæ luporum, vel cicatrices in cute sicut vestigia ungularum lupi, &c. Non præimaginatæ, quando (verbi gratia) mater à lupo valde deterrita fuisset, & in fœtu appareret summus pallor vultus, vel fieret febris, vel fœtus nasceretur cum quatuor manibus, vel cum uno crure, vel esset semigeminus: quæ omnia propter animi passiones phantasiam sequentes contingere possunt. Tales enim læsiones & notæ non sunt præimaginatæ: quia quando mater terrebatur à lupo, non habuit illas species seu notas in phantasia; neque enim tum cogitavit aut de febre fœtus, aut de pallore vultus ejus, aut pluralitate manuum, aut unitate cruris, aut de aliquo quod cum illis similitudinem habeat; sed de lupo, de morte, de morsibus, &c. Communes illæ notæ possunt non tantum à phantasia fieri, sed etiam ab aliis causis; nempe illis omnibus quæ inter causas monstrorum referuntur. Sæpe enim ab aliis causis tales notæ contingunt, etiamsi nulla de iis accesserit imaginatio. Peculiares & determinatæ notæ, & quæ assimilantur rebus aliquibus externis, plerumque non fiunt nisi à phantasia. Interim utræque possunt à phantasia fieri, pariter & imaginatæ & non imaginatæ. De imagina-

tis

tis est manifestum. Nam si (verbi gratia) mulier tempore prægnationis fortiter fuerit imaginata cerasa, & ea ardenter expetiverit, manifestum est, quod cerasorum aliqua similitudo in fœtu non raro exprimatur: & sic de aliis. Fiunt etiam non imaginatæ. Nam si (verbi gratia) mulier à lupo perterrita fuerit, subsequente motu humorum & spirituum in corpore fœtus, potest in eo fieri febris, vultus pallor perpetuus; & mediante motu humorum & spirituum in corpore matris, sanguine materno seu alimentario & spiritibus ab utero & fœtu retractis, & fœtu sic alimento destituto, potest fieri alicujus partis defectus, vel nimia parvitas, illius nimirum, à qua tumultuario illo motu alimentum maxime retrocesserit; vel, semine & sanguine distractis & divisis, potest fœtus fieri vel semigeminus, vel cum quatuor manibus, vel sex digitis, &c. Pariter, si mulier fuerit alicujus rei, ut fragri aut cerasi, desiderio summe affecta, fieri potest ut illo affectu motis humoribus, sanguis impetu ad uterum feratur, & illo impetuoso incursu causa sit ut una pars, in quam maxime irruerit, fiat vel prægrandis, si adhuc illum formatrix facultas regere potuerit, vel remaneat informis, si ab illo fuerit victa & oppressa; vel fieri potest ut cutis corporis alicubi evadat rubicũda, sanguinis portione in habitum

irruen-

irruente. Illæ notæ non fuerunt tunc imaginatæ, quia tunc tantum in imaginatione fuit cerasum, seu colores ejus, & non membri alicujus deformitas aut vitium; & tamen à phantasia causantur.

His positis, dico, phantasiam notas, læsiones & effectus communes posse causare in fœtu, per animi passiones & humorum & spirituum motum: at notæ peculiares, requirentes determinatum colorem, situm, figuram & materiam, & notas imaginatas, seu notas respondentes rebus imaginatis, & determinatas secundum species in phantasia receptas, non posse facere solum & per se, mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu; sed necessario insuper alia ratione. Hanc posteriorem partem, scilicet, quod peculiares notas, seu notas præimaginatas non possit facere per animi passiones, proxima conclusione ostendetur. Quod vero aliquas læsiones & permutationes, nempe communes jam dictas, per eas efficere possit, quod est in conclusione, sic declaratur. Proprius & perpetuus effectus passionum animi est, mediante motu cordis, humores corporis & spiritus agitare, ut est manifestum: sanguis & spiritus materni moti possunt, vel impetu, vel nimia quantitate, ad uterum & fœtum ferri, vel ab eo avocari: per utramque actionem necessario debet fœtus alterari, imo alterari &

affici

affici variis modis: ergo per illas potest phantasia fœtum immutare. Porro, quia corpus fœtus est contiguum corpori matris, & humores & spiritus fœtus sunt humores & spiritus matris, & à matre derivantur, & cum matris humoribus sunt continui, ideo per sympathiam quæ est illorum corporum inter se, necessum est, ut cum humores matris agitantur, etiam agitentur humores & spiritus fœtus: at illis motis & agitatis, necessarium est, ut tenerum fœtus corpus variis permutationibus afficiatur: ergo animi passiones, & consequenter phantasia mediantibus illis, potest illud variis modis permutare.

Dico ergo imprimis, quod hac ratione possit causare abortum, facultate uteri expulsiva propter corporis turbationem irritata.

Secundo; potest causare mortem fœtus, & varios morbos internos: idque variis modis. Primo, quatenus ab illis passionibus potest causari morbus in corpore matris, qui propter vicinitatem communicetur corpori fœtus; ut febris & alii morbi: matre enim ægrotante, non potest fœtus bene valere. Secundo, quatenus per illas animi passiones sanguis, spiritus, & calor matris ab utero & fœtu sursum retrahuntur, vel è contra nimis confertim ad eum mittuntur. Exinde enim fœtus alimento & calore destitutus, refrigeratur, contabescit & moritur: ex hoc in febrem

brem incidit, aut facultas ejus vitalis suffocatur. Tertio, quatenus ex illo motu potest mensium profluvium matri oboriri, unde fœtus languet, exit vel perit. Quarto, quatenus pravi & corrupti matris humores motu illo fluctuantes, versus uterum transmitti possunt, à quibus fœtus afficitur. Quinto, quatenus humoribus matris motis etiam moventur humores fœtus: ex eorum enim inordinato motu varia mala contingere possunt; nempe vel teneriorum arteriarum ruptio, hæmorrhagia, vel febris aliqua, vel obstructiones, vel apostemata, &c. Sicuti enim illa in adultis ab agitatis humoribus fieri possunt, ita multo magis in tenero fœtu. Illa motione humorum insuper actiones fœtus interpellantur, & præcipue facultas conformatrix; ex quo plurimæ monstrosæ contingere possunt deformitates.

Tertio; potest etiam causare morbos externos, deformitates, maculas, notas, & varia vitia conformationis. Eadem ratione fieri potest ut una pars fiat longe major altera, & proportionem naturalem excedat; quatenus agitatis humoribus, fieri potest ut plus alimẽti ad unam mittatur quã ad alteram. Fieri etiam potest ut una maneat informis, altera formata; quatenus propter humores magna cõpia in unam impulsos, formatrix obruta illic in suo opere impeditur, in altera vero non, unde illam non form1at, vel deformat. Non aliter

ter ác si quis in vasis argillacei unum latus molem aliquam argillæ injiceret: tum enim illud latus maneret informe, alterum vero esset formatum. Possunt etiam maculæ in fœtum induci, sanguine, vel bile, vel melancholia in aliquam partem externam motu illo decumbentibus, qui in partis alimentum transeuntes, cutem simili colore inficiant; vel pravis aliquibus è corpore matris humoribus ad fœtum transmissis, qui partem quam alunt pravo colore tingant. Potest etiam fieri ut fœtus aliqua parte mutilus evadat, propter defectum scilicet alimenti; ipso, nempe, propter turbulentum humorum motum ad alias partes converso: sicuti & alias, sine operatione imaginationis, propter alimenti defectum, monstra mutila nasci contingit.

Verum hæ permutationes non sunt veræ signaturæ, sed potius monstrosæ deformitates: & non sunt notæ peculiares determinatæ ad similitudinem rerum imaginatarum, sed fiunt à facultate conformatrice propter animi passiones læsa; quæ conformatrix eas fortuito facit, pro fortuito humorum in hanc vel illam partem incursu, & non prout modo quodam particulari secundum species in phantasia receptas determinatur. Ex quo patet, istiusmodi permutationes quæ fiunt in fœtu mediantibus animi passionibus, vere & formaliter nō causari à phantasia, sed solummodo

modo & proprie ab ipsis animi passionibus; & proinde non debere phantasiæ adscribi, sed illis. Phantasia enim ad eas vere & effective non concurrit, sed totaliter fiunt à virtute animi passionum: & ita fiunt, sicuti passiones ex natura sua eas facere natæ sunt: & propter hanc vel illam hujus vel illius rei imaginationem, non fiunt aliter atque aliter. Atque adeo phantasia non aliter concurrit, quam quatenus excitat in actum ipsam appetitivam, quæ vere & efficienter eas causat: etsi tamen non immediate, sed mediante potentia motiva cordis & aliorum membrorum. Quando illæ permutationes seu notæ ita fiunt, ut varientur & determinentur secundum hoc quod est imaginatum; ut quando (verbi gratia) est imaginatum monstrum habens quatuor manus, & nascitur fœtus cum pluribus manibus; aut est imaginatū monstrum carens uno pede, & fœtus nascitur altero pede destitutus; aut est imaginatum cerasum, & postea apparet in fœtu aliqua nota habens similitudinem cerasi: tum ad illas phantasia proprie concurrit, illas nimirum determinando, ut fiant aliæ atque aliæ, secundū hoc quod est imaginatum. Et merito tales phantasiæ adscribuntur. Sed cum phantasia non aliud facit quam excitat animi passiones, animi vero passiones tum ulterius mera virtute propria causant ejusmodi perturbationes, & tales quales ipsæ ex natu-

natura sua natæ sunt facere, sic quod, sive hoc sive illud sit imaginatum, sive leo, sive lupus, sive serpens, sive gladius, sive vulnus, sive mors, sive fractura, sive in hac sive in illa parte, per hoc læsio & signatura non sit alia atque alia, & in nullo determinata ad hoc quod fuit in imaginatione; tum vere talis effectus non pertinet ad phantasiam, ut propriam causam, sed solummodo ad animi passiones.

Conclusio XLIV. Notas & signaturas peculiares, seu signaturas imaginatas, id est, rebus in phantasia præconceptis assimilatas, non potest phantasia edere mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu; sed necessario alio modo.

Hæc conclusio, ut dixi supra, est contra D. Thomam part. 1. quæst. 110. art. 2. resp. ad 1. & quæstione 117. & part. 3. quæst. 13. art. 3. ad tertium, & 3. contra gentes cap. 103. ubi dicit, animam & phantasiam non posse movere corpus, nisi mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu: & nuspiam agnoscit (quod sciam) alium modum, quo possit corpus seu proprium, seu fœtum immutare. Pro quo est notandum, quod non negem, quin ad ejusmodi determinatas & particulares signaturas concurrant animi passiones; docet enim experientia phantasiam raro signare cum est simplex, sed solummodo quando subito ti-

more aut desiderio est comitata: sed dico, illas animi passiones, mediante motu humorum, per se & effective illas non facere; seu dico, humores ab animi passionibus motos, suo illo motu, ac in fœtum fortuito & confuso incursu, illas per se immediate & effective non facere, sed solum concurrere ut causam sine qua non, proximam vero & effectivam causam esse aliam. Hanc conclusionem etiam tenent Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. quæst. 30. art. 2. ubi contra D. Thomam dicunt, impossibile esse dare rationem variarum notarum quæ in fœtu contingunt; tenendo phantasiam corpora non aliter quam per animi passiones immutare.

Probatur primo: Proprius per se & proximus effectus animi passionum est movere humores & spiritus, tum proprii corporis, tum etiam fœtus; non determinate hos vel illos, sed omnes simul, id est, totam massam sanguineam simul, & motu quodam confuso ad intra & extra, sursum & deorsum. At tali confuso motu non possunt peculiares & determinatæ notæ certo colore, figura, materia, quantitate, & in certo situ corporis nascentis produci. Ergo phantasia per animi passiones illas non producit.

Probatur secundo: Contingunt in fœtu plurimæ notæ peculiares & determinatæ, habentes determinatam figuram, colorem,

situm,

situm, quantitatem, materiam; quæ non possunt fieri, nisi à determinata actione facultatis conformatricis. Atqui passiones animi non conformant (etenim appetitus non est facultas conformatrix) neque etiam conformatricem possunt determinare. Ergo non contingunt per eas. Quod animi passiones non possint facultatem conformatricem determinare, est manifestum. Nam per quid determinarent? non per species; quia non habent, nam appetitus non est cognoscitivus: non seipsis; quia eandem passionem, verbi gratia terrorem, sequuntur notæ diversæ, unum autem non potest determinare ad diversa: non per motum humorum & spirituum; quia ille est confusus: ergo. Denique, quia, quid desiderium, vel terror, vel motus humorum habent commune cum figura, colore, quantitate, situ, & cum figura simiæ, cum colore cerasi, &c. ut possint notas secundum illa determinare?

Tertio: Si imaginatio signaret per animi passiones, imaginatio de diversissimis rebus deberet signare eodem modo: at non signat eodem modo, sed diversissimis: ergo. Major probatur. Quia de diversissimis rebus imaginatio sæpe movet eandē passionem. Sic de quacumque re desiderabili fit imaginatio, oritur semper idem specie desideriū;& de quacunq; re terribili fit imagintio,

sem-

semper oritur idē specie terror. Sic sive terreat à leone, sive à tigride, sive à diabolo, sive ab hoste, idē est specie terror, secundū magis & minus differens. At eadem specie passio eodem modo afficit cor, & fere eundem inducit humorum & spirituum motum: nam in omni timore semper calor & spiritus feruntur à circumferentia ad centrum, & in omni gaudio semper à centro ad circumferentiam. Manente autem eodem humorum & spirituum motu, idem deberet sequi effectus, & eadem fœtus permutatio. Ergo deberet semper oriri in fœtu eadem signatura. Unde, sive mulier terreretur à mure, sive à simia, sive à gladio, sive à viso vulnere; semper deberet fœtus eodem modo signari. Atqui contrarium docet experientia. Nam quæ terretur à simia, signabit fœtum aliqua similitudine simiæ, quæ à glire, aliqua similitudine gliris, ut pilis, &c. quæ à vulnere aut gladio, aliqua similitudine vulneris, ut cicatrice, macula sanguinea, &c. Ergo.

Quarto: Si imaginatio signaret per animi passiones, contrariæ passiones deberent signare contrario modo: at experientia docet sæpe non ita signare, sed eodem: ergo. Etenim desiderium & terror, quæ sunt contrariæ passiones (cum una consistat in prosecutione, altera in fuga) sæpe signant eodem modo. Nam si una mulier inspexerit pulchram picturam desiderio habendi prolem similem

similem ei, fiet ut prolem producat similem; ut est in exemplo 1. & 2: è contra, si alia inspexerit picturam ursi cum terrore quodam, fieri potest ut etiam producat fœtum similem ei; ut est in exemplo 7. Ergo utraque passio causabit eandem signaturam, nempe similitudinem cum pictura inspecta. Probatur clarius alio exemplo. Si aliqua habuerit simiam, & eam valde amaverit, & cum ea luserit, & ea delectata fuerit, fieri potest ut producat prolem habentem similitudinem aliquam cum illa; ut patet in exemplo 23: si vero alia è contra à simia deterrita fuerit, fieri poterit quod etiam producet fœtum cum eadem similitudinem habentem; ut est in exemplo 7. & in exemplo 27.&c. in quibus per terrorem in fœtu fuit expressa figura animalis de quo terror fuit. Pariter, si mulier desideraverit comedere morum, & non habuerit; fieri poterit quod fœtus erit signatus similitudine mori: è contra, si alia à moro in faciem ex improviso injecto fuerit perculsa, fieri poterit quod etiam in ejus fœtu figura mori expressa relucebit. Ergo contrariæ passiones easdem inducunt signaturas.

Quinto: Cum producitur fœtus habens similitudinem in figura cum re imaginata, ut cum producitur fœtus similis lineamentis & figura faciei viro aut picturæ, simiæ aut cani, de quibus mater est imaginata; quomodo

modo animi passiones possunt esse causa talis similitudinis in figura? aut quomodo confusus ille motus humorum & spirituum ad extra & intra potest esse causa figuræ, & accidentium illius rei imaginatæ? Motus ille humorum est calefactivus vel frigefactivus, adducendo vel amovendo humores calidos vel frigidos: at quomodo potest esse factivus figuræ in aliqua parte, & quidem figuræ imaginatæ? Quod certe nec animi passiones, nec motus humorum possint figuram immutare, fatetur D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad 3. ubi, cum dixisset phantasiam, mediantibus animi passionibus, & humorum & spirituum motu, corpora permutare, subjungit, ideo corpus obedire forti imaginationi quoad calorem & frigus, & alia consequentia: sed aliæ, inquit, dispositiones corporis, quæ non habent ordinem naturalem ad imaginationem, non possunt transmutari ab ea, quantumcunque sit fortis; puta, inquit, figura manus vel pedis, vel aliquid simile.

Sexto: Cum mater, territa à vulnere quod vidit in facie alicujus hominis læsi, producit fœtum cum rubra cicatrice in facie, aut deterrita à marito iracundo ictum gladii minitante, producit fœtum cum vulnere vero in capite, ut est in exemplo 14. quomodo possunt animi passiones esse causa talis notæ? Fateor equidem eas, motu humorum, posse

posse esse causam ut aliqui humores erumpant in pueri cutem, & ibi maculas faciant, ut supra est ostensum: sed tales maculæ non possunt esse in determinata parte, cum determinato colore, cum determinata figura, sed tantum fortuitæ, pro fortuito humoris hujus vel illius, in hanc vel illam partem, hac vel illa quantitate, expulsu. At quomodo possunt esse causa maculæ determinati coloris exsistentis præcise in capite, figuræ oblongæ instar vulneris, secundum normam & dictamen prægressæ imaginationis? Motus enim ille humorum est confusus per totum ad extra vel intra, non in determinatam partem; est totius massæ sanguineæ, & non specialiter alicujus humoris solius, rubri, flavi aut nigri; est humoris multi, & non præcise tantilli, qui parvulam notam facere possit solummodo magnitudine cicatricis; est humoris irrumpentis in cutem modo confuso, & non tali, ut recte facere valeat unam maculam oblongam instar vulneris, &c. Aut quomodo motus ille humorum erit causa veri vulneris in tali loco determinato?

Septimo: Cum mulier perterrita à mure producit in fœtu maculas consitas pilis nigris, vel perterrita ab homine habente formam diaboli producit ungulas & cornua, aut perterrita à lacerta producit fœtum habentem lacertam in pectore, quomodo animi

mi passiones, seu motus ille confusus humorum in venis & arteriis exsistentium, possunt esse causa eorum? Quomodo motus ille generalis humorum est causa, ut, quasi per electionem, solæ fuligines vel humores, pilis aut cornibus generandis apti, in determinatam corporis partem ferantur, & non sanguis aut bilis? &c. Quomodo ille confusus motus humorum impellit sanguinem in cutem tali quantitate & modo, ut præcise fiat ex eo forma lacertæ, & non rotundæ alicujus molis; & tum præcise forma lacertæ, & non cerasi, quando de lacerta fuit terror & imaginatio; tum vero cerasi seu rotundi tuberculi, & non lacertæ, quando cogitatio fuit de ceraso aut moro? Sunt equidem hæc opera facultatis conformatricis determinate conformantis, secundum dictamen & regulam prægressæ imaginationis: quare non possunt per se animi passionibus, aut turbulento humorũm & spirituum motui adscribi. Infinita alia argumenta ex particularibus notis in fœtu elucentibus possent desumi, quæ brevitatis causa omitto.

Conclusio XLV. Notas peculiares & imaginatas in fœtu causat phantasia dirigendo potentiam conformatricem.

Pro quo sciendum est, omnes deformitates, notas, & vitia conformationis, quæ in fœtu contingunt, effective facere ipsam conformatricem. Quidquid enim in toto corpore

pore conformatur, sive bene, sive male, sive cum hac figura, sive cum illa, sive cum hoc colore, quantitate, situ, seu cum aliis, totum facit conformatrix, non phantasia. Phantasia enim nihil conformat, nec est conformatrix; ipsa autem conformatrix est quæ omnia conformat, tam ea quæ male, quam quæ bene sunt conformata. Verum phantasia aliquando seducit conformatricem à recta conformatione, quam secundum speciem & naturam seminis in quo est facere deberet, & determinat ad aliquid conformandum secundum similitudinem sui, seu ejus quod est imaginatum: & sic causat ejusmodi notas determinative, faciendo ut fiant tales vel tales. Et hac ratione merito potest dici esse causa earum: & illarum quas facit hac ratione, longe aliter est causa, quam illarum quas facit mediantibus animi passionibus. Ad has enim vere nihil confert, nec eas facit, nec determinat, ut ostensum est; ad illas vero concurrit determinando, & causando ut fiant hæ vel illæ, prout hoc vel illud est imaginatum: & sic merito est causa illarum, harum non.

Probatur conclusio. Etenim ostensum est exemplis, & est communis opinio omnium hominum, phantasiam aliquas peculiares & determinatas notas in fœtu posse causare: illas non facit per se, seu nudum suum actum

imaginationis; non etiam per ſpecies ſuas.; non per animi paſſiones, ut de ſingulis eſt oſtenſum; & tamen facit, adeoque facit aliquo modo: nullus modus poteſt excogitari quo facere poſſit, præterquam in concluſione aſſignatus: ergo facit illo. Confirmatur: Poſita mutatione in effectu, neceſſario debet præceſſiſſe mutatio in cauſa proxima & ſynectica: iſtæ notæ ſunt effectus conformatricis, & conformatrix eſt ſynectica cauſa illarum, nam ſunt vitia conformationis: ergo cum illæ eveniunt, neceſſario debet conformatrix eſſe immutata. At à nullo poteſt immutari niſi à phantaſia; quia phantaſiam ſequuntur ejuſmodi notæ. Ergo ipſa eſt quæ immutat eam. Non poteſt immutare, niſi per modum dirigentis: ergo dirigit eam, & ad ſic vel ſic conformandum determinat.

Probatur ſecundo: Si tales notæ contingerent per animi paſſiones, & humorum & ſpirituum motum, & non per operationem facultatis conformatricis ſic vel ſic directæ, poſſent tales notæ etiam fieri in proprio corpore. At non fiunt: nunquam enim propter noſtram imaginationem in corpore noſtro fiunt ullæ notæ aut ſignaturæ, nunquam maculæ ullæ, nunquam membrorum figura, quantitas, ſitus, numerus permutantur: & quantumcumque mater imaginetur, nunquam illas notas proprio corpori

pori imprimit, quas fœtui. Ergo verisimile est hoc fieri propter conformatricem, quam phantasia immutat & dirigit, quæ in fœtu est in actu suæ operationis, in matre vero & adultis jam cessavit. Quæ enim posset esse alia causa, cur illæ in fœtu seu homine fiente fierent, in adultis & jam factis non, si non esset ipsa conformatrix? Neque valet dicere, ideo hoc fieri, quia corpus fœtus est tenerum, molle, & facile receptivum impressionis humorum & spirituum; corpus vero hominis jam facti & adulti durum, & minime receptivum earum: primo, quia illa diversitas in duritie non est tanta, ut per illam unum corpus valeat eas recipere, aliud non: secundo, quia non ita humores & spiritus notas illas imprimunt in partes, sicut sigillum imprimit figuram in ceram, vel sicuti substantia colorata in murum projecta colorem imprimit in eum; sed quatenus humores in ratione alimenti ingrediuntur substantiam membrorum, & membra ad eorum ingressum dilatantur & recipiunt eos, & in se convertunt, & sibi applicant; que receptio & dilatatio tam bene fit in adultis, quam in tenero fœtu. Imo videtur quod talis impressio multo magis deberet fieri in proprium corpus, si fieret motu humorum, quam in corpus fœtus; cum & motus sit violentior in proprio corpore quam in corpore fœtus, & omnis actio & impressio fortius & efficaciu-

fiat in propinquum quam in remotum. Verum difficultas est

Quæstio XV.

Quomodo possit conformatricem dirigere.

C*Onclusio* XLVI. Dirigit conformatricem per species exemplariter.

Hanc conclusionem videtur innuere Avicenna lib. 3. sen. 21. tract. 1. cap. 6. loquens in hæc verba: Et dixerunt quidam sapientum, & non sunt elongati à judicio possibilitatis, quod de causis assimilationis est illud quod exemplificatur, cum est dispositio conceptionis in mente mulieris, aut viri, ex forma humana exemplificatione firma. Ubi per verbum (exemplificationis) manifeste videtur innuere, speciem rerum phantasia conceptam causare assimilationem fœtus per hoc, quod per modum exemplaris dirigat potentiam conformatricem.

D. Augustinus, etsi in aliis locis, supra commemoratis, videatur velle species assimilare fœtum effective; tamen lib. 3. de Trinit. cap. 8. videtur clare innuere eas id facere exemplariter & objective. Loquens enim de ovibus Iacob, sic inquit; Ut autem de varietate virgarum pecorum conceptorum color aliquid duceret, fecit hoc anima gravidæ pecudis per oculos affecta forinsecus, & interius pro suo modulo formandi regulam

tra-

trahens. Vbi per verbum *regulæ* videtur indicare, animam seu formatricem assimilare fœtum, regulatam & directam à speciebus oculo & phantasia conceptis. Sicuti enim regula non facit lineam, sed dirigit; ita phantasia & species phantastica non faciunt notas & figuras ac lineamenta fœtus, sed dirigunt.

Pro hujus conclusionis intelligentia est sciendum, tres modos posse assignari, quibus dici possit hæc directio fieri: vel scilicet per imperium phantasiæ super conformatrice; vel per sympathiam singularem cum ea; vel per communicationem specierum. Per imperium vel sympathiam, dicendo quod phantasia habeat aliquod imperium politicum super conformatrice, vel aliquam talem sympathiam, per quorum alterum, quando fortiter aliquid apprehendit, ita afficit conformatricem, ut debeat aliquo modo conformare secundum hoc quod ipsa apprehendit. Per communicationem specierum, dicendo quod species phantasia perceptæ imprimantur spiritibus & sanguini matris, & continuitate quadam etiam sanguini & spiritibus fœtus; & ibi per modum cujusdam exemplaris disponant & dirigant conformatricem, ad conformandum secundum exemplificationem & determinationem earum. Verum dico neutro priorum modorum dici posse illam directionem fieri:

quapropter ut fiat tertio modo est necessum.

Nam imprimis, non potest fieri per imperium aliquod quod phantasia habeat super conformatrice. Primo, quia (ut docet D. Thom. part. 1. q. 82. art. 4. Barthol. Medina in 1. 2. q. 9. art. 1. conclus. 2. Fonseca to. 3. Met. lib. 9. cap. 2. Conimbricenses 3. de anima cap. 13. quæstione prima, articulo tertio, & omnes alii) ipsamet voluntas, quæ aliis omnibus potentiis imperat, non habet imperium super potentiis vegetativis seu naturalibus: ergo nec phantasia aut appetitus. At conformatrix est potentia vegetativa. Ergo phantasia non habet imperium super ea. Hoc confirmatur experientia. Etenim, quantumcunque quis velit, imaginetur aut appetat, ut facultas expultrix expellat humorem obstruentem, aut attractrix trahat alimentum in partes tabidas, aut concoctrix concoquat serosos & crudos humores in corpore abundantes, aut distributrix pellat humores huc vel illuc, nihil propterea plus minusve fit; aut si aliqua in his propter illas contingit immutatio, illa tantum contingit propter mutuam aliquam inter eas sympathiam, & non propter ullum unius in alteram imperium aut dominium. Secundo: Si phantasia haberet imperium super conformatrice, signaturæ & notæ in fœtu quam fre-

frequentissime fierent: at fiunt rarissime: ergo.

Non potest etiam fieri per sympathiam aliquam naturalem inter eas. Nam etsi quidem non negem, quin inter phantasiam, appetitivam, & potentias aliquas naturales, ut præcipue inter motivam cordis, intercedat satis magna sympathia; dico tamen, illam sympathiam non esse inter phantasiam & potentiam fœtum conformantem: & ut esset, non posse esse tantam; quod per eam conformatrix posset dirigi & determinari ad tam varios effectus producendos, quales producere experientia est manifestum.

Quod nulla possit esse inter illas sympathia, qua una alteram sic dirigere & movere possit, probo; Quia fundamentum propter quod una potentia alteram sic movet aut dirigit, excitat ad exercitium sui actus, vel determinat speciem ejus, positum est in identitate radicis utriusque; in eo scilicet, quod utraque in eadem anima sit radicata. Propter quam identitatem radicis fit ut, quando anima per unam potentiam exercuit unam operationem, eadem per aliam exerceat aliã, ad priorem illam ordinem habentem. At quando potentiæ non sunt in eadem anima radicatæ, non possunt se mutuo movere. Ideo enim phantasia mea movet appetitum meum, & non appetitum alterius hominis,

 & ap-

& appetitus meus motivam cordis mei, & non alterius hominis, quia phantasia mea,& appetitus,& motiva cordis mei, in eadem anima sunt radicatæ; phantasia autem mea & appetitiva; & motiva alterius hominis in diversis. At phantasia & appetitiva patris seu matris non sunt fundatæ in eadem anima cum conformatrice fœtus: ergo non possunt habere talem sympathiam, qua possint hanc dirigere & movere. Minor probatur. Quia conformatrix vel non est potentia animæ, cum sit ab anima parentum separata, & in alio subjecto, nempe semine; vel est potentia animæ fœtus, sibi ipsi domicilium architectantis: ut puto esse ipsissimam veritatem, quam nos in libro nostro de Hominis procreatione sumus declaraturi.

Secundo; Quia, etsi phantasia parentum cum conformatrice fœtus haberet aliquam sympathiam; tamen illa non posset esse tanta, quod phantasia posset per eam determinare speciem actus conformatricis; sed solummodo tanta, quod posset excitare eam ad exercitium sui actus: quo modo aliæ ejusdem animæ potentiæ sympathiam habentes, solummodo se mutuo movere aptæ sunt. At phantasia determinat conformatricem. Ergo non per talem sympathiam.

Tertio; Quando una potentia dirigit & spe-

ſpecificat actum potentiæ alterius ſine oblatione ſpecierum, tunc non ſpecificat eam niſi determinato modo; naturales enim ſympathiæ ad aliquid unum ſunt determinatæ: at phantaſia variat & determinat actus conformatricis modis infinitis; ergo non per nudum imperium, aut aliquam ſympathiam; ſed neceſſario per ſpecies determinantes eam, quæ pariter ſunt infinitæ. Quod phantaſia variet actus conformatricis modis infinitis, ſic probo. Aſpectu & imaginatione ſimiæ, producitur fœtus habens ſimilitudinem ſimiæ; imaginatione & terrore diaboli, producitur fœtus habens ſimilitudinem diaboli; terrore galli Indici; habens excreſcentias multas diverſi coloris, ſimilitudine illius; terrore accipitris, habens ſimilitudinem accipitris; terrore muris, habens pilos inſtar muris; lacertæ, habens in pectore carneam lacertam; ranæ, habens vultum ranalem: ut in exemplis concluſione 40. allatis eſt manifeſtum. At ſicuti imaginatione illorum animalium producuntur fœtus habentes ſimilitudinem eorum; ita pari ratione, imaginatione aliorum animalium, poſſunt fœtus produci habentes ſimilitudinem eorum. Non eſt enim ratio, cur imaginatione illorum magis poſſint produci fœtus cum ſignaturis eorum, quam imaginatione horum cum ſignaturis horum. At animalia

 à qui-

à quibus possunt matres sic terreri, sunt infinita. Ergo & signaturæ possunt esse infinitæ. Eodem modo aspectu pulchræ picturæ producuntur fœtus pulchri; & aspectu picturæ in qua est ursus depictus, producitur fœtus similitudine ursi; in qua est Æthiops depictus, similitudine Æthiopis; in qua homo pilosus, fœtus totus pilis coopertus; in qua est depictus homo cum magno capite, fœtus habens magnum caput, ad similitudinem illius. At qua ratione intuitu illarum imaginum potuerunt produci fœtus referentes notas & similitudinem earum, eadem intuitu aliarum multarum in quibus *formæ* terribiles sunt depictæ, possunt deinceps etiam produci fœtus referentes similitudinem illarum. Pariter desiderio cerasi, uvæ, mori, signatur fœtus similitudine eorum. Ergo eadem ratione desiderio aliorum fructuum *seu* ciborum, poterit etiam signari similitudine illorum. Et, ut uno verbo dicam, sicut terrore à re habente talem figuram, visum est fœtum produci cum similitudine talis figuræ; & terrore à pictura cum magno capite, produci fœtum cum similitudine in eadem quantitate; & terrore rei habentis partium numerum non naturalem, fœtum simili numeri vitio laborantem: eadem ratione, terrore, vel desiderio, aliarum rerum infinitarum, hanc vel illam figuram, quantitatem, numerum, situm partium habentium, potest

test fœtus eisdem, figura, quantitate, numero, situ, variari. Hi modi sunt infiniti. Ergo.

Quarto; Cum actus conformatricis assimilentur rebus imaginatis, & determinentur secundum eas; quid potest esse causa talis præcise determinationis ad eas, nisi ipsæ rerum species phantasia perceptæ, quæ dirigant & exemplariter moveant conformatricem, ad simile ei conformandum quod ipsa indicant? Certe meo judicio non videtur aliud quippiam esse imaginabile.

Verum objicit aliquis non parva ac levia argumenta. Nulla potentia potest operari secundum exemplar, nisi cognitiva: at conformatrix non est cognitiva, quia est potentia vegetativa: ergo non potest operari secundum exemplar. Major probatur. Etenim exemplar dirigit indicando & monstrando; at indicatio & monstratio non potest fieri nisi cognoscenti: ergo. Confirmatur. Si conformatrix sit cæca, ergo non potest cognoscere colorem, qui à specie phantastica indicatur; non potest cognoscere figuram, & unum ab alio distinguere: si non cognoscit an indicetur color, ruber, an niger, an figura simiæ an ursi an accipitris; quomodo à desiderio cerasi, à terrore visi horrendi vulneris, potest in fœtu magis exprimere colorem rubrum quam nigrū? quomodo magis exprimit figurā simię, cum de simia

fuit

fuit imaginatio, quam ursæ, quam accipitris? & contra, magis accipitris, quando fuit imaginatio de illo, quam simiæ, aut alterius? Confirmatur secundo. Si species determinaret cõformatricem, determinaret per suam rationem repræsentandi: sed nihil potest determinari per repræsentationem, nisi quod repræsentationem cognoscit; conformatrix repræsentationem non cognoscit: ergo non potest per species determinari.

Secundo: si species determinaret conformatricem, species deberet recipi in potentia conformatrice; potentiæ enim determinantur ad hunc vel illum actum per receptionem speciei in se: atqui species phantasticæ non possunt recipi in potẽtia conformatrice: ergo. Minor probatur. Species sunt medium cognitionis, & habent esse repræsentativum; & tales non possunt recipi nisi in potentia sibi proportionata, nempe cognoscitiva: talis non est conformatrix: ergo. Si enim in aliam reciperentur, jam exirent extra propriam potentiam, quod philosophi dicunt fieri non posse. Confirmatur. Species phantasticæ sunt in anima matris. At conformatrix non est in anima matris; sed vel est in anima fœtus, vel non est potentia animæ, ut dixi, sed virtus quædam à parentibus decisa; saltem est separata ab anima parentum, quia est in alio subjecto. Ergo species non possunt conformatrici communicari, & in eam

recipi.

recipi. Patet ſequela: quia ſic migrarent de ſubjecto in ſubjectum; & ſic ſequeretur, quod ſpecies ab una anima poſſent tranſire in aliam, & ab una potentia in aliam; & conſequenter, quod unus homo poſſet communicare ſpecies ſuas alteri homini, & imprimere eas in animam alterius, & ſic alteri conceptus ſuos communicare, & alterius cognoſcere, ſine ſignis ullis aut loquela. Hoc eſt abſurdum, & contra experientiam. Ergo.

Tertio: quod operatur ad exemplar, & præcipue operatione difficili, ſeu ad exemplar difficilis imitationis, & operatione longæ durationis, illud videtur neceſſario continua ſui exemplaris præſentia opus habere, alioqui videtur quod non poſſet illud imitari. At conformatio ad ſimilitudinem rei externæ ad quam formatrix non habet ordinem, ut urſi, diaboli, ſimiæ,&c. eſt operatio difficilis, & diuturnæ durationis, quia illa conformatio durat multis menſibus. Ergo, ſi fieret ſecundum exemplar, deberet formatrix illud exemplar continuo ſibi præſens habere: at non poteſt ſemper habere, quia ſpecies ſubito evaneſcunt; imo ſcribunt aliqui, mulieres aliquas produxiſſe aliquando fœtus ſignatos, quæ rerum, quas phantaſia cogitaverant, non habebant memoriam, nec eas multum cogitatione revolverant. Ergo. Confirmatur. Exacta conformatio

partium

partium externarum fit valde fero, & videtur demum fieri sub postremos menses: a phantasia concepta etiam in coitu fœtum signat: ergo non ratione speciei phantasticæ conformatricem dirigentis, sed alio modo. Sequela probatur: quia species illa in coitu concepta jam evanuit, antequam perventum sit ad ultimos illos menses, quibus formatrix incipit secundum eam conformare. Ergo non potest eam dirigere. Confirmatur secundo. Si species sic dirigerent conformatricem exemplariter, species quæ sunt fortiores haberent vim majorem eam dirigendi & magis signandi: at species multo tempore imaginatione revolutæ sunt fortiores subito tantum conceptis: ergo illæ deberent magis his signare. At contra fit; quia docet experientia, mulieres, quæ aliquid cum desiderio & terrore subito quodam motu sunt imaginatæ, magis signare illis quæ de aliqua re sunt imaginatæ multis mensibus. Ergo.

Quarto: Si species phantasticæ possent sic dirigere & determinare conformatricem, videtur, quod dirigerent semper, & consequenter quod omnis imaginatio, præcipue fortior, semper fœtum signaret: at non semper signat, sed rarissime: ergo. Major probatur: quia nulla mulier est, quæ tempore suæ prægnationis non habeat aliquando semel fortem de re aliqua imaginatio-

nem;

nem, aut alicujus desiderium. Sequela probatur: quia si species talis fortis imaginationis possent uno tempore, sicut altero, utero & fœtui communicari, possent uno tempore dirigere conformatricem, sicut altero; ipsa conformatrix esset uno tempore æque dirigibilis, sicut altero, fœtus uno tempore mollis & tener, sicut altero, aptus flecti ad nutum conformatricis: ergo nihil deesset ad signaturam: ergo omni tempore deberet fieri.

Sed respondeo ad primum, negando majorem. Ad probationem dico, esse quidem necessarium, ut exemplar indicet & monstret operanti modum quo debet operari, & operans cognoscat monstrationem illius: sed non est propterea necessarium, ut operans sit cognoscitivum. Pro quo est notandum, duplicem esse modum cognoscendi: unum per veram cognitionem, quo modo cognoscunt potentiæ illæ quæ dicuntur cognoscitivæ, sensus nimirum & intellectus; alterum per cognitionem naturalem, seu per instinctum, quo modo cognoscunt etiam potentiæ vegetativæ. Etenim plantæ cognoscunt & distinguunt in terra alimentum, & sibi conveniens sugunt, alio relicto; partes corporis cognoscunt suum alimentum, & una trahit bilem, alia melancholiam, alia sanguinē, aliis relictis, & sic cognoscunt & distinguunt illos; & distinguunt ex-

cre-

crementum contra alimentum, & illud expellunt, hoc retinent. Dico ergo, illud quod operatur ad exemplar, non esse necessario cognoscitivum per veram cognitionem, seu cognitionē proprie dictam; sed sufficit, quod cognoscat per instinctum. Conformatrix autem cognoscit exemplar per instinctum, & ideo potest operari secundum ipsum. Debet autem potentiæ conformatricis divinitati adscribi, quod sicuti alia facit opera admiranda, ita præ aliis potentiis vegetativis possit per instinctum, rudi quodam modo, cognoscere repræsentationem specierum phantasticarum.

Ad secundum respondeo; non esse necessum species illas recipi in conformatrice; sed sufficere quod sint in subjecto circa quod conformatrix versatur; in sanguine scilicet, qui est alimentum fœtus, & objectum conformatricis, vel in spiritu, qui est instrumentum ejus: eo maxime, quod species dirigant ut exemplar; exemplar autem non debet esse internum imitanti, sed sufficit quod sit præsens & propinquum. Et etiamsi dicerentur in conformatrice recipi; nihil inde absurdi sequeretur: quandoquidem non reciperentur ut medium cognitionis proprie dictæ, seu ut repræsentativæ modo cognitivo, sed modo quodam naturali; quo modo eas recipi in potentia non cognitiva nihil vetat.

Ad

Ad tertium respondetur; non esse necessarium ut exemplar sit semper præsens, sed sufficere quod sit præsens in principio conformationis, seu quando conformatrix primo turbatur in operatione naturali, & incipit operari ad similitudinem rei externæ. Quando enim dædala natura jam est conversa ad formã externam, & illam sibi imitandam proposuit, & jam de facto eã imitari incepit, potest progredi in ea, & illam prosequi, etiamsi exemplar seu species dirigens postea evanescat; nec est opus continua ejus præsentia aut directione. Quamvis tamen, si semper præsens esset, & species continuata imaginatione reiterarentur & corroborarentur, magis equidem dirigeretur, & exemplar perfectius exprimeret & imitaretur, quam si evanesceret: sicuti fieri infra quoque dicemus. At vero in primo exordio signaturæ seu non naturalis conformationis, necessum est ut exemplar sit præsens, & species phantasticę sint & fortes, & ad fœtum ac conformatricem perveniant: & ideo, si imaginatio non sit fortis, non potest mulier signare. Et etsi aliquæ ediderint fœtus signatos, quæ ejusmodi imaginationis aut terroris vel desiderii non meminerint, censendum est id factum esse, non quia non habuerunt fortem imaginationem, sed quia non habuerunt actum reflexum super ea, & ad eam non attenderunt, & sic ejus non meminerunt:

aut

aut si omnino non habuerunt fortem imaginationem, illas quæ in fœtu apparuerunt notas & læsiones non fuisse veras signaturas, vi imaginationis impressas, sed alias deformitates monstrosas & casuales. Certum enim est, multas deformitates contingere in fœtu, quæ non sunt signaturæ, nec fiunt vi imaginationis; sed à variis aliis causis, quæ inter causas monstrorum referuntur. Ad confirmationem dico: etiamsi exacta conformatio partium externarum serius fiat, nihilominus posse fœtum ab imaginatione matris in coitu seu primis diebus habita signari: quia primis diebus saltem sternitur à natura aliquod rudimentum fœtus formandi, & sic jam in principio fit aliqua delineatio notæ futuræ; quam inceptam deinceps natura continuo prosequitur, & paulatim succedente exactiore conformatione, magis magisque exprimit. Et sic non fit imaginatio rei alicujus in conceptu, aut primis conformationis diebus, & tribus aut quatuor demum mensibus post conformatrix incipit conformare ad similitudinem illius; hoc enim fieri non potest, quia jam species evanuisset, & sic conformatrix non amplius dirigeretur ab ea: sed statim in illo instanti imaginationis formatrix incipit errare & seduci ab opere naturali, & converti ad formam externam imaginatam; & sic statim sternit aliquod fundamentum ejus, & illud con

continuat, & prosequitur magis minusve, prout vel speciei impressio vehemens aut debilis fuerit, vel conformatrix valida vel imbecilla. Non enim solum postremis mensibus incipit externarum partium conformatio, sed etiam primis: Omnes enim partes in fœtu simul finguntur, tam cito parvæ, quam magnæ; tam cito externæ, quam internæ. Et etiamsi aliquæ aliis prius videantur perfectæ, omnium tamen primum rudimentum æque cito & eodem tempore incepit. Ad secundam confirmationem dico; species impetu & subito conceptas, cum succedentibus animi passionibus magis imprimere, & magis abducere conformatricem à naturali operatione, quam conceptas lente & diuturna imaginatione.

Ad quartum patebit responsio infra, ubi de eo specialiter agemus.

Habemus ergo nunc, quomodo species phantasticæ dirigant conformatricem. Restat videre

Quomodo ipsæ ad conformatricem perveniant. Etenim cum ipsæ sint in cerebro, conformatrix vero sit in utero, & ita sint remotæ, exemplar autem debeat esse propinquum ei quod ad illud operatur; necessum videtur esse, ut ad uterum valeant pervenire; alioqui ex tam longinquo non possent conformatricem permutare. Pro quo est notandũ, quod si formatrix & phantasia radicarentur

rentur in eadem anima, forte non esset necessum species deferri ad locum in quo est conformatrix; sed dici posset, unam potentiam exsistentem in una parte posse afficere & excitare in actum,& eadem ratione etiam determinare & dirigere, aliam potentiam exsistentem in alia parte remota, sine delatione specierum, per hoc solum, quod in eadem anima cum illa radicetur; quatenus cum anima per unam potentiam est operata in una parte, eadem, cum sit in utraque, excitat etiam potentiam quam habet in alia parte. Verum hoc non potest dici de phantasia & conformatrice. Nam phantasia est in anima parentum; formatrix vero est potentia animæ fœtus, & sic non habet eandem radicem cum phantasia: & ideo phantasia non potest tali ratione eam afficere & dirigere; sed ut dirigat eam, necessario debet ad conformatricem deferri. Hanc necessitatem delationis declarat Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem; quando, loquens de modo quo phantasia fœtum immutat, dicit id fieri, visu imaginem transmittente. Verum quomodo illa transmissio ac delatio fit, Galenus modum non declarat. Sit ergo

Conclusio XLVIII. Species deferuntur ad uterum & conformatricem mediantibus animi passionibus.

Hæc conclusio patebit per conclusionem sequen-

ſequentem : ideo de ea ſpeciatim hic nihil agemus. Et ſic tandem eſt expoſitum, quomodo phantaſia fœtum ſignet. Reſtat inquirere, quæ phantaſia ſignet, quando, quantum, & ubi. Docet enim experientia non omnem ſignare. Etenim mulieres tempore ſuæ gravidationis habent varias imaginationes, nec ulla eſt quæ non aliquando fortiter imaginetur; & tamen non omnes, neque ſemper ſignant, quinimo rariſſime. Quænam ergo cauſa eſt, cur aliquando eveniat ſignatura, aliquando non?

QUÆSTIO XVI.

Quænam imaginatio habet illam ſignandi poteſtatem, quæ non.

CONCLUSIO XLIX. Imaginatio cum aſſenſu, & quam animi paſſiones ſequuntur, poteſt ſignare: alia non.

Etenim ſi mulier ſolum nude ac ſimpliciter aliquid imaginaretur, ut ſi, exempli gratia, conſideraret tabulam aliquam, in qua pulchra animalia eſſent depicta, vel turpia, ferocibus oculis, magnis unguibus & acutis dentibus prædita, &c. & ea ſolum admiraretur; aut videret verum leonem, aut urſum in cavea incluſum, quem delectationis gratia iviſſet viſum; aut mendicum deformem, mutilum, ulceroſum, cui pietatis gratia medicinam faceret; aut videret multos excel-

lentes

lentes fructus, & eorum pulchritudinem consideraret, sola simplici imaginatione & intuitu, sine assensu & inclinatione, quam subita fuga aut prosecutio sequeretur: talis foetum non signaret. Sed si sic videret aut imaginaretur illa, quod phantasia in ea inclinaret, vel ea aversaretur, & inde sequeretur actus appetitus, & animi passiones; tunc posset signare. Itaque solum signat phantasia quam sequuntur animi passiones; alia non.

Verum objiciet aliquis: Mulieres in hora conceptus solum nude imaginantes aliquid, puta pulchram vel deformem picturam, sine eo quod intense desiderent illud quod per eam repraesentatur, aut terreantur ab eo, possunt foetum signare. Ergo sola imaginatio signat, sine animi passionibus supervenientibus. Antecedens patet exemplis. Nam quae in hora conceptus intuendo picturam, in qua depictus erat ursus, peperit postea foetum similitudine ursi, non habuit ullum terrorem ab illa pictura; quia sciebat illam non posse eam mordere aut laedere. Quae intuitu imaginis Ioannis Baptistae in hora conceptus, peperit postmodum foetum totum villosum, non habuit terrorem ab illa imagine. Quae inspiciendo imaginem Aethiopis in cubiculo pendentem, produxit foetum nigri coloris, non habuit terrorem ab ea. Omnes enim sciverunt esse imagines, & nulla se posse ab

cis

tis noxa effici: & tamen fœtus earum fuerunt signati per vim imaginationis. Ergo fuerunt signati per nudam imaginationem, & non propter animi passiones eam comitantes. Respondeo: Species habere rerum virtutes & imagines, & picturas non raro appetitum movere sicuti res ipsæ: & etsi ipsa imago, seu figura in imagine depicta non inducat desiderium aut terrorem sui, cum sciatur esse imago, & non res ipsa; tamen cogitatione rei quæ per eam repræsentatur sæpissime appetitus afficitur, & animi passiones sequuntur. Sic imago Christi virgis cæsi, imago mortui parentis charissimi, imago hominum miserrime trucidatorum, sæpissime inducunt dolorem, tristitiam, terrorem, metum, lachrymas, &c. imago fructuum delicatorum desiderium & appetitum; & tamen etiam illæ imagines non sunt ipsæ res. Ratio est, quia non ipsa per se imago excitat appetitum, sed illud quod per illam repræsentatur. Hoc posito, respondeo; mulieres illas signavisse, non quod territæ fuerint ab imaginibus illis per se, sed ab ipsis rebus quæ per illas demonstrabantur: mulieres autem res minimas, & rerum umbras timent. Et sicut timerent Æthiopes, si viderent, homines villosos & sylvestres, si reperirentur, ursos, &c. præcipue quæ teneriores & delicatiores sunt; ita etiam timent vel solas illarum rerum picturas, & ab iis terrorem aliquando concipiunt.

piunt. Accedit quod cum mulier tempore conceptus videt pulchram picturam, sæpe sequatur in ea cogitatio, & desiderium habendi prolem similem ei, & per illud desiderium aliquando signat. Quod si solum consideraret picturam in ratione picturæ, quod scilicet sit pulchra, sic vel sic picta, & præterea non afficeretur ullo desiderio habendi prolem similem illi; certum est, quod non signaret. Quando aliqua tempore coitus vidit imaginem ursi, potest esse quod non habuerit terrorem ab ea, quasi illa, vel ursus aliquis per eam repræsentatus, eam posset lædere vel mordere; scivit enim tantum esse picturam, & se ab ea lædi non posse, & ursum, qui per eam repræsentabatur, à se esse longe remotum: sed cogitavit quod forte per illius intuitum ejus fœtus posset signari & deturpari aliqua similitudine ejus, & sic territa fuit, & terror ille signavit: & sic de aliis. Quapropter dico, quia mulieres audiverunt, intuitum & cogitationem rerum horrendarum & turpium solere aliquando fœtus signare, ideo cum ipsæ eas vident, timere, & ea ratione signare. Quod si mulier rustica & hebes, quæ nunquam audivisset imaginationem talem vim habere, inspiceret eas, credo quod raro, & non ita facile signaret.

Sed instabit aliquis: Si mulieres signarent per hoc, quod post aspectum & imaginatio-

nationem rei alicujus, timerent ne illo aspectu vel imaginatione fœtus earum læderentur, sequeretur, quod non signarent per simplicem imaginationem, sed per imaginationem reflexam; imaginando scilicet suam imaginationem fore noxiam, & concipiendo terrorem ab ea: atqui signant per simplicem imaginationem, & non per talem imaginationem reflexam: ergo. Minor probatur. Non enim signant, quia timent ne sua imaginatio fœtum lædat, sed quia imaginatio lædit, ideo timent; & sic imaginationem signare præcedit timorem earum, & non sequitur: & ita non signant per illum, nec propter ejusmodi actionem reflexam, sed propter imaginationem simplicem. Confirmatur. Oves Iacob, videndo & imaginando virgas diversicolores, signaverunt fœtus suos: at non signarunt per ejusmodi actionem reflexam, quia in bru is non est actio reflexa. Eodem autem modo quo illæ imaginatione virgarum signaverunt fœtus suos, eodem videntur & mulieres illæ intuitu & imaginatione picturarum signavisse suos. Ergo non per ejusmodi actionem reflexam. Denique, si mulieres signarent per actionem reflexam, sequeretur quod bruta non signarent: atqui signant, ut patet in exemplis conclus. 40. & in iis quæ sequuntur: ergo.

Secundo; Oves Iacob signaverunt fœtus,

suos per nudam imaginationem, sine ullis passionibus eam comitantibus. Ergo illæ non sunt necessariæ. Antecedens probatur: quia non est verisimile, oves Iacob fuisse deterritas ab albis virgis decorticatis: si enim deterritæ fuissent, non ibi hæsissent, neque coivissent.

Tertio; Habetur supra, in exemplis conclusionis quadragesimæ, columbas producere pullos diversi colores, si videant columbas diversicoloris in columbario depictas; gallinas pariter pullos variegatos, si ova earum diversis coloribus depingantur; equas hinnulos pulcherrimis maculis distinctos, si equi admissarii diversis maculis in dorso fuerint depicti; pavones pullos albos, si incubantibus lintea alba objiciantur; bruta in montibus nivosis albos fœtus, imaginatione nivis albæ. In his omnibus exemplis nuda imaginatio, nullis comitata animi passionibus, fœtus signat: nullum enim illorum animalium imaginatione præfatorum objectorum videtur habere occasionem desiderii vel terroris. Ergo passiones non sunt necessariæ ad signandum.

Sed respondeo ad primum; negando minorem. Ad probationem dico; Imaginationem simplicem posse quidem signare, & sæpissime per simplicem imaginationem debuisse contingere signationes, priusquam mulieres haberent scientiam virtutis ejus, & prius.

priusquam inciperent sic reflecti super ea, & timere eam: tamen, postquam jam experientia didicerunt eam signare, inceperunt suam imaginationem metuere, & metu illo causato, per reflexionem signant magis: & ita dico posse eas quidem signare per simplicem imaginationem; sed magis signare, si accedat reflexio. Et hæc est ratio cur frequentius signent homines quam bruta: quia homines, propter conjunctionem intellectus, habent illam reflexionem, bruta vero, propter defectum illius, carent ea. Nisi forte reflexio talis sit, ut corrigat & coerceat actum imaginationis: quo casu tantum abest ut augeat occasionem signandi, ut potius impediat, sicut infra dicemus. Ad assumptum subsyllogismi respondeo; Simplicem mulierum in commemoratis exemplis imaginationem potuisse sequi animi passiones, ut supra est declaratum: & ideo potuisse eas signare per simplicem imaginationem, seclusa omni reflexione.

Ad secundum respondeo; Signaturam ovium Iacob fuisse supernaturalem, & ideo non esse mirum, si ea contigerit alio modo quam naturales fieri possunt; & ideo ex ea nihil quoad signaturas naturales potest inferri. Fuisse supernaturalem probatur authoritate Chrysostomi, Homilia 57. super Genesim; qui loquens de ovibus illis, dicit illud transcendisse ordinem naturæ, & mi-

raculo adſcribit : tum etiam Theodoreti commentario ſuper Geneſim quæſt. 88. dicentis, Iacobum objeciſſe ovibus virgas decorticatas, non, inquit, quod in eis confideret; ſed quod divinam opem exſpectaret. Quibus verbis indicat, illud etiam non naturale, ſed miraculoſum fuiſſe. Quod etiam tenent Coſtæus in ſuis Diſquiſitionibus, Sylvaticus in hiſtoriis, Vayrus in lib. de Faſcino, & alii. Probatur etiam verbis ſacræ ſcripturæ Geneſeos c. 31. ubi ipſemet Iacob illam ovium mutationem divinæ potentiæ adſcribit, dicens filiabus Laban, fortunam ejus invidentibus, hæc verba; Deus Patris mei fuit mecum. & poſtea, Poſtquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in ſomnis adſcendentes mares ſuper fœminas varios & maculoſos, & diverſorum colorum : dixitque Angelus Dei ad me in ſomnis, Iacob: & ego reſpondi, Adſum: qui ait, Leva tuos oculos, & vide univerſos maſculos adſcendentes ſuper fœminas varios & maculoſos atque reſperſos : vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban. Ego ſum Deus Bethel, ubi unxiſti lapidem, & votum voviſti mihi, &c. Quibus omnibus declaratur totum opus illius mutationis ſpeciali Dei gratia & concurſu particulari, adeoque ſupernaturaliter, eſſe perpetratum. Probatur etiam ratione. Quia ſi id naturaliter factum fuiſſet, jamdudum eandem

dem artem & alii artifices imitari, & variegatas sic producere oves potuissent. At hoc nemo hactenus adhuc potuit. Ergo.

Ad tertium respondeo; Omnia ista esse falsa & fabulosa, & ideo nullam probandi efficaciam habere. Maneat ergo ratum, imaginationem citra animi passiones non signare. Et quæramus ulterius, qua ratione & modo illæ ad signandum concurrant & requirantur.

Conclusio L. Passiones concurrunt variis modis: primum, turbando & corrumpendo conformatricem; secundo, vigorando species phantasticas; tertio & maxime, eas conformatrici applicando.

Pro quo est notandum, quod etsi supra conclusione 44. dixerim, phantasiam mediantibus animi passionibus non causare notas & signaturas peculiares, præcisam aliquam seu singularem signationem habentes, hic vero dicam eam causare; propterea tamen in illis non fit contrarietas. Etenim illic non dixi absolute animi passiones non concurrere, sed solummodo dixi non concurrere per se & effective, sive non concurrere movendo humores & spiritus, qui motu fortuito suo in membra incursu ea effective signent, sine ulla peculiari conformatricis cooperatione, permutatione & determinatione. Hic vero dico eas concurrere solum ute ausam adjuvantem, & præcipue ut cau-

ſam adjuvantem, & præcipue ut cauſam ſine qua non. ut adjuvantem, corroborando & intendendo ſpecies phantaſticas: ut cauſam ſine qua non, applicando illud quod dirigit & determinat veram cauſam efficientem earum, nempe conformatricem, & removendo prohibens, per depravationem & turbationem conformatricis, cujus integritas & robur ejuſmodi directioni obeſſet. Cauſam autem effectricem veram teneo eſſe conformatricem à ſpeciebus illis directam.

Dico ergo imprimis, paſſiones concurrere turbando conformatricem. Nam quia conformatrix turbatur in ſua operatione ordinaria & naturali, ideo facile poteſt ſeduci ad aliam quam ſpecies phantaſticæ ei proponunt: quod ſi non turbaretur, ſed maneret in ſuo vigore, non ita facile ab ea poſſet avocari, & ſic non poſſet à phantaſia dirigi ad efformandum quod eſſet imaginatum. Illam turbationem præſtant animi paſſiones, agitando humores & ſpiritus matris, & per conſenſum & connexionem etiam humores & ſpiritus fœtus. Nam cum ſpiritus ſint inſtrumenmentum conformatricis, ſanguis ſit alimentum & materia circa quam: neceſſum eſt, ut illis per nimiam agitationem disjectis & diſſipatis, facultas formatrix diſtrahatur, turbetur & corrumpatur; non aliter quam artifex in operando impediretur, ſi ejus inſtrumenta dis-

disjicerentur, & materia ad fingendum necessaria motu inordinato concitaretur. Nisi forte etiam dicere velimus, passiones animæ matris per consensum turbare & impedire per se primo actionem conformatricis, eo modo quo in corpore actiones unius potentiæ sæpe impediunt actiones alterius, & præcipue animi passiones actiones fere omnium aliarum potentiarum. Quod tamen, propter diversitatem radicis & subjecti inter passiones matris & conformatricem fœtus, minus verum videtur.

Dico secundo, etiam concurrere vigorando & fortificando species phantasticas. Possunt autem eas fortificare variis modis: vel per hoc, quod supervenientes imaginationi, faciant species ejus esse efficaciores in movendo & afficiendo conformatricem, quam fuissent antea si ipsæ non supervenissent; vel per hoc, quod faciant eas longius ferri & irradiare per sanguinem & spiritum vitalem, quam sine superventu earum irradiare potuissent; vel saltem, quod faciant eas fortius imprimi eis; vel forte etiam, quod eas ita modificent & disponant, ut valeant conformatricem afficere & dirigere, quod ex propria sua natura antea facere non potuissent. Etenim quod species superventu animi passionum fortificentur, & efficaciores fiant in movendo, ex eo patet, quod illæ fortius in memoriam imprimant,

quæ cum illis, quam quæ ſine illis ſunt conceptæ. Quæ enim ſunt impreſſæ quantumcumque forti vel diuturna imaginatione, facile tamen adhuc tandem evaneſcunt, ſi nullę animi paſſiones eam ſint comitatæ: quæ vero cum magna aliqua ira, timore, gaudio, aut terrore, &c. ſunt impreſſæ, illæ perpetuum hærent, & nunquam fere obliterantur.

Dico tertio, etiam concurrere & maxime, applicando ſpecies potentiæ conformatrici; quæ cum alioqui ſint in cerebro, neceſſum eſt ut ad uterum perveniant, ut conformatricem dirigere poſſint. Sed dubium eſt, qua ratione id facere poſſint. Marſilius Ficinus lib. 13. de immortalitate animæ cap. 1. dicit hoc fieri vibratione ſpiritus per nervos; quatenus, inquit, dum vehemens cogitatio ſpiritus vehementer movet, formam quam continua imaginatione revolvit, fœtui imprimit. Verum ille modus non eſt ſimpliciter verus: quia à matre ad fœtum nulli nervi feruntur, & ideo non poſſunt ſpecies à cerebro matris recta per nervos ad fœtum deferri. Fœtus enim cum matre ſolum habet communionem & colligantiam per vaſa umbilicalia: at inter vaſa umbilicalia non ſunt nervi, ut docent omnes anatomici. Ergo. Quapropter dico, propter actum appetitus & animi paſſiones, quæ phantaſiæ conjunguntur, ſpecies in remotas partes irradiare. Quando ſignatura fit propter imagi-
natio-

nationem habitam in hora coitus, ſpecies irradiant recta per nervos in teſtes, & ſemini immediate imprimuntur; quod ſemen cum in uterum recipitur, ſecum defert ſpecies illas, & aliquanto tempore retinet, & cum formatrix incipit illud efformare, format ad ſimilitudinem earum: Quando autem fit ſignatura propter imaginationem habitam poſt conceptum, tum per nervos mediante actu appetitus ſpecies communicantur cordi, ibique ſanguini & ſpiritibus vitalibus imprimuntur, & illis tanquam ſubjectis delatæ, inde per arterias matris, & tandem umbilicales, fœtui communicantur.

At dubium eſt, quomodo ſic cum ſanguine & ſpiritibus deferantur: an illis in illo inſtanti imaginationis celeri impetu eo vibratis; an vero longo tempore poſt, ſucceſſione quadam alimenti, lente ad fœtum tractis, vel diſtributis. Certe Avicennæ mens fuit, hac ratione deferri. Etenim 5. de animalibus, dicit, imaginationem ſpiritibus cerebri ſpecies imprimere; ſpiritus illos miſceri ſanguini, qui ſit alimentum fœtus; illum tum imprimere ſpeciem fœtui. Hunc ſequitur Citadinus lib. 3. ſi per art. parv. cap. 15. & plerique alii. Verum hæc opinio non eſt vera. Nam, ut fiat ſignatura, & ſpecies poſſint conformatricem dirigere ac ſeducere, requiritur ut ipſæ ſint fortes & efficaces in exemplificando; requiritur ut repen-

te & ſubito occurrant, quo vehementem facere poſſint impreſſionem; requiritur ut humores & ſpiritus vehementer agitentur, ut ſic formatrix turbetur, & interpellatur in conformatione ſua ordinaria & naturali. At ſi illo modo deferrentur, quatenus ſcilicet ſanguis & ſpiritus cordis, cui fuerunt impreſſæ, paulatim pro alimento, ſucceſſione quadam ejus quod eſt exhauſtum, verſus fœtum diſtribuerentur, priuſquam illi lenta illa diſtributione ad fœtum perveniſſent, jam ſpecies illæ eſſent factæ evanidæ, & eſſent extinctæ, & nullo impetu, ſed lente ad fœtum pervenirent, & nulla adeſſet humorum aut ſpirituum vehemens agitatio; & ideo non poſſet formatrix ab iis affici, ſeduci aut dirigi. Quapropter debent deferri ſubito & impetu quodam, & in illo inſtanti imaginationis, quo animi paſſiones adhuc durant, & humores ſpirituſque ſuſque deque violente agitantur. Ita ergo deferuntur. Propter ſympathiam cerebri & cordis, appetitus & potentiarum cordis, communicantur cordi, & ſanguini & ſpiritibus imprimuntur: eodem momento inſurgens motiva cordis agitat ſpiritus & humores, & impellit in varias partes, maxime uterum & fœtum: illi ita impulſi ſecum deferunt ſpecies, quas in corde hauſerunt. Et hac ratione maxime poteſt fieri ſignatura. Etenim ſpecies tum ſunt fortes, & ideo fortiter exemplificant; ſunt enim recentes,

&

& per concomitantes animi passiones fortificatæ, & sic efficacius seducunt & dirigunt conformatricem: sunt subito & impetu delatæ, & ita magis imprimunt: agitati sunt humores & spiritus fœtus, & ita formatrix in opere ordinario & naturali turbatur, & sic facilius ab eo seducitur, & dirigitur ad exemplar illarum. Propter complures autem causas, magis versus uterum & fœtum, quam versus alias partes, humores & spiritus eliduntur Prima; quia illi solent magis moveri versus partes calore abundantes: calor autem eo tempore circa uterum maxime abundat. Secunda; quia in animi passionibus natura mittit humores & spiritus in auxilium partium laborantium & egentium, & maxime earum de quibus maxime est sollicita: est autem maxime sollicita de fœtu, & ideo mittit eo. Tertia; quia in agitatione humorum eo maxime spiritus & humores feruntur, quo ferri maxime consueverunt: at toto tempore gestationis uteri maxime ferri consueverunt versus uterum: ergo in animi passionibus tunc maxime eo feruntur. Cui accedit, quod versus eum viæ tunc sint maxime dilatatæ, unde magis alius admittunt & suscipiunt humores concitatos. Quarta causa est, quia, uti conclusione 24. est ostensum, phantasia habet vim directoriam spirituum & humorum: hinc, quia matres aliquid inopinato videntes aut ima-

imaginantes, ſtatim cogitant de fœtu ſuo, & timent ei, & ita imaginantes res externas coimaginantur fœtum ſuum, fit ut, per iſtam fœtus coimaginationem, ſpiritus per animi paſſiones concitati, magis verſus fœtum quam verſus aliam partem dirigantur.

Verum objiciet aliquis, Mater non videtur dirigere imaginationem, aut ſpecies imaginatione perceptas, verſus fœtum ſuum, quia nulla eſt mater quæ deſideret fœtum ſuum notatum, ſed toto animo nititur avertere eas, & alio dirigere. Ergo imaginatio ejus non eſt directiva verſus fœtum, ſed potius amotiva ab eo.

Secundo: Paſſiones animi, per quas plerumque fœtus ſignantur, ſunt timor & terror: at tales non ſunt motivæ humorum & ſpirituum à corde verſus uterum; non enim ſunt motivæ ad extra, ſicut ira & gaudium, ſed ad intra: ergo illæ non ſunt cauſa ut humores & ſpiritus, & conſequenter ſpecies eis impreſſæ, à corde ad uterum deferantur, ſed potius contra.

Sed reſpondeo ad primum; illam directionem fieri à phantaſia, non pro voluntate noſtra, ſed inſtinctu quodam & proprietate naturali: & ideo fieri nobis nec eam intendentibus, nec fieri volentibus. Sic videmus Homines de oſcitando, mingendo, egerendo, comedendo, coeundo cogitantes, irritari & inclinari ad illas actiones obeundas, etiamſi

etiamsi illi inclinationi resistere, & eam quam maxime arcere velint; humoribus nimirum & spiritibus illas partes, à quibus illæ actiones exercentur, etiam contra voluntatem directis.

Ad secundum infra conclusione 51. patebit responsio. Sed quæritur

QUÆSTIO XVII.

Cur non omnis imaginatio, quam animi passiones sequuntur, signat.

RESpondeo, varias esse causas. Etenim ad hoc ut signatura fiat, multa requiruntur, in quorum aliquo si fuerit defectus, illa non eveniet. Primum enim requiritur ut species sint fortes; ut ad uterum & fœtum perveniant; ut subito & impetu conformatrici offerantur; ut conformatrix sit debilis & facile seducibilis ab eis; ut materia, ad exprimendum id quod imaginatione percipitur idonea, sit in promptu, &c. Hæc raro simul omnia coincidunt, & ideo quam rarissime contingit signatura. Quando itaque potentia phantastica naturaliter est debilis, vel imaginatio tempore prægnationis non est intensa, non fit signatura; quia tum species sunt debiles, nec longe irradiant, nec fortiter exemplificant. Quod si mulieres aliquando produxerint fœtus maculatos, quæ nullam fortem habuerunt imaginationem,

censendum est tales notas aut maculas non fuisse veras signaturas; sed tantum fuisse deformitates monstrosas, casuales & fortuitas, ab alia peculiari causa, & non ab imaginatione, profectas. Mulieres fortes, prudentes & animosæ non facile signant, quia tales non facile timent, aut terrentur à rebus parvis; nec leviter aut stulte quasvis desiderant: & cum passiones aliquæ earum imaginationem sequuntur, non sunt intensæ, quia à ratione coercentur. Hinc species nec vim nec impetum acquirunt, nec corporis humores aut spiritus immoderate concitantur, nec conformatrix turbatur aut distrahitur. Quando semen est validum, & facultas formatrix robusta, minus etiam contingit signatura, quia talis manet constans in operatione sua naturali, nec ab ea facile abducitur per species imaginatas. Porro non omnes etiam animi passiones signant, sed certæ quædam & determinatæ, & eæ quidem certo quodam & determinato modo moventes. Si enim humores versus uterum non moveantur, vel moti non perveniant, vel ad alia membra dirigantur, quod ob varias causas fieri potest, nihil fit. Species enim tum non approximantur conformatrici, ac proinde non afficiunt eam. Huc multum faciunt & humorum & spirituum crassitudo, & inobedientia ad motum; propter quas nec ipsi ita longe vibrari, nec ita facile spe-

cies

cies eis imprimi possunt. Si humores alimentarii fœtus corrupti sint & pravi, sic ut minus obediant plasmationi formatricis; quia tum ipsa facilius potest avocari ab opere suo naturali, & abduci ad directionem phantasiæ, signatura fiet facilius. Quibus materia ad exprimendum illud quod est imaginanatum idonea suppetit, iis quoque facilius fit. Sic si mater fuerit imaginata hominem altero crure carentem, facilius fœtum similem producet, si fœtus laboraverit defectu alimenti, quam si abundaverit. E contra, si imaginata fuerit hominem cum magno capite aut quatuor cruribus, facilius similem producet fœtum si materia superabundaverit, quam si defuerit. Sic facilius producet villosum, in cujus corpore abundaverint humores fuliginosi, pilis generandis idonei; facilius rubris maculis præditum, quæ fuerit sanguinea; lividis, quæ melancholica; flavis, quæ cholerica, &c. quam quæ contra. Denique, facilius signabit illa imaginatio, quæ cum fuerit in principio intensa & subita, & magnis animi perturbationibus comitata, insuper adhuc multo tempore fuerit continuata, quam quæ in momento cessaverit. Et pariter magis quæ habuerit conjunctam reflexionem, seu coimaginationem & sollicitudinem de fœtu, quam quæ fuerit simplex, & illa caruerit. Porro, cum di-

ctum

ctum ſit phantaſiam ſignare propter ani
paſſiones, quæritur

QUÆSTIO XVIII.

An omnes animi paſſiones ſignent.

SEu an phantaſia ſignet cum omnibus, cum aliquibus tantum; & quænam i ſint. Pro quo ſit

Concluſio LI. Maxime ſignant deſideriu & terror.

Hæc concluſio probatur, imprimis co muni opinione hominum, qui credunt il paſſiones vel maxime vel ſolum ſigna Probatur etiam experientia & exemplis c cluſione 40. allatis; quibus manifeſtum e fere omnes ſignaturas ibi commemora propter alterutram illarum paſſionum, nullas fere propter alias, contigiſſe.

Quod vero imprimis deſiderium conc rat ad ſignandum, mirum non eſt: quan quidem & mulieres gravidæ frequentibus intenſiſſimis variorum ciborum deſideriis neantur, ut patet in pica; & deſiderium beat vim movendi humores & ſpiritus ab tro ad extra, adeoque ad uterum, qui reſ ctu cordis inter partes externas eſt habend Qua ratione facere poteſt, ut ſpecies ima natione perceptæ utero & conformatrici cile communicentur.

Poteſt tamen dubitari, an ipſum deſi

rium per se faciat signaturas, an vero alię passiones ipsum aliquando comitantes. Etenim communis opinio homi um est, fieri is signa i, non quando mulieres simpliciter aliquid desideraverin', sed quando desideraverint id q o potiri non potuerunt. Quo videtur colligi signaturam fieri, non propter desiderium, sed potius propter iram, indignationem, aut tristitiam aliquam desiderium sequentem, quam concipiunt ex rei desideratæ negatione. Nam si ipsum desiderium per se signaret, videtur quod tam bene signaret quando res desiderata esset obtenta, quam quando non esset obtenta. Sed respondeo, videri desiderium per se signare, & simplex desiderium posse signare, etiamsi ipsum nullæ aliæ passiones fuerint subsecutæ. Quod probo authoritate Hippocratis & Galeni. Etenim Hippocrates lib. de superfœtat. dicit in hæc verba: Si mulier, inquit, gravida terram aut carbones comedere desideraverit, eademque comedat, in capite pueri notæ à talibus apparebunt. Ubi dicit, non tum solum desiderium signare, cum mulier re desiderata non fuerit potita, seu cum prædictæ passiones fuerint secutæ; sed etiam cum fuerit potita, & desiderium fuerit simplex. Nam cum mulier cibos desideratos comedit, desiderium est simplex, & nullæ ex prædictis passionibus illud insequuntur. Galenus vero libro de Theriaca ad Pisonem dicit

dicit, mulieres pulchras proles habere d
rantes, eas aliquando acquirere, si pu
picturas intuitæ fuerint. Quibus verb
saltem innuit, solum & nudum desid
per se posse signare; & non signare pr
alias passiones ipsum consequentes.
enim casu, quo mulieres in illum solu
nem pulchras picturas intuentur, d
rium est simplex, & nullæ prædictarum
sionum, iræ, tristitiæ, indignationis
ipsum sequuntur. Ita alias audivimu
lieribus accidisse, ut cum ipsæ cibos ali
tempore prægnationis intensissime de
rassent, proles earum eorundem cibo
appetitu ducerentur, & cum fastidiissent
quoque eosdem aversarentur.

Magis interim signant mulieres, cu
desiderata potiri non potuerunt, quam
potuerunt. Ratio est, vel quia deside
tum est majus, & sic est efficacius in sig
do; vel quia alio modo movet humor
spiritus, cum aliæ passiones prædictæ s
venerint, quam quando non.

Quod vero etiam terror possit si
re, non est quoque mirum: quando
dem ipse est affectus omnium affect
maximus & efficacissimus. Est enim
ctus valde repentinus, humores & spi
summo impetu movens, & omnes
mæ potentias in momento, & gravis
consternans. Hinc species phantastica

gorantur & intenduntur, & mediante humorum & spirituum motu longissime feruntur, & utero communicantur, & conformatrix in suo opere naturali læditur & perturbatur : quæ tria ad signaturam requiruntur. Quam vehemens sit hæc passio, ex symptomatibus quæ inducit facile colligi potest; quæ tanta sunt, ut nulla alia similia inducere possit. Ea sunt repentinus faciei pallor, aliquando etiam tota vita adhærens; extremorum tremor; sæpe sensus & motus omnimoda abolitio, ut homines derepente in terram cadant; animi deliquium; vertigo; cordis palpitatio, aliquando toto vitæ tempore perdurans; pilorum erectio; testiculorum contractio; alvi & urinæ involuntaria ejectio; epilepsia; mors, &c. Habuimus supra aliquos præ timore una nocte canos evasisse: alium ad supplicium ductum, solo linteo aqua frigida in collum percussum mortuum concidisse. Verum dicet aliquis, passiones animi, sicut præcedente conclusione dictum est, concurrunt ad signaturam approximando species phantasticas utero & conformatrici: illa approximatio fit mediante motu humorum & spirituum: terror non movet humores & spiritus à corde versus uterum, sed potius ab utero versus cor: ergo non approximat species phantasticas utero aut conformatrici, sed potius amovet ab eis, & per consequens non potest

teſt eſſe cauſa ſignaturæ. Subſumptum probatur authoritate Galeni 6. de ſympt. cauſ. c. 5. Ariſtot. 27. ſect. problem. 1. & 2. D. Thomæ 1. 2. quæſt. 44. in reſponſione art. 3. qui omnes dicunt timorem, cujus ſpecies eſt terror, movere humores & calorem à partibus externis ad internas: Uterus reſpectu cordis eſt pars externa: Ergo.

Sed reſpondeo, timorem movere quidem humores & ſpiritus ab externis ad internas; ſed peculiariter inſuper eos movere à ſupernis ad infernas, verſus inteſtina ſcilicet, uterum, veſicam, &c. & hac ratione ſpecies phantaſticas utero & conformatrici approximare. Etenim animi paſſiones non ſemper movent humores & ſpiritus uno ſimplici modo, ad intra aut extra, ſed diverſis difformibuſque. Non enim ſemper movent à centro ad omnem circumferentiam, aut ab omni circumferentia ad centrum: ſed ſæpe ab una parte magis quam ab alia, & magis in unam quam in aliam; & aliquando movent hos humores & ſpiritus, ſeu humores & ſpiritus harum partium, ad intra, alios, ſeu aliarum partium, ad extra. Nam cum ab aliquibus partibus ſpiritus & humores ſecedũt, & trahuntur ad intra, neceſſum eſt ut in alias cedant & moveantur ad extra: alioqui vel vacuum, vel penetratio dimenſionum eveniret. Aliquando eoſdẽ humores ſpirituſq; movent motibus oppoſitis ſucceſſive; & quos primum

mum moverunt ad intra, eosdem postea iterum movent ad extra: ut in ira & pudore patet. Et hæc est ratio diversitatis effectuum, quas animi passiones in corpore & diversis partibus excitant. Quod si omnes eodem præcise modo moverent, & omnes quæ in fuga consistunt, uno simplici modo moverent omnes humores ab omni parte circumferentiæ ad cor, & quæ in prosecutione, à corde ad omnes partes circumferentiæ; eadem symptomata ab omnibus producerentur: at non producuntur eadem, sed diversissima: ergo.

Timorem sic movere humores & spiritus & calorem à supernis partibus ad infernas, clare docent Aristoteles 27. sect. problematum 6. 7. 8. 10. & 11. & D. Thomas 1. 2. quæst. 44. art. 1. respons. ad 1. & 3. & artic. 3. respons. ad tertium: ubi dicunt, rationem cur in timore fiat pallor vultus, laborum, vocis, manuum & cordis tremor, sitis, alvi urinæque dejectio, murmur ventris, &c. non esse aliam, quam quod in timore sanguis & calor ab externis partibus ad internas, & à supernis ad infernas moveantur. Quatenus enim ipsi caput, pectus, manus & cor deserunt, indeque illæ infrigidantur; fit pallor vultus, manuum, cordis, & vocis tremor: quatenus vero descendunt ad partes infernas, indeque illæ incalescunt; fit sitis, ventris murmur, alvi urinæque expulsiones.

partibus magis, & ad aliquas magis quam ad alias.

Ad rationem cur terror magis ſignet aliis paſſionibus, etiam hoc accedit; quod diverſæ paſſiones cum diverſis partibus & diverſis facultatibus peculiarem habeant conſenſum vel antipathiam; quo fit ut hæ has, illæ illas, tum partes tum facultates, magis moveant & afficiant. Sic ira maxime turbat mentem, timor potentiam motivam & ſenſitivam, triſtitia vegetativas, verecundia memoriam, &c. terror vero maxime afficit & deſtruit potentiam conformatricem.

Accedit tertio, quod in animi paſſionibus humores & ſpiritus aliter atque aliter moveantur, pro diverſitate diſpoſitionis corporum & membrorum. Iracundia in aliquibus facit pallorem, in aliis ruborem, & ſic de aliis: in his hæc, in aliis alia ſymptomata ab iiſdem paſſionibus excitantur. Unde mirum non eſt, timorem, etſi in aliis corporibus ab externis partibus ad internas tantum humores & ſpiritus moveret, in gravidis tamen peculiari ratione etiam ad uterum, ſeu magis ad uterum aut infernas partes, quam ad alias, movere. Etenim in timore & terrore ad eas partes videtur natura maxime mittere humores & ſpiritus, de quibus maxime eſt ſollicita: in prægnantibus maxime eſt ſollicita de fœtu: itaque non ad cor tan-

tantum, sed etiam versus uterum & fœtum mittit. Ad quod juvat viarum laxitas, illarum partium maximus calor, consuetudo fluendi, &c.

Dico, in conclusione terrorem & desiderium maxime signare. Per quod indico etiam alias complures animi passiones signare posse. Puto enim omnes passiones valde intensas, & subito obortas, signare posse. Sic imprimis puto maximum gaudium signare posse. Etenim si mulier aliquid magnopere desiderasset, quod obtinere non potuisset, vel ne quidem sperasset; ut si desiderasset poma granata, quæ tota regione non potuissent inveniri; & subito & inexspectato ex Hispaniis delata sibi propinari videret; credo quod illo maximo & subito gaudio posset signare & afficere fœtum aliqua similitudine illius granati. Pariter credo etiam intensissimum amorem posse signare. Sic si mulier ex uno viro gravida, alterum intensissime deperiret, videtur non impossibile eam continua de illo imaginatione posse fœtum signare similitudine ejus. Scribit Plutarchus 5. de plac. Philos. cap. 12. quasdam statuas adamasse, & eis similes proles produxisse. Verecũdia etiam magna signare potest. Quædam mulier gravida in mensa acquirebat maximum desiderium comedendi de porcello assato prope se stante. Cum desiderium diutius ferre nequiret, rogavit quendam

sibi

ſibi aſſidentem, ut ſibi de capite illius aliquid miniſtrare dignaretur. Ipſe, ut ſati faceret ejus appetitui, totum porcelli caput amputavit, & orbi ejus impoſuit. Cujus facti cauſa, cum omnes convivæ aſſidentes oculos in eam conjicerent, ipſa ita verecundata fuit, ut poſtea prolem ediderit habentem caput ſimilitudine porcelli. Credo quod etiam ira poſſet ſignare. Sic ſi (exempli gratia) aliqua mulier haberet rem aliquam ſibi ſumme charam, ut vitrum aut vaſcula porcellana à majoribus relicta, & domeſtica ſimia ea caſu frangeret, & ipſa ſumme irata inſequeretur eam, animo illam occidendi, & aſſequi non poſſet; credo quod ex illa intenſiſſima ira fieri poſſet, quod fœtum aliqua illius ſimiæ ſimilitudine ſignaret. Sed dubium eſt.

QUÆSTIO XIX.

Quænam imaginatio ſignet; an tantum matris, an etiam patris.

CONCLUSIO LII. Non tantum ſignat imaginatio matris, ſed etiam patris.

Hæc concluſio probatur authoritate. Etenim Geneſ. 30. ubi eſt ſermo de ovibus Iacob, habetur, quod virgæ decorticatæ ponebantur ante oculos ovium & arietum. Ubi cum fiat mentio tam bene arietum quam ovium, videtur indicari tam bene arietes ſignare, quam oves.

Secundo, probatur authoritate Ariſtot. ſect. 10. problematum 12. ubi quærens, cur proles reliquorum animalium ſint magis ſimiles parentibus, quam hominum, dicit id eſſe, quia homines magis vario in conceptu ſunt animo quam bruta. Prout autem, inquit, pater materque in conceptu affecti fuerint, ita partus variatur. Illis enim verbis indicat non tantum matris, ſed patris imaginationem ſignare.

Tertio authoritate Plinii lib. 7. c. 12. ubi agens de vi imaginationis, dicit, cogitationem utriuſlibet animum ſubito tranſvolantem effingere ſimilitudinem, aut miſcere. Ubi cum ponat verbum (utriuſlibet) indicat tam bene imaginationem patris quam matris ſignare.

Accedit authoritas Avicennæ, qui 3. canon. fen. 21. tract. 1. cap. 2. ſic ait; Et dixerunt quidam ſapientum, & non ſunt elongati à judicio poſſibilitatis, quod de cauſis aſſimilationis eſt illud quod exemplificatur, cum eſt diſpoſitio in mente mulieris aut viri. Ubi cum faciat mentionem etiam viri, indicat tam bene virum quam mulierem ſignare.

Probatur etiam ratione. Mater poteſt ſignare in hora conceptus: ergo poteſt etiam ſignare pater. Probatur ſequela: quia, quando mater ſignat per imaginationem in hora conceptus, tunc ſignat quatenus ſpecies phantaſticæ per nervos communicantur ſemini in teſti-

testibus exsistenti, & jam in coitu intumescenti & exiturienti, ut jam dictum est: non enim potest tum signare per hoc, quod species communicentur sanguini & spiritibus vitalibus, qui ad uterum & embryonem vibrentur; quia tunc adhuc non est ulla continuitas seminis cum utero, nec ullus sanguis aut spiritus adhuc semini à matre communicatur, quia necdum sunt ullæ viæ factæ, & necdum est facta ulla colligantia inter eas. Si ergo à matre species phantasticæ in hora coitus possunt imprimi semini ejus, ergo & à patre poterunt. Ergo, sicut mater potest signare per species semini impressas in hora coitus, ita poterit & pater. Dico autem patrem rarissime signare: & hoc est manifestum in exemplis. Nulla enim sunt, inter supra conclusione 40. allata, quibus mas videatur signasse. Denique, etsi audiamus frequenter fœtus fuisse signatos propter imaginationem matris; nunquam tamen audimus aliquos esse signatos propter imaginationem patris.

Rationes sunt complures. Primo; quia credo rarissime fieri signaturam in conceptu, sed semper fere post conceptum, & in tempore gravidationis: pater autem non potest signare nisi in conceptu.

Secundo; quia phantasia matrum est fortior quam patrum; eo quod in illis ipsa non sic coerceatur à ratione, sicut in viris; & quia illæ multo facilius metuunt, & à minimis

rebus gravius terrentur quam hi, qui, ob majorem rerum experientiam, melius sciunt malum à bono, & arduum à facili distinguere. Sine autem fortibus passionibus non fit signatura.

Denique, quia imaginatio mulierum in coitu concepta, multo tempore post potest continuari, unde fortificatur & magis imprimit: & si sit cum reflexione & coimaginatione de fœtu, augetur per hoc, quod species sic magis ad fœtum dirigantur. At imaginatio viri post coitum, qualiscunque fuerit, nihil amplius addit ad efficaciam signandi, quia est absens, & à fœtu separatus. Ergo. Sed videndum

Quæstio XX.

An etiam brutorum imaginatio signet.

Conclusio LIII. Non tantum hominum, sed etiam brutorum imaginatio signat.

Hæc conclusio probatur primum authoritate. Etenim Aristot. sect. 10. problematum 12. & Plinius 7. histor. natur. c. 12. rationem reddentes, cur proles hominum magis sint dissimiles parentibus quam brutorum, dicunt esse hanc, quod homines magis vagam & celerem in coitu habeant imaginationem quam bruta. Ergo agnoscunt etiam brutorum imaginationem signare; etsi magis humanam. D. Augustinus lib. 28. de

Civit.

Civit. Dei, rationem reddens, cur apud Ægyptios nunquam deessset bos variis maculis distinctus, quem Ægyptii Apim appellabant, & pro Deo colebant, dicit id fuisse factum virtute imaginationis vaccæ coeuntis, dæmone similes species objiciente. Quibus declarat etiam vaccas & bruta per imaginationem signare.

Probatur etiam exemplis; & imprimis ovium Iacob, quæ imaginatione virgarum fœtus similes produxerunt. Nam etsi illa signatura, ut dixi, fuerit supernaturalis; non tamen fuit supernaturalis simpliciter & absolute, sed tantum modò quodam. Non enim fuit supernaturale oves per imaginationem fortem signare: sed fuit supernaturale signare propter conspectas virgas aliquas decorticatas: seu fuit supernaturale, propter tales virgulas eas ita fortiter imaginari, quod per illam imaginationem possent fœtus suos simili colore signare. Et illa signatura fuit supernaturalis, non quod fuerit contra naturam, sed quod fuerit supra naturam. Deus enim, quando facit aliquem effectum supernaturalem, utendo causis secundis ad ejus productionem, nunquam utitur eis sic, ut ipsæ operentur contra naturam suam, sed bene ut operentur supra naturam; potentia sua divina ita eas elevando, ut effectum edant longe majorem quam sua virtute naturali edere possent. Sic ergo etiam in hoc ca-

su fecit Deus. Non fecit quod imaginatio ovium signaret, quæ alioqui per naturam suam signare nata non esset, sed fecit quod illa parva imaginatio aliquot virgularum, quæ alioqui sui parvitate signare non posset, ita attolleretur in virtute sua, quod signaret. Per hoc enim quod Iacob sic illas virgas objecerit ovibus, patet opinionem hominum tum fuisse, bruta per imaginationem signare posse. Sed, quia scivit non semper omnem imaginationem signare, ideo speravit in Domino, quod ipse virtutem debilem causarum naturalium speciali suo concursu vigoraret.

Patet etiam in exemplo Alberti Magni, gallinam signasse pullum similitudine rostri accipitrini, perterritam tempore coitus ab accipitre supervolante.

Dico interim, imaginationem brutorum minus signare quam hominum. Etenim quotidiana experientia docet, phantasiam humanam sæpe signare: de brutis raro vel nunquam id auditur. De gallina quæ produxit serpentem intuitu serpentis, de columbis producentibus pullos diversicolores, cum ova colorantur, vel cum columbæ in columbario depinguntur, de pavone producente pullos albos, cum fœmella albo linteo obvelatur, & alia conclusione 40. commemorata, certum est nugatoria & falsa esse. Et hoc est, quod dicunt Aristoteles & Plinius locis supra citatis, propter varietatem

&.

& celeritatem phantasiæ humanæ tempore coitus contingentis, fœtus humanos magis dissimiles esse parentibus quam belluinos; quia, scilicet, phantasia humana fœtus sæpissime signet, & signando dissimiles faciat, belluina non item. Quod si magis signaret belluina quam humana, falsum esset humanos fœtus parentibus magis dissimiles esse belluinis. Ex quo patet manifeste errasse Valesium lib. sac. Philos. cap. 11. cum dicit, phantasiam brutorum magis signare, propterea quod sit magis corpori immersa & materialis.

Rationem, cur humana phantasia magis signet quam brutorum, tradunt iidem Aristoteles & Plinius iisdem locis; nempe quod ipsa sit magis varia & velox: & Cicero 1. quæst. Tusc. quod hominum anima sit particeps rationis, brutorum non item. Quia enim humana phantasia est conjuncta cum intellectu, ideo est fortior, nobilior & excellentior belluina: & ideo potest vehementiores inducere animi passiones, & efficacius conformatricem turbare & seducere. Saltem, quando libera est, nec per actum intellectus specialiter refrænatur. Nam quando coercetur, tantum abest ut sit fortior, aut signet, ut potius ejus signatio impediatur. Verum

QUÆSTIO XXI.

Quo tempore signat; an tantum graviditatis, an etiam conceptus.

Conclusio LIV. Signat & tempore conceptus, & tempore graviditatis.

Signare tempore conceptus, probatur authoritate multorum. Aristot. 10. probl. 12. & Plinius 7. hist. natur. cap. 12. dicentes phantasiam esse causam dissimilitudinis fœtus, loquuntur de ea quæ fit tempore conceptus. Gal. lib. de Theriac. ad Pisonem cap. 14. Plutarch. 5. de plac. cap. 11. Avicenna sen. 2. lib. 1. doctr. 2. cap. 14. D. August. lib. 12. de Civit. Dei cap. 25. & lib. 18. agentes de vi imaginationis circa fœtus immutationem, omnes loquuntur de illa quæ est tempore conceptus.

Probatur etiam exemplis. Oves Iacob signaverunt fœtus suos imaginatione quam habuerunt tempore conceptus. Mulier quæ produxit pulchram prolem intuitu picturæ, in exemplo 1. Æthiopissa quæ produxit fœtum album imaginatione picturæ albam faciem habentis, in exemplo 3. quæ fœtum villosum intuitu imaginis in qua S. Ioannes erat depictus, in exemplo 6. quæ diabolica forma præditum, metu à marito diaboli forma vestito, in exemplis 8. 9, 14. quæ fœtum ranalem timore ranæ, in exemplo 19. gallina

na quæ pullum cum roſtro accipitrino, metu ab accipitre ſupervolante, in exemplo 27. omnes produxerunt virtute illius imaginationis quam habuerunt tempore conceptus. Ergo.

Quod vero etiam tempore graviditatis ſignet, primum patet authoritate Hippocratis lib. de ſuperfœt. qui dicit, quod ſi mulier prægnans carbones, aut quid ſimile comedere deſideraverit, in capite pueri ejus notæ à ſimilibus apparebunt.

Patet ſecundo exemplis plurimis, ut 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 21. 22. 24. & tandem quotidiana experientia, quæ docet plerumque ſignare mulieres cum jam gravidæ ſunt, ſi aliquid vel valde deſideraverint, vel ab aliquo valde territæ fuerint.

Porro imaginatio patris non ſignat, niſi tempore conceptus, quia extra illud tempus à fœtu abeſt; matris vero ſignat utroque, quia ſemper eſt fœtui præſens. Dico autem, imaginationem tempore graviditatis frequentius ſignare, quam tempore conceptus. Sæpe enim ipſi audivimus mulieres tempore graviditatis à re aliqua graviter deterritas, aut aliqua intenſe deſiderantes, produxiſſe fœtus ſignatos: at tales produxiſſe propter imaginationem habitam tempore conceptus, rariſſime aut nunquam audivimus. Rationem credo eſſe duplicem. Primum; quod parentes rei venereæ operam dantes,

ita ei toti sint intenti, ut nihil aliud cogitent, & vel sit nox, vel sint sejuncti à rebus externis; & ita non habeant occasionem quid externum imaginandi, vel tale aliquid imaginandi, ex quo magnum aliquod desiderium aut terror sequi possint. At matres jam gravidæ, huc illucque euntes, & varias res externas videntes, sæpius habent occasionem ejus. Eo magis, quòd sæpissime tempore gestationis uteri pica laborent; propter quam & ad animi passiones magis inclinantur, & variarum rerum desiderio & appetitu ducuntur. Secundo; quod tempore conceptus à speciebus phantasiæ impressis non statim facultas formatrix afficiatur & dirigatur; eo quod tunc adhuc non sit in actu aut exercitio suæ operationis: sed inter tempus quo species semini sunt impressæ, & illud quo formatrix incipit formare membra, aut saltem perfectius formare membra externa, mediat satis magnum intervallum; quo scilicet semen fermentatur, membranæ & vasa umbilicalia efformantur, & viscerum rudimenta sternuntur. Quo intervallo durante, species semini impressæ interim evanescunt & obliterantur: sic ut formatrix nihil ab eis moveatur; vel etiam si moveatur, & jam de facto incipiat aliquam conformationem secundum directionem earum, postea tamen ad naturam rediens, quia embryo adhuc totus lacteus est, tener & flexibi-

xibilis, inceptam conformationem adhuc corrigit aut delet. At vero tempore graviditatis est in actuali exercitio suæ conformationis, & ideo tum per subortam vehementem imaginationem mox in momento permutatur, & statim disponitur ad variandum eam; & de facto variat, secundum exemplar speciei phantasticæ sibi recenter & vive oblatæ: & quam semel variavit, non amplius facile corrigit aut mutat. Etsi autem sæpius & frequentius signet tempore prægnationis quam tempore conceptus, tamen, quando tempore conceptus signat, videtur posse causare signaturas longe evidentiores & notabiliores, & magis à naturali statu organizationis recedentes, quam tempore prægnationis.

Pro quo est notandum, non quovis tempore posse quasvis signaturas induci: sed quasdam omni tempore, quasdam non nisi in principio. In fine prægnationis possunt induci notæ in colore, in pilis; ut maculæ rubræ, aut lividæ, aut pilis consitæ: possunt etiam produci carneæ aliquæ adnascentiæ & tubercula, fragri, uvæ aut cerasi similitudinem habentia: potest etiam magnitudo aut parvitas alicujus membri adhuc mutari, natura hanc vel illam partem magis minusve nutriente, & magis minusve sanguinem alimentarium ad eam trahente. Et sic mulier quinto aut sexto mense deterrita

à pi-

à pictura vel homine enorme caput vel pedem habente, posset adhuc producere fœtum similem earundem partium magnitudinem habentem. Posset etiam adhuc nonnihil partium figura mutari. Ut, si iisdem mensibus mater terreretur à porco, simia, cane, posset adhuc producere fœtum aliqualem cum illis animalibus secundum faciem similitudinem habentem; saltem quoad partes carnosas, quæ necdum sunt induratæ: sic quod labra adhuc possent prominere per modum porcelli, aut canis, &c. Verum totalis mala capitis conformatio, qua caput fieret notabiliter simile porco vel simiæ, etiam quoad ossium figurationem, sic quod notabiliter fieret oblongum, &c. non posset sub postremos menses fieri, sed solummodo primis. Nam postremis mensibus ossa jam sunt conformata & indurata: quæ autem natura semel conformavit & jam sunt indurata, ea non potest amplius mollefacere, extendere, vel incurvare; sed sicut in principio facta fuerunt, ita necessum est ut permaneant deinceps. At in primis mensibus adhuc sunt tenera & flexibilia; itaque possunt adhuc mutari, & aliter atque aliter conformari. Sic postremis mensibus nulla etiam potest fieri circa numerum, vel ipsius fœtus, vel membrorum ejus, variatio: sed si quæ per vim imaginationis fieri potest, ea tantum fieri potest in principio conformationis;

nempe

nempe vel in conceptu, vel primis mensibus, vel forte tantum etiam primo mense, aut primis diebus. Nam quando conformatrix delineavit semel fœtum, non potest amplius illum dividere, sic ut ex eo fiant bini: nec potest decursu temporis ex residuo seminis facere alterum. Quia, quando jam primis diebus ex melio e seminis parte semel fœtus unus est circumscriptus, residuum ejus quod in principio non fuit vivificatum aquescit, & manet deinceps inidoneum ad alterius secundi fœtus constitutionem. Et eodē modo, quando conformatrix semel delineavit fœtum cum duobus cruribus, duobus brachiis, uno capite, & præcipue jam produxit ad aliquam perfectionem, non videtur posse illam delineationem permutare, & facere ut alterum caput, aut nova brachia, aut crura, per modum cujusdam novi surculi enascentis, erumpant & pronascantur. Maxime, cum constet in generatione hominis non unam partem enasci ex alia, nec brachia aut crura enasci ex trunco corporis, nec nervos, arterias, venas, è cerebro, corde, aut hepate, aut digitos ex trunco manus, sicut nascuntur ramuli ex trunco arboris; sed omnes æque simul & æque primo delineari: & tam cito delineari & nasci brachia quam corpus, digitos quam manum, venas capillares quam ipsum magnum caudicem earum, extremum nervi quam illius principium, &c. & omnia

nia simul perfici & adolescere. Omniū maxime, quando natura jam conformasset fœtum m numero plurali partiū, non videtur quod osset postea eum producere cum numero miore: & sic quando fœtus jam esset conformais cum duobus cruribus, etiamsi postea mar videret hominē cū uno crure, & ab eo summopere deterreretur, nō videtur quod posset esignare fœtū suum, quod prodiret cum uno. Nam ubi remaneret alterum? Facultas nutrix on posset illud amputare; non posset etiam orrumpere, cum ejus non sit partes corrumere, sed facere: itaque ut remaneat necessum st. Quamvis fieri posset, quod minus altero utriretur, & sic minus illo relinqueretur. Sic uoque quando partes jam essent situ & orine suo recte conformatæ, phantasia non osset facere quod illæ transponerentur: & deo, si mater postremis uteri mensibus casu ideret picturam aliquam deformem, aut nonstrum, in quo crura prodirent à scapulis, brachia ex natibus, nunquam posset sua maginatione efficere quod fœtus ejus cum jusmodi deformitate nasceretur. Ex quo atet falsum esse quod refert Gemma exemlo 13. mulierem quandam gravidam, imainatione trium regum, tres proles produxis-, & quod refert Langius in exemplo 16. iam, propter desiderium trium morsuum humero pistoris, & unum denegatum, tres epcrisse proles, quarum una mortua erat: vel

saltem

ſaltem fuiſſe caſuale, & non imaginationi adſcribendum. Signaturæ evenientes poſt conceptum, tempore nimirum graviditatis, maxime contingunt circa tertium menſem. Ratio eſt, quia tum mulieres propter menſes retentos, & putridos vapores in ſtomachum & cerebrum adſcendentes, ſolent laborare pica, & variis & inordinatis deſideriis & appetitibus moveri: & tum phantaſia magis depravatur, & cõformatrix debilitatur, & fœtus quoad externas & carnoſas partes, circa quas ſignaturæ eveniũt, magis perficitur & elaboratur.

Circa ſignaturam brutorũ dico, poſt ovi productionem pullum nulla matris imaginatione amplius poſſe ſignari: & ideo falſum eſſe, quod dicunt nonnulli ſecretorũ & agriculturę ſcriptores, pullos produci varii coloris, ſi ova inter excubandũ variis coloribus depingãtur; aut matri excubantis oculis panni variorũ colorum objiciantur: & pariter quod ſcribit Barthol. Medina ſupra in exẽplo 30. gallinã productură ſerpentẽ loco pulli, ſi excubantis oculis ſerpens cancellis incluſus perpetuo objiciatur. Poſtquã enim ovũ jam in lucẽ editum eſt, gallina excubans nullam amplius vim ei impertit pręter calorẽ; quo ſolo formatrix intus ſopita excitatur. Quod ex eo patet; quod, teſte Ariſt. 6. hiſt. animal. cap. 2. in Ægypto non ſub gallinis, ſed ſub terra & in fimo, & in aquis calidis, & teſte Scalig. exercitat. 23. ſuper furno ova ſoleant excubari:

tum etiam ex eo quod ova sæpe excubentur ab ave alterius speciei, & propterea tamen pulli exinde prodeuntes, in natura sua aut effigie in nullo mutentur. Quod si gallina incubans virtutem aliquam ovis impertiret, necessario illi aliquam similitudinis aut proprietatis illius umbram referrent. Quæritur

QUÆSTIO XXII.

Quantam permutationem possit in fœtum inducere, & quas signaturas possit causare.

VIdetur enim quod possit quamlibet. Nam cum phantasia signet per hoc, quod species eius dirigant conformatricem, & conformatrix per modum exemplaris sequatur eas, species autem rerum sint infinitæ, & sic infinitis modis possint conformatricem dirigere, & conformatrix videatur ex se esse indifferens ad omnẽ directionem, & tam bene dirigibilis ab hac specie ad conformandum hoc, quam ab illa ad conformandum illud; videtur quod nullam non signaturam possit producere, & ad nullam non similitudinem fœtum permutare.

Confirmatur. Conclusione 40. exempl. 3. 6. 13. 18. 20. 24. 26. 29. 32. ostensum est, phantasiam posse mutare colorem. Qua autem ratione potest mutare colorem ad unam differentiam, eadem ratione videtur & posse.

posse mutare ad aliam. & sicut in illis exemplis patet, quod produxerit colorem album, nigrum, rubrum, purpureum; ita videtur etiam quod possit producere flavum, viridem, &c. Tam enim est formatrix dirigibilis à specie unius coloris ad producendum illum colorem, quam à specie alterius ad producendum illum. Ergo potest in fœtu causare omnem colorem.

Denique patet in exemplis, quod possit producere varias excrescentias & adnascentias externas, & substantias diversæ speciei. Nam in exemplo 5. & 7. & 24. produxit pilos in variis partibus & toto corpore: in exemplo 7. ungulas instar ursi: in exemplo 9. & 22. cornua: in exemplo 9. 18. 20. 22. excrescentias carneas: in exemplo 10. testas concharum, &c. Ergo videtur quod posset quasvis alias excrescentias & substantias producere; & quod eadem ratione posset producere fœtum cum alis & plumis, instar avis; cum squamis, instar piscis; cum ungulis, instar equi; cum cauda, instar brutorum, &c. Tam enim videtur species avium & plumarum efficax esse ad dirigendum conformatricem ut producat plumas, quam species ursi ad dirigendum ut producat pilos, & species diaboli ut producat cornua, & species caudæ ut producat caudam, & species lacertæ ut producat lacertam; & sic de cæteris.

De-

Denique, potest phantasia in fœtu facere mutationem circa numerum. Nam in exemplo 11. producebantur gemini, imaginatione duarum mulierum capitibus collisarum: in exemplo 13. tergemini, imaginatione trium regum: in exemplo 16. iterum totidem, desiderio trium morsuum in humero pistoris: in 21. unum labrum. Ergo videtur posse causare omnem numeri mutationem, & ad excessum & ad defectum, tam in partibus quam in toto fœtu; & per consequens posse esse causa septem, octo, decem prolium, imo trecentorum sexaginta quatuor, ut accidit in comitissa Hollandiæ, de qua Ludovicus Vives, Erasmus Roterodamus, & Abrahamus Ortelius in topographia Flandriæ, meminerunt; & etiam posse esse causa quatuor crurum, quatuor brachiorum, duorum capitum, unius cruris, &c. Nam qua ratione potest mutare numerum ad tria, eadem potest & ad sex, & ad decem: & qua ratione potest mutare numerum in toto fœtu, eadem & in singulis membris: & qua ratione potest causare defectum labri, ut in exemplo 21. eadem posset & causare defectum brachii vel alterius alicujus partis.

Potest etiam facere mutationem in figura. Sic in exemplo 1. & 2. mutavit ad similitudinem picturæ & statuæ: in 4. ad similitudinem anchoræ: in 7. ad similitudinem ursi: in 8. 9. 10. 12. ad similitudinem diaboli, my-

tuli,

tuli,cinguli,ocrearũ,marſupii,campanulę,&c: in 19.ad ſimilitudinem ranæ:in 20. ad ſimilitudinem fragrorum & ceraſorum: in 22.ad ſimilitudinem lacertæ: in 23.ad ſimilitudinem ſimię: 27.ad ſimilitudinem accipitris: 30.ad ſimilitudinẽ ſerpentis. Ergo conſequenter poſſet permutare ad cujuſvis alterius figurę ſimilitudinem. Et ſic videtur quod mulier per ſuã imaginationem poſſet producere fœtũ inſtar leonis,tigridis,piſcis, & elephantis: ut fertur de Alcippe, quæ dicitur peperiſſe elephantũ.

Poteſt etiam facere mutationem in quantitate. Sic in exemplo 15. mulier produxit fœtum cum prægrandi capite,territa ab imagine in qua figura cum magno capite erat depicta.

Poteſt etiam facere mutationem in ſitu. Nam in quo ſitu ſigna aliqua apparuerunt in re imaginata,in eodem eadem ſæpe in fœtu exprimuntur : uti evidenter patet in exemplo 3. 14.22.&c. Sic in exemplo 14.mulier produxit fœtum realiter vulneratum,aſpectu & terrore hominis vulnerati : in exemplo 11.produxit duos fœtus capitibus connexos,terrore concepto ex ſui capitis contra alterius mulieris caput colliſione,&c. Quapropter,cum phantaſia poſſit cauſare quemvis colorem, producere quamvis ſubſtantiam, mutare fœtum ſecundum omnem numerum,figuram,quantitatẽ, ſitum partium; ſequitur etiam poſſe quamvis in fœtu facere permutationẽ, & nullam eſſe ſignaturã imaginabilem,quæ non poſſit ejus virtute produci. Sit

Conclusio LV. Phantasia non potest facere aliam mutationem in fœtu, neque alias causare signaturas, quam ad quas materia corporis est apta duci, & ad quas facultas formatrix habet ordinem naturalem.

Quapropter etsi species phantasticæ omnes sint quidẽ ex se æque natę dirigere conformatricem, tamen ipsa conformatrix non est propterea nata omnium directionem & repręsentationẽ sequi. Etenim formatrix nõ potest formare quicquã, nisi ad quod formandũ habet materiã idoneam. Ex quovis enim non potest fieri quodvis, sed tantum ex materia apta & disposita. Denique, etsi esset materia disposita, tamen adhuc etiam ipsa non potest quicquam conformare, nisi ad quod conformandum habet ordinem & inclinationem, ac instinctum naturalem: ad quod autem non habet ordinem, illud non potest conformare. Et sic formatrix humana non potest generare leonem, aut piscem, aut plumas, aut squamas, aut vera cornua, &c. quia nullum habet ordinem ad illa, nec habet ullum instinctum aut scientiam naturalem faciendi ea. Denique, quia etiamsi formatrix aliquando secundum aliquid & rudíter possit imitari id quod species phantasticæ ei repræsentant, tamen nunquam potest imitari perfecte. Nam etsi ab iis aliquando parum turbetur in suo opere ordinario & naturali, & leviter aberret; sequendo exemplar phantasiæ;

siæ; tamen nunquam in totum superatur aut removetur ab eo, sed semper ille instinctus naturalis prævalet directioni specierum, & semper redit ad naturam suam: & ita etsi in minutis aliquo modo aberret, tamen secundum totalem conformationem semper sequitur suum instinctum.

Dico itaque imprimis, phantasiam non posse mutare speciem aut genus fœtus. Sic desiderio cerasorum aut fragrorum non possunt in fœtu produci vera fragra; quia in corpore non est materia apta ut fiant cerasa aut fragra. Desiderio, terrore aut imaginatione casei, lapidis, ligni, auri, non potest generari fœtus caseaceus, lapideus, aureus; quia non est materia apta productioni eorum. Non potest etiam produci verus piscis, serpens, avis, simia, canis, leo: primo, quia materia seminis non est apta ad talem organizationem, aut talis formæ susceptionem; secundo, quia formatrix seminis humani non habet instinctum aut naturalem scientiam organizandi, sicut debent organizari illa animalia, neque producendi formam essentialem illorum, sed tantum humanam, à qua est decisa, & cum qua habet similitudinem. Et ita falsum est, quod supra dixit Medina, gallinam serpentem producturam, si ovis incubans serpentem ante se positum continuo inspexerit.

Dico secundo, per imaginationem non posse

posse etiam produci fœtum illis animalibus perfecte aut fere perfecte similem. Imo dico non posse produci fœtum, cujus vel solum caput, vel soli pedes, vel brachia, aut aliæ partes habeant perfectam similitudinem cum *illis*. Nam sicut formatrix non habet ex se scientiam aut instinctum formandi perfecte totum animal specie distinctum, ita non habet etiam scientiam formandi aliquam partem solam. Qua enim ratione posset effingere, modo unā partem illius animalis in uno homine, modo aliam in alio, eadem posset & in tertio homine effingere omnes, & totum animal: at non potest totum, ut dictum est: ergo nec partem ejus. Neque sufficit directio phantasiæ: quia, etsi phantasia possit ejus actionem naturalem parum immutare, & paululum seducere à perfecta hominis similitudine ad aliqualem similitudinem rei imaginatæ; tamen non potest immutare & seducere in totum, nec potest superare instinctum naturalem ejus, sed ipsa semper revertitur ad illū, & secundum illum semper maxime, & magis principaliter operatur, & totū efformat. Phantasia enim est solum dirigens: quod autem dirigit, tantum modū addit actioni, nō autem totam essentiā ejus potest permutare. Unde quomodocunq; conformatrix dirigatur, non potest sic dirigi, ut dirigatur extra semitam totalem suæ aptitudinis & inclinationis naturalis.

Dico tertio, phantasiam posse mutare secun-

cundum quid figuram fœtus, seu aliquarum partium ejus: & dico phantasiam facere posse, ut fœtus aliquo modo & ruditer ad figuram alicujus animalis permutetur, puta simiæ, porcelli, canis, &c. id est, potest facere ut mulier deterrita à cane vel simia producat fœtum habentem caput, quod quidem principaliter sit simile capiti humano, sed tamen aliquo modo referat caput canis aut simiæ; ut quod sit prominens aut oblongum, aut alicubi pilis consitum, sicut caput canis; vel planum, certis quibusdam lineamentis, prominentiis aut cavitatibus simiæ effigiem referens. Hoc enim non est contra naturam conformatricis humanæ. Quia etsi tale caput habeat aliquam similitudinem cum capitibus illorum animalium, principaliter tamen est caput humanum. Formatrix enim humana non est præcisè determinata aut alligata ad aliquam certam figuram, sed habet suam latitudinem sub qua potest formare capita cum variis figuris, alia sic, alia aliter; & faciem unius hominis sic, alterius aliter. Et ita sæpe etiam citra concursum phantasiæ, facit in uno homine aliquando faciem habentem similitudinem aliquam cum simia, in alio cum cane, in alio cum rostro accipitrino, &c. Et ideo, quando à phantasia seducta aliquando efformat ad similitudinem illorum animalium, nihil facit contra naturam, inclinationem aut potentiam suam;

&

& ideo potest tales figuras aliquando rudirer imitari. Et hoc est potentiæ seductæ & errantis. At eas perfecte & quoad omnia assimilare, sic ut videantur esse vera capita illorum animalium, est impossibile. Quia hoc non fieret à formatrice ut errante; sed deberet fieri ab ea ut operante ex arte & industria naturali, & tanquam habente peculiarem potentiam & scientiam naturalem ad ea conformandum: quem instinctum non habet formatrix generis humani, sed solummodo brutorum. Porro phantasiam adhuc quoad multa alia figuram fœtus posse permutare, exemplis conclusionis 40. est manifestum; etsi D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad tertium, negaverit. Sed puto ibi D. Thomam non tam loqui de vi quam imaginatio habet in fœtum, quam potius de ea quam habet in corpus proprium. In proprio enim corpore non potest figuram permutare, quia in eo jam figura facta est, & destrui non potest; in corpore vero fœtus potest, quia in eo jam tantum adhuc est in fieri, & ideo à phantasia conformatricem dirigente adhuc potest variari.

Dico quarto, posse mutare colorem, & producere varias maculas: tamen non posse producere maculas omnis generis, sed tantum tales quales humores corporis sunt apti inducere; præcipue autem rubras, purpureas, quæ à sanguine fiunt, cum is ubique & maxime

xime abundet; interdum etiam lividas & flavescentes. At perfecte virides, cæruleas, flavas non potest; quia nulli sunt in corpore humores qui eas causare possunt. An autem tales maculæ possint produci toto corpore, & an Æthiops virtute imaginationis possit producere fœtum perfecte album, aut alba perfectum Æthiopem, ambigo. Ego credo quod non. De exemplis postea dicemus. Sic ergo desiderio vini, cerasi, mori, terrore vulneris, &c. posse maculas similis coloris fœtui imprimi non est ambigendum.

Dico quinto, posse causare pilos & excrescentias in variis partibus. Et hoc est experientia manifestum, & nihil est miri; facit enim etiam sæpe citra concursum imaginationis; ergo. An autem possit facere toto corpore hirsutos, posset dubitari: quia non videtur, quod in corpore humidi fœtus possint esse tot fuliginosi humores, qui possint esse materia tot pilorum. Mihi vero nihil impossibile videtur: quandoquidem fœtus necessarios & convenientes partibus generandis humores trahit è corpore matris, etiamsi in se non habeat. An cornua & ungulæ possint produci, magis dubium est. Perfecta cornua & ungulas producere est impossibile: osseas autem aliquas eminentias in capite exstantes, quales in monstro illo Indico protuberasse commemoravimus, vel ungues crassos, densos, oblongos, non vide-

tur impossibile. Vidi enim alias, quibus ungues in pedibus tanta longitudine & crassitie excrescerent, ut cornibus caprarum similes fierent, & serris per intervalla amputari deberent. Multo minus possibile videtur concham testaceam loco capitis in exemplo 10. productam fuisse, de quo infra statim dicemus.

Dico sexto, propter phantasiam posse mutari membrorum aliquorum quantitatem. Et sic credo verum esse potuisse, quod habetur in exemplo 15. mulierem intuitu picturæ magnum caput habentis potuisse fœtum cum magno capite producere. Et eadem ratione puto, quod quæ videret hominem habentem magnum crus, magnum brachium, enormem nasum, posset simili vitio affectum fœtum procreare. Archangelus Picolomineus in prælectionibus Anatomicis lect. 1. dicit phantasiam posse fœtum immutare quoad colorem & figuram partium, sed non quoad situm aut quantitatem earum: sed non video rationem diversitatis, cum unum sit æque difficile ac alterum. Quidquid enim phantasia facit, facit immutando & dirigendo conformatricem: tam bene autem potest eam dirigere & seducere ad male conformandum partes secundum quantitatem, quam secundum figuram; & conformatrici perturbatæ & seductæ æque facile est errare circa quantitatem, quam variare figuram.

Dico

Dico septimo, videri numerum posse mutari. Sic si mulier perterrita fuisset à monstro habente quatuor brachia, aut quatuor pedes, aut unum tantum, non videtur esse impossibile, quod prolem aliquo etiam numeri vitio laborantem producere posset. Non credo tamen quod posset producere cum quatuor cruribus, aut quatuor brachiis, aut duobus capitibus perfectis, &c. quia non credo, quod in tantum conformatrix à phantasia abduci posset; sed solummodo cum levi aliqua excessus vel defectus adumbratione. Dato tamen quod ita fieri posset, certum est quod non posset fieri, nisi in primo principio procreationis, antequam jam illa membra suo numero naturali essent constituta, & aliquousque perfecta. Nam quando jam perfecta essent, alia nova enasci, vel jam facta deleri aut amputari non possent; sicut conclusione 54. est ostensum. Sed an propter phantasiam gemini aut tergimini fœtus fieri possent? Ego non credo tantam vim imaginationi esse adscribendam.

Merito quæri posset, an posset etiam mutare sexum. Credo autem quod non: tum quia non est tanta phantasiæ virtus in conformatricem; tum etiam quia, ut bene quoque dixit Sylvaticus in historiis medicinalibus historia 6. sexus plurimum pendet à temperamento seminis, quod species phantasticæ sua virtute exemplificandi non possunt mutare.

His præsuppositi, facile est judicare quid de exemplis conclusione 40. allatis sit sentiendum.

Dico autem non esse exemplis magnam fidem adhibendam: quia aliquando sunt simpliciter falsa, ab authoribus memoriæ tradita ex relatu & rumore hominum, qui sæpe est falsus.

Secundo, quia multa sunt nullius momenti, sed sæpe ab hominibus & authoribus ita colorantur & exaggerantur verbis, ut videantur multum esse, quæ in rei veritate nihil sunt. Si aliqua fuit territa ab imagine diaboli, & peperit prolem parum deformem, aut fœdi coloris, statim dicitur peperisse prolem forma diaboli: alii adjiciunt habuisse cornua; alii caudam. Et sic quæ in re non fuit nisi parum turpis, clamoribus hominum fit tota diabolica. Sic de multis aliis est censendum.

Tertio; multæ sunt deformitates monstrosæ fortuitæ & casuales, non profectæ ab imaginatione, quæ tamen à mulierculis adscribuntur imaginationi. Sic contingit sæpissime mulieres nullius terroris, desiderii aut fortis imaginationis conscias, parere proles aliquas notis, aut maculis, aut deformitatibus affectas; quas quando vident, admirantes, & nescientes causam earum, tum demum incipiunt cogitare, an nihil forte fuerint tempore suæ graviditatis imaginatæ: & tamdiu revol-

revolvendo quærunt, donec aliquam sibi persuadeant aut effingant imaginationem, cui eas adscribant; etsi revera illa non fuerit earum causa. Et sic imaginationi non adveniunt notæ, sed notis ipsis affingitur imaginatio.

Quarto; suspicandum est ejusmodi signaturas sæpe esse supernaturales & miraculosas, vel diabolo eas inducente, vel Deo propter hominum castigationem immittente. Et sic forte signaturæ prolium in exemplis 8. 9. & 12. in quibus matres produxerunt proles diabolo similes, fuerunt ultiones & castigationes divinæ, petu'antiam & impietatem parentum in filiis castigantes.

Quinto; quia sæpe subest alia causa; & sæpe similitudo est naturalis profecta ab ipso genitore: sed quia genitor est illegitimus, ab ipsis matribus, & sæpe etiam medicis earum honori studentibus, imaginationi adscribitur, ut earum improbitas & adulterium occultentur. Et ita potuit forte in exemplo tertio Æthiopissæ, quæ albam prolem peperit, & in sexto, in quo alba genuit Æthiopem, accidisse.

Porro de singulis in particulari ita judico. De primo & secundo judico, non esse verum, mulierem intuitu alicujus pulchræ picturæ posse producere prolem similem ei. Si hoc esset verum, picturæ essent caræ, & in magno pretio, & nulla jam mulier haberet

deformes proles. Illum enim aspectum deliberatum picturæ non sequitur subita & vehemens animi passio, & ideo non potest signare.

De secundo, dico Heliodori historiam esse fictam, & ideo illius exempli nullam vim esse: vel, ut dixi, prolem forte fuisse ex adulterio, ex patre albo.

De quarto, dico videri fabulosum.

De quinto, possibile esse, & ostendere vim imaginationis.

De sexto, judico esse supra vim & potentiam phantasiæ, & credo non esse verum: nec D. Hieronymum mendacii arguo, quia ipse hoc tantum ex aliis, & non à seipso, refert. Forte tamen accidit per adulterium cum servo aliquo Æthiope, cujus amore forte mater fuerit detenta. Alii dicunt forte ex humoribus corruptis in corpore fœtus accidisse: sed sunt nugæ, nec ita possunt corrumpi in corpore humores, ut ex iis fœtus niger fieri posset: prius enim fœtus extingueretur, quam talis evadere posset. Alii putant forte accidisse, quod aliquis in familia fuerit Æthiops, avus proavusve; cujus similitudo in nepote revixerit: ut in aliis factum aliquando fuisse Aristot. 7. histor. animal. 6. & Solinus Polyhist. cap. 4. referunt. Sed non credo sic obliteratam in filio similitudinem, in nepote reviviscere posse. Quidquid sit, vix credo vi imaginationis fieri potuisse.

Ad

Ad feptimum dico, poffibile effe, quod quoad pilos, & deformitatem coloris, & ungues magnos, & etiam figuram faciei, aliqualem cum urfo fimilitudinem habuerit: non eft tamen credendum, quod habuerit veram & perfectam. Quod fi habuiffet, quis fcit an, ficut in palatio Urfinorum erant picturæ urforum, non fuerit etiam ipfum animal verum, cum eoque mulier ipfa rem habuerit.

Ad octavum & nonum & duodecimum dico, forte deformitatem fuiffe levem fecundum colorem, aut aliquos pilos, ungues majufculos, & forte aliqualem etiam carneam aut offeam in capite & aliis partibus excrefcentiam fpeciem cornuum, peræ, cinguli, nolæ referentem, & exaggeratam rumore vulgi, & verbis authorum, & fic fuiffe poffibilem. Sed fi fuerit terribilis, & cum maximo receffu à forma humana, cum veris cornibus, vera cauda, ungulis, perfecta nigredine, &c. dico non fuiffe naturalem, fed miraculofam, & à Dei jufta caftigatione profectam. Nam formatrix non habet poteftatem cornua, caudam & ungulas producendi, nec ordinem ullum ad figuram diabolicam.

Ad decimum dico, me non credere. Quia enim ipfe erat fenex, & hiftoria erat vetufta, ob cujus vetuftatem non poterat facile ab aliquo redargui, ideo tum in illa, tum in aliis, quas aliquando commemorabat, fæpe erat

valde infelix conjiciendi veritatem. Deus sit animæ ejus propitius.

Ad undecimum; videri casu, & non virtute imaginationis factum fuisse. Saltem virtute imaginationis non accidit quod bini producerentur, sed tantum quod capitibus connati. Nam, ut conclusione 54. est ostensum, tempore prægnationis, id est, quando jam unus fœtus est descriptus, & aliquousque ejus conformatio est progressa, non potest amplius numerus mutari.

Ad decimumtertium, videri non esse verum, vel fuisse casuale, & male virtuti imaginationis adscriptum.

Ad decimumquartum, difficile esse creditu, partes quæ antea erant conformatæ integræ, superveniente postea imaginatione, potuisse à natura sejungi & dividi vero vulnere. Quo enim cultro natura divisit eas? Si in hora conceptus, aut paulo post, antequam fœtus fuisset conformatus, id contigisset, fieri equidem potuisset: at quia post contigit prægnanti, videtur impossibile fuisse.

Ad decimumquintum dico, esse possibile.

Ad decimumsextum, vel fuisse falsum, vel fuisse casuale; nulla autem ratione virtute imaginationis contingere potuisse. Numerus enim fœtuum vel non potest à phantasia mutari, vel saltem non potest mutari tempore prægnationis, ut conclusione 54.

est

est ostensum. Et quomodo desiderium trium morsuum in humero pistoris potuisset causare tres fœtus? Potuisset quidem in fœtu uno causasse tres cicatrices in humero, aut tria frusta carnea: at quomodo tres proles? Desiderium trium cerasorum non producit tres fœtus, sed unam aut alteram maculam in fœtu uno, cerasi similitudinem habentem. Denique, quomodo morsus tertius potuit occidisse tertium fœtum? Desiderium cerasorum negatorum non extinguit fœtum, sed maculat. Et, si tres morsus causaverunt tres fœtus, ergo tertius morsus causavit tertium fœtum, seu productionem & vitam illius: at quomodo tertius morsus potuit causasse productionem seu vivificationem, & incrementum tertii fœtus, & extinctionem ejusdem? Extinctionem non potuit causasse, nisi multis mensibus post; quia jam erat adultus cum nasceretur, & sic multis antea mensibus creverat: at quomodo imaginatio & mœstitia ex morsu tertio denegato potuit multis mensibus post fœtum extinguere? Ridicula ista sunt, & indigna fide recte philosophantis.

Ad decimumseptimum, admirandum magis esse, quam inquirendum, quomodo imaginatio & timor matris causet eundem timorem in anima fœtus.

Ad decimumoctavum, possibile esse, eoque vim imaginationis comprobari.

Ad decimumnonum, etsi parum ridiculum videatur, tamen non esse impossibile.

Ad vigesimum: fateor talia sæpissime evenire, & exinde maxime phantasiæ vim elucere.

Ad vigesimum primum, casu labrum fœtui illi defuisse, non vi imaginationis. Quomodo enim abstersio sanguinis à labro causaret defectum labii? causare potuisset labium sanguinolentum, sed non nullum.

Ad vigesimum secundum respondeo, fieri potuisse, quod illius mulieris pectori adnata fuerit aliqua informis particula carnis, ruditer aliquam lacertam aut animalculum adumbrans: sed imprimis non potuit fuisse lacerta cum perfecta configuratione; quia formatrix hominis non habet scientiam conformandi lacertas. Secundo, non potuit fuisse nata nec postremis mensibus, nec immediate ante partum: nam postremis mensibus, cum jam corpus sua cute firmiter est circumscriptum, nihil potest amplius tale enasci ex ea; & quando enasci posset, non ita brevi tempore nasci posset.

Ad vigesimum tertium, vigesimum quartum, vigesimum quintum, dico esse possibilia & notoria, & ex eis phantasiæ vires maxime elucescere.

Ad vigesimum sextum, fuisse supernaturale, ut supra dictum est; tamen ex eo satis probari, animalia per imaginationem naturaliter

taliter posse signare, & hoc credidisse & scivisse sanctum illum virum, & ex illa scientia eum id experiri voluisse: quanquam sic signasse solo intuitu virgarum decorticatarum, fuerit supernaturale.

Ad vigesimum septimum dico, possibile fuisse.

Ad vigesimum nonum & trigesimum primum, esse nugas, & propterea tali arti eventum non respondere.

Ad trigesimum, non posse habere veritatem: primo, quia imaginatio gallinæ excubantis nihil amplius ovo jam genito impertit, ut conclusione 54. est ostensum; secundo, quia formatrix ovi non habet ordinem ad figuram aut formam essentialem serpentis, & ideo non potest producere eam.

Ad trigesimum secundum dico, in illis montibus animalia non esse alba propter imaginationem nivis, sed à temperamento & natura loci. Hoc est manifestum; primo quia scribit Olaus Magnus lib. 18. hist. Septent. c. 8. & Ortelius in Livonia, quod cum toto æstivo vernoque tempore lepores in regione septentrionali pristinum colorem servent, post autumnum ac primæ nivis casum colorem mutent, & ex fuscis fiant albi: ergo non fiunt albi propter matrum in conceptu imaginationem. Secundo, quia etsi Plinius lib. 8. c. 52. dicat in Alpibus inveniri albos lepores, non dicit tamen hoc esse propter

imagi-

imaginationem; sed potius, quod aliqui putent eos nive vesci. Est alia quæstio,

Quæstio XXIII.

Cur phantasia non semper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, sed sæpe tam diversis.

DOcet enim experientia, quod easdem res sæpe exprimat modo diversissimo. Interdum tantum secundum colorem, interdum secundum figuram, interdum secundum quantitatem, interdum per substantiæ corporeæ aggenerationem, &c. Sic aliquando cerasa, fragra, mora desiderata, exprimit solo colore & macula aliqua rubicunda; interdum producta quadam substantia carnea, rotunda, colorata, vel non colorata; uti supra in exemplis, & non raro alias factum audivimus. Sic animalia, à quibus mater terrorem concepit, interdum exprimit sola cicatrice in fœtu producta, ictum vel morsum referente; interdum pilis productis, similitudinem habentibus cum pilis illius animalis, ut sæpe apparet, cum mulieres à gliribus aut muribus perterritæ fuerunt. Interdum exprimit similitudine figuræ faciei, sic ut facies habeat conformationem seu figuram sicut facies illius animalis; ut apparet in exemplo 23. conclusionis 40. mulieris à simia deterritæ, & in exemplo conclusionis 53. à capite porcino sibi in

bi in mensa ministrato verecundatæ. Aliquando exprimit totius corporis assimilatione; ut apparet in exemplis 8. 9. & 12. mulierum à figura diaboli perterritarum, quæ fœtus produxerunt toto corpore ad similitudinem diaboli conformatos; ut in exemplo 7. mulieris quæ toto corpore ad similitudinem ursi figuratum produxit. Interdum exprimit producta substantia carnea, illius animalis similitudinem gerente; ut in exemplo 22. de lacerta carnea. Interdum exprimit ratione diversissima, causando in fœtu quandam proprietatem odio habendi illud animal à quo mater deterrita fuit; ut patet in exemplo 17. &c.

Conclusio LVI. Hujus exactam dare rationem est impossibile, possunt tamen variæ causæ assignari.

Sunt enim illa secreta naturæ valde stupenda, quæ admirari potius licet, quam investigare. Imprimis potest hoc pendere à tempore quo imaginatio contingit. Nam si illa contingat in conceptu, vel statim post, ante omnem conformationem, videtur quod fœtus secundum se totum possit conformari ad similitudinem animalis vel picturę de quibus fuit imaginatio: si autem contingat sero & tempore prægnationis, non potest. Ratio est, quia tum corporis figura necdum est descripta, & ideo potest tum adhuc describi ad similitudinem rei imaginatæ: quando

vero

posse etiam produci fœtum illis animalibus perfecte aut fere perfecte similem. Imo dico non posse produci fœtum, cujus vel solum caput, vel soli pedes, vel brachia, aut aliæ partes habeant perfectam similitudinem cum illis. Nam sicut formatrix non habet ex se scientiam aut instinctum formandi perfecte totum animal specie distinctum, ita non habet etiam scientiam formandi aliquam partem solam. Qua enim ratione posset effingere, modo unã partem illius animalis in uno homine, modo aliam in alio, eadem posset & in tertio homine effingere omnes, & totum animal: at non potest totum, ut dictum est: ergo nec partem ejus. Neque sufficit directio phantasiæ: quia, etsi phantasia possit ejus actionem naturalem parum immutare, & paululum seducere à perfecta hominis similitudine ad aliqualem similitudinem rei imaginatæ; tamen non potest immutare & seducere in totum, nec potest superare instinctum naturalem ejus, sed ipsa semper revertitur ad illũ, & secundum illum semper maxime, & magis principaliter operatur, & totũ efformat. Phantasia enim est solum dirigens: quod autem dirigit, tantum modũ addit actioni, nõ autem totam essentiã ejus potest permutare. Unde quomodocunq; conformatrix dirigatur, non potest sic dirigi, ut dirigatur extra semitam totalem suæ aptitudinis & inclinationis naturalis.

Dico tertio, phantasiam posse mutare secun-

cundum quid figuram fœtus, seu aliquarum partium ejus: & dico phantasiam facere posse ut fœtus aliquo modo & ruditer ad figuram alicujus animalis permutetur, puta simiæ, porcelli, canis, &c. id est, potest facere ut mulier deterrita à cane vel simia producat fœtum habentem caput, quod quidem principaliter sit simile capiti humano, sed tamen aliquo modo referat caput canis aut simiæ; ut quod sit prominens aut oblongum, aut alicubi pilis consitum, sicut caput canis; vel planum, certis quibusdam lineamentis, prominentiis aut cavitatibus simiæ effigiem referens. Hoc enim non est contra naturam conformatricis humanæ. Quia etsi tale caput habeat aliquam similitudinem cum capitibus illorum animalium, principaliter tamen est caput humanum. Formatrix enim humana non est præcise determinata aut alligata ad aliquam certam figuram, sed habet suam latitudinem sub qua potest formare capita cum variis figuris, alia sic, alia aliter; & faciem unius hominis sic, alterius aliter. Et ita sæpe etiam citra concursum phantasiæ, facit in uno homine aliquando faciem habentem similitudinem aliquam cum simia, in alio cum cane, in alio cum rostro accipitrino, &c. Et ideo, quando à phantasia seducta aliquando efformat ad similitudinem illorum animalium, nihil facit contra naturam, inclinationem aut potentiam suam;

&

& ideo potest tales figuras aliquando rudiret imitari. Et hoc est potentiæ seductæ & errantis. At eas perfecte & quoad omnia assimilare, sic ut videantur esse vera capita illorum animalium, est impossibile. Quia hoc non fieret à formatrice ut errante; sed deberet fieri ab ea ut operante ex arte & industria naturali, & tanquam habente peculiarem potentiam & scientiam naturalem ad ea conformandum: quem instinctum non habet formatrix generis humani, sed solummodo brutorum. Porro phantasiam adhuc quoad multa alia figuram fœtus posse permutare, exemplis conclusionis 40. est manifestum; etsi D. Thomas part. 3. quæst. 13. art. 3. ad tertium, negaverit. Sed puto ibi D. Thomam non tam loqui de vi quam imaginatio habet in fœtum, quam potius de ea quam habet in corpus proprium. In proprio enim corpore non potest figuram permutare, quia in eo jam figura facta est, & destrui non potest; in corpore vero fœtus potest, quia in eo jam tantum adhuc est in fieri, & ideo à phantasia conformatricem dirigente adhuc potest variari.

Dico quarto, posse mutare colorem, & producere varias maculas: tamen non posse producere maculas omnis generis, sed tantum tales quales humores corporis sunt apti inducere; præcipue autem rubras, purpureas, quæ à sanguine fiunt, cum is ubique & maxime

xime abundet; interdum etiam lividas & flavescentes. At perfecte virides, cæruleas, flavas non potest; quia nulli sunt in corpore humores qui eas causare possunt. An autem tales maculæ possint produci toto corpore, & an Æthiops virtute imaginationis possit producere fœtum perfecte album, aut alba perfectum Æthiopem, ambigo. Ego credo quod non. De exemplis postea dicemus. Sic ergo desiderio vini, cerasi, mori, terrore vulneris, &c. posse maculas similis coloris fœtui imprimi non est ambigendum.

Dico quinto, posse causare pilos & excrescentias in variis partibus. Et hoc est experientia manifestum, & nihil est miri; facit enim etiam sæpe citra concursum imaginationis; ergo. An autem possit facere toto corpore hirsutos, posset dubitari: quia non videtur, quod in corpore humidi fœtus possint esse tot fuliginosi humores, qui possint esse materia tot pilorum. Mihi vero nihil impossibile videtur: quandoquidem fœtus necessarios & convenientes partibus generandis humores trahit è corpore matris, etiamsi in se non habeat. An cornua & ungulæ possint produci, magis dubium est. Perfecta cornua & ungulas producere est impossibile: osseas autem aliquas eminentias in capite exstantes, quales in monstro illo Indico protuberasse commemoravimus, vel ungues crassos, densos, oblongos, non vide-

tur impossibile. Vidi enim alias, quibus ungues in pedibus tanta longitudine & crassitie excresce ent, ut cornibus caprarum similes fierent, & serris per intervalla amputari deberent. Multo minus possibile videtur concham testaceam loco capitis in exemplo 10. productam fuisse, de quo infra statim dicemus.

Dico sexto, propter phantasiam posse mutari membrorum aliquorum quantitatem. Et sic credo verum esse potuisse, quod habetur in exemplo 15. mulierem intuitu picturæ magnum caput habentis potuisse fœtum cum magno capite producere. Et eadem ratione puto, quod quæ videret hominem habentem magnum crus, magnum brachium, enormem nasum, posset simili vitio affectum fœtum procreare. Archangelus Picolomineus in prælectionibus Anatomicis lect. 1. dicit phantasiam posse fœtum immutare quoad colorem & figuram partium, sed non quoad situm aut quantitatem earum: sed non video rationem diversitatis, cum unum sit æque difficile ac alterum. Quidquid enim phantasia facit, facit immutando & dirigendo conformatricem: tam bene autem potest eam dirigere & seducere ad male conformandum partes secundum quantitatem, quam secundum figuram; & conformatrici perturbatæ & seductæ æque facile est errare circa quantitatem, quam variare figuram.

Dico

Dico septimo, videri numerum posse mutari. Sic si mulier perterrita fuisset à monstro habente quatuor brachia, aut quatuor pedes, aut unum tantum, non videtur esse impossibile, quod prolem aliquo etiam numeri vitio laborantem producere posset. Non credo tamen quod posset producere cum quatuor cruribus, aut quatuor brachiis, aut duobus capitibus perfectis, &c. quia non credo, quod in tantum conformatrix à phantasia abduci posset; sed solummodo cum levi aliqua excessus vel defectus adumbratione. Dato tamen quod ita fieri posset, certum est quod non posset fieri, nisi in primo principio procreationis, antequam jam illa membra suo numero naturali essent constituta, & aliquousque perfecta. Nam quando jam perfecta essent, alia nova enasci, vel jam facta deleri aut amputari non possent; sicut conclusione 54. est ostensum. Sed an propter phantasiam gemini aut tergimini fœtus fieri possent? Ego non credo tantam vim imaginationi esse adscribendam.

Merito quæri posset, an posset etiam mutare sexum. Credo autem quod non: tum quia non est tanta phantasiæ virtus in conformatricem; tum etiam quia, ut bene quoque dixit Sylvaticus in historiis medicinalibus historia 6. sexus plurimum pendet à temperamento seminis, quod species phantasticæ sua virtute exemplificandi non possunt mutare.

His præsuppositis, facile est judicare quid de exemplis conclusione 40. allatis sit sentiendum.

Dico autem non esse exemplis magnam fidem adhibendam: quia aliquando sunt simpliciter falsa, ab authoribus memoriæ tradita ex relatu & rumore hominum, qui sæpe est falsus.

Secundo, quia multa sunt nullius momenti, sed sæpe ab hominibus & authoribus ita colorantur & exaggerantur verbis, ut videantur multum esse, quæ in rei veritate nihil sunt. Si aliqua fuit territa ab imagine diaboli, & peperit prolem parum deformem, aut fœdi coloris, statim dicitur peperisse prolem forma diaboli: alii adjiciunt habuisse cornua; alii caudam. Et sic quæ in re non fuit nisi parum turpis, clamoribus hominum fit tota diabolica. Sic de multis aliis est censendum.

Tertio; multæ sunt deformitates monstrosæ fortuitæ & casuales, non profectæ ab imaginatione, quæ tamen à mulierculis adscribuntur imaginationi. Sic contingit sæpissime mulieres nullius terroris, desiderii aut fortis imaginationis conscias, parere proles aliquas notis, aut maculis, aut deformitatibus affectas; quas quando vident, admirantes, & nescientes causam earum, tum demum incipiunt cogitare, an nihil forte fuerint tempore suæ graviditatis imaginatæ: & tamdiu revol-

revolvendo quærunt, donec aliquam sibi persuadeant aut effingant imaginationem, cui eas adscribant; etsi revera illa non fuerit earum causa. Et sic imaginationi non adveniunt notæ, sed notis ipsis affingitur imaginatio.

Quarto; suspicandum est ejusmodi signaturas sæpe esse supernaturales & miraculosas, vel diabolo eas inducente, vel Deo propter hominum castigationem immittente. Et sic forte signaturæ prolium in exemplis 8. 9. & 12. in quibus matres produxerunt proles diabolo similes, fuerunt ultiones & castigationes divinæ, petulantiam & impietatem parentum in filiis castigantes.

Quinto; quia sæpe subest alia causa; & sæpe similitudo est naturalis profecta ab ipso genitore: sed quia genitor est illegitimus, ab ipsis matribus, & sæpe etiam medicis earum honori studentibus, imaginationi adscribitur, ut earum improbitas & adulterium occultentur. Et ita potuit forte in exemplo tertio Æthiopissæ, quæ albam prolem peperit, & in sexto, in quo alba genuit Æthiopem, accidisse.

Porro de singulis in particulari ita judico. De primo & secundo judico, non esse verum, mulierem intuitu alicujus pulchræ picturæ posse producere prolem similem ei. Si hoc esset verum, picturæ essent caræ, & in magno pretio, & nulla jam mulier haberet

Ad ſeptimum dico, poſſibile eſſe, quod quoad pilos, & deformitatem coloris, & ungues magnos, & etiam figuram faciei, aliqualem cum urſo ſimilitudinem habuerit: non eſt tamen credendum, quod habuerit veram & perfectam. Quod ſi habuiſſet, quis ſcit an, ſicut in palatio Urſinorum erant picturæ urſorum, non fuerit etiam ipſum animal verum, cum eoque mulier ipſa rem habuerit.

Ad octavum & nonum & duodecimum dico, forte deformitatem fuiſſe levem ſecundum colorem, aut aliquos pilos, ungues majuſculos, & forte aliqualem etiam carneam aut oſſeam in capite & aliis partibus excreſcentiam ſpeciem cornuum, peræ, cinguli, nolæ referentem, & exaggeratam rumore vulgi, & verbis authorum, & ſic fuiſſe poſſibilem. Sed ſi fuerit terribilis, & cum maximo receſſu à forma humana, cum veris cornibus, vera cauda, ungulis, perfecta nigredine, &c. dico non fuiſſe naturalem, ſed miraculoſam, & à Dei juſta caſtigatione profectam. Nam formatrix non habet poteſtatem cornua, caudam & ungulas producendi, nec ordinem ullum ad figuram diabolicam.

Ad decimum dico, me non credere. Quia enim ipſe erat ſenex, & hiſtoria erat vetuſta, ob cujus vetuſtatem non poterat facile ab aliquo redargui, ideo tum in illa, tum in aliis, quas aliquando commemorabat, ſæpe erat

valde infelix conjiciendi veritatem. Deus sit animæ ejus propitius.

Ad undecimum; videri casu, & non virtute imaginationis factum fuisse. *Saltem* virtute imaginationis non accidit quod bini producerentur, sed tantum quod capitibus connati. Nam, ut conclusione 54. est ostensum, tempore prægnationis, id est, quando jam unus fœtus est descriptus, & aliquousque ejus conformatio est progressa, non potest amplius numerus mutari.

Ad decimumtertium, videri non esse verum, vel fuisse casuale, & male virtuti imaginationis adscriptum.

Ad decimumquartum, difficile esse creditu, partes quæ antea erant conformatæ integræ, superveniente postea imaginatione, potuisse à natura sejungi & dividi vero vulnere. Quo enim cultro natura divisit eas? Si in hora conceptus, aut paulo post, antequam fœtus fuisset conformatus, id contigisset, fieri equidem potuisset: at quia post contigit prægnanti, videtur impossibile fuisse.

Ad decimumquintum dico, esse possibile.

Ad decimumsextum, vel fuisse falsum, vel fuisse casuale; nulla autem ratione virtute imaginationis contingere potuisse. Numerus enim fœtuum vel non potest à phantasia mutari, vel saltem non potest mutari tempore prægnationis, ut conclusione 54.

est

est ostensum. Et quomodo desiderium trium morsuum in humero pistoris potuisset causare tres fœtus? Potuisset quidem in fœtu uno causasse tres cicatrices in humero, aut tria frusta carnea: at quomodo tres proles? Desiderium trium cerasorum non producit tres fœtus, sed unam aut alteram maculam in fœtu uno, cerasi similitudinem habentem. Denique, quomodo morsus tertius potuit occidisse tertium fœtum? Desiderium cerasorum negatorum non extinguit fœtum, sed maculat. Et, si tres morsus causaverunt tres fœtus, ergo tertius morsus causavit tertium fœtum, seu productionem & vitam illius: at quomodo tertius morsus potuit causasse productionem seu vivificationem, & incrementum tertii fœtus, & extinctionem ejusdem? Extinctionem non potuit causasse, nisi multis mensibus post; quia jam erat adultus cum nasceretur, & sic multis antea mensibus creverat: at quomodo imaginatio & mœstitia ex morsu tertio denegato potuit multis mensibus post fœtum extinguere? Ridicula ista sunt, & indigna fide recte philosophantis.

Ad decimumseptimum, admirandum magis esse, quam inquirendum, quomodo imaginatio & timor matris causet eundem timorem in anima fœtus.

Ad decimumoctavum, possibile esse, eoque vim imaginationis comprobari.

Ad decimumnonum, etsi parum ridiculum videatur, tamen non esse impossibile.

Ad vigesimum: fateor talia sæpissime evenire, & exinde maxime phantasiæ vim elucere.

Ad vigesimum primum, casu labrum fœtui illi defuisse, non vi imaginationis. Quomodo enim abstersio sanguinis à labro causaret defectum labii? causare potuisset labium sanguinolentum, sed non nullum.

Ad vigesimum secundum respondeo, fieri potuisse, quod illius mulieris pectori adnata fuerit aliqua informis particula carnis, ruditer aliquam lacertam aut animalculum adumbrans: sed imprimis non potuit fuisse lacerta cum perfecta configuratione; quia formatrix hominis non habet scientiam conformandi lacertas. Secundo, non potuit fuisse nata nec postremis mensibus, nec immediate ante partum: nam postremis mensibus, cum jam corpus sua cute firmiter est circumscriptum, nihil potest amplius tale enasci ex ea; & quando enasci posset, non ita brevi tempore nasci posset.

Ad vigesimum tertium, vigesimum quartum, vigesimum quintum, dico esse possibilia & notoria, & ex eis phantasiæ vires maxime elucescere.

Ad vigesimum sextum, fuisse supernaturale, ut supra dictum est; tamen ex eo satis probari, animalia per imaginationem naturaliter

taliter posse signare, & hoc credidisse & scivisse sanctum illum virum, & ex illa scientia eum id experiri voluisse: quanquam sic signasse solo intuitu virgarum decorticatarum, fuerit supernaturale.

Ad vigesimum septimum dico, possibile fuisse.

Ad vigesimum nonum & trigesimum primum, esse nugas, & propterea tali arti eventum non respondere.

Ad trigesimum, non posse habere veritatem: primo, quia imaginatio gallinæ excubantis nihil amplius ovo jam genito impertit, ut conclusione 54. est ostensum; secundo, quia formatrix ovi non habet ordinem ad figuram aut formam essentialem serpentis, & ideo non potest producere eam.

Ad trigesimum secundum dico, in illis montibus animalia non esse alba propter imaginationem nivis, sed à temperamento & natura loci. Hoc est manifestum; primo quia scribit Olaus Magnus lib. 18. hist. Sept. c. 8. & Ortelius in Livonia, quod cum toto æstivo vernoque tempore lepores in regione septentrionali pristinum colorem servent, post autumnum ac primæ nivis casum colorem mutent, & ex fuscis fiant albi: ergo non fiunt albi propter matrum in conceptu imaginationem. Secundo, quia etsi Plinius lib. 8. c. 52. dicat in Alpibus inveniri albos lepores, non dicit tamen hoc esse propter imagi-

imaginationem; sed potius, quod aliqui putent eos nive vesci. Est alia quæstio,

QUÆSTIO XXIII.

Cur phantasia non semper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, sed sæpe tam diversis.

DOcet enim experientia, quod easdem res sæpe exprimat modo diversissimo. Interdum tantum secundum colorem, interdum secundum figuram, interdum secundum quantitatem, interdum per substantiæ corporeæ aggenerationem, &c. Sic aliquando cerasa, fragra, mora desiderata, exprimit solo colore & macula aliqua rubicunda; interdum producta quadam substantia carnea, rotunda, colorata, vel non colorata; uti supra in exemplis, & non raro alias factum audivimus. Sic animalia, à quibus mater terrorem concepit, interdum exprimit sola cicatrice in fœtu producta, ictum vel morsum referente; interdum pilis productis, similitudinem habentibus cum pilis illius animalis, ut sæpe apparet, cum mulieres à gliribus aut muribus perterritæ fuerunt. Interdum exprimit similitudine figuræ faciei, sic ut facies habeat conformationem seu figuram sicut facies illius animalis; ut apparet in exemplo 23. conclusionis 40. mulieris à simia deterritæ, & in exemplo conclusionis 53. à capite porcino sibi in

bi in mensa ministrato verecundatæ. Aliquando exprimit totius corporis assimilatione; ut apparet in exemplis 8. 9. & 12. mulierum à figura diaboli perterritarum, quæ fœtus produxerunt toto corpore ad similitudinem diaboli conformatos; ut in exemplo 7. mulieris quæ toto corpore ad similitudinem ursi figuratum produxit. Interdum exprimit producta substantia carnea, illius animalis similitudinem gerente; ut in exemplo 22. de lacerta carnea. Interdum exprimit ratione diversissima, causando in fœtu quandam proprietatem odio habendi illud animal à quo mater deterrita fuit; ut patet in exemplo 17. &c.

Conclusio LVI. Hujus exactam dare rationem est impossibile, possunt tamen variæ causæ assignari.

Sunt enim illa secreta naturæ valde stupenda, quæ admirari potius licet, quam investigare. Imprimis potest hoc pendere à tempore quo imaginatio contingit. Nam si illa contingat in conceptu, vel statim post, ante omnem conformationem, videtur quod fœtus secundum se totum possit conformari ad similitudinem animalis vel picturę de quibus fuit imaginatio: si autem contingat sero & tempore prægnationis, non potest. Ratio est, quia tum corporis figura necdum est descripta, & ideo potest tum adhuc describi ad similitudinem rei imaginatæ: quando

vero

vero jam descripta est, non potest amplius mutari, sed solum potest fieri mutatio circa colorem, pilorum proventum, partis alicujus magnitudinem, aut aliquid carneum informe adnascens.

Potest hoc etiam pendere à modo quo formatrix à speciebus phantasticis afficitur, & ab animi passionibus perturbatur. Nam si species & passiones fuerint fortes, & conformatrix ab eis vehementer fuerit affecta, poterit secundum plurima accidentia, & intensius, & secundum plures partes exprimere rem imaginatam, quam si leviter tantum affecta fuisset.

Tertio, potest pendere à materiæ ad hanc vel illā rem exprimendā idoneæ presentia vel absentia. Sic, si mater ab urso aut aliqua figura diaboli terreretur, si adesset materia ad totum corpus pilis conserendum, nigro colore inficiendum, caudam vel ungulas producendum, idonea, possent forte illa in fœtu produci. At si materia desit, non possunt: sed vel tantum macula produceretur, vel cicatrix, vel figura fœtus secundum aliquid mutabitur, &c.

Quarto, à modo etiam quo phantasia res imaginatas apprehendit. Prout enim illæ in oculos aut phantasiam aliquando sub una magis qualitate quam sub alia incurrunt, fiet quod fœtus magis secundum unam quam secundum aliam qualitatem assimilabitur. Sic, si mater deterrita à fele, cane, simia, aut alio

ani-

animali, magis illud animo conceperit ut lædens aut mordens, forte magis fœtum signabit aliqua cicatrice aut nota vulneris; si ut turpe & fœdum, & pilis suis aut colore adversum, forte magis signabit pilis aliquibus productis, aut macula aliqua colorem illius referente; si ut horrendum aut informe rostrum habens, forte ita signabit, ut secundum faciei figuram illi assimiletur; si totius animalis figuram magis animo conceperit, forte secundum totius corporis figuram ipsum transformabit. Subintellige, inquam, modo tempus, quo singulæ notæ fieri possunt, non refragetur. Iam enim dictum est, non quovis tempore quasvis, sed certo tantum fieri posse. Omnium facillime phantasia exprimit secundum colorem & maculas aut pilos; tum quia illa facilioris sunt productionis, tum quia quovis tempore produci possunt. Quæritur ultimo.

QUÆSTIO XXIV.

Cur non eidem semper parti, sed diversis notæ inducantur.

ETenim mulier à lacerta perterrita fœtum signavit in pectore: plurimæ à mure aut glire perterritæ, signant maculis pilosis in vultu: una desiderio cerasi vel mori affecta signabit macula aut excrescentia carnea genita

nita in vultu, alia in dorso, scapulis, aut alia parte.

Conclusio LVII. Plerumque notæ illi parti imprimuntur quæ fuit in imaginatione.

Pro quo est sciendum, quod non tantum species repræsentant rerum qualitates, sed connotant etiam situm & partem in qua illæ sunt. Hinc, sicut dirigunt conformatricem ad exprimendum rerum qualitates, ita simul dirigunt eam ad exprimendum illas eodem situ, & in eadem parte. Hinc est quod mulieres frequenter signant fœtus eadem parte, qua in re externa vitia vel deformitates perceperunt. Sic in exemplo 14. mulier deterrita ab homine minitante ei ictum in caput, produxit fœtum vulnus in capite habentem: deterrita à pictura habente magnum caput in exemplo 15. produxit fœtum habentem magnum caput: quæ deterrita fuit propter capitis sui contra caput alterius mulieris collisionem in exemplo 11. produxit duos fœtus capitibus connatos: quæ deterrita fuit à lacerta in pectus insiliente in exemplo 22. produxit fœtum lacertam pectori adnatam habentem: quæ perterrita fuit à diabolo cornua habente in exemplo 9. & 12. produxit fœtum in capite cornutum: quæ imaginata fuit imaginem Ioannis Baptistæ toto corpore hirsuti, toto corpore hirsutum fœtum produxit.

Verum non semper notatur fœtus ea parte quam

te quam connotat ipsa species phātastica, sed potest signari, & frequentissime signatur ea quam mater peculiariter imaginatur, seu in quam in illo instanti imaginationis cogitatione dirigit: illa est facies; & ideo sæpissime fœtus in facie signatur magis quam in alia parte. Nam, quia matres sciunt à forti imaginatione, desiderio & terrore, fœtus suos frequenter signari; ideo, cum sic aliquid imaginantur, statim metuunt ne ejusmodi signatura incidat in faciem sui fœtus; & sic imaginando aliquam rem externam, per quandam reflexionem coimaginantur faciem sui fœtus: & hinc signatura sæpissime incidit in faciem ejus.

Alia causa est, quia natura in nullius partis conformatione tanto utitur artificio, quanto in conformatione faciei humanæ, & ideo illius conformationi est maxime intenta: & ideo, cum sic dirigitur à phantasia, ut aliquam rem externam velit imitari & exprimere, maxime illam exprimit in facie.

Facit etiam ad hoc ut signatura magis in una quam in altera parte eveniat aliquid, materiæ ad signaturam necessariæ præsentia magis in hac quam in illa parte: tum etiam impetus humorum, qui per animi passiones agitantur, fluens magis in unam quam in aliam partem; ex quo unius partis conformatrix magis quam alterius debilitatur. Nam, quia passiones quæ imaginationem comitantur,

tantur,

tantur,non semper sunt eædem, nec eodem præcise modo obveniunt; non eundem semper faciunt præcise humorum & spirituum motum: sed hæ magis in has, aliæ in alias partes eos vibrant.

Dicit Levinus Lemnius lib. 1. cap. 4. de occult. nat. mirac. & est communis opinio mulicrcularum, signaturam transferri in aliam partem, ut femora, nates, si terrore aut desiderio jam affectæ manibus abstergant faciem, & illas partibus illis applicent: sed merito ridet hoc Hercules Saxonia 4. cap. 30. sui Panthei, & ego cum ipso; assero que, ejusmodi faciei abstersionem aut attactum aliquarum partiū, nullam vim ad signandum hanc magis quam illam partem habere.

Atque hæ sunt in universum vires quas phantasia & in proprium, & in alienum corpus potest exercere. Restat ut ad argumenta in principio quæstionis 4. allata, quibus nimia ejus in utrumque activitas probabatur, respondeamus.

Ad primum itaque respondeo; communem vulgi opinionem falsam esse, si putet phantasiam per se talem activitatem habere; sed si intelligat eam per accidens esse causam multarum permutationum, fateor esse veram, ut jam dictum est.

Ad authoritatem Aristot. responsum est conclus. 20, & concl. 24. resp. ad 1. & concl. 25. resp. ad 1.

Al-

Ad authoritatem Avicennæ, Algazelis,&c. respondeo; phantasiam per accidens bene esse causam signaturæ fœtus, sicut conclus. 27. est ostensum, sed non per se primo: eam autem habere virtutem in remota agendi, & ea afficiendi vel propria virtute, vel virtute à cœlis derivata, dico esse falsum, ut concl. 26.& 39. est ostensum. Etenim phantasiam elementa mundi posse perturbare, hominem remotum fascinare, ex equo dejicere, hominem sine matre, plantam sine semine generare, segetes transferre, ridicula sunt, & philosopho indigna: sed si quæ talia admiranda opera aliquando ab hominibus, ut Apollonio Tyanæo aliisve, perpetrata fuerint, non virtute imaginationis, sed arte magica facta fuerunt.

Quod sanguis interfecti in præsentia occisoris è corpore erumpat, non est naturale: ideoque non fit vi imaginationis, sed causæ supernaturali est adscribendum; vel Deo, vel angelis iniquitatem interfectoris detegentibus & ulciscentibus, vel diabolis aut innocentes falso accusare, aut nocentes ad desperationem perducere conantibus.

Quod reliquiæ sanctorum aliquando sanitatem colentibus pariant, non fit virtute confidentiæ & imaginationis quam ægri cultui illi adhibent, ut impie dicit Pomponatius; sed miraculo, & gratia Dei singulari, remunerantis honorem qui sanctis ejus exhi-

exhibetur. Quod Salutatores illi Hispanici admiranda aliqua præter ordinem naturæ præstent, id vel faciunt arte magica, vel gratia aliqua singulari à Deo familiis aliquibus concessa. Ludovicus autem Mercatus, regius medicus, quem, utpote Hispanum, & in Hispania degentem, certum est non ignorare quid de illis hominibus sit, tomo 1. suorum operum lib. 2. class. 3. quæst. 168. art. 4. dicit opera eorum ficta esse, plena superstitione diabolica, & à religione catholica aliena.

Ad authoritatem Hippoc. D. Thomæ & aliorum dico, eos vera dicere, sed esse intelligendum phantasiam non facere ea per se, sed per accidens, mediantibus aliis animæ potentiis, ut jam dictum est.

Ad secundum argumentum à ratione desumptum respondeo; intellectum & phantasiam fieri omnia spiritaliter & modo quodam intentionali, quatenus recipiunt rerum omnium species, & ab iis informantur, sed non per hoc posse realiter agere. Quod enim tantum aliquid est intentionaliter, illud non potest illud ipsum in alio facere realiter: ut conclus. 25. ostensum.

Ad tertium respondeo; verum esse, quod multæ res naturales habeant admirandas virtutes, & quod sic anima seu corpora animata merito etiam debeant habere virtutes longe illis admirabiliores: sed non propterea sequitur, quod debeant habere illas quas Avicenna

cenna & alii imaginationi adscribunt, res scilicet externas alterandi vel permutandi; sed sufficit quod habeant alias, nempe potentias cognoscitivas, sensum, motum, intellectum, & voluntatem; quæ sunt virtutes omnium aliarum rerum naturalium virtutibus longe excellentiores & diviniores. Et etsi aliquæ animæ aliis essent excellentiores, quod tamen plerique scholastici negant, cum substantiis non videatur competere magis & minus; tamen propterea illæ non possent naturaliter habere vim aliquam alterius generis, quam omnes reliquæ animæ haberent. Possent quidem in eodem genere potentiarum habere potentias nobiliores potentiis aliarum animarum, per quas possent vel perfectius videre, audire aut intelligere, quam aliæ animæ: sed non talem per quam possent fascinare, elementa turbare, externa corpora alterare vel loco movere.

Ad quartum respondeo; nec sola visione, nec solo attactu, nec sola verborum prolatione, posse ullos effectus ad extra physice produci, cum illæ actiones sint immanentes: sed si qui tales aliquando ejusmodi actiones sint secuti, eos vel ope diabolica evenisse, vel ab hominibus gratia quadam peculiari divinitus data perpetratos fuisse.

Ad exempla ex Avicenna vel Augustino desumpta, supra conclusione 11. est responsum,

His præsuppositi, facile est judicare quid de exemplis conclusione 40. allatis sit sentiendum.

Dico autem non esse exemplis magnam fidem adhibendam: quia aliquando sunt simpliciter falsa, ab authoribus memoriæ tradita ex relatu & rumore hominum, qui sæpe est falsus.

Secundo, quia multa sunt nullius momenti, sed sæpe ab hominibus & authoribus ita colorantur & exaggerantur verbis, ut videantur multum esse, quæ in rei veritate nihil sunt. Si aliqua fuit territa ab imagine diaboli, & peperit prolem parum deformem, aut fœdi coloris, statim dicitur peperisse prolem forma diaboli: alii adjiciunt habuisse cornua; alii caudam. Et sic quæ in re non fuit nisi parum turpis, clamoribus hominum fit tota diabolica. Sic de multis aliis est censendum.

Tertio; multæ sunt deformitates monstrosæ fortuitæ & casuales, non profectæ ab imaginatione, quæ tamen à mulierculis adscribuntur imaginationi. Sic contingit sæpissime mulieres nullius terroris, desiderii aut fortis imaginationis conscias, parere proles aliquas notis, aut maculis, aut deformitatibus affectas; quas quando vident, admirantes, & nescientes causam earum, tum demum incipiunt cogitare, an nihil forte fuerint tempore suæ graviditatis imaginatæ: & tamdiu revol-

revolvendo quærunt, donec aliquam sibi persuadeant aut effingant imaginationem, cui eas adscribant; etsi revera illa non fuerit earum causa. Et sic imaginationi non adveniunt notæ, sed notis ipsis affingitur imaginatio.

Quarto; suspicandum est ejusmodi signaturas sæpe esse supernaturales & miraculosas, vel diabolo eas inducente, vel Deo propter hominum castigationem immittente. Et sic forte signaturæ prolium in exemplis 8. 9. & 12. in quibus matres produxerunt proles diabolo similes, fuerunt ultiones & castigationes divinæ, petulantiam & impietatem parentum in filiis castigantes.

Quinto; quia sæpe subest alia causa; & sæpe similitudo est naturalis profecta ab ipso genitore: sed quia genitor est illegitimus, ab ipsis matribus, & sæpe etiam medicis earum honori studentibus, imaginationi adscribitur, ut earum improbitas & adulterium occultentur. Et ita potuit forte in exemplo tertio Æthiopissæ, quæ albam prolem peperit, & in sexto, in quo alba genuit Æthiopem, accidisse.

Porro de singulis in particulari ita judico. De primo & secundo judico, non esse verum, mulierem intuitu alicujus pulchræ picturæ posse producere prolem similem ei. Si hoc esset verum, picturæ essent caræ, & in magno pretio, & nulla jam mulier haberet

Ad ſeptimum dico, poſſibile eſſe, quod quoad pilos, & deformitatem coloris, & ungues magnos, & etiam figuram faciei, aliqualem cum urſo ſimilitudinem habuerit: non eſt tamen credendum, quod habuerit veram & perfectam. Quod ſi habuiſſet, quis ſcit an, ſicut in palatio Urſinorum erant picturæ urſorum, non fuerit etiam ipſum animal verum, cum eoque mulier ipſa rem habuerit.

Ad octavum & nonum & duodecimum dico, forte deformitatem fuiſſe levem ſecundum colorem, aut aliquos pilos, ungues majuſculos, & forte aliqualem etiam carneam aut oſſeam in capite & aliis partibus excreſcentiam ſpeciem cornuum, peræ, cinguli, nolæ referentem, & exaggeratam rumore vulgi, & verbis authorum, & ſic fuiſſe poſſibilem. Sed ſi fuerit terribilis, & cum maximo receſſu à forma humana, cum veris cornibus, vera cauda, ungulis, perfecta nigredine, &c. dico non fuiſſe naturalem, ſed miraculoſam, & à Dei juſta caſtigatione profectam. Nam formatrix non habet poteſtatem cornua, caudam & ungulas producendi, nec ordinem ullum ad figuram diabolicam.

Ad decimum dico, me non credere. Quia enim ipſe erat ſenex, & hiſtoria erat vetuſta, ob cujus vetuſtatem non poterat facile ab aliquo redargui, ideo tum in illa, tum in aliis, quas aliquando commemorabat, ſæpe erat

valde infelix conjiciendi veritatem. Deus sit animæ ejus propitius.

Ad undecimum ; videri casu, & non virtute imaginationis factum fuisse. *Saltem* virtute imaginationis non accidit quod bini producerentur, sed tantum quod capitibus connati. Nam, ut conclusione 54. est ostensum, tempore prægnationis, id est, quando jam unus fœtus est descriptus, & aliquousque ejus conformatio est progressa, non potest amplius numerus mutari.

Ad decimumtertium, videri non esse verum, vel fuisse casuale, & male virtuti imaginationis adscriptum.

Ad decimumquartum, difficile esse creditu, partes quæ antea erant conformatæ integræ, superveniente postea imaginatione, potuisse à natura sejungi & dividi vero vulnere. Quo enim cultro natura divisit eas ? Si in hora conceptus, aut paulo post, antequam fœtus fuisset conformatus, id contigisset, fieri equidem potuisset: at quia post contigit prægnanti, videtur impossibile fuisse.

Ad decimumquintum dico, esse possibile.

Ad decimumsextum, vel fuisse falsum, vel fuisse casuale; nulla autem ratione virtute imaginationis contingere potuisse. Numerus enim fœtuum vel non potest à phantasia mutari, vel saltem non potest mutari tempore prægnationis, ut conclusione 54.

est

est ostensum. Et quomodo desiderium trium morsuum in humero pistoris potuisset causare tres foetus? Potuisset quidem in foetu uno causasse tres cicatrices in humero, aut tria frusta carnea: at quomodo tres proles? Desiderium trium cerasorum non producit tres foetus, sed unam aut alteram maculam in foetu uno, cerasi similitudinem habentem. Denique, quomodo morsus tertius potuit occidisse tertium foetum? Desiderium cerasorum negatorum non extinguit foetum, sed maculat. Et, si tres morsus causaverunt tres foetus, ergo tertius morsus causavit tertium foetum, seu productionem & vitam illius: at quomodo tertius morsus potuit causasse productionem seu vivificationem, & incrementum tertii foetus, & extinctionem ejusdem? Extinctionem non potuit causasse, nisi multis mensibus post; quia jam erat adultus cum nasceretur, & sic multis antea mensibus creverat: at quomodo imaginatio & moestitia ex morsu tertio denegato potuit multis mensibus post foetum extinguere? Ridicula ista sunt, & indigna fide recte philosophantis.

Ad decimumseptimum, admirandum magis esse, quam inquirendum, quomodo imaginatio & timor matris causet eundem timorem in anima foetus.

Ad decimumoctavum, possibile esse, eoque vim imaginationis comprobari.

Ad decimumnonum, etsi parum ridiculum videatur, tamen non esse impossibile.

Ad vigesimum: fateor talia sæpissime evenire, & exinde maxime phantasiæ vim elucere.

Ad vigesimum primum, casu labrum fœtui illi defuisse, non vi imaginationis. Quomodo enim abstersio sanguinis à labro causaret defectum labii? causare potuisset labium sanguinolentum, sed non nullum.

Ad vigesimum secundum respondeo, fieri potuisse, quod illius mulieris pectori adnata fuerit aliqua informis particula carnis, ruditer aliquam lacertam aut animalculum adumbrans: sed imprimis non potuit fuisse lacerta cum perfecta configuratione; quia formatrix hominis non habet scientiam conformandi lacertas. Secundo, non potuit fuisse nata nec postremis mensibus, nec immediate ante partum: nam postremis mensibus, cum jam corpus sua cute firmiter est circumscriptum, nihil potest amplius tale enasci ex ea; & quando enasci posset, non ita brevi tempore nasci posset.

Ad vigesimum tertium, vigesimum quartum, vigesimum quintum, dico esse possibilia & notoria, & ex eis phantasiæ vires maxime elucescere.

Ad vigesimum sextum, fuisse supernaturale, ut supra dictum est; tamen ex eo satis probari, animalia per imaginationem naturaliter:

taliter posse signare, & hoc credidisse & scivisse sanctum illum virum, & ex illa scientia eum id experiri voluisse: quanquam sic signasse solo intuitu virgarum decorticatarum, fuerit supernaturale.

Ad vigesimum septimum dico, possibile fuisse.

Ad vigesimum nonum & trigesimum primum, esse nugas, & propterea tali arti eventum non respondere.

Ad trigesimum, non posse habere veritatem: primo, quia imaginatio gallinæ excubantis nihil amplius ovo jam genito impertit, ut conclusione 54. est ostensum; secundo, quia formatrix ovi non habet ordinem ad figuram aut formam essentialem serpentis, & ideo non potest producere eam.

Ad trigesimum secundum dico, in illis montibus animalia non esse alba propter imaginationem nivis, sed à temperamento & natura loci. Hoc est manifestum; primo quia scribit Olaus Magnus lib. 18. hist. Sept. c. 8. & Ortelius in Livonia, quod cum toto æstivo vernoque tempore lepores in regione septentrionali pristinum colorem servent, post autumnum ac primæ nivis casum colorem mutent, & ex fuscis fiant albi: ergo non fiunt albi propter matrum in conceptu imaginationem. Secundo, quia etsi Plinius lib. 8. c. 52. dicat in Alpibus inveniri albos lepores, non dicit tamen hoc esse propter

imagi-

imaginationem; sed potius, quod aliqui putent eos nive vesci. Est alia quæstio,

Quæstio XXIII.

Cur phantasia non semper imprimit in fœtum res imaginatas eodem modo, sed sæpe tam diversis.

Docet enim experientia, quod easdem res sæpe exprimat modo diversissimo. Interdum tantum secundum colorem, interdum secundum figuram, interdum secundum quantitatem, interdum per substantiæ corporeæ aggenerationem, &c. Sic aliquando cerasa, fragra, mora desiderata, exprimit solo colore & macula aliqua rubicunda; interdum producta quadam substantia carnea, rotunda, colorata, vel non colorata; uti supra in exemplis, & non raro alias factum audivimus. Sic animalia, à quibus mater terrorem concepit, interdum exprimit sola cicatrice in fœtu producta, ictum vel morsum referente; interdum pilis productis, similitudinem habentibus cum pilis illius animalis, ut sæpe apparet, cum mulieres à gliribus aut muribus perterritæ fuerunt. Interdum exprimit similitudine figuræ faciei, sic ut facies habeat conformationem seu figuram sicut facies illius animalis; ut apparet in exemplo 23. conclusionis 40. mulieris à simia deterritæ, & in exemplo conclusionis 53. à capite porcino sibi in

bi in mensa ministrato verecundatæ. Aliquando exprimit totius corporis assimilatione; ut apparet in exemplis 8. 9. & 12. mulierum à figura diaboli perterritarum, quæ fœtus produxerunt toto corpore ad similitudinem diaboli conformatos; ut in exemplo 7. mulieris quæ toto corpore ad similitudinem ursi figuratum produxit. Interdum exprimit producta substantia carnea, illius animalis similitudinem gerente; ut in exemplo 22. de lacerta carnea. Interdum exprimit ratione diversissima, causando in fœtu quandam proprietatem odio habendi illud animal à quo mater deterrita fuit; ut patet in exemplo 17. &c.

Conclusio LVI. Hujus exactam dare rationem est impossibile, possunt tamen variæ causæ assignari.

Sunt enim illa secreta naturæ valde stupenda, quæ admirari potius licet, quam investigare. Imprimis potest hoc pendere à tempore quo imaginatio contingit. Nam si illa contingat in conceptu, vel statim post, ante omnem conformationem, videtur quod fœtus secundum se totum possit conformari ad similitudinem animalis vel picturę de quibus fuit imaginatio: si autem contingat sero & tempore prægnationis, non potest. Ratio est, quia tum corporis figura necdum est descripta, & ideo potest tum adhuc describi ad similitudinem rei imaginatæ: quando

vero

animali, magis illud animo conceperit ut lædens aut mordens, forte magis fœtum signabit aliqua cicatrice aut nota vulneris; si ut turpe & fœdum, & pilis suis aut colore adversum, forte magis signabit pilis aliquibus productis, aut macula aliqua colorem illius referente; si ut horrendum aut informe rostrum habens, forte ita signabit, ut secundum faciei figuram illi assimiletur; si totius animalis figuram magis animo conceperit, forte secundum totius corporis figuram ipsum transformabit. Subintellige, inquam, modo tempus, quo singulæ notæ fieri possunt, non refragetur. Iam enim dictum est, non quovis tempore quasvis, sed certo tantum fieri posse. Omnium facillime phantasia exprimit secundum colorem & maculas aut pilos; tum quia illa faciliores sunt productionis, tum quia quovis tempore produci possunt. Quæritur ultimo.

QUÆSTIO XXIV.

Cur non eidem semper parti, sed diversis notæ inducantur.

Etenim mulier à lacerta perterrita fœtum signavit in pectore: plurimæ à mure aut glire perterritæ, signant maculis pilosis in vultu: una desiderio cerasi vel mori affecta signabit macula aut excrescentia carnea genita

nita in vultu, alia in dorso, scapulis, aut alia parte.

Conclusio LVII. Plerumque notæ illi parti imprimuntur quæ fuit in imaginatione.

Pro quo est sciendum, quod non tantum species repræsentant rerum qualitates, sed connotant etiam situm & partem in qua illæ sunt. Hinc, sicut dirigunt conformatricem ad exprimendum rerum qualitates, ita simul dirigunt eam ad exprimendum illas eodem situ, & in eadem parte. Hinc est quod mulieres frequenter signant fœtus eadem parte, qua in re externa vitia vel deformitates perceperunt. Sic in exemplo 14. mulier deterrita ab homine minitante ei ictum in caput, produxit fœtum vulnus in capite habentem: deterrita à pictura habente magnum caput in exemplo 15. produxit fœtum habentem magnum caput: quæ deterrita fuit propter capitis sui contra caput alterius mulieris collisionem in exemplo 11. produxit duos fœtus capitibus connatos: quæ deterrita fuit à lacerta in pectus insiliente in exemplo 22. produxit fœtum lacertam pectori adnatam habentem: quæ perterrita fuit à diabolo cornua habente in exemplo 9. & 12. produxit fœtum in capite cornutum: quæ imaginata fuit imaginem Ioannis Baptistæ toto corpore hirsuti, toto corpore hirsutum fœtum produxit.

Verum non semper notatur fœtus ea parte quam

re quam connotat ipsa species phātastica, sed potest signari, & frequentissime signatur ea quam mater peculiariter imaginatur, seu in quam in illo instanti imaginationis cogitationē dirigit: illa est facies; & ideo sæpissime fœtus in facie signatur magis quam in alia parte. Nam, quia matres sciunt à forti imaginatione, desiderio & terrore, fœtus suos frequenter signari; ideo, cum sic aliquid imaginantur, statim metuunt ne ejusmodi signatura incidat in faciem sui fœtus; & sic imaginando aliquam rem externam, per quandam reflexionem coimaginantur faciem sui fœtus: & hinc signatura sæpissime incidit in faciem ejus.

Alia causa est, quia natura in nullius partis conformatione tanto utitur artificio, quanto in conformatione faciei humanæ, & ideo illius conformationi est maxime intenta: & ideo, cum sic dirigitur à phantasia, ut aliquam rem externam velit imitari & exprimere, maxime illam exprimit in facie.

Facit etiam ad hoc ut signatura magis in una quam in altera parte eveniat aliquid, materiæ ad signaturam necessariæ præsentia magis in hac quam in illa parte: tum etiam impetus humorum, qui per animi passiones agitantur, fluens magis in unam quam in aliam partem; ex quo unius partis conformatrix magis quam alterius debilitatur. Nam, quia passiones quæ imaginationem comitantur,

tantur, non semper sunt eædem, nec eodem præcise modo obveniunt; non eundem semper faciunt præcise humorum & spirituum motum: sed hæ magis in has, aliæ in alias partes eos vibrant.

Dicit Levinus Lemnius lib. 1. cap. 4. de occult. nat. mirac. & est communis opinio muliercularum, signaturam transferri in aliam partem, ut femora, nates, si terrore aut desiderio jam affectæ manibus abstergant faciem, & illas partibus illis applicent: sed merito ridet hoc Hercules Saxonia 4. cap. 30. sui Panthei, & ego cum ipso; asseroque, ejusmodi faciei abstersionem aut attactum aliquarum partiũ, nullam vim ad signandum hanc magis quam illam partem habere.

Atque hæ sunt in universum vires quas phantasia & in proprium, & in alienum corpus potest exercere. Restat ut ad argumenta in principio quæstionis 4. allata, quibus nimia ejus in utrumque activitas probabatur, respondeamus.

Ad primum itaque respondeo; communem vulgi opinionem falsam esse, si putet phantasiam per se talem activitatem habere; sed si intelligat eam per accidens esse causam multarum permutationum, fateor esse veram, ut jam dictum est.

Ad authoritatem Aristot. responsum est conclus. 20, & concl. 24. resp. ad 1. & concl. 25. resp. ad 1.

Ad

Ad authoritatem Avicennæ, Algazelis,&c. respondeo; phantasiam per accidens bene esse causam signaturæ fœtus, sicut conclus.27. est ostensum, sed non per se primo: eam autem habere virtutem in remota agendi, & ea afficiendi vel propria virtute, vel virtute à cœlis derivata, dico esse falsum, ut concl. 26.& 39. est ostensum. Etenim phantasiam elementa mundi posse perturbare, hominem remotum fascinare,ex equo dejicere, hominem sine matre, plantam sine semine generare, segetes transferre, ridicula sunt, & philosopho indigna: sed si quæ talia admiranda opera aliquando ab hominibus, ut Apollonio Tyanæo aliisve, perpetrata fuerint, non virtute imaginationis, sed arte magica facta fuerunt.

Quod sanguis interfecti in præsentia occisoris è corpore erumpat, non est naturale: ideoque non fit vi imaginationis, sed causæ supernaturali est adscribendum; vel Deo, vel angelis iniquitatem interfectoris detegentibus & ulciscentibus, vel diabolis aut innocentes falso accusare, aut nocentes ad desperationem perducere conantibus.

Quod reliquiæ sanctorum aliquando sanitatem colentibus pariant, non fit virtute confidentiæ & imaginationis quam ægri cultui illi adhibent, ut impie dicit Pomponatius; sed miraculo, & gratia Dei singulari, remunerantis honorem qui sanctis ejus exhi-

exhibetur. Quod Salutatores illi Hiſpanici admiranda aliqua præter ordinem naturæ præſtent, id vel faciunt arte magica, vel gratia aliqua ſingulari à Deo familiis aliquibus conceſſa. Ludovicus autem Mercatus, regius medicus, quem, utpote Hiſpanum, & in Hiſpania degentem, certum eſt non ignorare quid de illis hominibus ſit, tomo 1. ſuorum operum lib. 2. claſſ. 3. quæſt. 168. art. 4. dicit opera eorum ficta eſſe, plena ſuperſtitione diabolica, & à religione catholica aliena.

Ad authoritatem Hippoc. D. Thomæ & aliorum dico, eos vera dicere, ſed eſſe intelligendum phantaſiam non facere ea per ſe, ſed per accidens, mediantibus aliis animæ potentiis, ut jam dictum eſt.

Ad ſecundum argumentum à ratione deſumptum reſpondeo; intellectum & phantaſiam fieri omnia ſpiritaliter & modo quodam intentionali, quatenus recipiunt rerum omnium ſpecies, & ab iis informantur, ſed non per hoc poſſe realiter agere. Quod enim tantum aliquid eſt intentionaliter, illud non poteſt illud ipſum in alio facere realiter: ut concluſ. 25. oſtenſum.

Ad tertium reſpondeo; verum eſſe, quod multæ res naturales habeant admirandas virtutes, & quod ſic anima ſeu corpora animata merito etiam debeant habere virtutes longe illis admirabiliores: ſed non propterea ſequitur, quod debeant habere illas quas Avi-

cenna

cenna & alii imaginationi adscribunt, res scilicet externas alterandi vel permutandi; sed sufficit quod habeant alias, nempe potentias cognoscitivas, sensum, motum, intellectum, & voluntatem; quæ sunt virtutes omnium aliarum rerum naturalium virtutibus longe excellentiores & diviniores. Et etsi aliquæ animæ aliis essent excellentiores, quod tamen plerique scholastici negant, cum substantiis non videatur competere magis & minus; tamen propterea illæ non possent naturaliter habere vim aliquam alterius generis, quam omnes reliquæ animæ haberent. Possent quidem in eodem genere potentiarum habere potentias nobiliores potentiis aliarum animarum, per quas possent vel perfectius videre, audire aut intelligere, quam aliæ animæ: sed non talem per quam possent fascinare, elementa turbare, externa corpora alterare vel loco movere.

Ad quartum respondeo; nec sola visione, nec solo attactu, nec sola verborum prolatione, posse ullos effectus ad extra physice produci, cum illæ actiones sint immanentes: sed si qui tales aliquando ejusmodi actiones sint secuti, eos vel ope diabolica evenisse, vel ab hominibus gratia quadam peculiari divinitus data perpetratos fuisse.

Ad exempla ex Avicenna vel Augustino desumpta, supra conclusione 11. est responsum,

ſum, & inſuper adhuc aliter reſpondeo; illa non virtute imaginationis, ſed virtute aliarum potentiarum naturalium, ſeu vegetativarum, accidiſſe.

Ad exemplum de ſubita canitie & morte reſpondeo; imaginationem illas non cauſaſſe, vel ſaltem non cauſaſſe per ſe, quod ibi quærebatur; ſed mediante maximo timore, quem non eſt dubium maximas in corpus perturbationes inducere poſſe.

Atque hæc ſunt quæ in hujus materiæ tanta obſcuritate licuit inveſtigare; quæ ut lector æqui bonique conſulat, rogo.

F I N I S.

INDEX

Rerum quæ in hoc tractatu continentur.

A.

B.

C.

O.

P.

Q.

S.

T.

V.

FINIS.